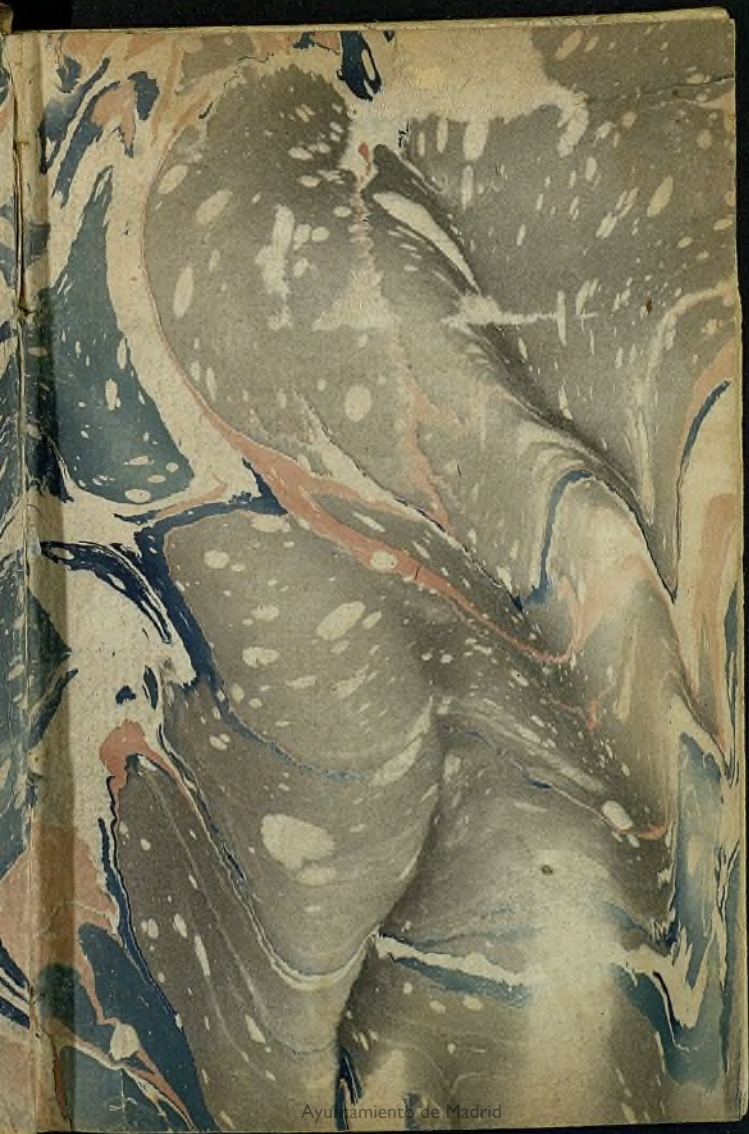

A
863

Ayuntamiento de Madrid

5

FRANCISCI

VALLESII COVARRV-

BIANI, PROFESSORIS COM
plutensis, in Aphorismos, & 863

libellum de Alimento

Hippocratis, Com
mentaria.

53

Cum priuilegio Regis ad
decennium.

Compluti,

Ex officina Andrea ab Angulo.

1561.

un Senio batur de segai
segui a casa

el Senio baler de con
l'ame Joana q' ay
en el lugar son Padrinos
Chano de una D. de
bus. Arnante son
Diego de Peni
lta y es a bar
Luis y man. Aie =

le
So
de
ra
di
de
pa
th
fic
rel
co
me
ue
ma
ch
dic
ca
po
añ
po
la r
stro
zo
ra r
deu

DON Phelippe por la gracia de dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdania, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iacn, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, delas Islas de Canaria, de las Indias Islas y tierra firme del mar Oceano, Conde de Flandes y de Tirol, &c. Por quanto por parte de vos el doctór Francisco de Valles, Cathedratico de prima de medicina en la vniuersidad de Alcalá de Henares, nos ha sido hecha relacion, diziendo que vos teniades, y auia des compuesto vn libro en Latin sobre los Aphorismos de Hippocrates: el qual era muy vtil y provechoso en la facultad de medicina, y que de mas del trabajo que auia des puesto, auia des hecho gasto en el: y para que los estudiantes de la dicha facultad fuesen aprouechados, nos suplicastes vos diessemos licencia y facultad para lo poder imprimir y vender por tiempo de diez años, y que otra persona durante el dicho tiempo no lo pudiesse imprimir ni vender, o como la nuestra fuesse. lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos agora nueuamente hecha dispone, fue acordado q̄ deuiamos mandar esta nuestra carta en la dicha

razon: y nos touimos lo por bien, y por la presente damos licencia y facultad, para que qualquiera impressor destos nuestros reynos, pueda imprimir el dicho libro, sin q̄ por ello cayan & incurran en pena alguna. Y mandamos que despues de impresso no se pueda vender, ni véda sin que primero se trayga al nuestro consejo juntamente con el original que en el nuestro consejo fue visto, que va rubricado y firmado al fin del de Domingo de çauala escriuano de camara de los que residen en el nuestro cōsejo: para que se vea si la dicha impressiõ esta conforme al original, y se de licencia para le poder vender y tassar se el precio que ouiere de vender cada volumen: so pena de caer & incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmatika, y leyes de nuestros reynos, y no hagades ende al. Dada en Toledo a treynta dias del mes de Mayo, De mil y quiniētos y sesenta y vn años.

El Marqués.

El licenciado Vaca
de Castro.

El licenciado
Arrieta.

El licenciado
Viruiesca.

El licenciado
Morillas.

El licenciado
Aggreda.

Yo Domingo de çauala escriuano de camara de su Magestad, la hize escriuir por su mandado cõ acuerdo de los del su consejo.

I L L V-

3

ILLVSTRIS

SIMO VIRO, DOMINO

*Petro Bouadilla & Cabrera, Comiti
Chinchonij, & Aragonij Thesaura
rio maximo, & domus regia præ
fecto, suus Franc. Vallesius.*

S. P. D.

Vm mihi huic editio
ni commentariorum
quam paro in duos
Hippoc. libros, alte
rum Aphorismorū,
alterum de Alimento, ex more o
mnium nostri seculi scriptorū, quæ
rendus sit patronus in cuius nomi
ne appareant, nullus est, Illustrissi
me Comes, qui melius quàm tu præ

A 3 stare

stare possit patrociniū, neque cui
ego munusculum hoc, quodcunque
est, magis debeam: alterum propter
amplissimam tuam dignitatem, al-
terum propter multa beneficia qui-
bus à te affectus sum. Nam præter
autoritatem summam, quam tibi
cum prudentia quadam rara com-
iuncta potentia conciliat, gratia
etiam ob singulares & corporis &
animi dotes plurimum apud o-
mnes vales: maximè apud regē, cui
te tuorum maiorum, quibus nulli
in Hispaniæ reges rebus turbatis
fuerunt magis officiosi, egregia fa-
cta commendant: & tua, qui eorum
uestigijs insistis strenuè. Quod in
te agnosces Rex benignissimus, pri-
mi Thesaurarij Aragonij dignitatē
tuis

tuis titulis adiecit, & suæ regiæ domus nuper fecit præfectum. Sed & omnes homines cuiusvis fortunæ, qui te tantùm nouerint, omne genus virtutis & clementiæ in te admirantur & amant. Vsq̄ue adeò, vt qui tuæ ditioni subditi sunt, quibus imperium solet esse graue, te vnicè ament, & nihil videântur habere potius, quàm se suaq; tuis obsequijs cōsecrare. Quod dico, sæpe consideraui non sine admiratione, cùm superiori autumno Illustrissimæ Comitis coniugis tuæ curationi interessem. Mirabar quas effundebant laudes nō fictas, omnes qui ad te de negotijs acturi veniebant. Mirari verò desinebam, videns tam facilem negotiorum omnium expeditio-

A 4 nem,

nem, tam prudentem, tam iocundam, vt semper videreris curare illud, neminem tristem recedere. Videbam rursus te semper de multorum miserijs subleuandis, de beneficijs in tuos cōferendis cogitantē. Iam verò quantum ingenij acumē ipsa tibi natura præstiterit, & quanto amore literarum studia prosequaris, facilè intelliget qui te vel semel conuenerit. Nunquam enim libentiùs loqueris, quàm cum de re aliqua ad naturam pertinēte incidit quæstio: & quæcunque incidat, nō minùs acriter disputas, quàm si nulla alia in re vnquam versatus esses. Meritò ergo tibi his virtutibus magnam apud omnes mortales gratiã comparasti. Quare apparebit meus
liber,

5
liber, tua autoritatē & gratia liber
ab omni iniuria & inuidia: exta-
bitque mihi beneficiorum quæ à te
semper accipio, apud posterita-
tem memoris animi pignus. Mu-
nusculum quidem meū exiguum
esse agnosco: tamen primus liber,
quorum hoc volumen continebit
Commentaria, est omnium qui
ab Hippocrate scripti extant opti-
mus, & eruditione refertissimus:
vsque adeò vt sententiarum liber
ab omnibus vocitetur: Alter, cui
de Alimento est titulus, Hippo-
crate etiam est dignissimus, quan-
quam Hippocratis esse aliquando
Galenus negat. Ego quidem mea
in eos libros commentaria curavi
vt satis elaborata prodirent, at-

A 5 qui

qui vel hac ratione magis quòd
tuo nomini dicanda pararentur.
Tu ergo, Illustrissime Comes, tu-
um hoc opus, & tui Vallelij
animum benignè ex-
cipe. Vale.

35

Senor don Juan
Villodre rey
casar de la dicha
informacion
de la dicha M
en an de 15

2

le.
sta
tu

idè
tho
tal
apl
sep
ctu
cul
qu
don
aut

APHORISMORVM
HIPPOCRATIS, SECTIO
prima.

*ITA breuis, ars longa, oc-
casio praeceps, experimentum
periculosum, iudicium diffici-
le. Oportet autem nō solum seipsum prae-
stare facientem quae expedit, sed & agro-
tum, & quae ei adsunt, & externa.*

*HIPPOCRATES varijs o-
peribus varias Medicinæ partes
scripsit. Totam verò cōplexus est
vnico hoc opere, nullam particu-
lam omittens, quam non attigerit:
idque fecit methodo aphoristica, quia ea me-
thodus est maximè idonea, ad docendum mul-
ta breui, & ad tenendum memoria facilè. Nam
aphorismi sunt sententiæ concissæ, breues, &
separatae, & quæ nullum habent perpetuum du-
ctum, sed continent distinctè omnes rei arti-
culos. Itaque hæc est ratio aphoristica docendi:
qua qui vtuntur, non curant ordinem dicen-
dorum, vt qui vtuntur ordine compositionis,
aut diuisionis, aut definitionis: sed curant, vt
optimi*

Aphorismorum Hipp.

optimi quique articuli disciplina illius, quam maximè fieri possit, breui & apertè dicantur. Nā hæc omnia significat Græcis verbū ἀφορισίω, separo, & distinguo, & distinctè eloquor. Vt Latinis verbum distinguere est separare, & analogia quadam, est apertè dicere. Hæc ambo quadrant maximè huic operi: nam omnes illius sententiæ continent breuissimis verbis magna sensa. Esse verò separatè cōscriptas, passim patebit legenti. Nam etsi nonnulli aphorismi alicubi videntur fortè fortuna in eadem sententiâ persistere, tamen plerunque sine omni nexu proximi aphorismi ad diuersas Medicinæ partes referuntur. Itaq; frustra sese excruciant neotericorum quidam disputantes, an aphorismus dictus sit quasi separata, an quasi breuis & dilucida sententiâ: certè ratio aphoristica scribendi vtrunque horum habere debet, & nomen significat vtrunq;. Multi cum in medicina, tum etiam in alijs artibus conati sunt hanc scribendi rationem imitari, tamen nullus est assecutus hunc aphorismorum nitorem: summam hanc breuitatem, & sententiarum grauitatem. Quântum ego intelligo, Hipp. toto vitæ tempore dū alia multa opera scriberet, sententias, quæ occurrebant, dignæ vt in omnium studiolorū ore essent, vt pote verissimæ, & cum ratione, tum etiam experimento confirmatissimæ, in quacunq;

Sectio prima. 7

cunque medicinae parte essent, excipiebat, exceptaque omnes in hoc opus aphorismorum congregavit: quas ego proinde memoriter discere discipulis meis suadeo. Nam ita nulla in parte preceptorum Medicinae erunt inopes. Scripsit Hipp. in initio huius operis prooemium hoc, cum alioqui soleat a prooemijs abstinere, ut hac ratione illud nobis commendaret. Dissertit verò de tota arte in prooemio, quia liber hic totam artem continet. Vita (inquit) brevis est, ars longa. Hic non erat quod Hippoc. deploraret vitae brevitatem, sed illam cum arte conferens dicit esse breuem. Quasi dicat, brevis est vita pro artis longitudine. Occasio, ut alijs omnibus in rebus est praecipua, & momentanea, atque facillime elabatur, ita vel maxime in usu medicinalium auxiliorum: quia occasio est in nostri corporis dispositione, quae nunquam non fluit. Experimentum omne est periculosum. Nam experiri, est id quod nondum constat opere tentare, quod non potest carere ambiguitate eventus, & periculo. Hinc orta est Latini phrasia, periculum facere, pro experiri aliquid. Auget verò periculum dignitas materiae. Quare cum medici circa hominum vitam experimenta captent, non minus quam mortis periculum saepe est in experimento. Vbi Hipp. dicit iudicium difficile, Gal. intelligit nomine iudicii rationem, quasi velit Hipp. quod

Aphorismorum Hipp.

quod in initio dixerat, artem esse longam præ
vita & difficilem, confirmare, dicens. Nam aut
experimento constat, aut ratione, vtrunq; verò
horum est difficile, experimentum enim est pe-
riculo plenum, & ratio difficilis. Itaq; dicit dif-
ficile esse, artem medicam ratione & methodo
comparare. Quod verum esse apertè intelliges,
considerans, ex tam multis scriptoribus quos
longa secula tulerunt, quàm pauci sint, qui ma-
gnum operæ precium fecerint: & ex tam multis
qui studio medicæ artis incumbunt, quàm pau-
ci euadant satis periti, etiam si Compluti & sub
optimis præceptoribus id agant. Verùm ego
aliud ab Hipp. hoc loco dici intelligo, quanquã
id Galeno placet minùs. Puta, iudicium ferre de
rebus difficile est. Nam cùm dixisset, periculo-
sum est experiri aliquid, addidit, & cùm exper-
tus sis, est difficile iudicium ferre. Iudicium fer-
re est, cùm aliquid ægrotanti euenerit, qua ex
causa euenerit iudicare: vt si sanguis missus est
ægrotanti, & subleuatus est paulò post, dicere
verè, an subleuatus sit quia sanguis est missus,
an quia ita contigit. Itaque ad iudicium perti-
net cognitio causarum, & præsensio futurorum
circa ægrotantem: hæc omnia difficillima sunt,
& eruditis videntur difficiliora. Quia imperiti
facilè enunciant. Mirum est quam facilè, quàm
incunctanter vulgares medici de causa valetu-
dinis

dinis rogati, etiam si annua aut etiam longior
 sit, respondeant, hinc hoc, illinc illud initium ce-
 pit. Certè facilius affirmant quæ nesciunt, quàm
 quæ sciunt. Eruditi verò cunctanter & multa
 rogantes ab agrotantibus, tandem respondent
 multò pauciora: quia sciunt iudicium esse dif-
 ficile. Acquiesco magis in hac explicatione quàm
 in priori, inter cætera quia nomen hoc *κρίσις*
 quo Hippo. utitur, iudiciū significat: ratio enim
λόγος dicitur. Sequentia verba huius aphorif-
 mi multi enarratorum separabant à prioribus,
 censentes duos esse aphorismos, quia videntur
 de re alia esse. Videtur enim hæctenus difficulta-
 tem artis edixisse, deinceps ita consulere: Opor-
 tet non solum medicum ipsum agere quæ ex-
 pedit, sed & ærotum ipsum, & ministros, &
 res externas. Alii aliter putant, partem esse præ-
 mij hanc quoque: verum Hippocratem his ver-
 bis dicere quasi in excusationem medicorum,
 fieri posse, ut citra omnem culpam medici eger
 non bene curetur, aut culpa æroti ipsius, aut
 ministrorum, aut rerum externarum. Gal. cen-
 set non hoc voluisse Hippocratem, siquidem
 non esset boni rhetoris in initio libri aperire
 hanc artis debilitatem. Quid enim esset hoc al-
 iud quàm studiosos deterrere? Proinde Ga-
 lenus intelligit ac si ita diceretur: Ut aliquis
 possit, quæ hoc opere dicentur, re ipsa probare,
 curare

Aphorismorum Hipp.

curare debet non solum seipsum prebere sine culpa, sed & ægrotum ipsum, & eos qui ei adsunt, & res externas. Hæc Gal. Ego verò intelligo Hippocratem persistere in eodem instituto quod à principio suscepit, indicare videlicet difficultatem artis. Docet itaque artem medicam difficilem esse, & ad inveniendum, & ad addiscendum, vsque ad eò, vt ad neutrum horum vita videatur esse satis: & insuper ad vtendum. Hoc est quod cõtinuit illa propositio: Vita breuis, ars longa. Quod deinceps ita confirmat. Artis huius inuentio ab experimento fluxit, ne quisquam potest sine experimentis, quantumuis labore, perfectus euadere. Experimenta obseruare est difficilimum, quia experimentum, medicum potissimum, est periculosum, nec rectè captatur nisi quadam occasione, quadam oportunitate (ocasio enim est idoneum ad rem quantumuis tempus) ea verò effluit: neque experimentum potest quippiam conferre, nisi adhibito iudicio, iudicium verò est difficile. Ergo difficillima est hæc ars & ad inuentionem, & ad perfectionem. Iam verò vsus eius his ipsis causis est difficillimus, & quia non solum oportet medicum, sed & ægrotum, & ministros, & externa nihil errare. Certè nihil est in morborum curationibus difficilius, neque quicquam est aliud magnæ artis, quàm occasionis obseruatio. Non enim

Sectio prima.

9

enim vt barbari omnes medici hodie vulgò suadent, praxis medica est, in copia medicamento-
rum: neque ea debet esse cura, vt multa fiant,
sed vt id tantùm, quod necessarium est, oppor-
tunè fiat. Si ergo occasionis observatio habet in
curatione maximum momentum, & occasio est
momentanea, difficilis profectò est medica pra-
xis. Cogitur etiam, qui medicinam exercet, sepe
res novas experiri, quod non potest vacare pe-
riculo. Iam verò iudicium est, quod omniù ma-
ximè in praxi medica desideratur, & ad agno-
scendum corporis affectus, & eorum causas, &
que agrotanti sunt euentura. Alia profectò vis
est iudicium ab ingenio. Scimus nōnullos, qui
videbātur ingeniosi, præceptis onustos, præ ino-
pia tamen iudicij factos esse ad morborum cu-
rationem inutiles. Cæterùm illud est maximæ
difficultatis, & periculi in medica praxi, quod
non est satis, si medicus sit peritissimus & dili-
gentissimus, atq; omnia agat vt expedit, si quip-
piam deest aut circa agrotum ipsum, aut mini-
stros, aut externa. Hęc enim omnia oportet mo-
derari. Quod Hipp. ipse Lib. de ijs quæ in medi-
catrina fiunt, his verbis scripsit: Medicus, agro-
tus, ministri, lumen, vbi, quando, locus, tempus.
Itaque toto hoc aphorismo Hipp. artis difficul-
tatem indicat. Sed dices, quorsum hæc? an vult
studiosos ab studijs medicinæ deterrere, ponens

B

ob ocu

Aphorismorum Hipp.

ob oculos in ipso limine tantam difficultatem? at hoc non est præceptoris officium. Quidam enarratorum intelligunt, eum causam reddere (ita ut sit à plerisque autoribus in præmio) qua commotus aggressus est scribere. Alii addunt, qua aphorismos scribat. Alij dicunt hortari, ne omnes Medicinæ studium aggrediantur: sed illi solùm, quibus suppetit valetudo, ætas, & ingenium. Alij dicunt esse exhortationem ad laborem. Ego verò quòd de sententijs Hippocratis dicere soleo, hîc in principio dicam modò, quando quidem ita scripte sunt, ut possint multa, eaque omnia utilissimè significare: non esse eas in vnicũ sensum, et si is sit optimus, trahendas, sed intelligenda omnia, quæ vera & utilia cum sint, illis verbis possint aptè significari. Nã ita minùs errabim⁹ ab autoris mente: quòd si quid errabimus, tamè addètes, haudquaquã detrahètes præceptis antiquorũ. Quod dico, præsentis sententiolę exẽplo facilè intelliges. Si cui daretur præmiolũ hoc dilatandũ verbis, profectò causas illas oēs, quæ à varijs explanatorib⁹ reddebãtur, sermone cõplecteretur. Cur ergo non putetur Hipp. eas oēs assecutus, cũ in oraculũ hoc prorupit: Vita brevis, ars lóga? Ego certè ita intelligo, ac si Hippocrates dixisset, Brevis est vita ad artis medicæ inuentionem, proinde opus est, ut homines propria experimenta, & quæ per se ip

fos

fos inuenerint, scriptis madata posteris tradat: quò illi accepta per manus augeant, quæ per se non possent præ vitæ breuitate inuenire, & augere. Profectò longitudini artium in tanta vitæ breuitate homines nõ possunt alia ratione meliùs prospicere. Scimus Deũ Opt. Max. Hac ratione prospexisse, qui mudo recens factò homines multò lógiori vita frui voluit, multorũ bonorũ causa, sed nõ in postremis ad artiũ inuentiones. Vixerunt enim primi illi homines diutissimè, cœpitq; deinceps mortaliũ vita cõtrahi: nõ certè vt stultè putat nõnulli naturã ipsa, sed Dei voluntate. Nam mundo naturã sua nullæ ætates sunt: siquidè natura neq; ortum neq; interitum habet, sed vt hæc habet, ita habet ætates, vtrunque voluntate Dei. Neque verò locus est putandi (vt hoc quoque dicam obiter) homines illos non fuisse lógioris vitæ posteris, sed fuisse aliam rationè cõputandi. Nã præterquã quòd scimus Deũ, inter cætera quæ gigantũ seculo fecit, vitã quoq; breuiorè effecisse, quã rursus elapsa illa totius terræ inũdatione produxit vsq; ad seculũ Iacob: qua ratione decè hominũ series, qui soli numeratũ ab Adamo ad Noë, aut rursus totidem ab hoc ad Abrahamũ, possent hominibus replere terram, nisi singuli tandiu vixissent, vt possent plures biscentum filios singuli procreare? Præterea vix agi potuissent ab Adamo ad

Aphorismorum Hipp.

Abrahamum anni quingenti: tamen non mirū,
si in Græcorum scriptis res celebrentur anti-
quiores. Non est ergo dubiū, Dei voluntate in
mundi primordijs, antequam artes inuentæ es-
sent, fuisse homines viuaciores: atque ita per vi-
tas longiores, artes inuenisse. Longa etiam est
ars, vt per tam breuem vitam ediscatur vsq; ad
perfectionem: expedit ergo vt per aphorismos
tradatur, hæc enim est omnium breuissima me-
thodus ad discendum. Expedit præterea, vt non
quiuis illotis manibus medicam artem ingredia-
tur: neque vt hodie fit nõ sine magno omnium
malo, tonsores, pharmacopolæ, amethodi, chi-
rurgi, quin & veterinarij repente medici fiant:
sed illi solùm, qui in ætate idonea & cū ingenio
mediocri priores artes edocti sunt. Huic malo
vt mederetur nostra respublica, Protomedicos
creauit, qui eos, qui sine his adiumentis Medici
nam exercent, cohibere possent. Tamen res cõ-
trà euenit: tanta indulgentia hi (nequid dicam
grauius) superiorib⁹ annis vsi sunt, vt nihil aliud
facerēt, quàm vt criminibus daretur autoritas.
Sed hæc Deus vertat in melius. Quid aliud cõ-
tineāt verba illa Hipp. Vita breuis, ars lōga, di-
camus. Certè continent exhortationem ad la-
borem. Nimirum si vita breuis est præ longitu-
dine artis, expedit vt totis viribus labori incū-
bant studiosi, idq; satis multis annis, neq; studē-
di inter-

Sectio prima.

II

di intermissione facta: non vt fit singulis annis in patriam remeantes, literarum curam tres aut quatuor menses deponant: & de exiguo illo annorum numero, qui in scholis statutus est vsq; ad bachalariatum, si qua fraude possunt, vnum aut alterum falsis fortasse testimonijs suffurentur: aut si minùs id possunt, ad alias scholas cõfugiant, quas non pudet hanc in sese notam refundere, quòd ignauorum & indoctorum sint veluti asylum. Quandoquidem nihil est in his facilius, quàm in arte quauis, ea neque salutata à limine, lauream impetrare. Profectò laus hæc scholæ Complutensis est, non in Hispania solum, sed in vniuerso terrarum orbe, nullibi gentium tam seuerè ac rigide laureas decerni: scimus tamen non paucos in hac etiam schola laureatos, non esse ad vtendum arte medica satis idoneos, nedum in alijs. Difficilis etiam est hæc ars ad vtendum, quia occasiones sunt præcipites: & experimenta periculosa, & iudicium difficile, & non solum desideratur officium medici, sed & ægroti, & ministrorum, & vt externa bene habeant. Quid ergo hæc nos admonent? Certè, vt medicus occasiones obseruet, neq; obseruatas dimittat præ desidia, & vt experimèta nunquã tenet, nisi cù summa necessitas cogit. Nam stultum est, cùm potest iuuare ratio, temeritate vti. Et vt iudicia ferat cunctanter, &

B 3

cum

Aphorismorum Hipp.

cū præmeditatione. Præterea ægrotantem ipsum, si quid præ ignorantia peccat, admoneat: si præ animi aliquo affectu aut minùs obediat, aut malè habeat iratus, aut timidus, aut mœstus: verbis suadeat, utaturq; rhetoricis præceptis, ut placet, animet, aut cõsoletur. Curet etiã, ne quisp̃iam adsit ægroto, qui præ stultitia, aut præ immanitate, aut præ mollitie animi, aut alia quãpiam ratione illi possit nocere. Arceat ergo ministr̃os stultos, aut immanes, & molles mulierculas, aut imperitos homines, quia solent ægrotantiũ animos lachrymis frangere: hi enim partim nõ agũt quæ medicus imperat, partim agũt quæ prohibet. Rerum externarũ quædã positæ sunt in consilio, quædam in fortuna solũ. Ut ægrotũ hoc, aut illo cubiculo decũbere, prope fenestram, aut longè à fenestra, in splẽdido loco aut obscuro: ut hi habeantur sermones corã illo, qui iocunditatem, aut qui dolorẽ afferãt, & similia: in consilio hominũ est, debetq; medicus omniũ horũ curam habere, præcipereq; ut ita aut aliter agantur, ut res exiger. Verũ multa alia sunt in externis, quæ cùm sæpe noceãt, nullatenus tamen sunt in hominũ consilio, aut potestate sita. Quæ nõ alia ratione deuitare possumus, quã Deum deprecando ut auerrat. Ut vel hac ratione cõstet, ad corporum curationẽ feliciter peragendã nihil magis cõferre, quã ut iuxta sanctorũ

Sectio prima.

12

storū patrū decreta nō antea agroti cuiuspiam
curationem aggrediamur, quā ille peccatorū
confessione numinis gratiam procuret.

APHO. II.

*In perturbationibus ventris, & vomiti-
bus sponte factis, si talia purgentur, qua
lia purgari oportet, confert quidem, & fa-
cile ferunt: sin minus, contra. Ita & inani-
tio vasorum, si qualis fieri debet fit, con-
fert, & facile ferunt: sin minus, contra.
Inspicere ergo oportet & regionem, &
tempus, & aetatem, & morbos, in quibus
expedit, aut non.*

Sponte facta solet semper Hippo. appellare,
quæ fiunt sine causa manifesta. Ita fluxus vētris,
& vomitiones sponte fieri dicuntur, cū sine
medicamento, atq; omnino sine Medici opera
fiunt. Perturbationes vētris vocat hīc deiectio-
nes ex ventre inferno. Nā nomen hoc $\chi\omicron\lambda\iota\alpha$ in
fernū ventrē significat, vt $\gamma\alpha\sigma\tau\eta\varsigma$ plerunq; super-
num. Hic apho. quanquam pleriq; aliter intelli-
gūt, nihil cōtinet quod ad prognosticam perti-
neat: neq; quicquā hīc docet minus Hipp. quā
agnoscere, quæ euacuationes bonæ sint, aut ma-

B 4

la. Sed

Aphorismorum Hipp.

læ. Sed totus hic aphorismus pertinet ad partē
therapeuticam, eā maximè, quæ docet expurga
re. Docet enim Hip. medicū, cū expurgationē
aggreditur, debere curare quā maximè, vt eua
cuet succū eū, qui lædit, non pro eo reliquos. Ita
que si pituita lædit hominē, pituitam: si bilis, bi
lem: quandoquidē hac ratione quā maximè
iuuabit hominē, & quam minimè molestia affi
ciet, qui scopus propositus debet esse medico.
Id verò ita futurum, si non alium succū expur
ges, quā noxium, exemplo earū euacuationū,
quæ sponte fiunt, constat. Hæ enim tunc pro
sunt sine molestia, cū humor qui nocebat, eua
cuatur: cū alius, cōtrā. Id ergo agendum me
dico est, cū euacuationem molitur, vt agnos
cat qui succus lædat hominem. Agnoscet verò
id, consideratis signis omnibus singulorū suc
corum. Quæ ex triplici rerum genere capiūtur,
non naturaliū, naturaliū, & præter naturā. Om
nia hæc genera significauit Hipp. exēplis. Nomi
ne enim regionis, & tēporis, intelligi debēt res
aliæ omnes nō naturales, vt ars, aut institutū ho
minis, & cibi, & potus, quibus vsus est: ac deni
que totus vict⁹. Nomine ætatis, intelligi debet
tēperamentū quoq; & alia omnia, quæ sunt se
cū dū hominis naturā. Nomine morbi, sympto
mata quoq; intelligūtur: quare & color etiā fa
cici, & linguæ, & exeuntiū. Itaq; Hip. nihil omi
sit

sit eorū, quę possunt præstare notitiã succi, qui
 redūdat. Sed est ei familiare hoc (vt aliis locis sæ
 pe diximus) rerū genera, & vniuersalia præcepta
 exemplis innuere. Dixit ergo, Inspicere oportet
 regionem, & tempus, & ætatem, & morbos. Ac
 si dixisset, vt agnoscas qui succus redundet, &
 hunc euacuans sine molestia iuues, cōsidera res
 naturales, non naturales, & præter naturā. Nam
 ex his omnibus capi possunt succorum indicia.
 Et intelliges in quibus morbis expedit, aut nō.
 Ne tamen intellige morbos in quibus expedit
 expurgare, aut non expedit. Sed in quibus suc-
 cum quenuis oportet expurgare, aut non ex-
 pedit, sed alium. Nam est in quouis auxilio pri-
 ma consultatio, an debeat fieri, an nō. Post hanc
 succedit alia, quomodo fieri debeat. Hic verò to-
 tus erat Hippocrates in hac consultatione, qui
 succus expurgari debeat: præter rē ergo, ac mu-
 tato instituto dixisset, an expediat purgare, an
 non. Ex dictis satis cōstat, toto hoc aphorismo
 agi de qualitate expurgationis, non de quantita-
 te, aut tempore, aut re alia. Nam nomina illa, Si
 qualia oportet purgari purgentur, qualitatem
 significant: & illa, Vasorum inanitio si talis fiat
 qualis fieri debet. Verū scire oportet, medicis
 qualitatem succorum non significare solā qua-
 litatem, sed speciem etiam succi. Vt euacuari ta-
 lia, qualia oportet, sit euacuari eum, qui lædit, si-

Aphorismorum Hipp.

ue significes speciem quandam succi, siue qualitatem. Vt si dicas homini esse pituita partim dulcē, partim salſam: aut bilē partim integrā partim putreſcētē. Si euacuatur pituita salſa, aut bilis putreſcēs, euacuātur qualia oportet: si verò pituita dulcis, aut bilis integra, non euacuantur qualia oportet, quia salſa pituita, aut putreſcens bilis læſionem faciunt. Si per morbum etiam pituitosum, pituita, per biliosum bilis euacuatur, talia euacuantur, qualia debent: aut ea euacuantur, quæ euacuari debēt, si exactiùs loqui lubet: sed vt monui, Medici nomē qualitatis, speciei etiā tribuunt. Significat hīc nomē illud, Vaſorū inanitionem, expurgationem, quæ arte fit. Nam euacuationem, vocat ab effectu vaſorū inanitionē. Et nomen hoc tribui hīc expurgationi, quæ fit arte, institutū ipsum indicat: quodq; eam euacuationem cum ſpontanea expurgatione incipit cōferre aliis verbis. Sed de his ſatis.

A P H O. III.

Summè boni habitus exercitatorum, periculosi, si extremum attigerint. Nō enim possunt in eodem statu manere, neq; quiescere. Cūm autem non quiescant, neq; amplius possunt in melius progredi, superest ergo, vt in deterius. Horum causa optimū

habita

habitum soluere confert non cunctanter, ut rursus initium refectiois accipiat corpus. Neq; compressiones ad extremum ducere (periculosum enim) sed qualis fuerit natura eius, qui id sit perpeffurus, ad hoc ducere. Eodem autem modo & euacuatio nes ad summũ ducta, periculosa: & rursum refectioes summe, periculosa.

De quantitate euacuationis, & refectiois disputat hoc aphorismo Hippo. Estq; summum caput, Neq; refectioes, neq; extenuationes, neque euacuatioes debere esse omnino maximas sed mediocres: quandoquidẽ omne nimum est inimicum nature. Vituperat in primis habitum corporis, qualis erat in athletis. Hęc est crassities nimia corporis cum multa succorũ copia, et si succi optimi sint, & partes omnes bene reperate. Tales fieri solebãt athlete multo cibo, & multa exercitatione, & frictione, & inunctione. Tales etiã fiũt alii nõnunquã aliis occasionibus, ut cũ trãferuntur ad vitã iocundiorẽ, & lautiores cibos, & maiorẽ desidiã. Vituperat hũc habitũ Hippocrates, nõ q̃ sanus nõ sit. Nã ut dixim⁹ sine omni intẽperie, & sine omni vitio succorũ accidit

Aphorismorum Hipp.

accidit: imo verò vocat habitum hunc summè bonum, quia per hunc plùs, meliusq; solito nutriuntur corpora. Est tamen periculosus, nam qui eo sunt habitu, etsi optimè interim valent, tamen solent repente in grauissimos morbos, & maxima pericula incidere: vsque adè, vt vultus miretur, suspiceturq; causas quasdam supersticiosas fascinationis, vt alio loco diximus. Quæ fabula de puerulis narratur sæpissimè: quia illi ob multitudinem calidi innati, & humidâ substantiam, atq; magnam voracitatem, sæpissimè comparant summam crassitiem. Causam, quæ corpora hæc cū periculo sunt, dixit Hipp. subobscuriùs. Nam, inquit, summū bonitatis iam habent, non possunt autem nostra corpora manere in eodem statu, semper enim commutationes accipiunt. Superest ergo vt decidant in deterius. Verùm ego causam hanc apertiùs eloquar. Qui summè crassi sunt, non possunt non abundare multis succis (nam multo cibo vtuntur) multitudo succorum, etsi sint optimi, non potest diu durare sine vitio. Putrescunt enim statim, quæ multa, & inculcata sunt: & cum putre re cœperint, nō potest in tam multa copia non esse multa putredo. Accedit, quòd in his corporibus non potest non esse angustia omnium viarum, & totius corporis densitas: quia singulis partibus est sua propria caro, vt venæ, & arteriæ,

& nerui, substantia quædam mollior interiecta inter fibras, quæ facilius & absorbitur, & crescit. Atque proinde ut cum extenuantur corpora, plus absorbitur huius, quàm fibrarum: ita cum reficiuntur, augetur plus. Crescete verò carne venæ (eadem ratio arteriæ & nerui) non tam crescit venæ ipsius cauum, quàm corporatura tunicarum. Ea verò crassities tunicarum, detrahit amplitudini cauorum. Fiunt ergo tantò strictiora caua vasorum, quantò crassiores tunicæ: maximè, cum is habitus fieri incipit in viris iam consistentibus, quorum partes fibræ, ac verè solidæ ab omni incremento destiterunt. In his enim nulla tunica comparat dilatationem, & addita caro facit angustiam. Et fit in eo corporis statu, eò minor vasorum amplitudo: quò maiori, utpote redundanti magis succo, erat opus. Præter exiguitatem hæc viarum, quæ sunt conspicuæ, accedit etiam compressio pororum omnium, qui non sentiuntur. Hanc enim facit multæ carnis congestio. Quid ergo mali non debet timeri in tanta succorum copia, cum tanta totius corporis densitate? Certe meritò accidunt magnæ putredines, ventilatione impedita, eæque malignæ: calido innato suffocato & extincto, quò spiritus non possint facillè per corpus moueri, atque impetum omnem in partem omni ex parte facere. Quin & ad apoplecticas affectiones, & omnem interceptionem
vena-

Aphorismorum Hipp.

venarum, extinctionem calidi, concretionē sanguinis sunt paratissimi. Alia etiam causa cum periculo magno sunt, qui cum habent habitum. Nimirum quęcunque externa causa accedat, citò & grauiter leduntur. Nam si perfrigerantur, suffocatur eorū calidū cohibita expiratione insensibili. Si calefiunt, multus sanguis fusus per constipata corpora strangulat. Exercitatio pleno corpori periculosa est, otium quoq; aliorū est eadem ratio: vt dispositio hac periculosa sit, quia nihil est in ea non periculosum. Meritò ergo Celsus scripsit: Qui nitidiores solito sunt, suspecta bona sua habere debent. Consulit igitur Hippocrates hunc habitum statim soluere, curareque vt corpus gracilescat, quò rursum nutrirī incipiat sine periculo, nec tamen compressiones (extenuationes vocat cōpressiones) ad extremum ducendę sunt: periculosum enim etiam est, sine modo & quantuncunque corpora extenuare, sed qualis fuerit natura hominis, in id ducere oportet. His verbis nihil aliud intelligunt dici enarratores omnes, quàm rationem facultatis & roboris habendam esse, vt in aliis omnibus medici operibus. Ego verò aliud dici intelligo. Hippocrates ipse libello de Alimēto ita inquit: Athletica dispositio nō est à natura. Quod nihil aliud est dictū, q̄ athleticā dispositionem nō esse vtilē, neq; alicui à suo ortu datam

tam à natura, sed cōparatā deinceps ratione ali-
 qua vict⁹. Monet ergo Hippocrates modò, cūm
 paramus extenuare hominē nimis crassum, non
 esse agendum incautè, sed considerādum in pri-
 mis q̄ crassus homo fuerit, antequā hunc habi-
 tum cōparauit: eatenus enim modò extenuādus
 est, quia illud erat tēperamento ei innato con-
 gruens. Atq; si hominē extenuaremus plūs etiā
 q̄ antea esset, nō possemus nō plurimū debilita-
 re: semper enim curandum est, cūm disposi-
 tionē aliquam aduentitiam conamur demoliri,
 id, quod est à natura, conseruare. Concludit
 Hippo. hunc aphorismū dicēs, eodē modo neq;
 euacuationes, neq; refectiones extremas esse de-
 bere: periculosum enim esse utrūq;. Meritò qui-
 dē, quia omne nimiū est aduersum naturę, vt ab
 eodē Hipp. alio apho. dicitur. Euacuationes ni-
 miā deiiciūt vires, refectiones nimie afferūt o-
 mnia pericula, quę diximus, & alia etiā multa.
 Quod de extenuationib⁹ dixit prius, & de eua-
 cuationibus dicit modò, nō est repetitio: nō e-
 nim idē est extenuatio, & euacuatio: hæc enim
 est succorū, illa partiū. Intelligūt quidē, vt Gale.
 monet, his vltimis verbis aphorismi nō vitupe-
 rari euacuationes, & refectiones, sed euacuatio-
 nes solūm: quod verò de refectionibus dicitur,
 esse confirmationem priorum. Quasi ita dica-
 tur, Euacuationes extremæ periculosæ sunt,

nam

Aphorismorum Hipp.

nam post extremas euacuationes, periculosa sunt refectioes extremae, facta statim ab euacuationibus: quae tamen non possunt deuitari, si extremae euacuationes facta sint. Quae sententia vera est profecto, si quae alia. Nam refectio facta statim post euacuationem, distributionis in tempestiuae causa est: est ergo periculosa. Si tamen quis euacuet extremè, causa facultatis labetis cogetur reficere extremè, idq; statim ab euacuatione extrema: ergo inter cetera, vel hac occasione est periculosa extrema euacuatio. Ceterum quanquam vera alioqui sententia sit: non esse hanc, quam Hippocrates hoc loco significauit, sed eam quam explicui ego, ex verbis ipsis intelligo: quin & Galenus eodem modo intelligit.

APHO. IIII.

Victus tenuis & exquisitus, & in morbis longis, semper: & in acutis, in quibus non conuenit, periculosus. Et rarus summè tenuis victus, difficilis: nam & extremae refectioes difficiles sunt.

Iam hinc incipit Hippocrates agere de victu agrotantium, agitq; de eo in multis sequentium aphorismorum. Victus, est ratio vtendi cibo, & potu.

potu. Considerari circa victum potest quãtitas, qualitas, tempus, & modus. In quantitate cibi, est crassities, tenuitas, & mediocritas victus. In qualitate, est victus humidus, aut siccus, calidus, aut frigidus, astringens, aut laxans, aut tale aliud habens. In tempore, sunt hæc tria, qua hora diei, & qua hora peculiaris accessio- nis, & quo tempore vniuersali morbi accipi debeat cibus, aut non debeat. In modo est, an simul totus, an per partes accipi debeat ci- bus: & an addendo, an subtrahendo, proce- dendum per morbum sit. Has omnes considera- tiones absoluit Hippocrates hac particula. Pri- mus hic aphorismus est de victus quantitate. Multis in locis definit Galenus victum tenuem, & crassum, & tenuium multos gradus: distin- guens tenuem à tenui exactè, & hunc à tenuissi- mo, atq; hunc rursus ab exactè tenuissimo: sed non satis scio, an alicubi exactè definiat. Nam tenuem simpliciter dicit esse oua forbilia, & carnes piscium saxarilium, & totam ptisanam: exactè tenuem, cremorem ptisanæ: tenuissi- mum, aquam mulsam, aut oxymeli: exactè tenuissimum, nihil dare. Verùm non possunt tenuis victus species definiiri exactè exemplis. Quare sine artificio videtur hoc diffinitum. Primum omnium, quia etsi oxymeli, mul- sa, & cremor ptisanæ, & tota ptisana, & o-

C

ua

Aphorismorum Hipp.

ua huiusmodi sint : non tamen ea solùm , sed alia multa , quæ æquè atq; hæc tenuia sunt , quibus nos vti plerunq; solemus loco horum . Non enim si nos cremore amygdalarum pro cremore ptisanæ , aut cocta lactuca , aut beta , aut recentium pullorum carnibus vel gallinæ iure , pro ptisana tota vtimur : non perinde atque Galenum & Hippocratem facere , continuò existimare oportet . Licet enim mihi vti aliis cibus seruata eadem arte , ne scilicet tenuius aut crassius detur , quàm res exigat . Non enim profectò Deus tria illa , aut quatuor solùm alimenta creauit ægrotantibus idonea . Præterea cùm cibus tenuis , aut crassus dicatur ad moderatum : neque moderatus omnibus hominibus idem cibus esse possit : profectò neque immoderati sint iidem . Nam cibus qui vni erit tenuis , alteri possit esse crassus . At dices , ad communem hominum naturam , aut ad temperatam , & mediocrem , possunt quidam victus dici crassi , aut tennes . Rectè profectò dicis . Atque huc respiciens Galenus , gradus tenuium nominauit . Sed non est vnica omnium & communis natura , neque temperati sunt nisi perpauca hominum . Aliter ergo oportet victum tenuem , & crassum definire . Considerare oportet , si ægrotantem priùs noueris per te-
ipsum

ipsum : sin minùs , percontari , quanto cibo
 uti homo soleat per bonam valetudinem citra
 noxam , atque ita putare eum victum esse il-
 li homini mediocrem , quia ille est secundum
 peculiarem naturam , & consuetudinem : de-
 inceptis addendo , aut detrahendo illi , cras-
 sum , aut tenuem facere , plùs aut minùs , vt
 plus addis aut detrahis . Potest verò fieri vi-
 ctus crassus aut tenuis ex moderato , adden-
 do aut detrahendo quantitatem , aut substan-
 tiæ modum . Nam si quis vtebatur per bo-
 nam valetudinem duabus libris carniū arie-
 tinarum , bifariam potest victum extenuare ,
 aut vtens carniū gallinacearum eadem quan-
 titate , aut carniū earundem libra vna . Ad-
 ditio , contrario modo fit . Manifestum est ex
 dictis , posse eundem victum huic esse me-
 diocrem , illi tenuem , atque ita huic tenuem ,
 illi tenuissimum . Vt , quò cibum tenuem aut te-
 nuissimum , idque exactè aut non exactè nomi-
 nare possis , quantùm recedat à mediocri , non
 quantus , aut quis sit considerare debeas : atque
 ita considerans , quatuor recessus perpendens ,
 dices tenuem simpliciter , & tenuem exactè , &
 tenuissimum , atque tenuissimum exactè . Alio
 modo definiri possunt hi victus ab effectu : hoc
 scilicet . Moderatus est , qui seruat integrè ro-
 bur corporis , & molé : crassus , qui auget : tenuis ,

C 2

cum

Aphorismorum Hipp.

cum quo debilitatur facultas . Cum tenui simpliciter, debilitatur parùm: cum exactè tenui, debilitatur conspicuè: cum tenuissimo, multùm. Cùm ergo facultas sit, qua valetudo recuperatur, & seruetur vita: constat, semper esse hoc periculi in victu tenui, quòd facultas languescit. Id verò periculum tantò erit grauius, quantò morbus erit longior: quia quòd plus temporis pugnandum est cum morbo, tantò plùs oportet conseruationi facultatis studere, quare tantò minùs licet debilitare. Itaque vt qui iter ingreditur, tantò plus viatici debet accipere, quantò longius iter est factururus: ita qui in morbum incidit, tantò pleniori cibo vti debet, quantò morbus futurus est longior. Meritò igitur Hippocrates dicit, victum tenuem & exquisitum, id est exquisitè tenuem, in morbis longis semper esse periculosum. Addit verò, Et in acutis, in quibus non conuenit. Quod videtur frustra dictum: quis enim nescit, in quibus non conuenit, non conuenire? Sed Hippocrates hac phrasi, Et in acutis in quibus non conuenit, nihil aliud significat, quàm ne in acutis quidem omnibus conuenire. Itaque perinde est, ac si diceret, Victus tenuis exquisitè in omnibus morbis longis est periculosus, in acutis verò non omnibus, sed in quibusdam. Ar-

que

que e
sa bre
morb
est ac
exactè,
tissim
non
bo ac
bend
mo t
etsi i
ri po
ti po
cum
mur
vict
per
Acu
vict
med
qua
de c
acut
bi,
rent
ei n
sed

Sectio prima. 19

que est quidem hoc verissimum, quia etsi causa breuitatis videtur semper expedire in acutis morbis tenuis victus, tamen ipsa breuitas non est acutis morbis eadem. Sed acuti morbi non exactè, finiuntur viginti diebus: acuti exactè, quatuordecim: acutissimi, septem: acutissimi exactè, quatuor aut quinque. Quare non cuius victus tenuis quocunque in morbo acuto, caret periculo: sed hinc quoque habenda est ratio, ut acuto tenuis, acutissimo tenuissimus iniungatur. Accedit, quod etsi morbus sit acutissimus, causa alia fieri possit, ut ne tenuem quidem victum pati possit ægrotans, ut si febris sit acutissima, cum ea tamen syncope coniuncta sit, cogemur victum mediocrem concedere. Itaque victus exactè tenuis, in morbis longis semper: in acutis nonnunquam est periculosus. Acuti tamen hac ratione qua acuti, tenuem victum exigunt, nisi quid accedat aliud, quod mediocrem exigit. Sed satis constat, quamquam hæc de acutis dicantur, intelligi tamen de omnibus morbis breuibis, etsi non sint acuti: cuiusmodi est diaria febris, & alii morbi, qui etsi breues sint, sed quia periculo carent, non sunt acuti. Nam acuti, neque acuti ei neque periculi causa amant tenuem victum, sed causa breuitatis. Breues igitur omnes exi-

Aphorismorum Hipp.

gunt tenuem victum, et si neque id quidem omnes, neque omnes æqualiter, sed ut dictum est. His dictis addit Hippocrates: Rursus summè tenuis victus difficilis, nam & extrema refectiones difficiles sunt. Quæ verba videntur inanem omnino sententiam continere. Nam cum dictum sit, exactè tenuem victum esse periculosum in omnibus longis, & in multis breuibus morbis: quorsum addit, quasi maius aliquid dicens, Rursum & summè tenuis victus difficilis: Summè enim tenuis victus, tenuior est quàm exactè tenuis: & difficile multò minus discriminis significat, quàm periculosum. Si igitur exactè tenuis est periculosus, summè tenuis erit maiori ratione etiam maximè periculosus, nedum difficilis. Perinde est ergo ac si dixisset, homo debilis languidè incedit, quin etiam & qui debilissimus sit. Qui sermo ridiculus est. Non igitur censendum, cum Hippocrates scripsit, Rursum summè tenuis victus difficilis, respexisse priora verba huius aphorismi (non enim congruunt verba) sed vltima illa proximi aphorismi. Dixit enim illic, Euacuationes ad summum ductæ periculosa, & refectiones summæ, periculosa: addit modò, Rursum & summè tenuis victus, difficilis. Nimirum inedia: aut tenuis victus est euacuatio insensibilis ex accidenti facta. In-

nium-

niunt
xerat
dicit
que ex
nis) cù
se: siue
purgat
nuper
sum. P
mæ pe
tia pro

In
fit, vi
ror c
paul
peric
e e
uius
atqu
lò ple
F
sente
lem.

niuntur enim vasa per famem. Quod ergo dixerat de euacuationibus sensibilibus, hoc idem dicit modò de hac insensibili: dicens, vtrunque excessum (repletionis dico & euacuationis) cùm ad summum attingit, periculosum esse: siue euacuatio missione sanguinis, siue expurgatione, siue fame, siue aliter fit. Nimirum vt nuper diximus, omne nimium est naturę aduersum. Proinde addidit, Nam & refectiones summa periculosa: persistens hac in parte in sententia proximi aphorismi.

APHO. V.

In tenui victu agri delinquant: quo fit, vt magis ledantur. Quicunq; enim error committitur, maior in hoc fit, quàm in paulò pleniori victu. Propterea etiã sanis periculosus est valde tenuis, & cõstitutus, & exquisitus victus: quoniã errores grauius ferunt. Hac de causa, tenuis victus atque admodum exquisitus, eo, qui sit paulò plenior, magis periculosus.

Frigidè admodum interpretatur Galenus sententiam hanc Hippocratis, alioqui difficilem. Alii verò interpretes satis multis verbis

Aphorismorum Hipp.

agunt, sed nō satis sunt verūloci sensum affecuti. Videtur Hipp. vituperare victū tenuē magis, q̄ paulò pleniorē. Quasi dicat, Si errandū est ab optimo victu, tamen deterius esse, tenuiorem quā pleniorē instituere. Cui sententiæ videtur aduersum, quod ab eodem Hippocrate dictum est. 2. de Ratione vict. in morbis acutis, his verbis: Ciborum adiectioni intendendum multò minùs, subtrahere verò sepe numero oportet. Hac de causā quidā ita dicunt, in morbis diuturnis deteriore esse tenuem victum crasso: in acutis cōtrā, crassum tenui. Itaq; cū Hippocrates tenuem vituperat magis, quā plenū, de morbis diuturnis esse sermonē: cū crassū, de breuib. Alii dicunt, in morborū initiis deteriore esse cibum iusto tenuiorem, quā iusto crassiorē: in vigore, aut prope illum cōtrā, esse deteriore eum, qui sit iusto crassior. Itaque Hippocratem vituperare tenuem, plusquam crassum, in principiis morborū. Mihi omnes hæ interpretationes displicent: tum quia nulla earum videtur verbis quadrare, sed comparatæ videntur solū ad argumentorum dilutiones, & ad fugam. Tum etiam quia alia consideratio est, quo morbi tempore victus debeat esse crassior, & quo tenuior: alia in quibus morbis tenuior esse debeat cibus, in acutis, an in longis: alia ab his diuersa, cū ab

Sectio prima. 21

ab optimi victus institutione erratur, qui erret grauius, qui tenuiorem, an qui pleniorē instituit. Vt aliud multò dictu est, victus tenuis deterior est in vigore morbi, quàm in initio: aut in morbis longis, quàm in breuibus: aut quàm crassus. Nam vltima hæc collatio, solùm est tenuis cum crasso. Duæ priores sunt tenuis cum tenui in diuersis temporibus, aut morbis. Constat verò in hoc aphorismo conferri tenuem cū crasso. Nam ita dicitur: Quicumq; enim error, grauior fit in hoc, quàm in paulò plenior. Et rursum tenuis victus, eo, qui fit paulò plenior, magis periculosus. Ergo Hippocrates hîc nullâ priorum considerationem absoluit: quare nulla earum enarrationum est ad rem. Primam considerationem absoluit aphorismo decimo dicēs: Quibus igitur statim morbus cōsistit, ijs statim tenuis victus adhibendus est: quibus verò posterius, ijs & in ipso consistendi tempore, & parùm ante illum, cibus subtrahendus, prius verò vberius agendum. Secundam considerationem absoluit aphorismo proximo dicens, tenuē victum in diuturnis morbis semper, in acutis non semper periculosum. Hîc ergo aut tertiam considerationem absoluit, Vter error grauior sit, qui ad tenuem, an qui ad crassum inclinat: aut nullam illarum absoluit, sed aliam rem agit. Certè si eam cōsiderationem absoluit, omnino

Aphorismorum Hipp.

contrà ac Galenus. 2. de Ratio. vi&t. in acutis, ab soluit. Nam ille dixit, deterius esse inclinare ad crassum victum: hic verò, ad tenuem dicit esse magis periculosum, si modò de hac re disputat. Proinde ego nullatenus puto hîc eum de erratis agere: sed illud præcipere, ne quis per morbos vratur tenui, exquisitoq; victu, quia à quocunq; errato lædetur grauissimè, qui eo victu vtetur. Quid ergo? Ne medicus contentus sit eo cibo, cum quo tantùm videatur durare posse ægrotans, idque vix, sed paulò pleniorē instituat, addens aliquid, propter errata. Constat verò hanc sententiam nihil habere aduersum Galeni sententiæ, quam secundo de Ratio. victus scripsit. Quid de ea quæstione, qua quæritur vter error grauior sit, sentiendum sit, diximus capite primo libri octaui, Controuersiarum Medicarum. Modò illud dicimus, docere hîc Hippocra. esseq; id verissimum, ne exponatur periculo ægrotans, non esse vtendum exquisitè tenui victu, hoc est eo, cum quo durare tantùm possit vsq; ad finem morbi, sed paulò pleniorē propter errata. Dices fortasse, hoc præceptū nò posse semper obseruari, quandoquidē nihil omnino aliquibus dandū sit. Tamē quibus nihil datur, nihil dari ob errata. Certè nullus est omnino cōtinendus sine cibo, nisi qui tantū roboris habet, vt eo tempore & morbum, & errata

nonnulla

nonnulla etiã sine cibo possit sustinere: id verò si habet, perinde est ac si plenior cibus ob errata esset datus. Confirmat id quod diximus, Hipp. exemplo benevolentium. Nã non aliter ac egrotantes in magno periculo sunt, cū tenui exquisitè victu vtuntur, quia errores grauiùs ferunt: benevalentes, qui tenui victu assiduè, aut admodum constituto vtuntur, periculo sese exponunt, quia errores nullos possunt sustinere, qui tamè sæpe & per morbos, & per bonam valetudinẽ non possunt deuitari. Multi profectò sunt, qui tantò meliori victu se vti putant, quantò vtuntur tenuiori, atq; proinde quidam à cœnis omnino abstinent: alij tenuissimis vtuntur, alij vtuntur semper simplicissimo cibo, ac modico. Multi etiam sunt, qui ad eò constitutũ & accuratum obseruant victum, tam religiosè, vt ne tantillũ euariet: sed id ipsum omnino hodie agant, quod heri, & nudiustertius. Vtriq; tamen horũ falluntur, exponuntq; sese periculo: qui tenui vtuntur victu, quia debilitant facultatem, qua corpus regitur: qui statuto, quia cùm illi victui ad eò assueuerint, nihil potest eis accidere, quod non lædat. Ergo qui sani sunt, & mediocriter robusti, ne incautè tenui victui assuecãt, & statuto: sed liberiùs aliquantò agant, & bona cibi copia vtantur, ne in tanto periculo sint. Hoc est quod Hippo. alibi dixit, Oportet ad insueta transire.

Aphorismorum Hipp.

Hoc quoque est, quod Celsus his verbis dixit: Sanus homo, & qui suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet: neque medico, neque iatralipta egere. Hunc oportet varium habere vitæ genus. Itaque & per morbos, & per bonam valetudinem, hac de causa tenuis victus, atque admodum exquisitus, eo qui sit paulò plenior, magis periculosus.

A P H O. VI.

Ad morbos summos, summa exactè curationes optima.

Afferit Hippocrates omnem curationem summam, & exactam, tentandam esse, ut de summo tenui victu hoc intelligatur. Quod hic aphorismus habet, hoc vnum est, Remedia rara & exquisita tentanda esse, cum morbi sunt summi, & acutissimi exactè: melius est enim cum tantus morbi impetus sit, remedium quoduis cum periculo etiam, tentare, quàm ægrotum in desperatione destituere. Debentur enim morbis omnibus, ut alio loco monstrauimus, remedia æqualia, paruis parua, mediocribus mediocria, magnis ac summis magna ac summa.

A P H O. VII.

Vbi utriusque morbus peracutus est, statim habet summos labores, & summè tenui victu uti necesse est. Cùm autem non, sed licet pleniorẽ victum adhibere, tantum à tenui victu declinandum, quantò morbus mollior summis fuerit.

Proximus aphorismus cum præfenti ita cõiungitur. Ad summos morbos summa debet esse omnis curatio, quare & victus tenuitas debet esse exactè summa. Est verò morbus summus aut peracutus (eundem enim vocat modò peracutum, quem priùs summum, hoc est exactè acutissimum) qui statim, id est, primis tribus aut quatuor diebus habet summos labores, hoc est symptomata maxima, & vrgentissima. Ergo in eo morbo, qui statim habet summos labores, necesse est uti summè tenui victu, hoc est, aut nihil dare, aut tenuissimum cibum. Cùm autem non est acutissimus exactè morbus, neque necessitas talis victus est, sed quia morbus est minùs acutus, licet uti cibo pleniori: tunc tantò crassiori utèdum erit, quantò morbus erit mollior summis, id est minùs acutus, quàm qui sunt acutissimi. Nimirum indicatione sumpta à morbo, tantò tenuior debet esse cibus, quantò morbus

bus

Aphorismorum Hipp.

bus acutior, vt in commen. 3 aphorismi ego dixi. Neque aliud est, quod Hippocrates dicit modò Meritò profectò summos labores, summi morbi signa esse dixit Hippocrates. Nam vt symptomata propria significant morborum species, & eorum magnitudo morbi magnitudinem, ita eorundem motus significat motum morbi, an scilicet breuis, an longus sit. Nam morbus magnus est, cui ea signa, quæ pathognomonica appellantur, magna sunt: acutus, cum acutè mouentur, & crebrò, instanter, ac per breuia interualla vrgent. Optimè itaque Hippocrates dixit, acutissimum exactè morbum, statim habere summos labores.

A P H O. VIII.

Cum morbus in suo vigore fuerit, tunc tenuissimo victu necesse est vti.

Iam hinc incipit abtoluere consideratione de tempore vtendi cibo, ac primùm de tempore vniuersali morbi, deinceps de accessione. Sed hic aphorismus enarrabitur cum decimo, quia eadem est amborum sententia.

A P H O. IX.

Cõiectari autẽ oportet, num ager possit cũ victu sufficere vsq; ad vigore morbi, an ille

ille prius deficiat, neq; sufficiat cū illo victu, an prius morbus deficiat, et reiū datur

Morbus nullum cibum expetit, quantum in ipso agitur, imò verò per se cibum omnino prohibet: quia non pura corpora, quantò magis nutriuntur, tantò læduntur magis. Sed facultatis gratia vtimur cibo, facultas enim est exposcens cibum per se: si enim facultas durare posset per totum morbum sine cibo, nullo prorsum vteremur. Sed causà facultatis cauere debemus, ne demus minus, quàm vt possit cum eo facultas durare vsque ad finem morbi. Ne facultas deficiat, antequàm morbus possit vsque ad finem summi vigoris venire, atque ita moriatur homo præ debilitate. Atque hoc est, quod Hippocrates modò monet cauere. Nec tamen dari debet is cibus, qui sufficiens solùm sit seruare facultatem vsq; ad finem morbi, sed aliquantò plenior ob errata, vt monuimus.

A P H O. X.

Quibus igitur statim vigor est, statim cibare tenuiter: quibus autem postea vigor futurus est, & in ipso vigore, & paulò antè subtrahendum: prius autem plenius cibandum, vt sufficiat egrotans.

Vt

Aphorismorum Hipp.

Vt in morbi temporibus, tenuissimus debet esse cibus in summo vigore. In principio crassissimus, & à principio ad summum vigorem est detrahendum paulatim, vt morbus ipse accedit ad vigorem. Nam in summo vigore est facultas maximè impedita, quia cōgreditur summo certamine cum morbo. Ergo quantò magis accedit facultas ad vigorem morbi, tantò minùs potest cibum ferre, quia tantò est impeditior: & quantò longiùs à summo vigore abest, tantò magis cibo indiget, quia tãtò maior morbi pars restat ferenda. Igitur quantò morbus longius abest à principio, tantò cibus debet esse tenuior. Dictũ est autem à me, id debere intelligi, vt in morbi temporibus. Quia possunt accedere aliæ causæ, quæ contrà omnino facere cogant, vt in inflammationibus, & vlceribus recentibus, in quibus à tenuissimo cibo incipientes deinde addimus: id tamen facimus neque causã morbi ipsius, neque temporum, sed fluxionis. Ita si febre aliqua increcente inciperet ægrotus pati syncopem, gratia accidentis cibum augeremus. Nihilominus sententia Hippocratis vera est, quæ explicat quod morbi ipsius & temporum causa agi debet.

A P H O . X I .

In accessionibus abstinere oportet. Nã apponere

apponere noxium est, & in ijs, qui per circuitus accessiones habent, in ipsis paroxysmis abstinere oportet.

Hora accipiendi cibum, si nihil aliud obstat, est ea, qua homo accipere consuevit per bonam valetudinem: verum caueri debent accessiones, usque adeo, ut cauendi accessionem causa, hora consueta capiendi cibum commutanda sit. Accessio siue paroxysmus est pars morbi vehementissima: ea, inquam, qua exacerbatur: ut in tertianis, tertio quoque die: in quotidianis, singulis diebus. Fit accessio, facultate expultrice insurgente in causam morbi, ac tentante expulsionem. Ergo eo tempore impeditissima est facultas, committens pugnam cum morbo, quare lædetur oblato cibo: maximè in initio accessionis, cum rigor, aut horror, aut frigus hominem premit. Nam præterquam quod facultas aggreditur tunc primùm morbū, est calidum innatum compressum, subitque periculum suffocationis. Itaque caueri debet ad accipiendum cibum tota accessio, darique debet cibus tempore intermissionis, si febris est intermittens: tempore remissionis, si est perpetua. Si verò interualla paroxysmorū breuiora sint, quā ut sint satis ad capiendum, & coquendum

D

cibum

Aphorismorum Hipp.

cibum ante nouam accessionē, saltem dari debet cibus in inclinatione paroxyfmi. Ita enim Hippocrates ipse docet. i. de Rat. vict. in morb. acut. cont. vltimo his verbis: Tēpus dandæ forbitiois, tum per initia, tum per omnem morbi decursum, hoc maximè seruare oportet. Nam si pedes frigidi fuerint, non à sorbitione modò, verùm etiam, ac maximè à potu temperandum. At cùm calor ad pedes descenderit, tunc dare expedit. In hac sententia describens initium & declinationē paroxyfmi, dicit abstinēdum esse à cibo in principio, dandum verò in inclinatione. Nam initium est, cū pedes ac omnes extremæ partes frigent: inclinatio est, cùm calofsedato feruore viscerum videtur ad pedes descendisse. Quòd si febris adèò anticipat, vt non sit inclinationis tempus satis ad primam confectionem cibi ante initium accessionis sequēti dabitur ante inclinationem: sed in initio ne detur. Itaq; si fieri potest, longissimè ab initio triusque accessionis detur cibus: sin minùs, longissimè à principio posterioris. Nam non tædet statim ab elapso accessionis principio cibum dare, quàm cùm citò expectatur initium aliud. Deterrimum enim est, per initium accessionis, crudo cibo plenum esse ventriculum. Atque ita, vt grauius est cibum dare in paroxyfmo, quàm in intermissione: ita in paroxysmo

Sectio prima. *todo A* 26

fmi initio grauius, quàm in incremento, & sum-
 mo vigore. Verùm hoc intelligi debet, quan-
 tum agitur in ipsis accessione temporibus: nã
 sumptis aliunde indicationibus, saepe non so-
 lum licet, sed etiam necessarium est, cibum da-
 re in accessione principio. Vt in iis qui febricitant
 ex fame, & quibus alioqui os ventriculi est languidum,
 & morbus à syncera bile pēdet: ii enim qui præ fame
 febricitare incipiunt, cibo ingesto in ipsa accessione
 iuantur, quia fluxio excrementorum, quæ defectu
 cibi cōcitabatur, cibo sistitur. Quibus verò sine penuria
 alimenti febris biliosa est orta, cum debilitate ventriculi
 maximè, non debet dari multum cibi, ne obruat copia
 & augeat morbi causam: tamen debet dari in ipsa
 accessione, aut parùm ante illam aliquid quod non
 grauet, sed constringat, corroboretq; ventriculum,
 ne fluxio syncopem faciat: vt panis modicũ ex
 vino austero aut mali granati succo. Hæc itaque est
 ratio dandi cibũ, quæ accipitur ab accessione: atq; hoc
 est quod Hippocrates dicit, In accessionibus abstinere
 oportet, nam cibum dare noxium est. Sed quorsum
 cum hoc dixisset, addidit, Et in ijs qui per circuitus
 accessiones habent, in ipsis paroxysmis abstinere
 oportet? videtur nanque hæc esse repetitio inutilis.
 Quidam dicũt, accessionem primo loco significare
 principiũ, incrementum,

Aphorismorum Hipp.

mentum, & summum vigorem febrium continentium: secundo loco, paroxysmos febrium non continentium: atque ita non esse repetitionem, quia non est sermo de eadem re. Sed hi nugantur: nam nomen hoc Paroxysmus, nunquam Hippocrati aut Galeno significat, quod illi commentum sunt, sed solum quod in principio diximus, particulares exacerbationes morborum quibusdam temporibus factas. Proferunt locum ex Commento Galeni in proximum aphorismo duodecimum numero. Quo ita dicit: Per accessionem autem, te oportet intelligere deterius tempus totius circuitus, quod est à primo insultu usque ad tempus consistendi, sicut reliquum inclinationis tempus est melius. Hæc Galenus. Tamē nihil minus dicit, quam quod illi intelligunt. Sed scire licet, Galenū sæpe nomine inclinationis particularis, loquitur de periodis febrium, intelligere inclinationem, simul & interuallum: sæpe solum inclinationem. Atque ita diuidit non nunquam totum morbum in paroxysmos, & interualla: que intelligens cum interuallo inclinationem particularem, tria tempora particularia solum, principium videlicet, & incrementum, & vertex, vocat paroxysmum. Itaque illi fingunt sibi nominis significationem. Accedit, quod si aliquando posset nomen significare quod dicitur, hæc minimè significaret. Nam de indicatione

ne victus à temporibus vniuersalibus, dictum erat priùs. Alij dicunt in principio aphorismi loqui Hippocratem de paroxysmis febrium continuarum, in fine de paroxysmis intermittētium. Sed huic declarationi non magis astipulantur ipsa verba, quàm si quis diceret, in principio loqui de quartanis, in fine de reliquis: quod confictum ad respondendū tantum esset. Quare ego magis probo, quod Gal. in Commen. 19. huius particulae declarat: intelligere Hipp. his verbis, Qui per circuitus accessiones habent, febres quibuscum quodam ordine per periodos accidunt paroxysmi. Non enim omnibus accidunt ita, sed quibusdam sine omni ordine. Itaque in principio dicit vniuersim loquēs, In accessionibus abstinere oportet: deinde particulatim de ordinatis accessionibus hoc idē affirmat. Hoc autē non est repetitio, imò verò methodus auctoribus omnibus familiaris: quod vniuersim propositum est, speciatim in vno exemplo declarare.

A P H O. XII.

Paroxysmos autem & constitutiones, indicabunt morbi, & tempora anni, & circuituum ad sese mutuò incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue ex

D ;

longiori

Aphorismorum Hipp.

longiori tempore fiunt. Tamen & ex ijs
quæ mox apparent, vt in pleuriticis, spu-
tum, si statim ac incipit morbus apparet,
contrahit: si autem posterius apparet, pro-
ducit. Et vrina, & deiectiones, & sudo-
res, cū apparent, indicant morbos & diffi-
cilis iudicij & facili, et breues & longos.

Dictum est, dari debere tantò plus cibi,
quantò morbus futurus sit longior: atque ad
capiendum cibum, caueri debere paroxysmum.
Nullus ergo potest victum instituire, nisi præ-
noscat, quo tempore sit faturus paroxysmus,
& quanto tempore morbus duraturus sit. Hoc
verò est prænoscere paroxysmos, & constitu-
tiones: nam paroxysmus est quod nuper dixi-
mus: constitutio, est proportio temporum vni-
uersalium morbi. Hac enim constat totum
morbi tempus. Itaque ad institutionem victus,
oportet prænoscere paroxysmos, & constitu-
tiones morborum. Quare non intempestiue
Hippocrates modò docet, qua arte hæc duo po-
simus agnoscere. Pertinet verò hic aphori-
simus ad partem prognosticam: nam agnitione
constitutionis vtimur ad prænosendum, quan-
tum temporis sit morbus duraturus. Significat
verò

verò in primis morbi celeritatem aut tarditatē,
 ipsa morbi species. Nam morbus quiuis est na-
 turâ sua aut chronicus, aut acutus: atque cuius
 morbo est sua propria constitutio, quam plerū-
 que habere solet. Vt pleuritis solet quatuordec-
 im dies durare, & febris ardens tantundem, &
 angina quatuor dies, tertiana exquisita septem
 circuitus, tetanus quatuor, quotidiana febris se-
 xaginta dies, quartana annum integrum. Itaq;
 species morbi significat constitutionem: ceterū
 quia species non potest exactè significare
 quantum temporis sit morbus duraturus, cū
 nullus morbus habeat tam constitutum tem-
 pus, vt non possit modò longior modò breuior
 fieri, addit Hipp. alia signa constitutionis. Anni
 tempora etiam significant constitutiones: nam
 iidem morbi tēporibus calidioribus breuiores
 sunt, frigidioribus longiores. Quale est illud
 quod Hip. ipse dicit de quartana: Æstiuæ quar-
 tanæ breues, autumnales longæ, maximè quæ
 hyemem attingunt. Eodē modo possunt consti-
 tutionem indicare regiones. Nam vt calidiori-
 bus temporibus breuiores sunt iidem morbi,
 ita & calidioribus regionibus. Quanquam hoc
 tacuit Hippo. quia qui scribit aphoristicè, nun-
 quā percurrit omnia, sed ex iis quæ dicit supple-
 ri debent ea quorū est eadē ratio. Sed nec tēpo-
 ra & regiones, indicant exactè constitutionem.

D 4

Quare

Aphorismorum Hipp.

Quare considerare oportet periodos. Nam horum ad se mutuò crementum aut decrementū, significat celerem motum, aut tardum: neque profectò immeritò, nam ij ipsi reditus sunt ipse morbi motus. Verba hæc, Et circuituum ad sese mutuò incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue ex longiori interuallo fiant, enarratur à Galeno. i. de Crisibus capit. 2. hoc modo: agnosci, an morbus venerit ad incrementum, an adhuc in principio, vel in summo vigore iā, an declinare iam cœperit, ex magnitudine accessionum sequentium ad priores, & ex anticipatione, aut tarditate. Nam anticipare paroxysmos consuetam horam præter proportionem signum est incrementi vniuersalis: nisi tamen vt anticipat, ita fiat minor paroxysmus. Crescere enim paroxysmos indicat morbum etiā crescere. Quare cūm vtrunque accidit, vt scilicet & febris anticipet, & maior fiat, haud dubiè est incrementum morbi: cūm cōtraria, inclinatio. Cūm verò anticipans fit minor, aut maior tardans, considerandum est vtrum accidat magis: nam illius conditionem putandum est morbū sequi crescendo aut decrescendo: si æquè accidunt, aut est adhuc in principio, aut iam stat. Ita que inquit Galenus, his duabus rationibus indicare accessiones morbi constitutionem: cūm enim indicent tempora vniuersalia, & horum propor.

proportione constet constitutio, constitutionem quoque indicabunt. Intelligit ergo Galenus cum dicitur, Et circuituum incrementa, inuere Hippocratem magnitudinem paroxysmorum, an scilicet sequentes paroxysmi prioribus fiant maiores, an non: vbi dicitur, An ex longiori tempore, intelligi an interuallum factum sit longius, an non, quod ad anticipationem aut contrarium pertinet. Ego verò probo quod à Galeno de hac re dicitur, siquidem verissimum est: enarrationem tamen verborum non probo. Nam ipse cōtextus indicat, vbi dicit Hippocrates, An ex longiori tempore, non esse sermonē de anticipationē aut tarditate horæ, sed de modo periodi: quod non pertinet ad morbi constitutionem, sed ad speciem. Inquit enim, Siue singulis, siue alternis diebus fiant, siue ex longiori tempore, id est, siue quarto quoq; die. Nam cōstat illud siue, notā diuisionis esse: diuisio verò semper est per opposita. Sed esse febrem anticipantem, aut tardantem, nullatenus est oppositum quotidianę, aut tertianę febris formæ: imò vtrique illarum potest accidere. Ergo si Hippocrates id significasset, quod Galen⁹ intelligit, perinde esset ac si ita diceretur: Animal omne mouetur, siue rationale sit, siue irrationabile, siue bipes. Itaque ego ita explico verba illa, Et circuituū ad sese mutuò incrementa, continere vtrā-

D s que

Aphorismorum Hipp.

que significationem, & eam quæ capitur ex magnitudine paroxysmorum, & eam quæ ex longitudine interualli. Nam periodus siue circuitus, non est idem quod paroxysmus, siue accessio. Sed circuitus constat paroxysmo, & interuallo. Quare circuitus incrementum, significare potest vtriusque, interualli dico & paroxysmi, productionem. Itaque tota dictio est, hæc accessiones & constitutiones significantur ab incremento, aut decremento circuituum, aut interualli, aut paroxysmi, ad sese. Siue accidant quotidie, siue tertio, siue etiam quarto quoque die. Est verò quod ab Hippocrate dicitur, & verissimum & utilissimum. Nam constitutiones significantur, vt diximus: accessiones verò multò clariùs. Nam agnoscere solemus qua hora diei futura sit accessio, coniectantes ex accessionibus quæ præterierunt. Nam eadè ipsa hora, qua priores accessiones corripuerunt hominem, expectabo hodiernam accessionem. Nisi cognouerim febrem esse naturâ anticipantem, aut tardantem. Nam si hoc cognouerim, tantò priùs aut posterius fore coniectabo, quantum solet anticipare, aut tardare. Præter dicta, ex signis quæ mox apparent: maxima significatio constitutionis accipitur. Mox apparentia signa vocat, quæ neque simul inuadunt cum morbo, vt quæ sunt propria, neque in extre-

Sectio prima. 30

mo iam morbo, sed aliquanto post morbi initium apparent: cuiusmodi sunt in primis signa concoctionis, aut contraria. Neutra enim horum possunt apparere in morbi principio, sed principio elapso. Quare quod prius apparent, eò breuius est principium: & cum constitutio morborum in quadam temporum proportione sit, constat, quantum ea apparebunt citius (id est paucioribus diebus elapsis à prima incurSIONE morbi) tantò breuiorẽ morbũ futurum esse. Meritò ergo Hippo. alibi dixit, cõcoctiones celeritatẽ iudicii significare. Atq; meritò modò dicit, sputũ in pleuriticis cum cito apparet, morbũ breuẽ: cum serius, longiorẽ significare. Nam sputum significat elapsum esse pleuritis principium: quandoquidem qui in pleuritis principio sunt, nihil spuunt, atque ea est principii nota. Sunt verò notæ concoctionis vt in sputo, ita & in deiectione, & vrina, & sudore. Quare ex quocunq; horum accipi potest iudicium breuitatis, aut longitudinis morbi, & facilis, aut difficilis iudicii. Neque verò idem est dictu, longus aut breuis morbus, & facilis aut difficilis iudicii. Nam difficilis iudicii morbus est, non solum qui tardi iudicii, & longus, sed & qui malè iudicatur, aut non tutò, sed cum recidua: facilis iudicii, qui citò, & bene, ac tutò iudicatur. Itaque plus aliquid dicitur, cum facilis aut difficilis iudicii

Aphorismorum Hipp.

iudicii dicitur, quàm cum lōgus aut brevis morbus. Quæ consideranda sint in sputo, sudore, urina, & deiectione, primo & secundo prog. dicitur ab ipso Hippocrate, & multis sequentium aphorismorum.

APHO. XIII.

Senes facillimè ferunt ieiunium, secundo loco consistentes, minimè adolescentes, omnium præcipuè pueruli: horum autem ipsorum, quos inter illos ipsos contigerit esse alacriores.

Indicat modò quibus ætatibus maximè lædatur homines à ieiunio, quibus minimè, vt indicationem cibandi possimus ab ætate capere: edocti iam hinc, iis qui maximè ieiunio læduntur, minimè id iniungere: iis verò, qui læduntur minimè, maximè dare. Quatuor ætatum mentionem facit hinc Hippocrates, et si aliis locis meminit quinque, & coniunxit hinc iuuentutem cum adolescentia. Consistentes ætate dicuntur, quorum calor iam defuerere incipit, & corpora in summa solidorum membrorū mole consistūt, Hi sunt qui agunt ætatem mediam inter iuuentam & senectutem: hæc vocat Hippocrates aliis locis primam senectutem, aut crudam. Pueritia pertingit vsque ad quatuordecimum, an-

num

num, adolescentia vsque ad vigesimum quintum, iuuentus vsque ad trigesimum quintum, consistentia vsque ad quinquagesimum, reliqua est senectus. Quanquam nihil in his finibus est exactum, neque enim hominibus omnibus æquales ætates sunt: sed hæc ita dicta intelligantur, quasi in nullis hominibus multum à veris ætatibus euariant. Senes facillimè ferunt ieiuniũ, pueri difficillimè: secundo loco à senibus, consistentes: postea iuuenes, & adolescentes. Inter pueros minimè ferre possunt ieiuniũ, qui sunt alacriores, id est, ad actiones omnes promptiores. Ergo omnium maximè licebit tenuem victum dare senibus, pueris minimè, aliis mediocriter, atq; consistentibus plusquàm iuuenibus & adolescentibus. Causæ horum aperientur sequenti aphorismo.

APHO. XIII.

Quæ crescunt, plurimum habent innati calidi: plurimo ergo indigent alimento, aliter corpus absimitur. Senibus verò exiguum calidum: idcirco exiguis indigent fomitibus, nam sub multis extinguuntur. Hac de causa & febres senibus non simili-

liter

Aphorismorum Hipp.
liter acuta, frigidum enim corpus.

Dicit corpora que crescunt, vt puerilia, plurimo alimento indigere: quia alioqui, cum habeant multum innati calidi, absumentur. Quid ergo? an calidum innatū absument corpora? Non certe: monstratum enim à me est, calidum innatum seruare corporum substantiam, non demoliri. Quis fiet ergo, vt quò plus est innati calidi quod corpora conseruat, eò plùs illa absumentur deficiente alimento? Monstratum est à me. i. cap. 4. *Μετεώρων*, calidum proprium non esse accidens, sed partem substantiæ nostræ, atque eam substantiam esse calidam & humidam: & caloris gratia, dici calidum proprium aut naturale: gratia humoris, hanc ipsam dici humidum proprium, seu, vt alii loquuntur, radicale. Non est tamen quoduis naturale calidum, innatum. Naturale enim est, quodcunque nostræ substantiæ est pars, & præter naturam non exorbitat. Innatum verò illud solùm, quod à primo ortu est, ex materia nostri ortus, semine inquam & menstruo sanguine, factum. Reliquum enim calidum (quod, inquã, processu temporis ex cibis fit) naturale est, sed aduentitium. Atqui nostra corpora à principio ortus vsque ad naturalem interitum siccescunt (nam sequens ætas semper est
quàm

quàm proxima ficcior) & quò corpora sunt ortui propiora, eò sunt humidiora. Nimirum calidum naturale quò plus habet nativi, eò humidius est. Sed res quæuis quò humidior, eò est euaporabilior: ergo quò corpus aliquod habet plus innati calidi, eò faciliùs dissipabitur, quare eò pluri refectione indiget: maximè si non id solùm sit accepturum, quod nutriendo, sed & quod augendo corpori satisfacturum sit. Hæc est causa qua, vt proximo aph. dictũ est, omniũ difficilimè ferunt ieiunium pueri, quia scilicet omniũ maximè abundant innato calido. Sed in ipsis pueris, difficilimè aliis ferunt, qui sunt alacriores. Hi enim sunt calidiores aëliis, & maiori exercitatione vtantur, atque utrâque causa plus cibi absumunt. Non tamen utrâque causa cùm priuantur cibo, absumètur faciliùs. Nam calor naturalis nunquam facit ad celerem consumptionem, nisi fortè per accidès, quia per cibi penuriam à maiori calore magis vruntur excrementa, quæ vsta vrunt membrorum substantiam. Sed præter hæc, promptitudo ad omnem exercitationem, dissipari facit vehementer illorũ corpora. Sed quid est, quod de senibus dicitur? Senib⁹, inquit, exiguũ est calidũ, idcirco exiguis indigēt fomitibus, nã sub multis extinguitur. Certè calidũ nostrum ad cibos rationẽ habet, quã ignis ad ligna: ergo

Aphorismorum Hipp.

vt exiguus ignis non potest multa ligna ferre quia extinguitur, ita exiguum calidum extinguitur à multis cibis. Errant ergo multum vulgares omnes medici, senibus roboris causa ad cibos multos suadentes: cum vtendum eis sit tanto pauciori, quanto sunt facti languidiores, nam quod plus erit, non ferent. Permittendum enim est senibus sensim suo tempore mori: aliter faciemus eos magnis cum cruciatibus, aut seua apoplexia intercipi. Sed nondum dicta est causa, qua senes facillime ferunt ieiunium: non enim est idem, laedi à multis cibis, quod modò dicimus, & non laedi à ieiunio: quare opus est, vt hoc quoque dicatur modò. Certè cum corpora senum, & tota illorum substantia durissima sint, lentè dissipantur: ergo quanquam contineantur sine cibo, haud multum laedentur. Verum merito Galenus excipi censet decrepitos. Nam quam in his minor quam in aliis dissipatio fiat, tamen quia in tanta exiguitate calidi, vel minima illius dissipatio sit magna noxa, plurimum laedentur per inedia. Quid ergo miseris decrepitis agendum, qui neque possunt ferre inedia, neque cibos? Capiendum exiguum admodum facillime concoctum, atque optimi preparati cibi, crebro tantum, ne exiguum illud deficiat. His dictis, Hippocrates in fine apho. obiter per digressiunculam addidit, febres senum non solere esse acutas, quia frigidum

frigidū habēt corpus. Febres senū non solere esse ardentē, atq; proinde febres alioqui exiguas, haberi tamē debere in senibus magnas, expertis simū est medicis omnibus. Causam verò reddit Hipp. dicēs: Frigidū enim eorū corpus. Nimirū senile corpus frigidū est, quia calorē iuuenilē amisit, factūq; est ineptū ad retinendū calorē. Corpora verò quęcunq; ad retinendū sunt, ad accipiendū quoq; calorem sunt inepta. Ergo senum corpora cū frigida iam naturā sint, nō poterunt per febres impēsē ardere: nam frigida & sicca, & crassarum partium corpora, densaq; nō sunt apta ardere, sed cū maximē lento igne vri.

APHO. XV.

Ventres hyeme & vere naturā calidissimi sunt, & somni longissimi. In his ergo temporibus dādum plura alimēta. Etenim innati calidi plus habent, igitur pluri cibo egent: argumento sunt atates, & athlete.

De victu bene valentium videtur Hippocrates differere magis, q̄ egrotatiū. Nam tempora anni q̄ minimē indicāt quantitātē ciborum, qui offeruntur egrotis, sed si quid, qualitātē potiūs. Sed quod in apho. dicitur, est, bene valentes vti debere pluri cibo hyeme, & vere, quā astate,

E & au-

Aphorismorum Hipp.

& autumnno. Quia eo tempore plus est calidi in
nati in internis corporis partibus : has enim omnes vocat hîc ventres, vt multis aliis in locis, non solùm ventriculum & intestina. Sed videri possit alicui falsum, calidiores esse has partes per hyemem: cùm per æstatem soleant homines bilem crebrò vomere, siti cruciari, & ardētibus febribus corripî, quæ caloris vrentis in visceribus indicia sunt: contrà per hyemem vomere pituitâ, & sine siti esse, quæ videtur frigori impunitâ. Certè hac de causa nō dixit Hipp. vt cunq; calidissimi, sed, naturâ calidissimi sunt. Calore enim igneo, & vrête, magis afficiuntur corpora per æstatē: tamē naturali, & bono, ac coquente, abundant magis per hyemem, quia calidi in natura plus habent. Vocatur hîc calidum in natû, nō vt paulò antè pars calida & humida nostre substantiæ, quâ ex semine & sanguine accepimus (hæc enim nō potest esse hyeme copiosior, q̄ in superiore ætate) sed spiritus, & sanguis arteriarum. Huius verò calidi est plus per hyemē in visceribus: quia refugiēs occursum frigidi aëris, ad viscera sese cōfert, seruat urq; ibi copiosum, minimam dissipationē accipiens. Verùm hoc non in omnibus hominibus vsuuenit, sed in iis, qui per se nō sunt admodum debili calore. Nam hi per hyemē solēt deterius habere magis refrigerati atq; vt illi per hyemē crassescūt, ita hi sentiuntur

gracis

gracilefcere: qui rurfum efcare folent veluti re-
 uiuifcetes molem accipere, cum alii extenuan-
 tur. Ex dictis fatiſ cõſtat, hoc apho. nõ quacũq;
 veriſ partẽ intelligi, ſed primam, quẽ ab hyemis
 natura nõdũ eſt valde diuerſa. Sed cur ſi calidũ
 innatũ abũdat eo tẽpore, plurimo alimẽto vten-
 dũ eſt, Hipp. ſimilibus exẽplis pbat, dicẽs: Argu-
 mẽto ſunt erates, & athletẽ. Quafi diceret, pue-
 ri vtũtur multo cibo, quia abũdãt multo calido:
 athletẽ quoq;, & quia multũ habẽt calidi, & qa
 id quod habẽt, exercitatione augẽt: ergo quo tẽ-
 pore plurimũ eſt innatũ calidi, plurimo alimẽto
 vtẽdum eſt. Verũm huius rei cauſa eſt, q̃ vt par-
 uo igni nõ debẽt imponi multa ligna, ita neque
 pauca magno: ille enim ſuffocatur, hic areſcit.
 Quare vt exiguo calido nõ debẽt dari multi ci-
 bi, ite neq; magno pauci: ſed cibi debẽt calidi ra-
 tionẽ ſeruare. Multũ enim calidũ multos cibos
 poterit coquere, & multis frui: maximẽ cum ob
 tẽporis cõmoditatẽ (longitudinẽ inquã noctiũ)
 lõgiſſimus eſt ſomnus, quo nihil eſt, quod cõco-
 ctionem magis iuuet: itaq; meritõ videtur vten-
 dũ multis cibis per hyemẽ. Sed cõtrã eſt, q̃ per
 hyemẽ videtur eſſe minor corporũ diſſipatio,
 q̃ per eſtatẽ. Nã frigus aẽriſ maximẽ impedit eã
 euacuationẽ, quẽ in ſenſibiliter agitur, & cibus
 accipitur ad reponendũ id quod effluit: ergo cũ
 effluit minus, minõ debet accipi. Accedit, p̃ aſta

Aphorismorum Hipp.

tem non tantum excrementa expirare, sed substantiam ipsam, externus enim aer omnia dissipat: per hyemem si quid euacuatur, excrementum est, nam internus calor nunquam substantiam corporis dissipat: cibus vero accipitur pro expirante substantia, non pro excremento. Sed et si hoc ita habeat (habet enim ita) non proinde non debet accipi multus cibus per hyemem: non quod multa dissipatio fiat, sed quod calidum innatum facultates naturales omnes auget: quare & multi cibi appetentiam facit, & integram elaborationem: ventriculi quidem appetentia a calore praeter naturam tollitur, tamen a naturali augetur, est enim animalis, ac cum sensu, qui calore naturali acutior fit. Venae & arteriae multum a ventre sugunt, quia membra ipsa multum rapiunt, & affigunt, ac commutant. Ut ergo quod strenuior est artifex, eodem plus materiae desiderat, quia plus insumit: ita vigente calido, plus appetunt membra omnia, & plus commutant, quanquam minor substantiae dissipatio fiat: quo fit, ut corpora eo tempore non talia seruentur, qualia a principio sunt, sed augetur, crassescantque. Verum roges, Si hoc ita habet, cur abundant homines per hyemem succis crudis? Certum ob voracitatem, ut pueri consuetas, quas frigus supprimit, & ob frigus aeris quem inspirant.

A P H

Sectio prima.

35

APHO. XVI.

Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maximè autè pueris, & alijs, qui tali victui assueuerunt.

In quibusdã codicibus legitur: ὑγραὶ πάσαι διεταί ρίσι τρυφετένοισι συμφέρουσιν, id est, victus omnis humidus, iis qui febricitant, confert. Sed nihil interest, nam idem est sensus: nimirum febricitantes, quatenus febricitant, indigere victu humido. Quia febris cum sit igneus calor, est naturã siccã: quod malum ne serpat, humectatione semper opus est, quantum in ipsa febre agitur. Nam si affectus alius humidus maioris indicationis cum febre coniungatur, ut hydrops, utemur siccatione: id tamẽ non febris causa, sed alterius affectus. Cum verò febris causa utẽdum sit semper humectatione, in pueris maximè, & aliis omnibus qui tali victui assueuerunt. Quia naturæ, & consuetudini dari debent per morbos similia semper: & puerilis natura humida est, & humidis cibus uti semper solet.

APHO. XVII.

Et quibus semel, aut bis, & plura, an

E 3

pau-

Aphorismorum Hipp.
pauciora, & per partes. Dandū autē ali-
quid cōsuetudini, tēpori, regioni, & etati.

De modis cibandi modò disserit, consulens
considerare, quibus sit dandus cibus semel, aut
bis, an pluries. Nam verba illa, An plura an pau-
ciora, non dicuntur de multis, aut paucis cibus,
sed, vt sequentia illa verba, Et per partes, qua
dicta sunt in declarationem, ostendunt, de ci-
bationibus pluribus, aut paucioribus. Itaque cō-
sultandum est, cū agrotanti victum institui-
mus, an dari debeat cibus semel in die, an bis, an
pluries. In qua consultatione maximè indicatio-
nes sunt morbi, & facultatis: alia non contem-
nendæ, consuetudinis, tēporis, regionis, & etat-
is. Facultas potest esse debilis, aut robusta, aut
mediocris: affectio cū abūdātia alimēti, aut cum
defectu. Defectus verò fit bifariā, aut ob penu-
riā omniū succorum: aut ob penuriā bonorū, &
qui nutrire possint, cū abūdātia malorū. Cū
facultas est debilis, & penuria alimenti, siue ob
corruptionē, siue ob vacuitatem sanguinis fiat,
dandum est parū, & crebrò: si cū penuria facul-
tas est fortis, multū & crebrò. Facultati forti ac-
cedere potest sanguinis vacuitas, post recētem
euacuationē. Corruptionē verò tantam vt ali-
mentum in venis desit, non puto posse cū viriū
robore cōiungi: quòd si qua ratione cōiungere
tur,

Sectio prima. 36

tur, dandum esset multum, & sæpe. Vt cunq; ta-
 men sit tanta sanguinis corruptio, vtendum est
 euacuatione per epicrasim, id est attemperatio-
 nem, quod fit paulatim, & alternatim factis refe-
 ctionibus, & euacuationibus. Si abundantia ali-
 menti est, siue facultas sit debilis, siue fortis, dan-
 dum est per morbos parum, & rarò: sed per fa-
 cultatem debilem exiguitas raritatem debet su-
 perare; per fortè, raritas debet esse maior quàm
 exiguitas. Fortis enim facultas non potest bene
 coquere cibum omnino exiguum. Vsq; adeò,
 vt per bonam valerudinem si quispiam robusta
 virtute sit cū pletorico affectu, accipere debeat
 multum, & valde rarò: multū, ne malè coquat:
 valde rarò, ne plùs etiam repleatur. Hæ sunt præ-
 cipuè indicationes. Consuetudini dandum est
 omnib⁹ in rebus quàm multū per morbos, qua-
 re & in modo dādi cibū. Quod Hipp. docet. 2.
 de Rat. vict. in mor. acut. referēs noxas, quæ mu-
 tata vtcūq; consuetudine euenient: siue qui se-
 mel cōsuevit accipere, accipiat bis, siue qui bis,
 accipiat semel. Idq; docet his verbis: Qui pran-
 dere nō consueuerunt, & prandent, statim egrè
 habent: toto corpore graues redduntur, & pa-
 rum valentes, & desides. Quod si supercœnaue-
 rint, acidū eructant: alios verò alui leuitas exer-
 cet. Nempe ventriculus præter consuetudinē
 grauatur, superficescere consuetus, non bis ru-

E 4

mescere

Aphorismorum Hipp.

mescere, neque bis cibos coquere. Præterea, qui bis die cibum sumere consueverunt, ii nisi præsi fuerint, egrè habent, parùm valent, timidi quæ ad quoduis opus fiunt, & cardialgia laborant. Ætati etiam (vt de hac priùs dicam) dandum est in hac consultatione multum. Pueri enim accipere debent multùm, & crebrò, quia quæ crescunt corpora, multis cibus indigent. Decrepiti parùm, & sæpe, dicta prius causa. Senes rarò, & parum, quia facillimè ferunt ieiunium. Iuuenes multùm, & rarò: multo enim cibo indigent, cùm sint calidissimi: sed non crebrò, cùm sint iam firmiores, neq; exolutu faciles. Quod de tempore, & regione dicitur, apho. sequenti declarabitur. Indicationè aliã præter dictas accipit Gale. in Arte medicinali ad hanc cõsultationè, à formatione hominis. Nã is qui exiguùm habet ventriculũ præ aliis partibus, parùm & sæpe debet accipere: cõtrã qui magnum, multùm & rarò. Quando enim est quod prohibeat tantùm accipere, quanto corpus indigeat, crebritate: cùm est quod cogat, plus quàm pro corporis indigentia accipere, raritate pensandum est.

APH. XVIII.

Æstate, & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè, vere secundo loco.

Diffi-

Difficile ferre cibos, est non posse eos co-
 quere, sed grauari, obruique ab illis. Quod acci-
 dit, cum naturalis facultas, & calidum innatum
 languorem habent: vt per æstatem ob temporis
 intemperiem maximam, & interni calidi ab ex-
 terno calore dissipationem: per autumnum, &
 quia succedit æstati, & quia per se est tempestas
 inæqualis, & aduersa omnibus facultatibus. Me-
 ritò ergo homines difficillimè ferunt cibos per
 hæc tēpora: hyeme facillimè, quia ventres hye-
 me calidissimi sunt naturâ: vere, secūdò ab hye-
 me, quia est tempestas temperata. Sed non est
 idem, difficillimè ferre cibos, & paucis indigere.
 Imò verò corpora per æstatem, etsi ferunt eos
 difficillimè, indigent tamen multis, gratia maxi-
 mæ dissipationis substantiæ, quæ eo tēpore agi-
 tur. Proinde æstate dandum est parum, & sæpe:
 ita enim vtrique indicationi satisfacit. Hyeme o-
 pus est multis, quia multum est calidi innati, &
 hac ipsa causâ facillimè ferunt: ergo dandum est
 multum, & sæpe. Vere facillè ferunt, & non in-
 digent tam multis: nam neque tanta dissipatio
 agitur, quanta æstate, neque tantum calidi in vi-
 sceribus est, quantum hyeme: dandum ergo est
 multum, & rarò. Autumno facultas est languis-
 da, & corpora paucos succos eosque vitiatos ha-
 bent, causâ prioris æstatis: ergo dandum est, vt
 in æstate, pauca, & crebrò. Ita explicatur parti-

Aphorismorum Hipp.

cula illa proximi aphorismi, dandū aliquid tēpo-
ri. Regionis eadem ratio est, quæ temporis: nam
in calida, agendum est, vt in æstate: in frigida, vt
in hyeme: in tēperata, vt in vere. Ex dictis apers-
tè constat, quàm sapienter, vt alia omnia, illud
quoque eb Ecclesia statutum sit, vt longum iei-
nium, & esus piscium ac leguminum & olerū,
vere medio potiùs quàm alio tempore singulis
annis repe tat. Eo enim tēpore quàm minimum
officit valetudini: imò verò quàm multis etiam
est sanitatis causa. Quid enim aliud agimus iei-
unantes, quàm quòd multum & rarò cibum ca-
pimus? quod indicatiõe ab ipso tēpore accepta,
agendum esse Hippocratis præceptis confirma-
uimus. Iam verò quòd vsus piscium, & legumina-
rum, & fructuum, eò tempore minùs quàm æ-
state obsit, constat: cùm illa omnia cum multa co-
pia nutriant exiguum. Atque opus sit eo tem-
pore cibus vtri, quorum maior copia ingeratur,
vt magno calori satiffiat, & nutritio non ma-
gna proueniat: quia eo tempore periclitantur
corpora præ multitudine. Malignè itaque Le-
onhartus Fuchsius contendit, capite decimo
septimo sui Compendioli, contra vererum me-
dicorum præcepta illud institutum esse. Sed de
re tam seria non erat iudicium ferendum Me-
dico grammatico, & ignaro omnis philoso-
phia.

APHO

Iis, qui per circuitus habent accessiones, nihil dare, neque cogere, verum adiectioni detrahere ante iudicationem.

Indicationes à tempore particulari (accessione inquam) & vniuersali coniungens, dicit modo, iis, qui accessiones habent per circuitus, id est, quibusdam interuallis, nihil dandum cibi in ipsis accessionibus, neq; cogendum vt accipiāt: quādoquidem, vt dictum prius est, in accessionibus abstinere oportet. Et ante iudicationē totius morbi, detrahendum esse cibum, qui dabatur: quia crises aguntur in summis vigoribus, in quibus summè tenuissimo victu vtendū est. Haecenus de ratione victus.

Quæ iudicantur, & quæ iudicata sunt integrè, neque mouere, neque nouare, neque pharmacis, neque alijs irritamentis, sed sinere.

Ad rem longè aliam transgressionem facit Hippocrates, ad medicamentorum vsum. Vide tur hic monendum, quod sæpe dicere soleo, nō minoris

Aphorismorum Hipp.

minoris artis esse, imò verò multò maioris, scis
re quo tempore nihil agendum circa agrotates
sit, quàm quo tempore agendum. Quod Hip-
pocrates verbis illis. 6. Epid. insinuauit: Ex adhi-
bitione contraria adhibere, & quiescere. Docet
ergo Hippocrates modò quandam tēporis oc-
casione, qua nihil est agendum, sed totum est
permittendum naturæ: videlicet cùm fit iudicium,
aut factum est integrè: neque verò solum hoc
hoc verum est, sed & cùm iudicium instat, ab-
stinentum est ab omni medica opera. Itaque ne-
que cùm iudicium imminet, neque cùm fit, ne-
que cùm factum est, tentandum est quicquam
agere. Nisi iudicium agatur, aut actū sit impe-
fectè: tunc enim quod natura deliquit, supplere
debet arte. Cur cùm iudicium imminet, non
agendum quicquam, dicitur Comment. 29.
part. Cùm iudicatur integrè, quia aut impeditur
euacuationem, aut facies nimiam. Cùm iudicium
iam integrè est, quia non est opus medicis
auxilijs: abstinendum verò ab eis semper est, cùm
necessitas ijs nō cogit vti. Nam nullum est medicum
auxilium quantumuis vtile, quod nō
aliquo modo facultatem lædat: cùm ergo auxilium
lio non est opus, frustra læsionem afferemus.
Integrum iudiciū est, quo morbus soluitur perfectè,
ac tutò: vt scilicet, neque quicquam illi
rester, neque repetat. Agnoscitur iudicium perfectum
factum

Sectio prima. 39

fectum, dum agitur, his signis: fit die decretorio cum signis concoctionis, indicatum, per regionem conuenientem, & cū bona tolerantia. Cū verò iam actum est, multò meliùs agnoscitur, & illis ipsis signis, & quòd sedata omnino videatur febris, & nihil interiùs maneat. Aliquid interiùs manere agnoscimus, vt Hippocrates docet. 6. Epid. ex siti intus relicta, oris siccitate, insuauitate, fastidio, & similibus symptomatis, quæ manere solent, si non est corpus plenè purgatum. Ergo si nihil tale manet, nihil intus manere agnoscimus, sed esse morbum integrè iudicatū. Quorsum ergo agat medicus quicquã?

A P H O. XXI.

Quæ educere oportet, quòd maximè natura vergit, eò ducere, per cõferentia loca.

Quæ euacuare oporteat, & quæ minùs, alijs locis docet Hippocrates. Hic illud vnum: cū euacuare oportet, ea via euacuadum esse, in quã succus ipse naturâ cœpit inclinare. Nam si natura in partem quampiam inclinatur, & tu in aliam vocas, natura nihil proficiet, quia tu ei obstitis: neq; tu, quia natura nõ adminiculabitur. Quare morbo nihil imminuto facultas debilitabitur. Debet ergo medicus curare agnoscere signis, quò

Sectio prima. 40

succi, & ex ijs quæ adsunt, & ex ijs quæ nõ ad-
sunt. Vt si diebus contēplatione dignis, quibus
solent morbi mutationes insignes facere, & alijs
etiam diebus, videtur natura aggredi deiectionem,
aut sudorem & interim aliæ euacuationes
supprimuntur, apertè intelligimus quòd
vergat malum. Vt si sentit agrotus crebras ir-
ritationes intestinorum, & vrina suppressa
tur, neque exudat, aut alia via euacuatur quicquam,
in imum ventrem vergit. Itaque non
est admodum obscura ratio cognoscendi, quòd
repat malum. Regio conueniens esse potest,
simpliciter, aut ad morbum. Sunt enim regio-
nes quædam naturâ alijs magis idoneæ: & quædam
regiones quibusdam morbis, magis quàm
morbis alijs conuenientes. Semper est melius,
euacuationem extra corpus agi, quàm abscessum
ad partē quâpiã. Sed & ipsorū abscessuum,
qui ad partes inferas fiunt, quàm qui ad
superas: & qui ad externas, quàm qui ad in-
ternas: & qui ad ignobiles, quàm qui ad no-
biles partes, minus mali sunt. Quare si abscessus
fiat ad partes inferas, & adenosas, non est
tantum repellere, sed vocare quòd natura
vergit: nam non est illa abscessui incommo-
da pars. Si verò videtur succus in principem,
aut internam partem irruere, reuellendus, auo-
dusq; est. Euacuationibus idoneæ viæ sunt,
quæ

Aphorismorum Hipp.

quæ à natura destinatae sunt eis, vt venter superior, aut inferior, vterus, vesica, & cutis: aut per quas sæpe solent morbi non inutiliter iudicari, vt nasus fluxui sanguinis est via conueniens. Ad morbum est conueniens euacuatio, quæ tales morbos solet iudicare vtiliter. Non enim omnes euacuationes morbis omnibus equè sunt vtilis, sed cuique suæ propria. Nascitur comoditas euacuationis ad morbum, ex vicinia viæ, per quam euacuatio fit, cum parte malè affectata, & ex rectitudine partis cum parte, & ex natura succi, à quo morbus pendet. Omnes enim morbi iudicantur meliùs per partes vicinas, & habet res rectitudinē, quàm per longinquas, aut auersas: & morbi omnes pendentes ex tenuibus succis, hac ratione indicantur meliùs exudatione, quàm alij. Quare si per febrem ardentem videris succum ad cutem inclinare, nec tamen satis magno impetu, prouocabis sudorem, quia est regio simpliciter, & ad morbum conueniens. Si inflammata gibba hepatis parte, in vesicam inclinatur, tantundem ages: si verò inflammato liene, vesica videatur irritari ad mictū, haud multum laborabis iuuare, non enim habet vesica cum liene communes vias. Mitto referre exempla omnia, quia alibi locum hunc latissimè pertractaui.

A P H O. XXII.

Sectio prima.

41

*Cocta medicari oportet, & mouere nõ
cruda, nec in principijs, nisi turgeant, ple-
runque tamen non turgent.*

De vsu medicamenti expurgantis disputat:
atq; verbum illud medicari, Græcè φαρμακείειν
de sola expurgatione intelligitur. Docet ergo
Hipp. nunquam esse vtendũ medicamento ex-
purganti, antequàm succus expurgandus con-
coctus sit, nisi fortè turgeat. Turgere est de par-
te in partem agi, nullaque in parte hæreret. Hu-
ius sententiæ causas alijs locis reddidit Hipp. 4.
de Rat. vict. in morb. acut. cont. 44. ita inquit:
Vtrem ab initio clystere duces, sed medicamẽ
ta purgantia non adhibebis. Nam si ventrem
moueris, vrina non maturabitur, febrisq; citra
sudorem, & iudicationem in longum protrahe-
tur. His verbis docet expurgationem succis nõ
concoctis facere longiores morbos, & maiorem
cruditatem, & impedire iudicationes. Causa,
qua hæc mala eueniunt, est, quam ipse Hippo-
cra. reddidit satis dissertè eodem libro cont.
22. ita dicens: Quicumque ea, quæ inflammata
sunt, morborum inter initia medicamento sol-
uere conantur, ij non solùm ab intenta, inflam-
mataque parte nihil adimunt, cùm non cedat
affectio cruda, verùm & quæ morbo aduersa,

F &

Aphorismorum Hipp.

& sana sunt, absumunt, contabesciunt que: ducto que ad imbecillitatem corpore, morbus superior euadit, qui ubi corpus vicerit, remedium non habet. Hæc illo loco Hippocra. Causa, qua affectio cruda non cedit, est: quod tempore cruditatis intenta est natura retentionis, quare qui expurgat, contrarium morum molitur ei, quem amat natura. Cùm succi turgent non est ratio eadem: turgent enim, quia nulla in parte retinentur, sed omnium membrorum natura conspirat ad illos expellendum: conspiciet ergo etiam cum pharmaco, quare expurgatio optimè cedit. Sed quod modò dicimus satis constat intelligi de expurgatione succorum quorum expectari potest concoctio: nam si non potest, frustra expectetur. Non potest expectari, neque debet concoctio succorum sero similia: quia hi, ut alio loco monstratum est, non possunt coqui: neque eorum, qui etsi coqui possunt, sed in hac affectione non possunt, ut bilis in morbo regio qui est sine febre, aut melancholia in nigro ictero. Nam cùm in his morbis non putrescant hi succi, non coquentur quare in his malis solùm expectabitur præparatio viarum ad expurgandum. Sed & succorum, qui sunt aut in primis venis, aut vijs ætatis, ut ventriculo, & intestinis, licet expurgatione aggredi non expectata concoctione, comm

commoditas loci facit educi facilè etiam cruda. Sed talium succorum causa, non est opus forti medicamento uti, sed aut expurgante primi ordinis, aut leniente solùm. Succorum autem, qui in penitioribus venis sunt non turgentes, reuulsionis gratia licet nonnunquam expurgationem agere in morborum principijs. Quod Hippocrates ipse, quarto de Ratione vict. in morb. acut. cont. sexages. quarto, docet his verbis: Hos si ab initio purgare volueris, id ante diem quintum facito. Verùm euacuationis gratia nunquam debet agi expurgatio ante concoctionem. Nisi fortè aliquando, cum nullatenus videtur facultas posse durare, donec morbus concoquatur, aut ob multitudinem succorum, aut ineptitudinem ad coquendum. Sed tunc quoque est dubium admodùm, & periculo plenum experimentum, quodque ego nunquam tentarem, nisi aliunde certa mors mihi videretur obiecta.

A P H O. XXIII.

*Quæ prodeunt, non sunt æstimanda
multitudine, sed ut prodeant qualia oportet,
& ferat facilè. Et cum expedit vsque*

F 2 ad

Aphorismorum Hipp.

*ad animi deliquium ducere, hoc quoque
faciendum, si possit ferre ager.*

Monet Hipp. ad probandum aut vituperandum euacuationem, nō esse curandum (id quod solū vulgus curat) quantum euacuatum sit, sed quale, & quantacunq; tolerantia: hæc enim est artificiosa consideratio. Nec tamen hoc ita dicit Hippo. quasi velit omnino non esse quantitatem considerandam, sed quasi minū consideranda sit, quā reliqua. Oportet enim quō euacuatio habeatur optima, vt sit satis copiosa pro magnitudine morbi, & vt euacuentur talia, qualia oportet, & vt æger facilè ferat, vt explicatū est apho. 2. huius part. Verū nō tam refert, copiam euacuationis respondere magnitudini morbi, quā duo alia adesse. Nam euacuetur quantumlibet, si non est quod erat noxium, aut non adest bona tolerātia, euacuatio certè lædit. Verū si euacuatur succus, qui est morbi causa, cum bona tolerantia, certè non lædit: siue parum, siue multum videatur euacuatum. Nam si minus euacuatum est, prodest minū, prodest tamen: si plus, certè dum exit quale oportet cū bona tolerantia, nondum est nimīū. Neq; terri debet multitudine medicus, quin potius cū expedit affectus gratia, & æger ferre potest, vel
vsque

vsq; ad deliquiū animi ducere oportet euacuationem. Hæc continet hic aphorismus. Qui vt apertior euadat, illud monendum in primis duco: quod Hipp. præcipit, de ratione distinguendi bonas euacuationes à malis, de omnibus euacuationibus intelligi, de expurgatione inquam, & emissionem sanguinis, & sudore, & alijs, siue sponte, siue arte fiant: nam iudicij in his omnibus eadem ratio est. De sponte factis scripsit Hippo. 2. aphorismo dicens: In perturbationibus ventris & vomitibus sponte factis, si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt. De factis arte, eodem apho. hoc idem dixit, statim subiūges: Ita & vasorum inanitio, si talis fiat qualis fieri debet, confert, & facile ferunt. Verūm videtur ille apho. de euacuationibus è ventre esse solūm: constat tamen & cūm sanguis è naso sponte fluit, oportere vt talis exeat, qualis erat morbum afferens: in causo tenuis, & flauus: in quartana crassus, & niger. Cūm secta vena sanguinem alicui mittimus, dicimus meritò malè actam esse scissionem, cūm per putridā febrem integer, ac optimus sanguis eductus est: bene, cūm putris, & qualem esse cōiectamus eum, à quo febris pender. Iam verò in omni euacuatione desiderari bonā tolerantia, notius est quàm vt probari debeat. Sudor quoque, quem promouemus, aut spōte fluit, optamus

Aphorismorum Hipp.

mus ut sit qualem morbus exigit, ut flauus per regium morbum, & ut sit cum bona tolerantia. itaque quod in prima aphorismi parte dicitur, de omni euacuationis genere intelligi debet. Quod verò dicitur de euacuatione usque ad animi deliquium, de sanguinis missione solum intelligi debet: nam solam hanc euacuationem possumus sistere cum lubet. In alijs verò in quibus non possumus, non carebit multo periculo usque ad deliquium animi ducere. Itaque missionem sanguinis solum tentandum est ducere usque ad animi deliquium, id scilicet, quod leue est, & facile, quod lipothymiam Græci vocant: non graue, quod syncopem. Atque dicimus ducere euacuationem usque ad id animi deliquium, quod euacuatione fit. Nam ad deliquium alijs causis facta, ut metu, non solum ducere, sed linquente animo euacuare amplius licet. Atque cum quispiam præ euacuatione animi deliquium pati cœpit, desistendum statim ab euacuatione est. Eos autem, qui alijs causis deliquium patiuntur, vacuare licet, ut apoplecticos & cœptehensos. Affectiones, quæ sanguinis missionem usque ad animi deliquium experunt, sunt febres ardentissimæ, quacumque ex causa sint ardentissimæ: & grauissimi dolores, qui ex calida recenti, ac magna fluxione pendent. Nam febrium ardentissimarum causa, intra venas & arterias feruet:

Sectio prima. 44

uer: quare scissione venæ euacuari potest: & dolores quales dicti sunt, maxima ac celerrima reuulsione calidorū succorū indigent. Iam verò animi deliquiū affert tori corpori refrigerationem, & sensum tollit: quare recreat facultates membrorū per febres ardentes, vt aquæ frigide potus: & tollit dolorē, vt stupefacientia medicamēta solent. Itaq; animi deliquiū confert per se, & vt refrigerans, & vt stupefaciens. Quòd si quis nobis obtrudat tertium apho. huius sect. quo dicitur, Euacuationes ad summum ductas periculosas esse, atque proinde à tali sanguinis missione cōrendat abstinendū: respondebimus, cū facultas in tēperie membrorū solidorū seruetur, atq; est robusta, non esse hanc euacuationē adeò extremā, vt nunquam tentanda sit, sed esse earum quæ tentandæ sunt, extremam. Debentur tamen extremis morbis extrema remedia, vt alio apho. dicitur. Sed quoniam de hac re disputatum diffusè est. 7. lib. Cont. liceat modò breui præterire.

A P H O. XXIII.

In acutis passionibus rarò, & inter initia medicamentis expurgantibus vtendū: atque hoc cum præmeditatione faciendum.

F 4

Passiones

Aphorismorum Hipp.

Passiones vocat, morbos. Videtur plerisque hic apho. eandem sententiam continere, quam ille, Concocta medicari & mouere non cruda, nisi turgeant. Plerunq; verò non turgent. Quoniam enim turgentia in solis acutis fit, & in iis rarò, cum plerunq; non turgeant: dicunt colligi, in acutis passionib⁹ rarò inter initia expurgandum, atque id cum præmeditatione, an turgent succi an non, faciendum. Mihi ramen in longè aliam sententiã videtur Hippocrates modò ferri: eamq; quantum ego censeo, verissimam, & cuius ignorantia grauissimè peccant hoc tempore medici. Nimirum, in morbis acutis rarò esse vtendum medicamentis expurgantibus, quia talium medicamentorum vñus febribus perpetuis, & magnis (has enim vocat modò acutos morbos) est aduersissimus. Hippoc. ipse lib. de Expurgatibus medicamentis, ita reliquit scriptum: Quicumque igitur à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgantia dare non oportet, donec remiserit febris. Sin minus, saltè non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorum, & ventres, cum calidi sint, medicamentũ assumũt, & nihil expurgantur, & febris maior fit, & color euertitur, & morbi regij speciẽ præferunt. Cõmota enim bile, & non purgata, non vult sorbère æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerunq; perit.

rit. His verbis aperte docet Hipp. in magnis febribus dari non debere medicamēta, antequam febris soluta sit (tunc enim si quid intus manet expurgandum est, ne fiat recidiua) aut saltem antequam inclinare cœperit (Hoc enim innuit dicens, non intra. 14. dies: acutos quippe morbos intra. 14. dies habere summū vigore alio apho. docet) quia cū calor sit tractionis causa, & per tales febres ardeant membra, trahūt ad sese medicamenta, impediturq; expurgatio: quare febris fit maior, quia medicamenta expurgātia omnia, quæ verè expurgantia sunt, calida sunt, & sicca: augebunt ergo febrē per corpus diducta. Dixi, quæ verè expurgātia sunt, quia sunt quædam quæ citra calorem videntur expurgare, vt ferum lactis, rosa, & viola, & calia, ac manna, & tamarindi, & quædam alia: quæ tamen non sunt tam verè expurgantia, quàm lenientia, aut extergentia, aut sine nutrimento acria, atq; his de causis deiectionem facientia. De quibus Hippo. in initio citati libelli ita scripsit: Nam & cibos nō alentes, medicamenta esse putādum est, verūm, minū quam illa. Homines enim qui his rectè in cibo vtuntur, sani sunt: qui non rectè, ægrotant: qui verò modum excedunt, purgātur quidem, velut à synceris medicamentis, verūm minū, & tardiū. Hæc in initio libelli, docens non omnia quæ expurgant, esse expurgantia propriè.

Aphorismorum Hipp.

priè . Verùm redeo ad priora verba . Colorem quoque verti in speciem morbi regii dicit, dato pharmaco in febre ardente . Causa huius est, medicamentum diductum, quod in bilem transiens eam auget . Præterea fastidium quoque cibi & potus dicit accidere (hoc enim est quod his verbis dicit, Non vult sorbère æger, neque bibere: sorbitione enim nutriebat febricitantes acutis febribus Hippoc.) quia medicamentum, etsi non expurget, commouet tamen bilem, quæ commota fastidium affert . Atque his de causis inquit Hippocra. qui in febre magna expurgantur, plerunque pereunt . Neque certè Hippo. mihi videtur mala omnia retulisse, quæ in ardentibus febribus medicamenta solent afferre : omisit enim dicere, quòd plerique desiccati, exusti quæ nimis, in marasmodem febrem delabuntur . Detestandum ergo est medicamentorum expurgantium vsus in magnis febribus . Neque profectò immeritò: quanta enim obsecro temeritas est, tam multa mala, quæ pharmacum per se affert experiri, causa vtilitatis cuiusdam, quam ex accidenti euenturam imaginari? Per febres longas nō est tantum periculi in expurgatione . Quia in eis non ardent carnes, & membra vltq; adeò . Quid ergo agendum in acutis febribus, si euacuatione per ventrem videtur esse opus? Certè quod Hipp. monet

Sectio prima. 46

monet in eodem libello his verbis: Verùm si ali
 cui opus fuerit, infusum per clysterem adhibere
 potes, quotiescunque volueris: hoc enim mino-
 ris periculi est. Eadem ratione, qua Hippo. per-
 mittit infusum per clysterem, potes tu vti medi-
 camentis mitissimè purgantibus, quæ non esse
 verè expurgantia dixi. Verùm quanquam hæc
 ita habeant vt diximus, non omnino nunquam
 est expurgandum in acutis febribus, sed rarò.
 Sunt enim occasiones quædam in eis expurgan-
 di, etsi perpaucæ. Illæ verò sunt, aut elapso
 summo vigore, vt dicebat Hippocra. libello ci-
 tato, aut in initio, quod hoc loco dicit, In a-
 cutis rarò, & inter initia: & .4. de Ratione vict.
 in acutis, his verbis: Hos si ab initio purgare vo-
 lueris, id ante diem quintum facito. Nam licet
 expurgare solùm, vt suprà dictum est, aut reuul-
 sionis gratia, aut quia succi turgent. Horum au-
 tem vtrunque fit in principio, quo nondū suc-
 ci firmati sunt in parte quapiam, sed mouentur
 adhuc. Constat igitur & ex iis quæ modò dici-
 mus, & ex iis quæ priùs dicta sunt, duobus
 modis differre hac in parte inter morbos acu-
 tos, & longos: & quòd rariùs multò vtend-
 um est expurgatione in acutis, quàm in longis
 (indicatum enim est, plus in eis periculi habere)
 & quod occasiones expurgandi in acutis, initiis acci-
 dunt, non incrementis, aut vigoribus. In longis
 verò

Aphorismorum Hipp.

verò cum liceat expurgare crebrius, tamen in
initiiis cauendum quàm maximè est. Nam aut ra-
rissimè, aut omnino nunquam turgent eorum
succii: & est eo tempore summa cruditas. Am-
bos hos modos, quibus morbi differunt, sermo-
ne hoc attingit Hippo. dicens, In acutis passioni-
bus raro, & inter initia, expurgandum. In lon-
gis enim crebrius, sed minimè inter initia. Ad-
didit verò, Atq; hoc cum præmeditatione faci-
dum: quo rursus declararet, quantum reformi-
det expurgantium vsum in acutis. Itaq; si in acu-
tis expurgandum est, inter initia certè est agen-
dum, atque tunc quidem cum diligenti præme-
ditatione, an succii turgeant an non, an sint ex-
purgationi idonei an nò, an sit robur quod pos-
sit sustinere an nò, an sit corpus fluxu, an nò: &
an sit affectus aliquis, q̄ expurgatione fieri pro-
hibeat, vt inflammatio in hypochôdriis, an nul-
lus talis sit. Nam cum res sit adeò periculosa, di-
ligenti præmeditatione est opus.

APHO. XXV.

*Si qualia oportet purgari purgentur,
confert, & facillè ferunt: sin minus, diffi-
culter.*

Sectio secunda. 47

Hoc quod de qualitate eorum quæ euacuantur, & facili tolerantia, & conferentia dicitur, sæpe repetit Hippocrates: hac ratione indicans, quanti faciat.

HIPPOCRATIS APHORISMORVM SECTIO
secunda.

APHO. I.

In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si autem somnus iuuerit, non mortale.

Non in quocunque morbo haberi debet lethale, somnum lædere: neque in omni tempore. Quædam enim morborum genera sunt, in quibus semper lædit, vt in lethargo, & aliis soporosis affectionibus: & in coriza, & aliis fluxionibus, nisi satis parcus somnus sit. Sunt etiam quædam tempora, in quibus semper somnus lædit, etsi morbus nihil videatur habere periculi, vt in accessionum initiis. Incidunt etiam nonnullæ causæ, quibus somnus lædit sine morbi periculo: vt si quis à magno intempestiuoq; potu frigida, statim dormire incipiat: aut statim ab ingestis

Aphorismorum Hipp.

sto cibo, cum nondum eum ventriculus præhenderit. Verùm hæc omnia præscindi debent ab hoc aphorismo prognostico. Itaque somnū laborem facere, nisi id in natura morbi, aut temporis sit, aut ex causa manifesta, lethale signum est. Nec tamen lethalis est, his etiam exceptis, quævis ex somno læsio. Non enim si cui ex somno febris videtur facta maior, aut caput dolere cœpit, aut aucta est amaritudo oris, aut sitis, lethale est statim. (Quæquam hæc partim significant copiam crassorum, partim biliosorum succorum, partim magnitudinem febris, quorū quiduis malum est, nullum tamen per se iam est lethale) Sed cum læsio magna fit ex somno, ut magnum delirium, aut ex delirio mitior furor, aut convulsio, aut pulsus coincidentia, aut intermissio, aut extremus læguor, aut frigus extremorum, & anhelitus, cum exustione viscerum, lethale est. Nullum enim horum fit nisi in malignorum succorum abundantia, & magna inflammatione interna, aut summa innata calidi ad succos debilitate, aut cum iam iam incipit stat convulsio ex febre ardente. Hi autem omnes sunt lethales affectus. Itaque læsiones ex somno exceptis iis quæ in principio excepimus, omnes sunt male: si leues sunt læsiones, male solummodo graues, etiã lethales. Videtur tamen mihi Hippocrati illis verbis $\alpha\lambda\omicron\upsilon\upsilon\ \pi\alpha\lambda\iota\epsilon\varsigma$, id est, laborẽ facit, ut

vt sig

ut significaret graues læsiones facere. Intellego enim hac phrasi idē significari quod in prognostico dicit, Perturbationem affert. Significatur verò vtraque phrasi læsio magna, & vt videatur homo in periculo positus: tunc enim & ille dicitur in labore positus, & tam ipsum quàm circūstantes conturbatio arripit. Hoc itaq; est, quod dicitur: In quo morbo somnus laborem facit, id est grauitè lædit, lethale. Non tamen si hoc est lethale, somnum iuuare est salutare admodum. Nam si somnus lædit, vt explicuimus, meritò cōiectamus hominē laborare lethali morbo: non tamē si somnus iuuat, cum solet iuuare, cōiecta re possim⁹ hominē saluari morbo affectū esse. Nā etsi hoc signū nō sit malum, imò verò etsi sit bonū, potest morbus habere alia signa lethalia. Nō enim vni signo bono fidendū est, sed omnia considerādū. Hoc vt innueret Hipp. dixit: Si verò iuuat, non lethale. Potuit certè dicere, bonū: nam iuari à somno, nō est omnino ambiguum signum, sed bonum. Quod Hipp. statim indicat vno exemplo dicens: Vbi somnus delirium sedauerit, bonum. Verū quia non potuit verum contrariū dictioni lethale obicere dicens salutare admodum, dixit negatione nō lethale. Atque quò non esse omnino ambiguum (etsi cū negatione esset dictum) intelligeres, scripsit statim exemplum, dixitque bonum.

A P H.

Aphorismorum Hipp.

APH. II.

Vbi somnus delirium sedauerit, bonum.

Exemplum enim est hoc prioris sententia. Quod vnum scripsit Hippo. vt intelligatur omnia similia, & cōtraria. Vt si somnus febrem sedauerit, aut dolorem, aut sitim, aut anxietates, bonum. Contrà, si delirium auget somnus, aut febrē, aut dolorē, aut sitim, aut anxietates, malū.

APHO. III.

Somnus, vigilia, vtraque supra mediocritatem fieri, malum.

Somnus, & vigilia, vtrunque horum potest esse naturale, aut præter naturam. Somnus naturalis propriè dicitur Græcis ὕπνος, latinis somnus: estq; requies facultatis animalis, quæ fit obstructo leuiter, humectatoq; cerebro à vaporibus suauibus boni moderatiq; cibi. Sōnus præter naturā dicitur Græcis νόμος, latinis sopor. Est nō tam somnus, & facultatis requies, quàm impotentia vigilandi, grauis, ac difficilè excitabilis, facta aut ab obstructione magna, aut refrigeratione cerebri, aut extrema dissolutione spirituum animalium. Vigilia naturalis dicitur Græcis

Sectio secunda. 49

cis $\gamma\epsilon\eta\gamma\acute{o}\rho\eta\sigma\iota\varsigma$, latinis vigilia: est exercitatio, aut
 conspicuus motus animalis facultatis, qui de ob
 structo cerebro suo tēpore fit. Vigilia præter na
 turā, græcis dicitur $\acute{\alpha}\gamma\epsilon\upsilon\pi\tau\acute{\nu}\iota\alpha$ latinis peruigiliū:
 est impotentia dormiendi. Fit ex acribus fuligi
 nibus, atq; mordacibus, aut ex intēperie calida
 & sicca cerebri. Hipp. hoc loco vtitur his nomi
 nib⁹, $\acute{\upsilon}\pi\omega\varsigma$, & $\acute{\alpha}\gamma\epsilon\upsilon\pi\tau\acute{\nu}\iota\alpha$ Quo factū est, vt qui
 dā refutātes hāc sententiā dixerint, somnū non
 posse esse nimiū. Siquidē cūm nimius est, iā nō
 somn⁹ sed sopor est. Neq; vigiliā posse esse mo
 deratā, siquidē $\acute{\alpha}\gamma\epsilon\upsilon\pi\tau\acute{\nu}\iota\alpha$, id est peruigiliū, sem
 per est præter naturā: quod verò præter naturā
 est, immoderatū est. Galenus his respōdet: som
 nū etsi qualitate naturalis sit, posse tamē lōgitu
 dine fieri noxiū, & aduersum naturę: vigiliā ve
 rò dici moderatā, vt febris dicitur moderata ad
 aliā scilicet deteriorē. Itaq; cōcedit, vigiliā per se
 semper esse nimiā. Ego verò $\acute{\alpha}\gamma\epsilon\upsilon\pi\tau\acute{\nu}\iota\alpha$ nō acci
 pi p peruigilio sed p vigilia exilitimo, atq; ita nō
 esse per se immoderatā omnē vigiliā, sed tūc so
 lūm, cūm pducitur multò plūs quām solet. Tūc
 enim immoderatā fieri, ac noxiam affirmo: vt &
 somnū, cūm plūs satis producitur. Ambo enim
 hæc suscepta mediocriter, vtilia sunt homini
 bus: somnus ad coquēdū, & reparandū vires ani
 males, & euacuandum insensibiliter: vigilia,
 G ad di-

Aphorismorum Hipp.

ad distributionem ciborum, & euacuationes, quæ operâ facultatis animalis indigent, & ad exercitationem animalium membrorum, & ad munia vitæ necessaria obeundum. Cùm verò modum excedunt, producunturque nimium, ambo sunt mala, & vt causæ, & vt signa. Nam & multa mala afferunt, & prauæ affectionis sunt indicia. Noxas, quas faciunt, complecti voluit Hippocrates sententia vltima. 2. de Ratio. videtur in morb. acut. his verbis: Fortis vigilia cibos crudos, & incoctos reddit: ea verò quæ in contractionem fit mutatio, membrorum laxitatem, excoriationem, & capitis grauitatem facit. Nec tamen his verbis complexus est omnes noxas, quas facere solent. Vigilia enim præter dicta, etiam debilitat facultatem animale, & extenuat corpora, & desiccatur cerebrum, & deliria aut affert aut auget. Somnus longus præter dicta, etiam facit extinctionem innati calidi, & multas fluxiones, & memoriam minuit: & alia multa facit. Vt signa quoque, mala sunt. Nam vtriusque, significat malè affectum esse cerebrum: somnus obstructionibus, & fluxionibus, aut repletionem multorum vaporum crassorum, & flegmatorum: vigilia, calore, & siccitate, aut inflammatione, aut fluxione biliosa, aut acrimonia, & humorum redundantia. Quæ omnia mala sunt præsertim, maximè in membro omnium nobilissimo.

A P H O R

APHO. IIII.

*Non satietas, non fames, neque aliud
quicquam bonum est, quod plus est quàm
pro natura.*

Alio exemplo satietatis & famis, docet modo, quod nuper exemplo somni & vigiliæ, videlicet omne nimium esse naturæ aduersum. Proinde dixit, non satietas, non fames: addidit, neque aliud quicquam, quod plus est quàm pro natura, bonum est. Neque, ut nuper dixit, somnus, aut vigilia supra mediocritatem: eadem ratione, neque motus, neque quies, neque venus, neque abstinencia à venere, neque denique aliud quicquam debet esse immoderatum: sed ut Hippocra. dixit, labor, cibis, somnus, venus, omnia mediocria. Nomen hoc fames, Græcè λιμός, tria significare solet. Primùm caritatem annonæ: ita enim dicitur secundo Epid. In oppido Aëno iis qui ob famem leguminibus vescebantur, crura debilitata sunt. Significat etiam ciborum appetentiam, ut illo aphorif. Famem meri potio soluit.

G 2   Significat

Aphorismorum Hipp.

Significat quoq; inanitionem, aut indigentiam cibi, vt illo apho. Vbi fames, laborandū non est. Satietas latinis tot modis dicitur, quot fames, significatq; contraria. Abundantiā alimentorū, fastidium, & plenitudinē repletionemq; inanitioni cōtrariam. Primo significato, dixit Sallust. Ex frumenti graui inopia, satietas facta. Secundo significato, Cicero: Studiorū omnium satietas facit vitę satietatem. Tertio significato, medicis solūm consuetū id nomen est. Verūm graecis non est vnum nomen, quo propriē tria hæc significantur: sed abundantia dicitur $\pi\epsilon\rho\iota\upsilon\sigma\iota\alpha$ fastidium $\alpha\sigma\iota\eta$, repletio $\pi\lambda\upsilon\sigma\mu\omicron\nu\omicron\iota\kappa\iota$. Vt sus est hinc Hipp. his nominib⁹, $\pi\lambda\upsilon\sigma\mu\omicron\nu\omicron\iota\kappa\iota$ & $\lambda\iota\mu\omicron\varsigma$: quare videtur sentētia intelligi de satietate in tertio significato solūm. Atq; de fame in tertio etiā significato: quia etsi nomen $\lambda\iota\mu\omicron\varsigma$ possit significare tria, tamen obicitur vt contrariū satietati. Proinde Gale. ita explicat, neque satietatem, id est abundantiam pluris cibi, quā facultas ferre possit, neque contrarium bonum esse: quandoquidem vt dicitur apho. alio huius particulæ, vbi cibis plusquā pro natura ingestus est, morbum facit: & rursus alio apho. morbos ex repletionē sanat inanitio, & ex inanitione repletio. Quare si vtrunque eorum morbos affert, erit de causis morborum. Sed videtur mihi apho-

phorismus posse ad partem tuendæ valetudinis & ad partem prognosticam referri, seruata sententiæ integritate ac veritate: ad illam, si ita intelligatur, neque bonum est ad tuendum valetudinem cibos accipere vsque ad satietatem, neque semper esurire, sed mediocriter cibus vti: ad hanc, si ita, neque fastidium magnum, neque magna cibi appetentia per morbos bonum signum est, sed vtrunque, si multò plùs solito est, malum signum est. Nam etsi dictum est nomen *πλοσμονίη* propriè significare plenitudinẽ, tamen quia plenitudo fastidiũ facit, potuit id nomen vsurpari pro fastidio: ita enim significat latinis satietas fastidium, ab effectu scilicet. Itaque dictio potest vtrunque sensum ferre. At qui est vterque sensus verissimus. Mala, quæ multos cibos multotiesve accipere, & quæ paucos ac rariùs, facit, docet Hippo. 2. de Rat. vict. in morb. acut. Qui plura accipit quàm debet, cõgerit multa excrementa, patiturque cruditates: qui pauciora, fluxiones ventriculi & morsus, ac cardialgias, & vertigines: maximè, si superna ventriculi parte sint picrocholi: & extenuantur toto corpore, fiuntque debiles, & ad omnes actiones timidi. Itaque ad tuendam valetudinem, mediocriter oportet cibus vti, satietatem & famem deuitando. Videbitur fortasse contrarium docere Celsus cap. i. libri. i.

Aphorismorum Hipp.

vbi institués victum bene valēti, ita dicit: Modò plus iusto assumere (paucis interpositis) & semp quā plurimū, dū modò hunc concoquat. Tamē non docet. Nam cūm dicit, modò plus iusto assumere, non instituit quantitatem cibi bene valenti, sed præcipit, ne consuetudini cuiquam se nimis religiosè astringat. Intellige, qui perfectè sanus est: eritque id quod docet verissimum, quia omnis consuetudo affert imbecillitatem, impotentiamque agendi contrarium. Itaque illic de realia loquebatur Celsus, à victu legitimo. Cūm dicit, Semper plurimum, bene addidit, Modò hunc concoquat: quod non est præcipere satietatem, sed interdiceret famem. Nam accipere quantum possis coquere, non est ad satietatē, sed ad mediocritatem. Sed quod sit optimum præceptum mediocritatis capiendi cibum? Respondent quidam, manere semper cum reliquiis famis: alii, nihil accipere ultra id quod appetitur. Sed vtrique falluntur. Nam si pituitosus accipit quantum appetit, accipiet nimium: biliosus non accipiet satis, nisi accipiat plus quàm appetit. Melius ergo est, vti temperati solūm accipiant, quantum appetunt: reliqui quantum possint coquere: quod ex natura & consuetudine hominis agnoscatur. Cōstat ex his, non omnino exactè definitivè victū salubrem

salubrem Hippocratem (si modò autor Hippo. est) sexto Epid. quinto, ubi ita scripsit: Salubris exercitatio, non saturari cibus, & esse impigrum ad labores. Quanquam docuit victum plerisque hominibus utilem, solis enim illis qui biliosi admodum sunt, possit ille victus non esse utilis. Sed de his fatis. Tertius quoque huius sententiæ sensus verus est, puta, fastidium & famem per morbos esse mala signa. Nam fastidium magnum, significat pravorum succorum abundantiam, aut sensus in ore ventriculi corruptionem: appetentia nimia significat redundantiam frigidorum succorum, aut nimiam corporis dissipationem.

APHO. V.

Lassitudines sponte nata, prænunciant morbos.

Lassitudinum simplicium triplex est genus: quædam quæ facit sensum punctiõnis, diciturque proinde ulcerosa: alia qua habent membra omnia sensum tentiõnis, ac proinde dicitur tensiva: alia, qua muscoli omnes patiuntur quiddam phlegmoni simile, tumorem scilicet, tentiõnem, & punctiõnem, atque idèõ

G 4 phlegmonoz

Aphorismorum Hipp.

phlegmonodes dicitur. Componi possunt hi affectus quatuor modis. Nascuntur affectus hi nonnunquam ex manifestis causis, ut ulcerosa ex longa mora in sole, aut intempestiva exercitatio ne, aut esu potu acrimo, ut potu vini meracioris, esu allij, porri, capæ, aut condimenti ex pipere, & aliis aromatis. Tensiva, ex exercitatio nemia, quæ tensionem membrorum effecit, phlegmonodes ex utrisque. Nonnunquam fiunt sine causa aliqua manifesta, sed sua sponte, quas proinde sponte factas vocat Hipp. quas constat nasci ex causis similibus illis, quas manifestæ causæ solent corporibus afferre. Ut ulcerosa sponte facta, significat redundantiam succorum biliosorum, aut crudorum: tensiva, multitudinè distendentè vasa: phlegmonodes utrunq;. Merito ergo lassitudines sponte factæ, dicuntur prænunciare morbos. Nā sunt dispositiones neutra: quæ verò tales sunt, morborum sunt initia. Accedit, nasci has lassitudines ex cacochymia, aut plethora aut utrisq;, quas constat maximæ morborum partis causas esse. Sed hic apho. non exigit plura. De lassitudinibus multa sunt à me disputata. lib. 6. Cont.

APHO. VI.

Quicūq; laborantes parte aliqua corporis,

poris, plurimos laborum non sentiunt, iis mens aegrotat.

Laborat Galenus, quem sequuti multi alij sunt, ostendere, nomen laboris nonnunquam vsurpari ab Hipp. non pro dolore ipso, sed pro affectione, quæ dolorem facit, atque ita modò vsurpari. Nam aliter pugnantiã diceret, dolentes dolorem non sentiunt. Quandoquidem qui non sentit, non dolet. Nam ipse dolor sensus tristis est. Ergo inquit intelligi, Qui habentes parte aliqua affectiones dolorificas, tamen nõ dolent, ij, mente laborant, delirantque. Producit Gal. locum Hippocratis ex. 6. Epid. quo prober doloris nomen de causa doloris dici solere. Habet locus hoc modo, ἐν κρανῶνι αἱ μὲν παλαιαὶ ὠδίναι ψυχραὶ, αἱ δὲ νεαιαὶ θερμαὶ: id est, in crânone antiqui dolores frigidi, recentes verò calidi. Hoc loco, inquit, doloris nomen de causa dolendi dicitur, non de dolore ipso: nam dolor non potest esse calidus, aut frigidus. Verùm Gale. videtur mihi frustra laborare. Nam Hippoc. hîc non utitur nomine ὠδίνης, quo utitur. 6. Epid. quodq; significat dolorem: sed hoc nomine πόνος, quod significat non tam dolorem, quàm laborem. Quod palàm faciunt verba illa Hipp. in prognostico, ἢ γὰρ ὑπο ὠδίνης τε, καὶ πόνων

G 5

ἀγρυπνοῖν

Aphorismorum Hipp.

ἀγρυπνοίη: id est, à dolore enim & laboribus per-
 uigiliū. Nō enim Hip. cū dixisset ὅτι οὐδ' ἕως
 addidisset καὶ πόνου, si eadem res esset ὡς ἴσως, &
 πόνος. Proinde ego transtuli, non, vt alij, Dolent
 tes parte aliqua corporis, dolorem non sentiūt:
 sed, Laborantes parte aliqua plurimos laborum
 non sentiunt. Nam ita nullū nomen accipit im-
 propriè: labor enim significat propriè affectum,
 qui dolorem afferre potest. Accedit, quòd malè
 Hippo. diceret, vtereturq; in primis impropriè
 nomine, deinde vteretur vulgari phrasi dicens,
 dolorem non sentiunt. Nam dolor nō est sensi-
 bilis, sed est ipse sensus. Atq; fortasse barbarorū
 multi decepti hoc apho. statuerūt dolorem esse
 accidens sensibile, alij commune, alij tangibile.
 Vsq; ad eò non rarò falsa dogmata nasci solent
 ex malis autorum versionibus: ego proinde in
 hac bonam laboris partem mihi reponendam
 semper existimaui. Accedit dictis, Galenū falsò
 dicere. 6. Epid. loco citato, laboris nomen nō di-
 ci de dolore, quia frigidus dicitur. Nam nomen
 illic de vero dolore dicitur: attributū illud cali-
 dus, aut frigidus, non propriè sed à causa. Certè
 grāmatici docent, sæpe per figurā attributa cau-
 sarū effectis tribui. Itaq; perinde est, ac si Hippo.
 dixisset, in cranōne dolores antiqui nascebātur
 à frigore, recētes à calore. Tamē in hac dictione,
 nomen

nomen doloris propriè dicitur de dolore : itaq;
 videtur hîc incautè nomina explicuisse Galen^o.
 Nos nihil aliud docet Hip. quàm phrenitidè si-
 gnificari, si cùm quis laboret parte aliqua (id est
 patiatur affectiones, quæ dolorem facere & so-
 lent, & possunt) tamen maximã partem illius la-
 boris non sentit. Cõstat ex his: si qui magnã par-
 tem laboris non sentit, delirat, multò magis deli-
 rare eũ, q. oĩno nihil laboris sētīt. Nō tamē pro-
 inde rectè censet Philotheus illud τὰ πολλὰ, id
 est, maxima ex parte, accipi pro ἐπιπᾶν, id est
 omnino. Nā p̄terquã quòd nomina hæc mul-
 tũ dissidēt significationibus, res ipsa indicat di-
 cendũ esse magna ex parte, aut plurimos laborũ.
 Siquidē non solũ is delirat, qui omnino nihil
 dolet ex affectione quæ multũ corrũpit natu-
 ram, sed etiam qui minũs dolet, quàm pro affe-
 ctionis magnitudine. Nam etsi hîc minũs, tamē
 hic quoque habet mentis alienationem, quæ fa-
 cit quominus labor sentiatur. Causã, qua hoc
 accidit, facilè intelliget, qui legerit caput vlti-
 mum quarti Controuer. quo monstratum à me
 est; sensus omnes etiam singulares agi posse cũ
 animaduersione, aut cum auersione animi. Er-
 go qui delirant, conuertunt animum, quòd eos
 sua deliria rapiunt: & ab iis quæ patiuntur, auer-
 tunt. Quo fit, vt quæ patiuntur non sentiant,
 aut multò remissiũs.

APHO.

Aphorismorum Hipp.

A P H O. VII.

Qua longo tempore extenuata sunt corpora, lentè reficere oportet : qua verò breui, breuiter.

Morbi breues etsi magni sint, dispositiones sunt, & morbi fientes, factique habentes quàm minimum : qui verò multùm producuntur, nò possunt non cõparare aliquid facti, atq; eò plus, quò plùs producuntur. Nam omnis dispositio, diuturnitate in habitum transit. Intemperiet quæ adhuc fiüt, si magnæ sint, viriant actiones: quare extenuare possunt, non minùs quàm longè, tamen debilitatè in essentia facultatibus non afferunt. Quia facultatum essentia in temperamento, quod radicale vocant, est, quod per morbos fientes tantùm integrum manet. Ergo morbus breuis etsi extenuationem magnam attulerit, tamen debilitatè in essentia facultatibus naturalibus solidorum non magnam attulit. Longus vt extenuationem attulit, ita temperamentum partium radicitus euertit. Ergo qui ex longo tempore extenuatus est, non potest reficere celeriter. Non enim potest frui nisi exiguo cibo, sensim aucto: reficit verò, non quod ingeritur, sed quo corpus fruitur. Quare si quis extenuatum longo tempore tentet reficere breui, plus dabit,

dabit, quàm coquere ille possit: grauabit ergo, atque hac causa extenuabit plùs. Nam vt dicitur apho, sequenti, qui multum cibi capiunt, nò corroborantur. Verùm qui breui erit extenuatus, poterit copiosiori cibo frui, quare & celeriter refici, id verò bonum est: quare cùm fieri potest, fieri debet. Neque tamen quæ diximus ita intellige, quasi nulla breuis intemperies possit facta esse, & in habitu (monstratum enim alicubi est, posse vel à principio oriri hecticam) sed quòd semper ferè breues fientes sint, & longæ habeant aliquid facti. Constat tamen nò in hoc rerum genere solùm, sed in alio quouis posse, et si id rarò, vnicam dispositionem habitum facere. Si igitur ex morbo breui videbitur tibi membrorum temperies radicitùs euerfa, aut omnino aut partim: vt si ex ardente febre supersit hectica, lentè refice, vt conualescentes ex longis morbis. Nam quorum ratio est par, idem est præceptum.

A P H O. VIII.

Si à morbo cibum accipiens quis, non corroboratur, significat, pluri cibo corpus vti: si cibum non capienti hoc accidat, scire oportet, indigere euacuatione.

Cibum

Aphorismorum Hipp.

Cibum accipere dicitur, qui appetit cibos, & accipit nō parum. Non accipere, non quicumq; nō accipit quacunq; causa, sed quia nō appetit. Ergo si quis appetēs cibos accipiensq;ue, nō corroboratur, potest esse in causa morbus, nā multū per morbos appetunt: sed si à morbo, id est soluto iam morbo, et si accipit, non corroboratur, constat eum non posse coquere. Nam si acciperet, & coqueret, morbo potissimū finito, cur nō corroboraretur? Accipit ergo plus quā potest coquere: debet ergo medicus cibi quātitatem detrahere. Verūm hoc intelligi velim, nisi malis cibis utatur. Nam si quis à morbo appeteret, vtereturq;ue multa beta, aut brassica, aut multis cucumeribus, nihil mirum si non corroboraretur: neque causa esset tunc temporis in quantitate, sed potius in qualitate ciborum. Ergo intelligendum est, si quis à morbo appetens satis accipiensq;ue cibos non prauos, sed nutrire idoneos, non corroboratur, eū pluri cibo uti, quā opus sit. Si verò soluto iam morbo, fastidio laborat homo, opus est expurgatione: quia ut dicitur. 6. Epid. sitis & fastidiū, intus manere causam morbi significant, itaque corpus manet impurum: quare opus est expurgare statim. Quia si neque purgas, neque nutris, nūquam reficies: si missa purgatione nutris, magis lædes, quia ut dicitur sequenti apho. non pura corpora quantū

tò plùs nutries, tantò magis lædes. Nimirù quæ ingeruntur, ab excrementis quæ interiùs sunt, corrupta, augent malum. Quid ergo agendum? Certè expurgandum priùs, nutrièdum deinde.

A P H O. IX.

*Non pura corpora, quantò plùs nutri-
ueris, tantò plùs lædes.*

Dictum priùs est, cibum ingestum augere cacochymiam. Quid ergo, an quæ impura sunt corpora, nullo cibo vti debent? Certè cacochymia causa nihil datur, sed virtutis: quæ nos aliquando cogit cacochymia curam adeò deponere, vt ijs, qui omnium succorum corruptione laborant, cibos sæpe offeramus, vt in Cummé. 17. primæ part. docuimus.

A P H O. X.

Corpora vbi quispiam purgare voluerit, oportet fluxa facere.

Qui non facta priùs præparatione, corpus purgare aggreditur, multorum malorum causa fit. Nam aut leui pharmaco vtens, mouet, & nihil euacuat: aut vtens vehementi, extorquet cū magna noxa corporis, & symptomatis grauissimis. Ergo quò cum mediocri pharmaco expurgatio

Aphorismorum Hipp.

gatio bene cedat, expedit magna præparatione
viti. Perpetuum enim est in rebus omnibus, non
minùs facere dispositionem eius quod accipit,
quàm potentiam efficientis. Semper ergo vten
dum præparatione est ante expurgationē. Nisi
expurgationis necessitas ad eò instet, vt non ex
pectet præparationis tempus, vt in quibusdam
succorum, qui turgent. Præparatio duplex est
necessaria, altera corporis, altera succorū. Quod
ad corporis præparationem attinet, quacunque
via euacuatio agenda sit, opus est meatus aperi
re. Quod. 6. Epid. p. 2. docet his verbis: Transi
tus aperiri, vt nares, & alia quibus opus est, &
vt conuenit, & qualia, & vbi, & quando, & quā
tum oportet, vt sudores, & alia planè omnia.
Siue expurgatio agēda sit per superna, siue per
inferna, oportet aperire vias, & laxare, tollereq;
obstructiones: vnde eas, quæ per vniuersum cor
pus sunt, tum vel maximè eas, quæ in hypochô
drijs, quia per hæc eorum quæ expurgāda sunt,
via est. Expedit etiam ad omnem expurgationē
corpus esse humidū, maximè verò ad eam, quæ
per superna agenda est. Nimirum arido corpo
ri expurgatio adfert desiccationis extremæ peri
culū: vomitio præter hoc, affert periculū dirūpē
di vas aliquod circa thoracem. Nam quæ humi
da, ac mollia, laxaq; sunt, minùs dirūpi solent,
quàm quæ sicca, aut intenta. Hæc ergo oportet
agi

Aphorismorum Hipp.

ctiones sentiuntur, aut scyrrihi. Idq; agendum, euacuata vt tolet bona parte multitudinis, sanguinis missione, aut inedia, & clysterib⁹, aut aliaratione. Hæc est ratio præparandi corpus. Præparationem succorum debere esse semper inclinationem ad expurgandum per ventrem, monstratum est à me lib. 7. Cont.

A P H O . X I .

Facilius est repleri potu, quàm cibo.

Verbum repleri, non dicitur hîc de repletionem, qua fit distentio vasorum, sed de refectioem. Neque nomen potus dicitur de eo, qui est tantum potus. Nam qui talis est, non nutrit, tantum abest vt facilius nutriat quàm cibus. Sed dicitur de eo, qui est simul cibus, & potus. Hoc est, de succo aut de cibo, qui forma potui apta accipitur. Talem potum inquit facilius nutrire, quàm cibum, quàm cibum scilicet solidum. Itaque tota sententia sic intelligenda venit, cibus potui aptus facilius nutrit, quàm solidus, & qui esui est aptus: atq; idem cibus liquatus facilius nutrit, quàm si ingeratur solidus. Facilius nutrire multò aliud est, quàm melius, aut quàm plus nutrire. Plus enim nutrit, quod plus nutrimenti præstat corpori: melius, quod melioris est succi: facilius, quod citius. Constat ergo citius præsti-

præstiturum corpori nutrimentum, quod solutum in iure, aut alia ratione liquatum ingeritur, quàm quod solidum, quia habet ferè iam factum, id quod ventriculus solet cibus præstare. Maxima enim pars eius actionis quæ à ventriculo expectatur, est liquatio: facilior ergo cõcoctu erit liquatus cibus: distribuaturque statim, atque minimam commutationem perpeffus membra reficiet. In hanc sententiam dictum est ab eodem Hippocra. libro de Alimento: Quicumque celerima egent adiectione, liquidum medicamen ad recuperandas vires optimum est. Quæ sententia, illo loco est à me enarrata.

A P H O. XII.

Quæ relinquuntur in morbis post iudicationẽ, recidivas facere consueverunt.

Hoc etiam apho. videtur reddita causa eius, quod paulò antè dixit: Si quis à morbo non appetens cibũ, non corroboretur, expurgatione esse opus. Quia scilicet, fastidium indicat, bonã partem causæ morbi interiùs manere. Sed quæ relinquuntur in morbis post iudicationes, hoc est solutiones, recidivas facere consueverunt. Ergo ne recidiva fiat, opus est expurgatione vti. Sed quod in aphorismo dicitur, apertum est:

H 2   nam

Aphoriformum Hipp.

nam si succus qui morbū faciebat, interiūs manet, neque à natura, vt fit sæpe, paulatim expellitur, neque à medico expurgatur, quid aliud facere potest quàm recidiuam?

PHO. XIII.

Quibus iudicium fit, ijs nox difficilis, quæ ante accessionem. Quæ verò subsequitur, magna ex parte facilior est.

Iudicium est subita mutatio morbi, quæ aut ad salutem aut mortem, & ad melius saltem aut deterius fit. Fit autem, cùm natura congreditur summo certamine cum morbo, nonnunquàm morbo, nonnunquam vincentè natura, idque aut omnino, aut per partem. Quanquam enim per crism in totum morbum insurgit natura semper, tamen non semper potest totum pelle- re, etsi partem possit. Sed videbitur alicui, præ- ter rem facta hïc iudicij mentio. Nā non solum in ijs qui iudicantur, sed & in omnibus qui la- borant febribus repetētibus per circuitus, nox quæ antecedit accessionem, est difficilior, quàm quæ accessioni succedit. Quia cùm instat acces- sio, mēbra in quibus est mali radix, grauata iam sunt excrementis, quæ interualli tempore con- gesserunt

gesserūt: cū verò nuper exacta est accessio, nuper sunt expurgata. Quorsum ergo si perpetuū est hoc in omnibus, ijs accidit: qui iudicātur, monet? Certè Hipp. in longe aliam sententiam fertur. Hæc est, in ijs qui iudicātur, tēpus quod euacuationem antecedit, esse difficile: quod consequitur, plerunque facilius. Nam quod noctis meminit, nihil moror. Perinde accidet dies grauis, si noctu est futura accessio: vt nox sit grauis, si accessio est futura diu. Sed illud in phrasi est. Ita dicimus, tertianæ febres repetunt tertio quoque die: intelligitur tamen, aut nocte. Multæ enim habent accessiones noctu. Sed quod dicitur hoc est: Crisis habet duas partes, anxietatem magnam, quæ antecedit, & euacuationem, quæ subsequitur. Causa huius rei est, quia cū natura paret expellere noxtios succos, excernit prius illos à bonis, nam aliter malos cum bonis membra pellerent. Dum agitur secretio, non possunt non ingrauescere dolores omnes, & angī ægroti. Nam dum secerantur, mouentur excrementa, & fiunt synceriora: motus facit copiam maiorem vaporum eleuari in caput & cor, & interim excrementa faciunt dolores maiores. Nam cæteris partibus, quod mouetur maiorem dolorem facit, quàm quod quietum est: excrementum etiam quod syncerum, maiorem quàm quod cum bo-

H 3   nis

Aphorismorum Hipp.

nis succis permistum est. Hoc est itaque, quod Hipp. dicere vult. Sed quorsum dicit, Nox ante accessione difficilis: cum videatur debuisse dicere, nox ante euacuatione? Certè vt hoc quoq; obiter insinuet, euacuationes decretorias semper solere incidere in accessiones. Dicitq; ante accessione, quasi dicat ante euacuatione criticam, quæ in accessione fit. Fit verò vt crisis incidat semper ferè in accessione, non immeritò. Nã cū crisis & accessio sint motus similes (vtraq; enim fit natura conate expellere, accessio partē succi, crisis totū succū) meritò fit, vt crisis accessione, aut accessio crism rapiat, incidantque proinde in idē tēpus. Addit Hip. Quæ verò succedit, magna ex parte leuior existit: quia euacuato iã succo corpus meliùs habet. Sed cur nō dicit, semp? Certè quia nō omnis crisis bona est, à mala autè deterius habēt homines. Dixit magna ex parte, quia magna ex parte fiunt bonæ crises. Pluries enim liberantur à morbis homines, quàm intereunt. Hoc ergo est quod dicitur: Quibus crisis fit, ijs nox ante accessione difficilis: quæ verò succedit, magna ex parte facilior est. Cui partim potius dari debeat nomen crisis, tēpori perturbationis, an euacuationis, dicere mitto, quòd ad doctrinam nihil faciat: satis sit scire, duo hæc accidere ijs qui iudicantur. Neq; verò curo, cur talis mutatio vocata sit antiquis crisis: illud cōstat, inualuisse

inualuisse vsum vt ita appellaretur. Quomodo excretio succorū in nostris corporibus agatur, lib. 2. Cōt. diximus. Sed maioris claritatis gratia, opus est vt quædā addamus modò. Secretio nō potest agi vnico venæ motu: nam vtcunq; vena dilatetur, aut contrahatur, secretio non agitur, sed aut pelluntur, aut trahuntur quædam. Quo ergo modo secretio agitur? Nūc dæmon aliquis per arterias & venas permeans, secernit hæc ab illis sine earum motu? aut anima ipsa hæc agit, sine corporeo instrumento? Certè nullum horum est verisimile: sed quod illo loco diximus, actionum aliarum concursu secretionem agi. Nam omnia excernuntur, aut quia in partes diuersas pelluntur, aut trahuntur, hæc huc, illa illuc: aut quia alia retinentur, alijs illuc tractis, aut pulsis. Nam quo alio modo separentur? In nostris venis non poterit agi secretio sola expulsiōe. Nam pellēs arteria nihil aliud agit, quàm quòd sese contrahit. Contractione verò omnia quæ in venis sunt, huc aut illuc, aut simul huc & illuc, facit regurgitare, confusa tamē & permista, nō secreta. Potest tamē secretio in nostris venis agi, alijs succis detentis, alijs pulsis, aut alijs tractis, alijs pulsis. Atque hoc agi, non est inopinabile. Nam tractrix & retentrix, quæ in venis & arterijs sunt vt simplicibus, sine ipsarum partium motu operantur: sed vt trahit

H 4 retinetque

Aphorismorum Hipp.

retinetq; ferrum magnes, omnino non motus.
Quare vena temperamento, & substantia modo retinet bonum succum, compressione pellit malum, atque ita malus secernitur à bono. Sed dices. Si ita fit secretio, simul agitur cum expulsiōe: non ergo illam antecedit, vt in aphorismo dicebatur. Sanè secretio, vt monstratum est, non agitur sine quadam excretionē: tamen ante illam, quæ è corpore iam succos egerit, semper ferè fit. Nam cùm vena plena bonis malisq; succis simul, sese contrahit, et si temperamento retinet bonos, constrictione tamen cogitur illorum aliquid deponere. Sed quia retinet, deponit minus bonorum, quàm malorū. Pellunt verò primùm particulae in particulas, & alia in alias: & quæ expulere, reuocant rursus bonos succos, quos expulerant, missis malis. Comprimuntq; sese rursus, atque ita alia in alias pellentes, & alia ab alijs reuocantes, sepiusq; ac veluti circulo quodam agentes, multos motus reciprocos cient, vsq; dū quasi agitarentur in cribro, secernuntur excrementa. Secreta irritant denuo, grauiusq; coguntq; membra nouum magnumq; impetum capere, ac extra corpus pellere. Constat ex dictis meritò tempus excretionis magnam anxietatē afferre.

A P H O. XIII.

In ventris profluuijs mutationes excrementorum iuuant, nisi in praua mutatio fiat.

Bonum esse aut malum, dici potest de signo & de causa. Tamen iuuat aut lædit, de causa solum dicitur, non etiam de signo. Itaq; hic apho. non pertinet ad partem prognosticam, sed ad agnoscicam. Continet enim quoddam indicium euacuationis vtilis, nimirum mutationem excrementorum. Atqui quod dicitur, tale est. Cùm venter alicui profluit, siue sponte siue à medicamento, bonum est commutari excrementa: hoc est, deiectiones non semper similes fluere, sed diuersas & modo substatiæ & colore. Nam melius perpurgarur corpus cùm euacuantur multiformia, quàm omnino similia. Perrarū enim est, aut fortasse omnino fieri non potest, vt quispiam vnus generis solum exquisiteque congerat excrementum per morbum aliquem. Nam si nihil aliud, materiæ communes multæ congeruntur præter propriã morbi. Hinc fit, vt quæadmodum cùm sine euacuatione aut cum exigua soluitur morbus, paulò post fit recidua: ita cùm, etsi facta sit euacuatio satis magna, sed nullatenus diuersa, paulò post morbus alius diuersus genere à priori fiat: vt pro tertiana quotidiana

H 5 na

Aphorismorum Hipp.

na, aut pro hac quartana. Igitur ut corpus per
purgetur, non parùm iuuat mutatio excremen-
torum. Atqui verum est hoc quoque, siue di-
uerfa excrementa prodeant seorsum, siue simul.
Nimirum utcumque euacuentur multa variaq;
excrementa, facit ad perpurgationem. Tamen
interest multùm. Nam si priùs prodeant, gratia
exempli, alba deinde flaua, aut contrà, bonum
est & confert, siue sponte siue à pharmaco (in-
tellige quantum agitur in hac mutatione ex-
crementorum, nam euacuationes & spontaneæ
& quæ à pharmaco fiunt, multis aliis causis solent
esse noxiæ, sed illæ dicantur suis locis) tamen
fieri euacuationes diuersas substantia aut varie-
gatas coloribus toto euacuationis tempore, ut
signum malum est: significat enim à multis va-
riisq; excrementis pendere mala. Quare si
lethales erunt colores, mortem: sin minus,
longitudinem morbi significant, ut diximus
in prognostico. Atqui hoc quod dicitur de va-
riegatis, multò verius est in sponte factis ex-
cretionibus, quàm à pharmaco: quod dicitur
4. part. apho. 21. Nam malitia quæ est ut in si-
gno, amittitur accepto pharmaco: siquidem
signa omnia, cum adsunt manifestæ causæ, amit-
tunt vires. Ergo gaudebit meritò medicus, vi-
dens fieri post iustam succi alicuius euacua-
tionem, mutationem excrementorum (siue eua-
cuatio

cuatio fit à pharmaco siue sponte) multò plùs
 quàm videns semper fluere euacuationes va-
 riegratas, quia hoc maioris redundantiæ mul-
 torum excrementorum signum est, & ad per-
 purgationem non adedò facit. Quare, vt signum
 est deterius, & vt causa minùs bonum. Sed
 amabit etiam plùs variegatas excretiones me-
 dicus ab accepto pharmaco, quàm sponte: quia
 signi vis languescit, præsentia manifestæ causæ.
 Sed animaduertendum hîc est, non esse quod
 dicimus, de omni mutatione excrementorum
 intelligendum, sed nisi in mala mutatio fiat.
 Mala verò hîc dicit quæ in prognostico retulit,
 nigra, liuida, cruëta, opima, & fœtida. Hac
 quoque retulit 4. aphorif. 47. Nam cùm eua-
 cuatio mutatur in huiusmodi, nihil habet bo-
 ni, nam vt signum est lethalis, & vt causa facit
 ad mortem celeriozem. Nam hoc ferè est, quod
 faciunt euacuationes omnes per morbos letha-
 les, dissoluëdo virtutē. Videtur mihi addendū
 etiã sententię, nisi mutatio excrementorū sit su-
 perpurgatiouis iniciū. Nā quæ dato pharmaco
 expelluntur, & quia pharmacū trahit, & quia na-
 tura iuuata à pharmaco insurgit in ea quę sibi
 molesta sunt, atq; ita si potest perpurgat corp⁹,
 mirū in modū p̄sunt. Verū fit nōnūquā mutatio
 excremētōrū, nō hac ratione, sed p̄ impotētiā na-
 turę. Quia scilicet vexata plùs satis à pharmaco
 &

Aphorismorum Hipp.

& irritationem non ferens, deponit etiam quæ
erant vtilia. Estque hæc nõ perpuratio, sed etiã
superpuratio, quam constat non posse iuuare.
Neque verò cum fit hæc, necesse est (si hoc fortè
velit quispiam dicere) ad mala fieri mutatione,
nisi fortè tunc tandem cum res ad extremum
venerit. Nam dũ euacuabitur vtilis pituita aut
bilis, neque nigra, neque liuida, neque pinguis
necesse est euacuentur. Meritò ergo nos adieci-
mus, nisi sit superpuratio. Rogabis, quæ ergo
ratio est dignoscendi mutationem quæ fit ob su-
perpuratorem? Ex tolerantia & conferentia:
hæc enim semper aberit à superpuratione. Pro-
betur ergo mutatio excrementorum quæ non
fit ad mala, quamque conferentia & tolerantia
prosequuntur.

APHO. XV.

*Cum fauces ægrotant, aut tubercula
in corpore nascuntur, excretiones conside-
rare oportet. Si enim biliosæ fuerint, cor-
pus vnà ægrotat. Sin sanis similes fiant, tu-
tum est corpus nutrire.*

Fauces sunt, oris externæ partes quæ inter
gulam & larynga iacent. Hæ solent sæpe laborare

rare vlcusculis & inflammatiūculis: quia expositæ sunt fluxionibus & ex capite, & ex ventre, & ex pulmone. Nomen tuberculi hîc accipitur pro omnibus externis tumoribus: etsi aliis locis pro quibusdam solùm, in partibus laxis obortis, accipi soleat. Verùm quod in præsentia exemplo morborū fauciū, & tuberculorū dicitur, de omnib⁹ cutis morbis intellige, siue sint vlcera siue pustulæ, siue tumores. Itaq; de omni scabie, & de maculis omnibus, & de exanthematis idē est præceptum: inspicere scilicet excrementa, vrinas, & alui deiectiones, & sputa: hæc enim declarabunt, an interiùs sit redundantia aliqua aut cacochymia, an hæc plenè perpurgata iam sint, & in cute solùm sit malū. Si enim illud sit, cura debet haberi totius corporis, instituēdusque est victus, & euacuandum vt in ægrotantibus. Sin hoc, tutum est corpus nutrire moderate, & localibus auxiliis ad solā cutē vti. Biliosæ hoc loco dicuntur excretiones, nō solùm quæ bilis redundantia significat, sed quæ cuiusvis succi putredinē. Nō enim solū cura corporis est habēda cū biliosum est, sed & cū pituita falsa aut melancholia redundat. Aliis etiam in locis est Hipp. vsus nomine bilis hoc modo, vt vbi dicit: Si febris non ex bile habeat. Itaque cū excrementa malè habere corpus, vtcunq; significat, illius cura haberi debet in primis. Errat enim vemen-

Aphorismorum Hipp.

hementer quicunq; in huiusmodi malis ante totius corporis curam inunctionibus vtuntur. Si enim hæc reperiendi vim habet, malã luẽ in corpus altũ retrudũt: sin extergentia & siccãtia sine re percussione, nihil iuuat: tantundẽ enim aliis particulis suppullulat, Errat quoq; vulgares medici, qui cum exanthemata cœperũt erũpere, à missione sanguinis suadet abstinere, et si extrema multitudinẽ aut cacochymia indicet. Quasi verò semper excernatur decretoriẽ, aut quasi decretoriẽ & perfectẽ. Quòd si cum cœperunt apparere exanthemata non euacuãt, ne morum impediãt quem cepit natura, cur euacuãbant paulò prius, et si exãthemata velle erũpere multis signis cognouissent? Quasi verò minùs cauedum sit, ne impediãmus motũ quem natura parat, quã quẽ iam est exorsa. Verũm monstratũ est in Cõ. 20. 1. par. neq; quã iudicata sunt, neq; quã iudicantur integrẽ, neq; quorũ iudiciũ citò fore expectatur, mouenda esse. Itaque missis horum perditissimis sententiis, agendum est vt Hipp. hoc loco suadet.

APHO. XVI.

Vbifames, non oportet laborare.

Nomen fames, tria significare prius monuimus. Hic significat indigentiam aut penuriam alimen

alimenti, quacunq̄ue ex causa fiat. Laborare, significat non utcunq̄ue moueri, aut exerceri solum mediocriter, sed vehementius adhuc exerceri. Quod igitur habet hæc sententia, est, eum qui habet cibi indigentiam non debere laborare. Nam penuria cibi siccatur extenuaturq̄ue corpora, & dissoluit vires: labor agit hoc ipsum: sit ergo laborem labori addere. Accidetq̄ue ita agenti, ut cuidam Prodicus, quem vituperat Hipp. 6. Epid. quasi laboribus & inedia conficientem egrotos. In hunc inuehitur Hipp. his verbis: Prodicus febricitates interficiebat cursibus, luctis, fomentis calidis. Malum febrile inimicum fami, circuitibus multis, cursibus, frictione, labore labore ipsis. Hæc Hippo. Itaque errabat Prodicus, quod fami laborem adderet: cum tamen ei, qui aut febris gratia, aut quia fastidio laborat, à cibo abstinere, ocium agendum sit. Ita enim magis citra noxam famem feret: nimirum ocium contraria fami facit. Eadem ratione, si cui est laborandum, ei non est utendum tenui victu neque modico, sed multo & crasso, ut multum reponatur, taleq̄; ut non facile dissipetur. Messores itaque & fossores & qui iter agunt, pedites maximè, multum & crebro crassumq̄; accipiunt, alioqui in ipso opere deficient præ languore, aut animam agent. Nam qua ratione ubi famis, non est laborandum: eadem, cum laborandum, non est abstinen-

Aphorismorum Hipp.

tinendum à cibo. Nectamen proinde cibus accipi debet ante quotidianum laborem, eum inquam qui exercitationis gratia suscipitur, quin potiùs hic labor debet cibum antecedere. Sed hic non est nimius, neque defatigationem facit, vt ille de quo sententiam hanc intelligi diximus, sed alacritatem præstat corpori, & excrementa euacuari facit.

APHO. XVII.

Cùm cibus multus præter naturam ingestus est, morbum facit, indicat autem curatio.

Quidam intelligebant, Hippocratem hoc loco dicere, cibum multum & malum morbum facere. Atqui malum cibum significari dictione ista, præter naturam: quasi secundum naturam sit, qui est bonus cibus. Sed mihi videtur, ad faciendum morbum non opus esse multo & malo: alterutrum enim sufficit. Multus enim etsi non sit malus, & malus etsi non sit multus, morbum potest parere. Quanquam enarratores quidam affirmabant, cibos qualitate non nocere per se, sed cum quadam quantitate adiuncta. Quandoquidem nihil adeo malum sit, quod vt lædat quantitate quadam non indigeat. Sed hi delirant. Nam eodem

argumento efficietur, ignem non vrere calore per se, quia non sine quadam quantitate vrere potest. Itaque qualitas cibi per se potest morbum facere: id verò non est, quod ab Hipp. hoc loco dicitur. Sed illud vnum, cibum multum & præter naturam morbos facere. Sed quid sit illud, præter naturam, audi. Qui multo cibo vtitur, in multos morbos solet incidere. Nam ex multo cibo multi crudi succi, & multa excrementa colliguntur. At Milo multo cibo vtebatur & sanus agebat: athletæ omnes eodem modo. Certè vtebantur hi multo, tamen multus cibum non erat præter illorum naturas. Quin potiùs illorum naturæ amabant multum cibum, multum enim coquere poterant, & multo frui. Multum accipere, non est sanitati aduersum, si multum coqui potest. Quin potiùs, vt Celsus docet, salutare. Cùm verò accipitur plus quàm vt possit coqui, præter naturam est, & morbum facit. Non omnes homines vti debent eadem cibi mensura, sed alii maiori, alii minori, pro ratione naturæ hominis quæ est in temperamenti specie, & corporis mole, & formatione, & robore virtutis. Itaque quod vni hominum est nimium, alteri est mediocre. Sed cuius facit morbum id, quod præter suam naturam est. Intellige tamen, non quantumcumque, sed ita vt notatu dignum iam sit.

I

Paruus

Aphorismorum Hipp.

Paruus enim excessus lædet parùm, morbum faciet qui maior erit. Hoc autem ita habere, curatio indicat. Nam si quis ex multa cibi ingestione agrotare cœpit, inedia solet optimè curari. Atqui hæc ipsa ratio curationis, utpote ingestioni multi cibi contraria, indicat causam morbi fuisse multum cibum. Hæc significatio causæ morbi est, quam Galenus vocat à iuuantibus & nocentibus: ad quam confugimus, cum alia omnia nō sunt satis. Hac arte usus est Hipp. ipse. 2. de Ratione victus in acutis, præcipiens, in dolore lateris fomentis tentare, an à frigore dolor sit.

APHO. XVIII.

Eorum quæ confertim & celeriter alunt, excretiones quoque celeres sunt.

Quæ omne alimentum quod præstare possunt simul citòq; præstant, confertim & celeriter alunt. Talia verò tenuia sunt, & facilè coquantur (hac enim causa citò alunt) quare & deiectiones è ventre ex huiusmodi cibis citò fiunt, & ea substantia quam præstât corpori, citò dissipatur, haud durans diu. Deiectiones quæ
cum

cùm citò coquantur, & citò excrementa separantur. Dissipatur substantia, quia ex tenui cibo tenuis & dissipatu facilis prouenit. Hæc itaque ambo intelligi puto verbis illis, Excretionibus quoque celeres fiunt. Maximè verò dissipationem facilem. Videtur enim hæc sententia eadem esse, atque illa quam libro de Alimento scripsit: Cibus qui citò coquitur, citò dissipatur. Sed & de deiectionibus etiam intelligi potest. Neque vt intelligatur opus est limitatione, quam adhibet Galenus dicens: Nisi sit acrimonia aliqua aut lentor in cibo, cuius gratia citiùs descendat quàm pro sua tenuitate. Nam si hoc accederet, cibus qui citò descenderet, non citò coqueretur. Non tamè qui citò coqueretur, tardè descenderet. Quod solum esset huic sententiæ aduersum. In qua nihil est iam difficile. Illud velim studiosos hoc loco animaduerrere, quantùm intersit, cibum dare multum aut paucū, bonū aut malum, solidum aut fluxile uprèbès alimentū, atq; cleriter aut tardè. Etsi qui cibus celeriter præstat, fluxile præstat, qui tardè, solidum. Multum autem aut paucum, bonum aut malum, & quod, citò & quod tardiùs præstare potest.

APHO. XIX.

Aphorismorum Hipp.

*Acutorum morborum non omnino tu-
ta sunt prædictiones, neque salutis, neque
mortis.*

Quanquam in acutis morbis sæpiùs prædi-
ctione utimur, quàm in longis, & faciliùs, ut in
Prognostico ipse docet: tamè prædictiones nõ
sunt tam certæ. Nam signa concoctionis aut cõ-
traria, quæ certissima esse solent, in his morbis
possunt nos decipere magis, quàm in longis. Nã cum
pendeant ex succis maximè mobilibus (ex cali-
dis enim & tenuibus) fieri possit, ut qui coqui
cœperant, tamen in principè partè facientes im-
perum, hominem interimant. Et nonnullis ac-
cidisse scimus, ut qui cœperant malignè putre-
scere, præter medici expectationè, huc & illuc
agitati, in viã exitus incubentes, liberèt. Quod
accidisse Metoni dicunt. In longis nõ est hæc præ-
sagii incertitudo, cum ex crasis ac difficilè mobi-
libus succis pèdeat. Quare & cum lethales sunt,
habent minus spei, & cum salutare, minus am-
biguitatis.

APHO. XX.

Quibus iuuenibus adhuc ventres hu-
midi

midisunt, his senescentibus siccantur: quibus verò iuuenibus adhuc ventres sicci sunt, his senescentibus humectantur.

Non omnis ars prædiscendi versatur circa ægrotantes, sed quædam etiam prænotio est quæ spectat ad sanos, cuiusmodi est quod modò Hippo. docet. Si enim alicui adstricta est aluus per iuuentutem, possumus laxitatem ventris ad senectutem polliceri. Atq; meliorem spem præbere homini, qui per iuuentutem deterius degit. Nam quod hîc dicit humidos ventres, nihil est aliud quàm laxa fluxa que aluus: contra sicci ventres, est adstricta aluus. Hæc sententia habet duas partes, tamen nulla earum est perpetuò, sed magna ex parte vera. Nimirum plerunque aluus laxa iuuentutis, adstringitur in senectute: & adstricta laxatur. Neutrum tamen perpetuò fit. Quia cum sint multæ causæ adstrictionis alui & laxitatis, ex plerisque fit cõmutatio, non tamen ex omnibus. Id quod perpendenti causas omnes vtriusque mali, aperit fiet. Quas ego quæ potero breui ac distinctè percurram: interim sententię præsentis causas redens. Laxa aluus esse solet, aut quia plus accipitur cibi quàm pro indigentia, aut quia non

Aphorismorum Hipp.

distribuitur, aut ob redundantiam bilis, aut ob debilitatem retentricis facultatis. Atque causa quæ frequentissimè laxam aluum faciunt in iuuenibus, sunt esus nimius (solent enim esse iuuenes voraces) & redundantia bilis: biliosa enim est iuuenilis ætas. Non rarè etiam fit ob debilitatem retentricis, rarissimè ob defectum distributionis. Nam debilitas retentricis, semper ferè fit ob humidum temperamentum intestinorum: defectus distributionis ob frigus hepatis, maxima enim distributio à ventre fit in hepar. Tractio verò agitur calore, ut retentio siccitate moderata, & expulsio moderata humiditate. Constat verò ut rarius fit aliquantò, hepar iuuenum frigidum admodum esse, nisi fortè per morbum, quam intestina humida. Harum causarum pleræque, & quæ creberrimæ sunt, commutantur ad senectutem. Nam qui per iuuentutem voraces sunt, deinceps minus appetunt. Vigor enim innati calidi voraces facit, senescentibus autem decrescit. Bilis copia semper senescentibus minuitur. Intestinorum humida intemperies corrigitur senescente corpore, siccantur enim omnia. Tamen si ob frigus hepatis agitur minor distributio, non emendatur, imò crescit noxa: hanc autem diximus rarissimam esse huius laxitatis per iuuentutem extra morbos causam. Secunda pars aphoristica sententia,

tię, similem habet monstrationem. Adstrictio ventris contrariis de causis fit frequentissimè in iuuenibus, quia minus accipitur cibi quàm pro indigentia, aut quia nimia distributio agitur. Nam calor oris ventriculi inappetentiã facit, picrocholis maximè, & calor hepatis facit nimiam distributionem. Hęc verò sunt sæpe in iuuenibus, rariùs ob debilitatem expultricis, rarissimè ob defectum bilis: hęc enim iuuenibus nisi per morbos nunquam desit aut rarissimè. Constat verò duas causas priores, quas creberrimas etiam esse diximus, ad senectutem commutari. Nam cùm refrigescat totum corpus, ardor ventriculi & hepatis extinguitur. Reliquæ tamen causæ non semper commutantur, imò penuria bilis nunquam commutatur: nam quî fiat vt bilis crescat hoimne eunte ad senectutem? Debilitas expultricis rarissimè commutatur. Nam debilitas expultricis fit ab immodica siccitate: amat enim expultrix humiditatem mediocrem. Siccitas verò semper crescit senescentibus. Verum est quod à Galeno dicitur: tantùm posse crescere siccitatem, vt etiam debilitet reentricem. Quia omnis immodica intēperies deicit actū cuiusq; facultatis. Tamen hoc non fiet, nisi cùm summa iam est siccitas, cuiusmodi in extremo senio, & in vicinis morti. Igitur monstratū iã est,

Aphorismorum Hipp.

vtranque sententiæ partem esse plerunque veram, perpetuò tamen neutrâ. At magna ex parte, se quoque intelligere, Hippo. ipse declarabit apho. penultimo huius particulæ. Galenus addit nescio quæ, ad obscuritatem facientia (quantum intelligo) magis quàm ad doctrinam. Nam quod dicit, aluos nonnunquam esse laxas ob robur expultricis, non omnino probo. Consentaneum enim magis est, illud semper in debilitatè retentricis rejci. Sed dicta sufficiunt de hac re.

A P H O. XXI.

Famem vini potio soluit.

Hic aphorismus, & qui proximè huic succedit, ad partem curatiuam spectant. Dicitur hic famis nomē, de appetitu cibi non mediocri, sed vocato canino. Quo qui laborant, torquentur fame, & non satiantur cibis: quin potius esu videtur illorum fames plerunque crescere. Nascentur ex duplici causa, aut dissipatione nimia, aut frigida intemperie oris ventriculi cum succo frigido & crasso, acido potissimùm. Nam hic corrugans os ventris, similem passionem facit eiq; quæ per naturalem famem accidit. Medemur his datis oleo & aliis rebus pinguibus, gratia symptomatis, hoc est, ad sedandū illū appetitū nimium hebetatur enim huiusmodi rebus, & laxatur os ventri.

ventriculi, tollunturque rugæ. Atqui hæc curatio communis est omnibus his, siue ex dissipatione siue ex frigidis succis contraxerint malû. Reliqua tamen curatio euariat. Nam qui dissipatione laborant, nutritione copiosa, & cibis dissipatu difficilibus egent. Qui verò succorû frigidorum abundantia, gratia causæ indigent extergentibus, & euacuantibus tales succos è ventriculo: & intemperiei causa, indigent calfactu, qui fit medicamentis calidis, & vino mero & antiquo. Igitur neque de omni fame canina intelligi potest quod hic dicitur, sed de ea solû qua fit à frigidis succis: nam ijs qui dissipatione laborant, non posset sine magno periculo merû dari. Fame tamen frigida laborantes, bonum est mero uti: aqua enim hos plurimû læderet. Quia ut dicit Hippocra. ipse. 6. Epide. aqua vorax. Scilicet refrigerat os ventriculi: frigida verò intemperies sitim tollit & facit famem. Calida contrà facit sitim, famem tollens. Quare meri potio calfactu, fami nimix ex frigore medetur. Quâquã *θωρηξις* nomen, non puto significare vini meri potum, ut Gale. affirmat, sed solûm vini potum. Id enim ex eodem loco quem Gale. producit in confirmatione suæ sententiæ, ex. 2. de Natura hominis aperte cõstat. Est enim illic ita scriptû:

φακερὸν γὰρ ἡδὴ ὅτι τὰ διαίτηματα ἕκασα ἡμῶν,
 οὐκ αἰτία ἐστὶν: ὅτε ἀπὸ τεταπῶν ἢ νοῦσος ἐ-

I 5

ξῆς,

Aphorismorum Hipp.

ξης, καὶ τῶν νεοτέρων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ
 γυναικῶν, καὶ ἀνδρῶν, ὁμοίως, καὶ τῶν θωρησομένων
 καὶ τῶν ὑδροποτότων. Id est, manifestum enim
 iā, victū cuiusq; nostrū nō esse causā. Quādoqui
 dē morbus apprehēdit oēs simul, tā iuvenes ḡ
 senes, tam fœminas quàm viros, & tam vini po-
 tores (θωρησομένων inquit) quàm aqua potiores.
 Cōstat in hac dictione, θωρησομένους, vocari eos
 qui non sunt ὑδροποτόντες, id est abstemii. At
 verò non statim ac non est aliquis abstemius,
 est potor vini meri: nam neque qui dilutum vi-
 nū bibunt, sunt abstemii. Igitur nomen ἀσθησις
 apud Hippo. solūm significat vini potum. Me-
 rum tamen magis curabit famem, quàm dilutū
 vinum, si modò à ventriculo vinci potest.

A P H O. XXII.

*Quosunque morbos, qui ex repletionem
 sunt, euacuatio curat: & qui ex euacua-
 tione, repletio & aliorum contrarietas.*

Hæc ipsa sententia scripta est in initio. 2. de
 Natura humana. Videtur scripta aduersus opi-
 nionem vulgi: cui fauent etiam vulgares medi-
 ci, putantes per omnes morbos vtendū esse
 tenui victu, atque tantò meliùs agrotantes om-
 nes curari, quantò in tenuiori victu continen-
 tur.

tur. Cùm tamen multi sint ægrotantium, quorum summa curatio est resectio: illi scilicet, qui ex euacuatione cœperunt ægrotare. Facit enim pleraque mala repletio, sed facit etiam multa euacuatio. Nam vt Hippocra. ipse dicit, si menstrua multa fiant, accidunt morbi: & si non fiat, ex utero morbi contingunt. Itaque & inanitio & repletio solet conuulsionem facere, & retentio euacuationis consuetæ & euacuatio nimia solet hydropem facere, vt alijs locis ab eodem dicitur: & vt paulò antè dixi, famem caninam facit nonnunquam inanitio, & fames solet febres facere, vt alibi monstrauius. Horum omnium curatio agi debet, non tam euacuatione quàm resectione. Nam omnibus malis occurrendum obiectu contrariorum: causis primum, deinde ipsis morbis per se, nonnunquam etiam symptomatis. Verùm curatio legitima à sublatione causæ incipit: quare causæ in primis sunt danda contraria, vt euacuationi resectio, & satietati aut repletioni (ambo enim hæc significat dictio *παυσμονή*) euacuatio. Constat verò in hoc aphorismo nomen illud repletio, cùm bis scriptum sit, non accipi eodem modo utrobique: sed primo loco pro nimia repletionem, secundo, pro resectione. Nam nimia repletio ad nullos morbos curandos est utilis.

A P H O. XXIII.

Septeno-

Aphorismorum Hipp.

Septenorum quartus est index. Alterius septimana octauus principium. Cōtemplabilis autē vndecimus: ipse enim est quartus alterius septimana. Contemplabilis rursus & decimus septimus: ipse enim est quartus à quatuordecimo, septimus verò ab vndecimo.

Refert hîc Hippocra. dies decretorios. Dicuntur decretorij, qui crebrò & tutò solent iudicare. Horum vis maxima est intra vigesimum diem. Quia hic est terminus acutorum, qui solent iudicari: longi enim lentè soluuntur. Taliū dierum non est dignitas par. Sed primi ordinis iudicantium sunt. 7. & 14. & 20. Secundi. 4. 11. & 17. Terrij, qui inter hos sunt impares. Vltimi qui pares. Nam plùs aut minùs omnes sunt decretorij, quia nullo die non possunt homines bene & malè iudicari: etsi his quàm illis rariùs ac minùs tutò. Sūt in his diebus alij aliorum indices: bona enim crisis semper indicatur aliquatò priùs quàm fiat. Videtur verò Hippocra. hîc indices aliorum dierum vocare cōtemplabiles, hoc est, contemplatione dignos, neque sine animaduersione prætereundos. Quare constat ex hac sententia verissimum esse, ac sententiæ Hippocratis

pocratis consentaneum, quod lib. 10. Cont. docuimus: intra. 20. diem, proximos quaternarios sequentium quaternariorum esse indices. Nam si. 4. indicat septimum, & decimus septimus vigesimum, vndecimus indicat quatuordecimū, & quatuordecimus decimumseptimum, & septimus vndecimum. Hæc obseruatione multorum medicorum ex multis seculis constant. Ratio tamen est dictu difficillima: de qua nõ agam modò multis, quia alijs locis scriptum satis est à me. Illud tamen non præteribo, videri hîc Hippocratem Pythagoricorum doctrinam, de numerorum virtute respexisse. Nam faciebant illi magni quaternarium & septenarium numerū. Quaternarium, quia est primus numerus perfectus & æquilater. Nam binarius cū sit principium diuisionis, habetur omnium imperfectissimus: quem proinde Plato contulit materiæ. Ternarius est primus perfectorum, tamen est linearis: non enim constat numeris sed vnitatibus. Quartus est perfectus & æquilater, constat enim ex bis duobus. Septenarij perfectio illa habetur maxima, quòd cōstet duobus primis perfectis, ternario, & quaternario. Itaq; his de causis quaternarius & septenarius habentur perfectissimi. Hippocrates verò huic numerorū perfectioni videtur dierum decretoriorum vim tribuere. Siquidem cū dixisset, Contemplabilis autem

Aphorismorum Hipp.

autem vndecimus: quasi causam reddens, dicit,
Ipse enim est quartus alterius septimanæ. Atque
mox, Contemplabilis rursus & decimus septi-
mus, quia (inquit) est quartus à quatuordecimo,
& septimus ab vndecimo. Sed indicauimus nos
in Commen. Prognostici, non idcirco mutatio-
nes morborum incidere in quartos & septimos
dies, quod quarti & septimi sint, sed quod aspe-
ctus quidam Lunæ in quartos & septimos dies
incidant. Quo loco multa alia quæ ad hunc apho-
rismum etiam spectant, declarauimus. Sed illud
vnum oportet vt dicatur modò. Si secundæ sep-
timanæ octauus est principium, & septimus
finis primæ, videtur fieri vt quatuordecimus sit
principium tertiæ. Quare. 17. non erit quartus
à quatuordecimo. Aut si hic est quartus à. 14.
numerato ipso quatuordecimo, vndecimus erit
quintus à. 7. numerato scilicet ipso. 7. Verum Hippo-
crates attentè admodum monuit, octauum esse prin-
cipium alterius septimanæ: quia secunda septi-
mana cum prima nullo die communicat, cum ter-
tia communicat die quatuordecimo, qui est vnde-
cimus secundæ & primus tertiæ. Non quidem
quod non sint reuerà quatuor septimanæ quæ
tuor partes æquales mensis, distinctæ quatuor
aspectibus lunæ, qui quatuor æqualibus spatiis
distincti sunt, quartis nempe circuli: sed quia aspe-

Sectio secunda.

72

ctus tetragonus incidit in primam partem vigesimi primi: atq; altra antequam in aspectus ipsius punctum veniant, solent comparare vires. Quo fit, vt crisis illa semper ferè soleat partem vigesimi & vigesimi primi occupare. Fuit verò magis consentaneum, criticum appellare diem à quo incipit, quam quo finitur. Atq; cum vigesimus appellandus esset decretorius, & finis tertiae septimanae per dies integros, non potuit aliter computatio fieri quam bis capto quatuordecimo. Sed in horum quae modò dicimus plenam intelligentiam, legantur quae dicto loco scripsimus.

APHO. XXIII.

Acuti morbi indicantur quatuordecim diebus.

Morbi acuti coniunctam habent semper breuitatem. Medicis igitur non dicuntur exactè acuti, qui quatuordecimum diem superant, etsi non exactè acuti etiã dicantur qui attingunt vigesimum. Sed intra quatuordecimum sunt alij alij acutiores. Nam & vndecimo & nono & 7. & 5. & 4. ac. 3. finiri multi morbi acuti possunt.

APHO. XXV.

Aestivae quartanae plerunq; sunt bre-

ues,

Aphorismorum Hipp.

autem vndecimus: quasi causam reddens, dicit, Ipse enim est quartus alterius septimanæ. Atque mox, Contemplabilis rursus & decimus septimus, quia (inquit) est quartus à quatuordecimo, & septimus ab vndecimo. Sed indicauimus nos in Commen. Prognostici, non idcirco mutationes morborum incidere in quartos & septimos dies, quod quarti & septimi sint, sed quod aspectus quidam Lunæ in quartos & septimos dies incidant. Quo loco multa alia quæ ad hunc aphorismum etiam spectant, declarauimus. Sed illud vnum oportet vt dicatur modò. Si secundæ septimanæ octauus est principium, & septimus finis primæ, videtur fieri vt quatuordecimus sit principium tertiæ. Quare. 17. non erit quartus à quatuordecimo. Aut si hic est quartus à. 14. numerato ipso quatuordecimo, vndecimus erit quintus à. 7. numerato scilicet ipso. 7. Verum Hippo. attentè admodum monuit, octauum esse principium alterius septimanæ: quia secunda septimana cum prima nullo die communicat, cum tertiã communicat die quatuordecimo, qui est vltimus secundæ & primus tertiæ. Non quidem quod non sint reuerà quatuor septimanæ quatuor partes æquales mensis, distinctæ quatuor aspectibus lunæ, qui quatuor æqualibus spatiis distincti sunt, quartis nempe circuli: sed quia aspectus

Sectio secunda.

72

ctus tetragonus incidit in primā partem vigesimi primi: atq; altra antequā in aspectus ipsius pūctum veniant, solent comparare vires. Quo fit, vt crisis illa semper ferè soleat partem vigesimi & vigesimi primi occupare. Fuit verò magis consentaneum, criticū appellare diem à quo incipit, quā quo finitur. Atq; cū vigesimus appellandus esset decretorius, & finis tertiæ septimanæ per dies integros, non potuit aliter cōputatio fieri quā bis capto quatuordecimo. Sed in horum quæ modò dicimus plenam intelligētiam, legantur quæ dicto loco scripsimus.

APHO. XXIII.

Acuti morbi indicantur quatuordecim diebus.

Morbi acuti coniunctam habent semper breuitatē. Medicis igitur non dicuntur exactè acuti, qui quatuordecimum diem superant, etsi nō exactè acuti etiā dicantur qui attingunt vigesimum. Sed intra quatuordecimum sunt alij alijs acutiore. Nā & vndecimo & nono & 7. & 5. 4. ac. 3. finiri multi morbi acuti possunt.

APHO. XXV.

Aestiva quartana plerunq; sunt bre-

ues,

Aphorismorum Hipp.
*ues, autumnales verò longa, maximeque
quæ hyemem attingunt.*

Morbi omnes calidis temporibus breuiores sunt quàm frigidis, vt in Comm. apho. ii. part. i. docuimus. Quod Hippo. docet modò, exemplo quartanæ, morbi natura sua longissimi. Vt, si hunc calida tempestas potest breuem facere, alium quemuis intelligatur posse breuem facere. Itaque quicumq; morbus calido tempore factus, breuior est quàm factus tempore frigido. Tamen hoc non est perpetuum, sed magna ex parte verum. Nam fieri potest, vt aliquando præhédât hominẽ quartana longa æstatis tempore, & per hyemem breuis: si hæc fortè fortuna ab exigua succi copia, illa à multa principium accipit. Fiet tamen hæc assertio vera perpetuò, si addas, ceteris paribus quod attinet ad naturam, & ætatẽ hominis, & regionem, & victum, & copiam succi. Nam ita quò calidius erit anni tempus, eò morbus quiuis à succis factus breuior erit.

A P H O. XXVI.

*Febrem post: conuulsionem fieri melius
est, quàm conuulsionem post febrem.*
Conuulsio post febrem censetur esse inani-
tionis

tionem, quæ incurabilis affectio est. Quòd si quãdo fiat post febrem ex repletionem, tamen nullatenus prodest, sed omni ratione noxia est. Tamen conuulsio cui febris succedit, ex repletionem censetur esse: quæ quàm ex inanitionem, minus periculi habet. Et huic succedere solet febris non inutilis, sed quæ vt dicitur apho. 57. quartæ part. conuulsionem soluit. Non tamen proinde excitari debere febrem operâ medici per cõuulsionem & paralytim & huiusmodi humidos affectus, octauo libro Cont. diximus, vbi de hac re disputatum est.

APHO. XXVII.

Is quæ non secundum rationem subleuant, non oportet fidere: neque terreri multum ob mala quæ præter rationem sunt. Pleraque enim horum sunt infirma, neque diu manere atque durare consueuerunt.

Plerisque, cum vicini admodum sunt morti, solet accidere fallax quædam morbi remissio, videturque eis facta maior quædam tranquillitas, & promptitudo ad actiones. Et plerisque eorum qui iam iam sunt per crism à morbo liberandi, accidit anxietas quædam noua, & difficilia symptomata,

K

ptomata,

Aphorismorum Hipp.

promata, ut aphori. 13. diximus. Ergo qui more vulgarium quibus suis signis bonis fidet, & quibus suis malis terrebitur, parùm curans an secundum rationem fiant, plerisque moriétium præbebit salutis spem, & plerisque eorum qui bene iudicantur prædicet mortem. Oportet ergo neque malis terri, neque bonis incautè fide- re, sed vtrisque tunc solùm permoueri, cum secundum rationem fiunt: quod ex aliis signis cognoscetur, quæ indicando salutem & mortem sunt firmissima, cuiusmodi vrina, & pulsus, & respiratio, & quædam alia: quæ omnia in Prognostico percurrimus.

A P H O. XXVIII.

Febricitantium non omnino leuiter, manere, & nihil comminui corpus, aut extenuari plus quàm pro ratione, prauum. Alterum enim longitudinem morbi significat, alterum autem imbecillitatem.

Plus aut minus quàm pro ratione extenuatū esse corpus dicimus, cum cōsiderata ea crassitie, quæ erat homini naturalis, plus amisit crassitie, aut minus, quàm pro causa extenuationis. Est causa extenuationis, morbi magnitudo, & temporis

temporis quo hominem afflixit longitudo, & omnes externæ causæ. Si his omnibus consideratis, videbitur homo plus naturalis crassitiei amisisse quàm pro causarum magnitudine, multùm esse extenuarum & plus etiam quàm pro ratione dicemus: si minùs, parùm. Si extenuationis modus videtur causarum vehementiæ respondere, mediocriter atque secundùm rationem dicemus extenuarum. Vtrunq; autem dictorum malum signum est. Nam minùs extenuari quàm ratio postulet, lógum fore morbum significat: extenuari plus, significat imbecillitatẽ. Nam tunc temporis, plus satis perseuerat moles corporis, cum curis est defixa, & corpus crassis ac dissipatum difficillimis succis est refertum: quæ longitudinis morbi & difficilis iudicationis causæ sunt. Labascit verò nimis carniū moles, cum facultates quibus nostræ partes seruantur, & innatum calidum debilitatem habent. Quod dicitur, plus quàm pro ratione, non opus est bis resummi, vt putat Gal. vt ita dicatur, Manere non cõminutũ, plusquàm ratio postulet, aut extenuari plus quàm ratio postulet. Nã ita frustra diceret, Febricitantiũ non omnino leuiter. Quorsum enim? Certè si illud febricitantiũ nõ omnino leuiter, ferretur in duo reliqua, ineptè esset dictũ. Nam ineptum est dicere, febricitantiũ non omnino leuiter corpus extenuari multũ, malũ est.

K 2 Nam

Aphorismorum Hipp.

Nam multò deterius esset, extenuari multùm corpora febricitantiū omnino leuiter: nā esset magis præter rationē. Si fertur solūm in primū membrū, frustra repetetur illud, plus quàm pro ratione. Nam vt extenuatur corpus plūs quàm pro ratione, cūm non est causa extenuationis & extenuatur: ita perseuerat plus quàm pro ratione, cūm est causa extenuationis & non extenuatur. Est verò causa extenuationis in febricitantibus nō omnino leuiter: nam si omnino leuiter febricitarent, nō esset cur extenuarentur. Igitur perinde est dixisse, febricitantium non omnino leuiter manere corpus, ac si dixisset, præter rationem manere. Quare non debet bis repeti.

A P H O. XXIX.

Cūm morbi incipiunt, si quid videtur mouendum, moue. Cūm verò vigent, quietem agere melius est.

Mouere, est vtcunq; aliquid circa ægrotantem moliri. In morbis acutis (nam de his est hæc sententia) duplex occasio est vrenti auxilijs medicis, inter initia, & cūm iam declinant. De expurgatione dictum est in Commē. 2 2. 1. par. De alijs omnibus auxilijs hoc idē docet morbi. Nam cūm morbi vigent, melius est quietē agere. Si quæ

re. Siquidem in summis vigoribus & prope illos, acutorum morborum expectanda crisis est: in illis autem quibus crisis instat, nihil molendum esse, in superiori particula docuimus. Exacto verò summo vigore, si debiliter admodum natura crisin exequuta est, arte suppleri debet in declinatione: ne quæ relinquuntur, recidivam faciant. In initio, quippe in quo nondum succi firmati sunt in particulis sed agitur, mouere licet aut missione sanguinis aut expurgatione, aut aliter. Hoc ergo est quod dicit: Cùm morbi incipiunt moue. Sed quoniam prior cōsultatio est, an oporteat aliquid mouere an non, quàm quo tempore oporteat mouere, dixit, Si quid videtur mouendum. Quæ sint ex quibus videri debeat aut non debeat mouere, ex alijs locis petendum est. Neque dicit, circa initia si quid videtur moue, cùm verò consistunt age quietem: quasi inter initia & vigorem nihil intersit (inter est enim incrementum) Sed quòd vt contraria extremè initium & vigorem nominare velit.

A P H O. XXX.

Circa initia autem & fines, omnia sunt leuissima: circa vigores autem vehemētissima.

K 3 Particula

Aphorismorum Hipp.

Particula illa, autem, continuatiua est: quare apertè indicat aliquid contineri hac sententia, quod sit cū superiori coniungendū. Quod dicitur, est huiusmodi. Circa initia & fines morborum, omnia quæ sunt præter naturā sunt leuissima, in vigoribus vehementissima: nā res naturales cōtrario modo habent: in principio enim & fine sunt firmiores quàm in vigore. Præter naturā sunt, causæ, intēperies, & symptomata. Secundū naturā, robur facultatis, & naturales actiones, & boni succi. In vigore intēperies maxima est, & succus summā putredinem cōparauit: est enim hæc summa putrescentia morbi salutaris, quā & summā concoctionē appellamus, ut aliis locis docuimus. Symptomata etiā propria, maxima sunt eo tēpore: nā hæc cū morbo crescunt & decrescunt. Dixi verò propria, ob accidentia quædam cōmunia, quæ incipientibus morbis solent vexare ægrotos: anxietas scilicet quædam, quæ nō tam sit ob ipsum morbū, quàm ob agitationē succi nondū firmati: hæc cū in morbi cremento sedari soleat, perturbauit multos medicos coëgitq; multiplicia morborum tempora, quasi multiplices eiusdem animalis ætates, remouit monstrum similem excogitare. In principio & declinatione morbi vis maior est, & morbus languidior, & temperamentum melius. In principio, quia nondum facultas debilitata est, neque morbus

Sectio secunda.

76

morbis auctus, neque temperamentum labefactatum: in declinatione, quia morbus iam minuitur, & facultas ac temperamentum recuperari incipiunt. Sed quomodo hæc cum superiori sententia hærent? Certè si in summo vigore morbus magnus & facultas debilis est, non debet facultati medicus eo tempore negocium facessere auxiliis. Sed si quando, circa initia & fines, cum facultas maior & morbus minor est. Poterit enim tunc molestiam auxiliorum ferre, & illis frui.

A P H O. XXXI.

Ei qui à morbo cibum bene capit, nihil augeri corpus, malum.

Cibū capere, est & appetere & accipere, vt 8.apho. huius part. declarauimus. Si quis ergo soluta iam febre cibum appetit & accipit, non tamen corroboratur secundum rationem, plus accipit q̄ coquit. Nā si bene acciperet & bene coqueret, corroboraretur. Ergo qui accipit & nō corroboratur, malè coquit. Huius rei duplex solū causa esse possit: aut enim multum accipit, aut relictā est ex priori morbo intēperies in vētriculo, quæ potest cōcoctionē tollere, nō tamē appetentiā, cuiusmodi est frigida. Quare si quis nobis occurrit, qui soluta iam febre cibū capiēs

Aphorismorum Hipp.

nō corroboretur, detrudere debemus primūm
quantitati ciborum: sin ea detracta nihil proficiat, calorem ventriculo & concoctionem cibis procurare Ita enim occurritur duabus illis causis, quæ cū ambæ malæ sint, constat & casum hunc semper esse malum.

A P H O. XXXII.

Magna ex parte omnes qui malè se habent, initio cibum capientes, neque quicquam proficientes, in fine rursus non accipiunt. Qui verò principio vehementer fastidiunt cibos, postea autem bene appetunt, melius euadunt.

Hic etiam est idem, cibum capere, quod appetere. Et est hæc sententia proculdubio de conualescentibus. Nam etsi verba illa, *Qui male se habent, videntur de agrotantibus dici*: tamen constat in morbis ante tempus conualescentiæ non esse curandum reficere, neque expectanda corporum refectionem. Quod verò melior exitus maneat eos, qui in principio conualescentiæ fastidientes cibos, deinceps recuperant paulatim appetentiam, quàm eos qui appetentes capiunt

relque

Sectio secunda. 77

resque in principio, non corroborantur, cōstat:
 Nam hi accipiūt plus quàm coquunt, quare de-
 nuo congerunt excrementa, atque denuo red-
 ditis corporibus impuris, & appetentiam amit-
 tunt & recidunt in morbos: illi verò cū acci-
 piunt minus, conficiunt excremēta, expurgant
 que paulatim sua corpora & euadunt.

A P H O. XXXIII.

*In omni morbo firmam esse mentem, et
 bene se habere ad ea quæ offeruntur, bo-
 num. Contrarium autem, malum.*

Firmam esse mentem, est sapere. Bene se ha-
 bere ad ea quæ offerūtur, est mediocriter cibos
 accipere. Contraria sunt, delirare, & fastidio la-
 borare. Dicit illa esse bona, & hæc mala. Ut si-
 gna, intellige: nam ad prognosticam partem
 pertinet hic apho. Nec tamen puto Hippocra-
 tem monuisse illa esse bona, quòd cuiquam pos-
 sit illud esse dubium (Quis enim non videt me-
 lius esse sapere quàm delirare, & cibos capere
 quàm fastidire?) sed ut doceret quo gradu essent
 bona. Quod significauit dictione illa, bonū. Nō
 enim dixit admodum bonum, aut valde saluta-
 re, ut solet: sed, bonum. Quò scilicet intelligas,

K 5

hæc

Aphorismorum Hipp.

hæc bona esse : tamen non esse eis fidendum multum, nisi eis attestentur alia, quæ firmioris significationis sunt . Contraria, dicit mala. Sed certò scias, omnia signa mala habere plus malitiæ, quàm contraria habēt bonitatis : quod in Com. Prognostici probauimus. Illud, bene se habere ad ea quæ offeruntur, de medicamentorum receptione intelligi etiã potest, tametsi Gal. de cibis solùm intelligit. Et quidam alii dicunt fauentes interpretationi Galeni, non esse malum signum abhorre à serapiis & catapotiis & aliis huiusmodi, quandoquidem pleriq; bene valentium ab eis abhorrent : quare de cibis solùm intelligi apho. Ceterum si addas, deterioriùs se habere ad oblata quàm solet, aut quàm pro hominis propria natura, potest etiã de medicamentis intelligi. Non enim minùs malum signum est, cum qui solet (cuiusmodi multi sunt) facilè serapia & alia medicamenta vorare, modò neque olfacere quidem posse: quàm cum qui solet cibos appetere, modò fastidire. Id verò ita intelligi debere vt diximus, & de cibis, manifestum est. Qui enim etiam cum bene valet, solet quàm minimum appetere: minùs nos terreat cum fastidio laborabit. Nimirù bona aut mala signa omnia, ex iis quæ sunt homini familiaria per salutem, agnoscuntur. Igitur bene se habere ad cibos & medicamenta quæ offeruntur,

tur, bonum est : fastidire tamen magis quàm secundùm rationem, malū est. Accedit verò huic bono quod est vt in signo, aliud quod est vt in causa. Nimirum qui facilè accipit quę illi offeruntur, præstat sese opportunum curationi: qui verò auersatur, non præstat.

APHO. XXXIIII.

In morbis minùs periclitantur, quorum natura, & habitui, & etati, & regioni magis congruit, quàm quibus secūdum nihil horum congruit.

Morbicongruentes nature, habitui, etati, aut regioni dicuntur, qui sunt similes, & in quos homines illius nature, habitus & etatis & regionis faciliùs incidunt: non congruentes, sunt cõtrarii. Docet ergo Hipp. in quouis morbo minùs periclitari eũ cui is morbus congruat secūdum naturam, habitum, etatem, & regionem, quàm cum cui secūdum nihil horũ congruat. Nam is cui congruit, ex leuiori causa cœpit ægrotare: quare cum curationis maxima pars sit in sublatione cause, faciliùs curabitur. Nec tamen ex hac sententia fit, vt quouis morbus non congruens periculosior sit quouis congruente: sed vt idem mor-

Aphorismorum Hipp.

morbis habeat plus periculi in eo cui cōgruit, quàm in eo cui non congruit. Vt febris ardens periculosior est in natura frigida, quàm in calida: tamen non est in natura calida periculosior, quàm coriza. Qua ratione ab Hippo. scriptum est, Naturæ, habitui, ætati, & regioni: potes tu supplere, & tempori anni, & victui, & arti, & moribus. Nam vt faciliùs calidus & gracilis & iuuenis ad meridiem, incidet in febrem: quàm frigidus, & obesus, & senex ad septentrionem: ita & per æstatem qui iter agens, aut faber ferrarius, & qui irascitur intemperanter, faciliùs: quàm per hyemem, in ocio degens, aut piscator & temperatissimus homo. Sed animaduertendū est, non solùm minùs periculosum esse morbum illi, cuius naturæ, & habitui, & ætati, & regioni congruit, quàm illi cui secundùm nihil horum, vt videtur Hippocrates docere: sed etiã minùs periculosum esse, quibus secundùm tria aut duo aut vnum etiam congruit, quàm quibus secundùm nihil horum. Proinde videtur debuisse Hipp. dicere non copulatè, sed deiunctè, quorū naturæ, aut habitui, aut ætati, aut regioni congruit. Sed potest ita legi, vt post quancunq; particulam repetatur illud, quàm quibus secundùm nihil horum. Ita, quorū naturæ congruit, quàm quibus secundum nihil horum: & quorum habitui congruit, quàm quibus secundùm nihil horum:

rum: & ætati, & regioni, eodem modo. Itaq; quibuscunque harum rerum aut cuiuscunque morbus congruat, minus periculi habet, quàm cum secundùm nihil congruit. Tamen fit non rarò, vt secundùm horum quædam congruat, secundùm alia non cõgruat: vt febris ardens per hyemem in biliosa natura. Atqui cum ita fit, pendendum est periculum ex dignitate eorum secundùm quæ congruit, & secundùm quæ non congruit. Quæ in hac sententia cõtrouersa sunt, lib. 10. cap. vltimo Cont. diximus: quod oportet te hoc loco legere, ne ego repetam.

APHO. XXXV.

In omnibus morbis, quod circa vmbilicum & infra est, crassum esse melius est: nam admodum extenuatum & rabidum, prauum. Minus autem tutum est hoc, & ad expurgationes infernas.

Totam eam regionem quæ est infra hypochondrium intelligit, dicens, Quod circa vmbilicum & infra est. Qua in parte crassities aut gracilitas quæ conspicua esse potest, in musculis ventris & in omento est. Nam crassities aut tenuitas renum, aut tunicarum intestini aut vesicæ,

non

Aphorismorum Hipp.

non sentietur oculis aut manu. Hanc regionem in morbis omnibus crassam esse, melius esse quam extenuatam nimis, dicit. Non quidem cōferens, quantum ego intelligo, crassitiam nimiam & præter naturam cum nimia extenuatione, sed mediocrem crassitiam. Nam reddēs causam, dicit extenuationē illius partis ad expurgationes infernas non esse tutam: verūm ad tales expurgationes non est tutius, partem esse tumefactā præter naturam. Est tamen tutum esse mediocriter crassam: nam muscoli melius sese cōprimunt ad euacuandum è ventre. Sed dices. Viderut stultè dictum, Partem illam mediocriter crassam esse melius est, quam admodum extenuatam & tabidam. Nam cui posset hoc esse dubiū? Videtur certè perinde esse ac si diceres, melius est hominem bene habere, quam extenuatum esse. Sed animaduerte, non eò dictum hoc esse ab Hippocrate, sed commendatam mediocrem partis illius crassitiam, quòd te attentum faciat: doceatque magnum momētum habere, mediocrem crassitiam illius partis ad salutem, debereque semper à medico considerari: extenuationem verò magnam, noxiam admodum esse, cūm ad multa alia, tū ad euacuationes infernas, cas (inquam) quæ aguntur ex velsica & intestino. Nimirum momentum & muscoli cū mediocri crassitie iuuāt concoctionem vt fomenta, & iuuant

iuuant strenuè ad dictas euacuationes. Illis verò extenuatis, neque concoctio neq; euacuatio dicta bene agitur. Itaque optimū est, & quod magni momenti à medico fieri debet in omni morbo, crassam esse mediocriter illam partem. Sed quando de particulæ cuiusdam crassitie hîc mētio fit, ad vniuersalem regulam debet redigi: qua dicebatur, neque corpora omnino manere integra, neque multū extenuari, bonum esse. Ita hîc quoque probari debet, non tumor ventris, neque omnino nihil extenuatum esse, sed non esse extenuatum multū. At cur Hippo. modò de hypochondrio dicere omisit? Quoniā, arbitror, musculorum gracilitas ad inanem ventris partē solet esse maximè conspicua. De ipsis visceribus, aliis locis dixit. Cur ad purgationes infernas dixit non esse tutum, imum ventrē gra-cilem esse? An ad purgationes supernas est tutum? Non certè: sed vt muscoli ventris ad deiectiones iuuant præcipuè, & ad vomitiones etiam quodammodo: ita eorū vitia deiectiones vitiant præcipuè, non nihil etiā vomitiones. Meritò itaque Hipp. dixit, ad purgationes infernas non esse tutum, quādoquidem ad has est magis noxium. Quanquam Gal. proinde purgationes infernas dixisse putat, quòd ad supernas malum esse, nemo posset dubitare. Sed nemo, qui quæ dicta sunt intelliget, illius sententiam probabit.

A P H O

Aphorismorum Hipp.
APHO. XXXVI.

*Qui sanis sunt corporibus, pharmacia
purgati celeriter exoluuntur, & qui prauo
utuntur alimento.*

Neque qui sani admodum sunt, neque qui prauo utuntur alimento, expurgationem ferre possunt. Dixi, admodum sani: nam qui apparatus habent ad morbum, et si nondum agrotet, expurgari tamen possunt non inutiliter precautionis gratia. Si tamen qui talem apparatus non habet, pharmacum expurgans (id præcipue quod efficax sit & verè expurgans) accipiat, exoluetur: id est, gracilescet & debilitabitur plurimum. Faciet enim pharmacum euacuari succos bonos, cum mali non sint: & liquefaciet partes intemperabitque, & spiritus multos dissoluet. Sed quorsum hoc dicit Hipp. Qui sanus, si mente quoque sanus est, utetur expurganti pharmaco? Certè dixit hoc Hipp. quo nos moneret, ne incautè utamur expurgatione præcautoria, neque ob leuem quamuis suspicionè: sed tunc solum cum manifesta indicia sunt imminentis iam morbi. Prauo uti cibo dicuntur hoc apho. quia tantam habent succorum corruptelam, ut præ succi boni penuria prauo nutriantur eorum membra. Qui verò tales sunt, non aliter exoluntur quam

quàm qui succorum penuriam habent: habent enim penuriam bonorum. Hac ipsa causa dictum est prima particula, huiusmodi homines non posse tenuem victum ferre. Quid ergo agendum his erit, qui cum impura habeant corpora, neque tenuem victum, neque expurgationem ferre possunt? Certè est eis epicrasi utendum, hoc est, exigua & crebrò reperita expurgatione, interiectis refectioe & attemperatione. Hoc apho. ubi dicitur, Et qui praesto utuntur cibo, non oportet intelligi de cibo qui exterius ingeritur, quicquid Gale. dicat, sed ut explicui. Nam nisi externi cibi succorum bonorum penuriam iam pepererint, non prohibent expurgationem: si pepererint, cacochymia illa iam est in causa, ut exolutionem subeat, qui expurgatur, non cibi externi.

APHO. XXXVII.

Eos qui bene se habent corpore, purgare laboriosum.

Non videtur hic apho. indigere noua enarratione, neque confirmatione. Nam si qui sani sunt cum purgantur, celeriter exoluuntur, certè eos purgare laboriosum erit. Videtur tamen dictio illa ἐργάδες seu laboriosum, signi-

L ficare

Aphorismorum Hipp.

ficare aliud quiddam, quàm exolutionem. Laborem scilicet, tormina intestinorum, cardialgiã, & capitis dolores, & vertigines: quę omnia solent accidere iis, qui nulla virgente necessitate expurgantur.

APHO. XXXVIII.

Paulò deterior potus & cibus, suavior tamen, melioribus, insuavioribus tamen magis experendus.

Duplici ratione peccare solent medici in victu ægrotantium. Alii omnia quæ ægrotantes petunt, concedentes: alii negantes omnia. Vtrique verò lædunt magnopere. Nam illi ægrotantibus, quibus semper morem gerunt, plerumque malè prospiciunt: hi ægrotantes quibus nihil indulgent, reddunt curationis impatientes, faciuntque quominus medicis obtemperare velint. Hipp. neutrum horum agi vult, sed suaviorem cibum dari, etsi sit deterior: non tamen quàm unius deterior, sed paulo deterior. Faciendum esse nonnūquam quod ægrotantibus gratum sit, sexto Epid. his verbis docuit. Laborantibus gratiæ: vt mundè parare pocula lenta & esculenta, quæ videt molliter, & quę

Sectio secunda. 82

cunque tangit: alia non valde lædunt, aut noxa non inemendabili. Hæc illo loco: hîc verò aper- tiùs dicit, cibum etsi sit deterior, modò sit suavior, dari debere. Dicitur cibus deterior, qui deterioris succi, aut modo substantiæ & qualitatibus minùs hominis cui datur ventri- culo congruens. Sed hic qua ratione dari de- bet? An gratia suauitatis detur, qui deterio- rem succum pariat, & ægrotantem lædat? At hoc assentatoris magis est, quàm medici: me- dicus non videtur tantam voluptatis quàm vtilitatis rationem habere. Verùm animad- uerti hoc loco debet, cùm suavior etsi de- terior cibus datur, non suauitatis solùm gra- tia dari (nam hanc non adèò curat medicus) sed vtilitatis: quandoquidem qui deterior per se est, suauitate fit vtilior. Nimirum sua- uem cibum meliùs amplectitur ventriculus: quem meliùs amplectitur, meliùs coquit, & magis emendat. Quare deterior, emenda- tione euadet melior. Verùm, quandoqui- dem non quancunque malitiam potest melior amplexus emendare, non quantumuis dete- rior etsi suavior dari debet, sed paulò dete- rior: tantò scilicet, vt verisimile sit, fore vt emendetur præ bono ventriculi amplexu. Id verò intelligemus perpendentes, quan- tò cibus quem æger petit, eo quem nos

Aphorismorum Hipp.

offerebamus sit deterior: & rogantes, quantum sit futurus suauior. Nam neque exigua suauitas nos multum permouebit: nec malitia exigua multum terrebit, ad indulgendum. His ita pensitatis, omnia quæ non cogit ars denegare, concedemus: ne molestiæ alioqui magnæ, quæ deuitari non potest per curationes, quicquã sponte addamus.

A P H O. XXXIX.

Senes iuuenibus magna ex parte agrotant minùs. Quicumque verò morbi ijs accidunt diuturni, plerunque commoriuntur.

Hipp. ipse lib. de Victus ratione, ita scriptum reliquit: Maximè morbosi, qui maximè senes. Quin & experimento videtur id confirmatissimum, & rationi maximè consentaneum, cum sint debilissimi. Quare videtur quod hoc loco dicitur, & Hippocrati ipsi & rationi & experimèto aduersissimũ. Quod Gal. vidēs, in Com ad senũ prudentiã & moderatũ victũ confugit hæc ita cõponens: reuerà & quãtũ in ipsa ætate legitur sepiùs egrotaturos senes, tamè ob illorum prudentiã fieri vt meliori victu vtantur, atque

proinde salubrius degant. Verum ego aliquid aliud quod in ipsa ætate sit, non in victu, dictum hinc puto. Nam si meliori utuntur victu, non senes solum, sed quancunq; aliam agentes ætatem, salubrius aliis qui utantur deteriori, degent. Neq; senes omnes utuntur meliori victu: neq; multum intererat monere, eos si meliori victu utuntur salubrius degere. Sed quid Hipp. velit, audi. Iuvenes sanguinis & bilis copia solent crebro redudare, quorum succorum redudantia morbos acutos solent crebro parere. Et pro robore facultatis, ut crebro in acutos morbos incidunt, ita crebro liberantur. Quod enim crebro incidant, succus calidus quo abundant causa est: quod crebro liberentur, facultatis robur. Cum frigescit iam corpus, calidi succi copia minuitur: quare in acutos morbos non incidunt, ut 14. apho. 1. part. dicebatur. Si quando in acutum morbum cadunt, non solent ab eo euadere: quare aut semel egrotantes grauiter statim moriuntur, aut sine morbis acutis transigunt: haudquaquam ut iuvenes crebro & egrotant & iudicantur. Hac itaq; ratione, prestat senectus iuuentuti. Quo nihil magis expertum est, in mulieribus maxime. Hæ enim toto iuuentutis tempore multis morbis vexantur crebro: qui tunc temporis cessare solent, cum pro senectute illis menstrua deficiunt. Sed alia ratione prestat iuuentus senectuti. Nimirum iuvenes incidunt in calidos & acutos

Aphorismorum Hipp.

morbos, in eosque crebro: sed dum valent, valent melius. Nam senes, cum acutis morbis non corripantur, tamen ubi semel frigidis quibusdam & lentis morbis, ut podagra, & omni fluxionis frigida genere, corripuntur (corripuntur vero illis ob frigida excrementa quae congerunt) nunquam liberantur: sed cum illis degunt insalubriter (vigent enim morbi lente) toto vitae tempore. Huc respiciens dixit Hippo. maxime morbosam senum aetatem: tamen respiciens crebras & acutas iuuenum aegritudines, senes aegrotare minus, dicit modo. Neque vero hoc dicit semper, sed magna ex parte. Quidam enim cum essent per iuuentutem robustissimi & calidissimi, tantum euacuatione insensibili valebant, ut sine morbis transirent: qui cum senescere incipiunt, cum tantum retineant caloris, ut possint multum sanguinis congerere, non tamen ut possint iam insensibiliter euacuare, incipiunt morbis acutis corripi.

APHO. XL.

Raucedines & grauedines, in valde senibus non coquuntur.

Quod vltima parte proximi apho. dixerat, exemplo

Sectio secunda. 84

exemplo raucedinis & grauedinis declarat: quæ cum fluxiones sint, cerebro refrigerato & humectato cum succo, non coquantur in valde senibus: quippe qui congerunt quotidie excrementa pituitosa, & frigidissimi ac debilissimi sunt. Sed dices, grauedo & raucedo sunt morbi senectuti congruentes: quare ex nuper dictis fit, ut minus sint periculosi quam in iuuenibus: quare, ut & melius coquantur. Certè congruentia hæc morbi, subleuaret periculum ex grauedine in quauis alia ætate. Ceterùm extrema senectus, nulla in re cum alia quapiam ætate venit conferenda.

APHO. XLI.

Qui crebrò & multùm citra manifestam causam exoluuntur, repente moriuntur.

Exolutionem vocat hîc, lipothymiam: quæ cum passio cordis sit, est leuior multò quam syncope. Cæterùm significat vitalis facultatis debilitatè. Maximè si sit magna & crebra, & sine manifesta causa. Nam exigua admodùm, & rara, haud habent magnam vim indicando, quia non habent magnam causam: quare non sunt magni

L 4 mo

Aphorismorum Hipp.

momenti. Causam autem manifestam, vim detrahere prælagijs omnibus, sæpe diximus. Merito ergo timebimus, ne qui multùm & crebrò & sine causa exoluuntur, aliquãdo correpti syncope repente moriantur. Quare debet medicus talibus hominibus statim victum edicere, quo ut tali facultate maximè roborentur.

A P H O. XLII.

Soluere apoplexiam, fortem quidem impossibile, debilem verò non facile.

Cùm cœpisset Hippo. dicere de ijs qui moriuntur repente, dixit superiori apho. de syncope, in hoc dicit de apoplexia, in sequenti dicit de ijs qui strangulantur: tot enim videntur esse modi repentinæ mortis. Facit verò Hippo. duplicem apoplexiæ speciem, grauisimæ scilicet & leuis. Dignoscuntur hæ duæ, læsione maiori aut minori respiratus, quandoquidem nullus alius motus per hanc ægritudinem seruat. Igitur grauisima apoplexia est, quæ omnino priuat respiratu: sed etiam grauis, per quam seruat difficiilis, interruptus, ac deficiens, & cum stertore. Facilis respiratus per nullam apoplexiam seruat, nam hac ratione à caro differt. Illa verò per quam etsi difficiilis seruat tamen, non admodùm inæqualis & interruptus

Sectio secunda. 85

interruptus, leuis est. Sed hæc etiam est maximi periculi, illa verò omnino curari non potest. Neque certè obscura causa est tanti periculi in hoc morbo. Indiget enim celerrima dissolutione, quia respiratum prohibet, non tamen potest celeriter dissolui, cum sit obstructio maxima à crassis succis in angustiis locis: auget quàm maximè periculum, partis malè affectæ magna dignitas. Sed ad huius apho. explanationem, hæc sunt satis. De apoplexia multa alia diximus in Scholijs, quæ in libros de Locis patientibus scripsimus.

A P H O. XLIII.

*Qui strangulantur & moriuntur, nõ-
dum tamen mortui sunt, non redeunt ad
vitam, quibus spuma fuerit circa os.*

Non quæcunque spuma in ijs qui suspenduntur laqueo, apparens, significat non posse iam hominem viuere, etsi soluantur laqueo. Nam quædam spuma fit multis facilè, & ex ipsis faucibus & palato: sed quæ multa est, referens iam spumam pulmonis. Erumpit enim hæc in os præ feruore maximo thoracis, vt præ ignis ardore erumpit à feruente olla. Cum verò iam hæc ob os apparet, maximam violentiam perpeffum est

Aphorismorum Hipp.

cor & totum pectus, est que iam tota aspera arteria plena spumante sanguine. Quare non possunt iam recreari, etsi solvantur: est enim via spiritus multitudinem iam obturata. Neque verò est firmis ratio spumæ, quæ in epilepticis ob os apparet. Hæc enim non tam ex pulmone, quam ex capite est: neque tam facta feruore thoracis, quam capitis concussionem.

APHO. XLIIII.

Admodum crassi naturam, celerius moriuntur quam graciles.

Non mediocriter crassi, sed admodum crassi: neque ex victu tales facti, sed naturam: conferuntur cum gracilibus, neque cum quibusvis gracilibus, sed cum ijs qui cum carne sint graciles habent latas venas & arterias. Sunt que ita comparatione facta hi viuaciores illis. Nam qui naturam sunt admodum crassi, frigidi sunt & humidi, alioqui non congererent multam pinguedinem: si naturam frigidi, statim sunt strictis venis: non enim potuit exiguus calor multum dilatari. Habent ergo exiguum calidum, idque paratissimum ad suffocandum, cum habeant & multum humorem qui obruat, & angustas vias, quibus ventilatio fiat. Graciles carnibus & latas venis

Sectio secunda. 86

venis contraria habent, calidi scilicet multum,
& ventilationem facilem, quare diutiùs durât.
Id quod gracilibus, & angustis vijs non euenit:
sunt enim frigidi & sicci naturâ.

APHO. XLV.

*Pueros comitali morbo laborantes cõ-
mutationes ætatis maximè, & locorum,
& victus, liberant.*

Comitalis morbus pueris sæpe accidit, atq;
infantibus sæpiùs quàm grandioribus, ob tem-
peramentum humidum illius ætatis: sed quoniã
morbus illorum ætati congruens est, hi ab eo
morbis sæpe liberantur. Qui verò ingressi iam
iuuentutem eo corripuntur, aut quibus à tene-
ra ætate vsque ad iuuentutem durat, rarissimè
liberantur: sed vt dicitur apho. 7. part. 5. magna
ex parte cõmoriuntur. Minores natu correpti eo
morbis, sola mutatione ætatis liberari solèt: viri
cùm emittere semen incipiunt, mulieres cùm eis
incipiunt profluere menstrua: nimirum sicces-
cunt tum temporis eorum corpora. Multi tamè
nec in hac ætate mutationem accipiunt, nonnulli
eorũ, quia naturâ humidissimi sunt, vt neq; æ-
tatis mutatio satis sit ad curationem: pleriq; tamè,
quia

Aphorismorum Hipp.

quia prauo vsi sunt victu, per paucos enim arbitror eorum, qui semper vsi sunt victu bono, mutatione ætatis non liberari. Est boni victus pars magna electio loci, qui sit ita laborantibus expediens. Nam aëre nihil est, quod magis afficiat nostra corpora: afficit enim continenter, cerebrum maximè, in quod semper inspiratus trahitur. Igitur cum puer quispiam epilepsia laborat, expectanda ætatis mutatio est: interim tamen, si locus quo degit humidus & crassus aëris est, cum alio sicci & tenuis est commutandus: & reliquus victus est instituendus, ut oportet. Nam ita cum ætas mutabitur ad sicciorem, morbus soluetur. Mutationes soli in agritudinibus longis, Hippocra. vsque adeò commendauit, ut soliti etiam patrium mutare consuluerit. 6. Epi. Qui victus pueris epilepticis expediens sit, Galenus docuit libello cui titulum fecit de Puero epileptico: quem tamen libellum attentè legi consulo, non enim omnino probo. Victus tamè dictis pueris esto siccans, & minimè replens caput.

A P H O. XLVI.

Si duo dolores simul, non in eadem parte sunt, vehementior alterum obscurat.

Galenus putat non posse duos dolores esse in eadem

eadem particula exactè. Quòd si tamen Hippo.
dicit, Si duo dolores non in eadem particula
fiant, insinuans posse esse duos dolores in eadè
parte: intelligi non exactè, sed vt in eodem bra-
chio aut in eodem crure, non tamen exactè in
eadem brachij aut cruris particula: duos dolo-
res non in eadem parte esse (inquit) vt si alter in
brachio, alter in crure sit: quod si fiat, à vehemē-
tiore alterum obscurari, distractione mētis. Sed
si dolor brachij vehementior obscurare potest
minorē dolorē cruris, cur dolor hui⁹ partis cru-
ris, alterius cruris partis dolorem non obscura-
bit? An quia non absunt à seipsis longè, dolētes
particulæ? At videtur faciliùs posse facultas à vi-
cina particula, quàm à longinqua reuocari. Pro-
inde ego aliter censeo, posse scilicet duos dolo-
res in eadem particula exactè esse. Quid enim
prohibet? Si quispiam gladio ignito sentientem
partem alicui fecer, eadem profectò particula v-
retur & secabitur: atq; vtrunque sentiet simul,
& vtrunque cum tristitia sensus, vtrūque enim
corrumpit naturam affatim ac repente. Ad eò er-
go different illorum sensus, quàm differūt vstio
& sectio: nam diuersorum obiectorum non sit
idem sensus. Quare cùm sensus tristis sit ipse
dolor, non erit vtriusque illorum idem dolor,
sed in eadem particula erunt dolores duo: neq;
certè hīc alter alterum tollet. Nam cùm eadem
sit

78

Aphorismorum Hipp.

fit particula utroque dolore dolens, quiuis illorum vocabit mentem ad dolentem particulam: quare nullus auocabit. Ut, cum duæ particulae singulis doloribus laborant, accidere solet.

A P H O. XLVII.

Cum pus fit, dolores & febres accidunt magis, quam eo iam facto.

Ut ignis ardet cum vruntur ligna, extinguitur autem cum iam abierunt in cineres: ita (inquit Gal.) febres & dolores accidunt cum sanguis in pus mutatur, remittunt autem vehementiam cum iam mutatus est. Verum videtur mihi pus ris generatio nulla ratione similis vstioni lignorum: est enim concoctio quædam. Sed cum inflammatio aliqua abit in pus, computrescunt carnes & fibræ venarum & arteriarum & neruulorum, exedunturque: quod vomica quæ in parte inflammata fit aperte declarat. Igitur perinde dolent particula & febris crescet, cum pus gignitur, atque si admoto medicamento caustico vlcus cauum fieret: facto vero iam pure & collecto in vomica, fiet cessante exelsione pro mordaci dolore hebes dolor alieni ponderis. Non enim iam corrumpuntur partes, sed corruptæ sunt: dolores vero fiunt cum corrumpitur natura.

A P H O.

APHO. XLVIII.

In omni motu corporis, cùm cæperit laborare, cessare statim, ac opum (id est sine lassitudine) est.

Hic apho. non ad partem artis curatiuam, ut quidã censent, sed ad partem tuendæ valetudinis pertinet: nō enim docet curare lassitudinē, sed præscribit modū exercitationis salutaris. Cōsulitq; exercitacionē nō esse producendā vsque ad defatigationē, sed cū primū laborare incipiūt cessadū. Nā exercitatio ad hāc vsq; metam producta, ácopos est, id est sine lassitudine. Non enim solū lassitudinē non facit, sed lassitudines si quæ sunt in corpore tollit, nisi ex multa copia lassitudines pendeant: tūc enim vacuatione erit opus ante exercitacionem. Hanc sententiam Gale. in Arte medicinali vsurpauit.

APHO. XLIX.

Assueti solitos labores ferre, etsi sint debiles aut senes, facilius ferunt quàm fortes & iuuenes.

Plūs facere ad laborum tolerantiam consuetudinem quàm robur, dicit Hippocr. Quare non tota causa tolerantia facilis quæ nascitur à cōsuetudine, in robur membrorum quod ipsa

28 28 Aphorismorum Hipp.

ipsa consuetudo facit, reijci debet, vt Gale. statuit: sed vt à me. 8. lib. Cont. dictum est, alia que-
dam est causa. Nimirum fibrę ad eam figuram
quam acceperunt sæpe, facillè trahuntur, ad alias
difficiliter. Quare ad eam figuram, quam per
consuetos labores comparant, minori opera
& à minori facultate trahuntur. Igitur &
à debilioribus assuetis, quàm à robustis insue-
tis, & à senibus quàm à iuuenibus, moue-
buntur illo modo faciliùs. Neque tamen quan-
tulacunque cõsuetudo facit magis ad laborum
tolerantiam, quàm robur quantuncunque: sed
cõsuetudo magna, quã robur aliquantò maius.
Potest verò in homine aliquo esse consuetudo
vtcunque laborandi maior quàm in alio, aut cõ-
suetudo hoc vel illo modo laborandi. Vtcunq;
hoc fiat, consuetudo facit ad labores consueto
magnam promptitudinem, dicta de causa: vt il-
lo loco fusiùs demonstrauius.

A P H O. L.

*Ex multo tempore consueta, etsi deterio-
riora, insuetis minùs molesta esse consue-
uerunt. Expedi igitur ad insueta permitti-
tari.*

Hoc quoque est præceptum seruandi valetu-
 dinem. Docet enim, quandoquidem cõsuetæ ex
 multo tempore etsi sint deteriora, minùs mole-
 sta esse solent, quàm insuetæ etsi sint meliora: nõ
 assuescere victui alicui nimis, sed permutari ad
 insuetæ. Quòd quidem consuetudo molestiam
 tollat, vsq; adeò vt quæ molesta priùs erant vsu
 fiant suauia, res est expertissima. Idq; vsuuenit
 & in cibis ac potionibus, & in omnium medica-
 mentorum vsu, & in omni laboris genere. Cau-
 sam reddidimus. 8. li. Cont. percurrètes omnia,
 in quibus vsu cõparatur cõsuetudo. Modò satis
 sit, etsi non apponatur demõstratio, experimẽ-
 to affirmare, consuetæ minus molestiæ facere q̃
 insuetæ. Quod de cibis & potionibus. 2. de Ra-
 tione victus dixit apertissimè ipsemet Hip. Ne-
 que tamen quæcunque molestia, quacunq; con-
 suetudine tollitur. Nemo enim merũ, absynthiũ
 aut aloëm potest vsu facere suauẽ: quanquã hæc
 quoq; faciet minùs molesta, suauia tamẽ nõdũ.
 Itaq; quæ parũm molesta sunt per se, possunt v-
 su omnẽ molestiã deponere: quæ admodũ mo-
 lesta, minùs molesta fiunt insuetis, quæ per se mi-
 nùs molesta sint. Nã quod hîc dicitur, deterio-
 ra, nihil aliud est quàm per se magis molesta.
 Opponitur enim vt contrarium cõtrario, illud,
 minùs molesta esse cõsueuerunt. Videbitur for-
 tasse alicui cõsuetudo cibi & potus molestiam

M augere,

Aphorismorum Hipp.

augere, non solum non minuere: quia solent homines fastidire cibos, quibus saepe vsi sunt. Verum hoc alia ratione contingit, quam consuetudinis. Nimirum, cum ventriculus bene omnino valet, nullam ex cibis consuetis molestiam capit: sed cum congestis ex illorum vsu excrementa, contraria incipit appetere, ut morbi remedia. Accedit dictis, quod consuetudo ut in molestis tollit molestiam, ita in voluptuosis tollit voluptatem: quia tam voluptas quam dolor, fit a passione repente facta. Tollit vero consuetudo omnem passionem: quare merito in molestis subleuat molestiam, & in iocundis voluptatem. At qui in apho. non dicitur, omnia consuetata iocundiora esse incosuetis, sed quae aliis molestae sunt, consuetudine fieri minus molesta. Vnde colligit Hippo. oportet ergo ad insueta permutari. Quod de aegrotantibus nullatenus intelligi potest. Nam per morbos seruanda semper consuetudo est, quantum fieri potest, ut res aliae omnes quae secundum naturam sunt. Sed per bonam valetudinem, nulli victui debent homines assuescere, sed vario semper vti: aut si cui victui assuescere coeperint, permutari ad insueta, tentareque omne victus genus: ne quid accidat casu quod magnopere laedat, & ut cum aegritudine correpti fuerint, quiduis pati possint. Neque tamen hoc omnibus qui sani sunt consulerim

suluerim, sed illis tantùm qui firma valetudine sunt: tales enim solùm ferre possunt varium victum. Qui debiles sunt, ferant conditionem suę naturæ, vtentes semper præscripto victu. Neque illi quidem qui robusti sunt, tam sint à legibus soluti, vt nihil non faciant. Prudenter enim viuere, omnibus mortalibus debet esse antiquum: erit autem prudentis viri, si robustus est nullis legibus sese nimium astringere, sed nequicquam quod apertè valdeque noxium sit facere. Multi enim intemperanter viuentes, firmissimas naturas corruperunt.

A P H O. LI.

Omnia secundum rationem facienti, si non succedat secundum rationem, non est transeundum ad aliud, manente eo quod à principio visum est.

Ei qui sine ratione medetur, tentans auxiliis veram morborum casu oblatam curationem inuenire, tentanda sunt multa & varia: atqui quamprimùm hac via non succedit, aliã est insistendum. Ei tamen qui secundum rationem omnia facit, vt oportet peritum

M 2

medicum,

Aphorismorum Hipp.

medicum, & nihil temere: non statim ac non videtur secundum expectationem succedere, mutandum consilium est, si manet id quod à principio visum est. Id est, dum de affectus essentia & causæ specie & reliqua indicatione, eadē videtur quæ à principio. Nam si alijs argumentis sentit, se esse in dignotione morbi & causarum deceptum, non est quod proteruè insistat in eadē curatione. Nam quiuis mutat sententiam, cum illud videtur aliter habere, quo persuasus in eadē sententiam venit. Atqui medicus vulgaris, qui non alia coniectura ductus, quàm quod agrosans ipse aut aliquis familiarium retulit dolore à frigore nasci, iussit calida apponi: quam primùm ille contrarium referet, iubebit apponi frigidam. Sed qui nō leuiter neq; ex sententia vulgaris sed post diligentem animaduersionem cognita affectu & illius causa, decreuit, perstat constanter in sententia: quam tunc solum mutat, cum non manet id quod à principio visum est: id est, cum morbus ipse aliū sese exhibet, quàm à principio videretur. Quid ergo? Si non succedit secundum rationem, id est, quod iuuare debuit non iuuat, apertè indicio est, medicum male à principio censuisse de affectu & causa. Nam si rectè censuisset, hæc ratio curationis iuuaret: sed non iuuat, ergo non rectè censuit. Atq; hoc argumento, cum primū non succedet secundum rationem

rationem, censebit aliter de affectu medicus, atque aliter censens transibit ad aliud. Pleriq; ita interpretantur illud, non succedit secundum rationem, id est non statim, non citò, non cùm vellet ipse medicus. At qui dicunt, ne transeat ad aliud, sed expectet vsquedum succedat: nò enim repente operantur medicamenta, sed iusto tempore indigent ad operandum. Vera quidem sententia, sed non est præter rationem, medicamentum etsi bonum sit nò iuuare ante iustum tempus. Quare non succedere secundum rationem, est, quod iuuare deberet non iuuare, ne iusto quidem tempore. Sed ne tunc quidem est statim mutanda ratio curationis, si manet quod à principio visum est. Possunt enim esse causæ multæ quibus non succedit, etsi medicus in agnoscendo morbũ deceptus non sit. Potest interiùs late re aliquid, quod impediatur medicamēta aliòqui idonea. Potest etiã ex volũtate Dei morbus pendere, quæ vt morbum fecit, ita faciet quominus curatio secundum rationem procedat. Potest etiam fieri, vt quanquam tali medicamento ad huiusmodi curationem opus sit, quale apponitur, tamen illud quod apponitur, inutile sit, ob naturalem quandam antipathiam, quæ inter hunc hominem & hanc medicamenti substantiã intercedit: aut quia vsu iam hoc naturæ cõspicit esse contemptui, quo casu mutandum qui-

Aphorismorum Hipp.

dem est medicamentum non mutata curandi ratione. Commutandum scilicet est cum alio, quod substantia sit diuersum & temperamento tale: itaque mutanda est substantia, non qualitas temperamenti. Igitur si id medicamentum quod à principio censuisti esse expedientissimum, non videtur iuxta tuam expectationem iuuare, ne statim commuta: sed attentius tua memoria repete signa omnia, considera quæ denuo adsunt, ne fortè deceptus sis. Magna enim suspicio est, te esse deceptum, cum non succedat: maximè si non solum non iuuant, sed nocent etiam quæ iuuare debuerunt. Verùm si diligentissimè re perspecta denuo, idem videtur quod à principio visum est, persiste in eadem curatione, quin etiam vires medicamentorum auge. Atque commuta medicamenta cum alijs similibus, ne aut antipathia quam ignores, aut vsus iam obstet. Curaque omni ratione, vt ægrotus reconciliatus Deo, eum placet sacrificijs, ne quid in morbo diuinum sit quod impediatur: quousque enim hoc feceris, sapientissimè experiere, nihil bene ac secundum rationem in curationibus succedere.

APHO. LII.

Plurimum & repente euacuare, aut re-
picere

plere, aut calfacere, aut refrigerare, vel utcumque aliter corpus mouere, periculosum. Et omne nimium, natura inimicum. Quod verò paulatim fit, tutum. Præsertim ubi quis ex altero in alterum progreditur.

Non solum est periculosum, plurimum & repente euacuare, aut replere, aut alterare, aut aliud quiduis circa ægotantes moliri: sed quodcumque illorum est scorsum periculosum, plurimum scilicet aliquid facere, aut repente: quanquam meritò habet plus periculi plurimum & repente. Verùm tam nimia potest esse euacuatio, vt quantunuis paulatim fiat, hominem iugulet: atque tam repentina potest esse, vt etsi aliòqui non sit nimia: magno opere lædat. Nam omne nimium est aduersum naturæ: quæ in mediocritate principiorum, ex quibus constamus, habet essentiam. Et natura non fert repentinas passiones: atqui cum omne medicum auxilium negotium facessat naturæ, repentinus occursum passionem auget & molestiam. Maximè verò cum id ad quod transgressio fit, est inconfuetum: tunc enim duæ molestiæ causæ conueniunt,

Aphorismorum Hipp.

& repentina alteratio, & inconſueti occurſus. Proinde quod paulatim fit, tutum eſt. Praeſertim verò id obſeruandum eſt, vt paulatim fiat, vbi quis ab altero in alterum progreditur, id eſt, ab inſuetis ad còſueta. Nec tamen ſi Hippo-
verat plurimū euacuare, nullus debet euacuare vſque ad deliquium animi. Neque ſi dicit, quod paulatim fit, tutum eſt, ſemper eſt partitis euacuationibus vtendum. Neque enim eadem euacuationis mēſura, eſt nimia omnibus: ſed quod vni nimium, alteri eſt mediocre. Neque omnia ſunt eadem cum feſtinatione in omnibus agrotantibus agenda. Vituperat autem Hippo. non quancunque magnitudinem auxilii, neq; quancunque feſtinationem, ſed maiorem quàm res exigat. Quam feſtinationem res exigat, ex methodo curandi petendum eſt.

APHO. LIII.

Quicunque aluos humidas habent, diuiniuuenes ſunt meliùs degunt, quàm qui habent ſiccas. In ſenectute autem deterius degunt: ſiccantur enim magna ex parte qui ſeneſcunt.

Aluos humidas habere, melius eſſe putat Hippocra. ſemper quàm ſiccas. Neque immerito: nam plerique morbi naſcuntur ex retentione et

ne excrementorum, pauci quidam ex nimio effluxu. Ad pleraq; ergo meliùs habent, qui sunt aluo humida. Ergo qui aluos humidas habent, dum sunt iuvenes meliùs degunt quàm qui siccas. Verùm hi ipsi qui per iuuentutē habebant aluos humidas, in senectute deteriùs degunt, quàm qui in iuuentute habebant aluos siccas. Quia magna ex parte siccantur cùm senescunt ijs, qui habebant per iuuentutem humidas: Causam reddidimus suprà.

APHO. LIIII.

Proceritas corporis, iuuentuti quidem liberalis, neque indecens: senectuti verò inutilis, deteriorque quàm breuitas.

Corporis magnitudo magnopere facit ad ornatum: estque liberalis admodum ac decens. Sed cùm languescit per senectutē facultas, curuantur grandia corpora, & contrahunt magnū gibbum: estque iam proceritas nulli ornamento, & magno ponderi.

M 5

APHO.

APHORISMORVM HIP-
POCRATIS, SECTIO
tertia.

APHO. I.

Mutationes temporum maximè pa-
riunt morbos . Et ita in ipsis tem-
poribus magna mutationes frigoris aut
æstus, & alia secundùm rationem.

Quidam ante Galenum, mutationes tem-
porum dici intelligebant hoc apho. successio-
nes quatuor partium anni . At verò Gale. re-
futatur hanc expositionem, quia adiectum est
illud, Maximè . Nam, inquit, quanquam mu-
tatio temporum facit morbos, non tamen id fa-
cit maximè . Tam enim facit mutatio temporū
ad solutiones multorum morborum, quàm ad
gignendum morbos . Proinde censet mutatio-
nes morborum dici, inæqualitatem temporis
quod ad aëris temperamentum attinet, & var-
ias mutationes quæ solent accidere casu factæ,
non consequentes naturam temporis . Itaque
perinde esse, ac si dictum esset ab Hippo. va-
rium

Aph. Hipp. sectio tertia. 94

rium tempus & inæqualis temperamenti, morbos affert. Sed si hoc sibi vellent illa verba, mutationes temporum maximè pariunt morbos, non video quomodo non essent superflua reliqua omnia aphorismi verba. Quid enim noui continerent? Accedit, quòd vt successiones temporum anni quosdam morbos faciunt, & quosdam soluunt: ita & mutatio aëris nondum mutata anni parte, quosdam morbos affert, quosdam soluit. Si enim aër humidior & frigidior sit, qui lethargo laborat, habet deterius: qui phrenitide, melius. Quare nec si hæc sit aphorismi significatio, videtur adiiciendum illud, maximè. Ergo verus atque genuinus sensus aphorismi hic est: Mutationes temporum, id est, successiones naturales partiũ anni, maximè pariunt morbos. Nã alios morbos affert ver, alios æstas, autumnus alios, alios hyems. Quos quæ tempestas, hac ipsa particula dicit sigillatim. Ergo varietate anni tempestates varios morbos patiunt. Dixit verò Maximè, non quòd nihil faciant magis quàm morbos parere, nam soluunt etiam: sed quòd mutatio temporum sit maxima causa morborum. Itaque perinde est ac si dixisset, inter omnes causas morborum, temporis mutatio maximè illos parit. Id verò est verissimum: nam maxima pars morborum refertur in tempus. Neque id sine magna causa: nã aër continenter & maximè

nostra

Aphorismorum Hipp.

nostra corpora alterat, non ambiens solùm, sed etiam respiratu & pulsu ea penetrans. Solut etiam mutatio temporis morbos: atque vtrũq; facit maximè. Nam res omnes non naturales, morbos nunc faciunt nunc soluunt, vt accidit. Aër verò est in causis quæ maximè nostra corpora alterant. Itaque prima pars aph. est, Mutationes temporum anni, maximè inter causas omnes morbos faciunt. Addit, Et in ipsis temporibus, id est & in quouis illorum temporũ, mutationes frigoris aut caloris, humoris aut siccitatis, flatus aut tràquillitatis, & si quæ sunt aliæ, ita faciunt, id est pariunt morbos. Non enim solùm mutationes temporum anni pariunt morbos, sed etiam mutationes aëris singulis temporibus contingentes. Imò verò hæ multò magis morbos pariunt, quia sunt mutationes non secundùm rationem factæ, sed repête, quas malè fert natura: estque insalubre tempus, quia non tempestiuè tempestiua redduntur, vt sequenti sermone dicetur.

APHO. II.

Naturæ, hæ quidem astate, hæ autem hyeme, bene aut malè habere nata sunt.

Naturæ sunt, natiua corporum temperamen

ta.

ra. Quæ cum multiplicia sint, non omnia ad quoduis tempus habent eodem modo: sed quædam naturæ ad quædã tempora meliùs, quædã deterius. Ut temperata corpora, bene habent in temperatis temporibus: in aliis malè. Intemperata malè habent in temporibus similibus suæ intemperiei, crebrò enim ægrotant: in contrariis bene, quia minùs parata ægrotare. Eadem ratio est & locorum, & totius victus, id est rerù omnium non naturalium. Nam qui malè habet in ætate: & in regione calida, & in exercitatione multa, & in longa vigilia, & in iracundia, & in inedia, siti, aut calido cibo & potu malè habent. Qui in hyeme periclitantur: & in regione frigida, & ocio, & longo somno, & nimia mansuetudine, & multo cibo & potu, frigido maxime, perinde patiuntur. Vtique adedò verum est, quod Hipp. lib. de Alimento dixit, nihil esse simpliciter (id est omnibus hominibus) bonum aut malum: sed ad aliquid omnia bona & mala.

A P H O. III.

Morbi, alij ad alios bene vel malè habent. Et ætates quædam, ad tempora, & regiones, & victus.

Inor-

Aphorismorum Hipp.

Inordinato loquendi modo vsum esse hoc loco Hipp. censet Galenus, fuisse enim ita dicendum: Morbi & ætates, alii ad alia tempora, & loca & victus genera, bene vel malè habēt. Ego vero si hoc voluit Hipp. docere quod Gale. intellexit, nō solūm inordinato sed inepto etiā sermone vsum esse affirmo. Sūt enim illius verba hæc: *Τῶν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας, εἴη ἢ κακῶς πεφύκασι: καὶ ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας, καὶ χρόνας καὶ θύματα*. Id est, morborum alii ad alios, bene vel malè habent: & ætates quædam ad tempora & loca & victus. Constat verò, hanc orationem ineptissimam esse ad significandum, morbos quosdam ad quædam loca & tempora. Quare in longè alium sensum Hippocratem ferri puto. Scilicet, morborum quosdam ad alios morbos bene, ad alios malè habere: & ætates omnes, ad quædam tempora & loca & victus genera, habere bene, ad quædam alia malè. Dices: Videntur duæ istæ sententiæ (quas duas aphorismos esse facis) longè dissidere, atque proinde non texendæ simul in eodem aphorismo. Nam quantò aliud est, morbum cum morbo, aut ætatem cum loco & tempore & victu componere? Certè satis diuersæ sententiæ sunt: sed non proinde putandum est, non esse assertas ab Hipp. cum verba nullum alium sensum ferant.

rãt. Maximè cum is qui aphorismos scribit, nul-
 li ordini adstrictus sit. Melius ergo fuerit, exami-
 nare ambas aphorismi particulas, quid dignum
 Hippocrate contineant, & quàm veræ sint. Nã
 quid sibi velit, morbos ad alios morbos bene
 aut malè habere? Certè est, morbos morbis utili-
 ter aut inutiliter succedere. Nã fiunt morbi qui
 dam ex aliis quibusdam cum magno malo egro-
 tantium, alii ex aliis utiliter. Hoc ergo est quod
 dicit: Morbi, alii ad alios bene vel malè habent.
 Bene quidem, quale est illud: qui atra bile vexa-
 tur, hæmorrhoidibus superuenientibus libera-
 tur: & illud, qui conuulsione tenetur, superue-
 niente febre liberatur. Malè autem, quale est
 illud: à febre ardente habito tumore non appa-
 rente in faucibus, si strangulatio repente super-
 ueniat, lethale. Et illud, si à febre habito col-
 lum peruertitur & vix potest deuorare sine vl-
 lo tumore, lethale. Et illud, ex glandularum
 tumoribus febres omnes malæ, præter diarias.
 Et multa alia huiusmodi, quæ Hippocra. scri-
 psit, cum in aphorismis tum aliis in locis. Hanc
 ipsam sententiam insinuauit sexto Epid. par-
 te sexta, vltimo cont. his verbis: Pro quibus
 qui morbi. Atque Gale. in comm. locum hunc
 dissertè admodum pertractauit, vt non sit o-
 pus, de hac re plura à me dici modò. Aliud e-
 tiam est, quod verba illa possunt significare:

TAV

Aphorismorum Hipp.

Τῶν νόσων ἄλλοι πρὸς ἄλλας, εἴη ἢ κακῶς πρὸς φύκασι. Scilicet, morborum alii ad alios bene aut malè nati sunt fieri. Hoc enim meliùs videtur significari verbo illo, πεφύκασι. Itaque erit sensus, morborum quidam, quibusdam aliis faciliè atque sepe: quidam difficilè & rarò succedunt. Quem locum tractat ipse Hipp. multis aliis in locis, maximè tamen lib. de Morbis, non longè à principiò. Quo loco ita scriptum est: Τράχτος autè in his fit, ex pleuritide in causum, ex phrenitide in peripneumoniã. Verum ex peripneumonia febris ardens non fit. Ad dysenteriam tinea sine accedit, & à dysenteria lyenteria sequitur: ex lyenteria in aquam intercutem transitus fit, & ex leucophlegmatia in aquam intercutem, & ex peripneumonia & pleuritide in pectoris suppurationem. Mala porro supra mala fieri necesse est, ut si rigor corripuerit, ardor igneus superuenit: & si nervus disiectus fuerit, convulsionem facit. Hæc & alia multa illo loco ad hoc institutum pertinentia scripsit. Multa etiam aliis locis, & in his aphorismis, nunc docens qui morbi post quos morbos crebrò fiant, nunc qui post quos non fiant. Quale est illud: Quibus febres longæ, ista tubercula, vel dolores in articulis fiunt. Et illud: Lumborum dolor, qui neque medicamentis neque aliter soluitur, in hydropem siccam firmatur.

tur. Et illud: Acidum eructantes, pleuritici non admodum fiunt. Et alia multa huiusmodi. Quæ omnia, breuissimæ huius sententiolæ parte prima comprehendit, dicens: Morborum alii ad alios bene aut malè nati, aut parati, aut procliuus sunt. In secunda parte dicit illud idem de ætatibus, quod de naturis paulò antè dixerat: scilicet, ætates quasdam ad quædam tempora & loca & victus bene, ad quædam malè habere. Verùm quod indistinctè utrobique dicit Hippocrates, non debet in ætatibus eodem modo distingui, atque in naturis. Nam de naturis illud vnum diximus, præter temperatam, omnes habere bene ad contrarium victum, malè ad similem. De ætatibus autem non possumus hoc idem dicere. Nam præter adolescentiam quæ temperata est, infantia etiam quæ est calida & humida, gaudet victu simili: lacte scilicet & melle, & frigidum ac siccum non sine periculo posset ferre. Quia etsi temperata non est hæc ætas, tamen illius immoderantia est utilissima ad corporis incrementum, & ad alia multa. Iuuenilis & senilis ætas, non aliter ac intemperatæ nature, gaudent contrariis. Senilis scilicet calidis & humidis, iuuenilis frigidis & humidis per bonam valetudinem. Nam per morbos omnia quæ sunt secundum naturam, seruanda sunt similium usu.

N A P H O

Aphorismorum Hipp.

APHO. IIII.

In temporibus, quando eodem die modò quidem calor, modò frigus fit, morbos autumnales expectare oportet.

Non mirum est, morbos autumnales fieri in eo tempore, quo autumnalis temperies est. Morbi autumnales sunt, vt dicitur apho. 9. acutissimi, & exitiosissimi, quin etiam difficilis iudicii. Acutissimi, ob antecedentem æstatem exitiosissimi, ob debilitatem facultatis, quæ duplici ex causa nascitur, & ex antecedente æstate, & ex inæqualitate caloris. Difficilis iudicii, quia nullis euacuationibus opportunum tempus est: euacuationes enim omnes quas promouet calor, frigus cohibet. Vnde manifestum fit, morbos qui accident, cum non in ipso autumno, sed alia anni parte casu fiet tempus quo eodem die modò calor modò frigus fiat, similes fieri morbis autumnis, difficultate iudicii magis malo more, atq; hoc etiã magis quàm acuties. Nunc tunc altera causa adest, inæqualitas scilicet, cui adscribebatur difficultas iudicii maximè, acuties minimè: altera deest, rem pestas scilicet antecedens, in quã acuties reiciebatur maximè, difficultas iudicii minimè.

APHO. V.

Austri auditum hebetantes, caliginosi, caput grauanes, pigritiem afferentes, dissoluentes. Quando ita praeualuerit, huiusmodi in morbis patiuntur. Si autem Boreale tempus sit, tusses, fauces, ventres duri, difficultates vrinae, horrores, dolores laterum & pectoris. Cum ita praeualuerit, huiusmodi in morbis expectare oportet.

In iis quae temporis mutationes magnas afferunt, & medico maximè considerandas, sunt venti. Quorum differētiās tenere nos oportet, non tot, quot agricolae, aut nautae considerant. Nam ad navigationē opus est multas ventorum differētiās nosse, ad dirigēdū nauigia quoquouersus. Tamē ad medicos vsus, satis est nosse quatuor: Eurū, qui flat ab oriēte: Zephyrū, qui ab occidēte: Boreā, qui à septentrione: Austrū, qui à meridie. Quin & duorum tantū videt mihi Hipp. semp meminisse, Austri, & Boreae. Quia arbitror harū naturae extreme sunt, Boreas frigidus & siccus, Auster calidus & humidus. Alii duo vt mediū loci habent, ita & temperamenti. Horū nomina & loca, quin & Austri & Boreae temperamenta dissertè admodum explicuit Ouidius illis carminibus.

N 2

Eurus

Aphorismorum Hipp.

*Eurus ad auroram, Natabat aq̄, regna recessit.
Vesper, & occiduo qua littora sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro. Scythiã, septemq̄, trion,
Horriser inuasit Boreas. Contraria tellus,
Nubibus aspidus, humidoq̄, made scit ab Austro.*

Sed causam, qua Boreas est horriser frigidus
& siccus, Auster humidus, non video qui dicat,
neque facile dictu est. Causam tamen esse
dico, quòd exhalatio (exhalationem enim esse
fumum, esse ventorum materiã Aristoteli monstravit)
quæ è Septentrionali plaga oritur, occurrit
statim magno frigori: quare statim repercussa
humiliùs prope terrã flat & vehemētiùs: quare
cum vaporibus, nubium materia, non permiscetur,
venitque proinde siccus. Frigidus vero
ipse est subiecto, ut omnis fumus: ignitionem
verò omnem deponit perfrigeratus ab aëre
quem percurrit. Venit ergo frigidus & siccus,
ut extincti cineres, & refrigeratus fumus.
In meridionali plaga fumus ascendit à
terra, multum elatus, misceturque cum vaporibus,
repercutiturque minus: quare lenius flat,
elatiore tamen quam Boreas, & vaporosus:
calorem verò contrahit per regiones calidas
quas percurrit. Merito ergo Austri aures
tum hebetant, & caliginem oculorum faciunt
& caput grauant, & pigritiam afferunt, & quare
si dissolutos reddunt homines. Nam hæc est
ma

mnia contingunt humectatis cerebro & neruis
 auditoriis, & aliis, ac reliquo corpore. Boreas ve
 rò facit tusses, & faucium asperitates, refrigeras
 siccansq; & exasperans partes has. Facit etiã do
 lores laterũ & pectoris: nimirum instrumenta
 respirationis maximè lædit, quia illis maximè oc
 currit, respiratione tractus. Neque verò solùm
 facit falsas pleuritides ex flatu & refrigeratione,
 sed veras etiam, si corpus multo sanguine abun
 dat. Dolor enim sanguinem conuocat, & fri
 gus cuti occurrès effluxum detinet. Facere etiã
 solet cruentas excreationes, frigus frangens ve
 nas. Proinde cùm hic ventus flat, oportet thora
 ci timere. Ventres quoque duros, & difficultatè
 reddendi vrinã facit. Quia facultas intestinorũ
 & vesicæ, refrigeratione magnopere læditur: &
 subeunte multo flatu in ea (penetrat enim mul
 tũ Boreas) intenta sunt, neq; possunt sese circa
 ea quæ cõtinèt cõprimere. Accedit, q̃ ad ventris
 siccitatè magnopere facit, habitũ corporis sicca
 ri, atq; proinde carnes ex ventribus multũ suge
 re, reddiq; ita fæces aridas. Sed quorsum Hipp.
 bis repetit, cùm hæc tēpestas præualuerit, huius
 modi in morbis expectare oportet? Non certè
 quo significetur aliquid noui, sed quo nos ad
 moneat, quò tendant hæc. Nimirum eò ten
 dunt, vt ex vento qui flat, discas, quæ debeas
 in morbis expectare: vt præsentiens præcaueas,

N 3 &

Aphorismorum Hipp.

& cùm euenerint, minùs te deterreant.

APHO. VI.

*Quãdo Aestas fuerit Veri similis, su-
res in febris multis expectare oportet*

Hyems minori calore est quàm vt sudore
promoueat: estiuus in insensilẽ halitum ab
facit: vernus calor potest ad cutem euocare,
nondum insensibiliter dissoluit. Facit ergo
dore. Neque tamen toties in ipso vere pat
post hyemem, quàm in estiuis mensibus, cùm
temperies perseuerat. Quia multò magis
si sunt iam & extenuati succi, dissipati tam
nondum.

APHO. VII.

*In siccitatibus febres acute fiunt. An
si quidem magna ex parte annus talis fu-
rit, qualem constitutionem fecerit, talis
etiam morbos oportet expectare magis
ex parte.*

In tẽporibus siccis, sicci succi generãtur, qu
les biliosi. Morbi verò qui ab his fiunt, acutior
sunt quàm qui ex humidis succis. Ergo ann
siccus acutiores morbos afferet quàm humidus. An
si magna ex parte annus fuerit huiusmodi, talis
etiam

etiã morbos expectare oportet magna ex parte, qualẽ fecerit cõstitutionẽ, id est quales exigit cõstitutio. Est constitutio anni nihil aliud, q̃ ea tẽperies quẽ per tẽpora anni decurrit, & is modus quo decurrit. Itaq; siue ficcus siue humidus decurret annus secundũ partem magnam, illi intemperiei respondentes morbos expectare oportet. Sed ne tunc quidẽ omnes, sed magna ex parte: nam vt dicitur alio apho. morbi omnes quouis tempore possunt accidere, sũt verò quidam in quibusdam plerunque.

A P H O. VIII.

In temporibus moderatis, cùm tẽpestiua sunt tempestiuẽ, morbi stabiles & boni iudicij accidunt. In immoderatis autem instabiles & mali iudicij.

Moderata tempora vocat, non quẽ mediocria temperie, sed quẽ talia sunt qualia solent, idque non nimis. Cùm annus talis est, non erunt multi morbi (saluberrima enim est hęc cõstitutio) atque illi erunt quouis tempore, quales quoduis tempus solet asferre. Atque illi omnes erunt stabiles, id est habentes cõstitutionẽ temporum vniuersalium legitimam: sunt quoque boni iudicij, id est iudicantur facilè: si quidem

Aphorismorum Hipp.

ad mortem sine grauibus symptomatis, si verò
ad salutem sine recidiuis. Contrarij in cōtrarijs.

APHO. IX.

*In Autumno morbi acutissimi, & exitio-
sissimi omnino accidunt. Ver autem
saluberrimum, & minimè morbis exitio-
sis obnoxium.*

Non omnes autumnales morbi sunt acutissi-
mi, sed horum multi, & multi alij acuti. Nam
vt dicitur. 22. apho. autumno multi morbi efflu-
ui fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lie-
nes. Acuti verò causa antecedentis æstatis aut
tumno accidunt, quæ vsit extenuauit que suc-
cos. Exitiosissimi fiunt ob malum morem: hi
verò ob debilitatem facultatis quam æstus ante-
cedens reliquit, & præsentis temporis inæquali-
tas facit. Ver est saluberrimū, non quidem quod
non soleant eo tempore multi morbi accidere
(nam multos refert Hipp. ipse apho. 20. tempe-
state illa accidere solitos) sed quod veris tempe-
ries nullos per se afferat morbos, vtpote medio-
cris & moderata. Nam morbi illi ex multitudine
ne succorum aut excrementorum quæ hyeme
congesta sunt, fusa tamen vere, soluto frigore
fieri

fieri solent: qui tamen non fient, si præcautionis gratia utimur euacuatione, quâ tamen etsi quis negligat, morbi minimè exitiosi contingunt. Cõstat enim eo tempore maximè facultas: quæ proinde facilè sese expedit à morbis. Causa itaque qua vere, tempore aliõqui saluberrimo, multos morbos videmus accidere, est negligentia utendi eo tempore necessaria præcautione.

APHO. X.

Autumnus tabidis malus.

Autumnus res omnes trahit ad marcorem: in herbis & fructibus & folijs fruticibusque, apertè id experimur. Huius causa est, quòd antecedens æstus omnia siccauit, priuauitque alimento: reliquitque calidum debile in exiguo humido, & corpora indigentia nutritione: quâ tamen autumnus non solùm non iuuat, sed etiã multis nominibus prohibet. Siccus enim est, inæqualis: infertque iam frigus hyemale. Siccatio est nutritioni contraria. Inæqualitas cum siccitate debilitat vires, frigus occurrens extinguit calidum inatum, quod aliõqui erat iam modicum. Meritò ergo & hominum corpora quacũque de causa marcescere cœperint, aduentante autumno periclitantur omnino extingui, antequàm hyems horrida venerit.

APHO. XI.

N 5

In

Aphorismorum Hipp.

In anni autem temporibus si Hyems sicca & borealis fuerit, Ver autem pluuiosum & australe, necesse est Aestate febres acutas, & ophthalmias, & dysenterias fieri. Maximè mulieribus, & viris humidis naturis.

Si vt in ea constitutione quæ hîc describitur, ver pluuiosũ ponitur & australe, hyems quoque humida poneretur: certè febres acutę, ophthalmiæ, & dysenteria nō essent expectandæ in æstate, sed in ipso vere fierent, antequã veniret æstas. Cũ verò hyems fuerit sicca, ver humidũ primũ emendat siccitatẽ quã hyems fecit, deinde ad contraria facit apparatus. Humectat scilicet cũ venas & arterias oēs, tum etiã partes ad ventrẽ pertinētes, atq; ad eò cerebrum, aut hæc omnia in eodem homine, aut horum aliquod, quodcũq; est in homine paratissimũ pati. Ergo æstatis calore humori veris succedente, excrementorum copia putrescit, atq; ad eò putredine mala, acciduntq; febres acutę. Aut succi in cerebro mouētur liquati, influũtq; crebrò in oculos afferētes ophthalmias: nōnunquã in fauces, aut post aures, aut pulmonem. Quibusdam fit fluxio ad intestina, quę primũ omnĩu lyenterias, deinde duratione & multorũ excrementorum conflua

confluxu dysenterias facit. Maximè tamen accidunt hæc mulieribus, & viris humidis, quales sunt pituitosi: atq; vt ipsemet Hippo. lib. de Aëre locis & aquis inquit, pueris etiam: quia cùm humida causa sit horum malorum, humidos naturâ magis lædet quàm siccos. Neque tamen si hyems fuisset australis & pluuiosa, ver temperatum vt solet, æstas afferret hæc ipsa mala. Nam maxima læsionis causa est, calorem repente succedere recenti humectationi. De huius sententiæ causa, Arist. quoq; i. Prob. 8. scripsit.

APHO. XII.

Si verò hyems australis, & humida, & clemēs fuerit, ver autē siccū et boreale: mulieres quidē quibus vere partus imminēt, ex quacunq; occasione abortiunt. Quæ autē pepererint, imbecilles ac morbosos infantes adēt, vt statim pereant, aut tenues & morbose supersint. Aliis verò dysenteria, & ophthalmia sicca sunt. Senioribus autem, fluxiones breui interimentes.

Quidā enarratorū vulgariū certant, an legi debeat, Et clemēs: an ea dictio expungēda sit. Sed certant de vmbra asini, aut lana caprina. Nā siue legatur

Aphorismorum Hipp.

legatur siue expungatur, nihil detrahitur sententia: est enim illa particula, & declaratiua. Nā hyems quæ austrina & pluuiosa est, est statim tepida & clemens. Quare non intelligo, quid quorundam animis insederit, putantium, expungendam esse dictionem $\kappa\alpha\iota\ \epsilon\upsilon\delta\iota\omicron\varsigma$, cum ea in omnibus ferè Græcis codicibus scripta inueniatur. Nō in hoc apho. solūm, sed etiam in lib. de Aëre locis & aquis. Quo loco non solūm scripta hæc ipsa sententia est, sed etiam per eundem autorem enarrata, & reddita causa: quam Arist. quoque lib. 1. Prob. 9. reddit, ex Hippocra. acceptam. Quare ego Hippocratis verba ex illo loco huc transferam: Si verò hyems australis fiat & pluuiosa & clemens, ver autem boreale & siccū & tempestuosum, primūm quidē mulieres quæ vtero gerunt, quibus partus ad ver instat, abortus facturas esse verisimile est. Quæ verò etiam pepererint, debiles ac morbosos pueros parere: ita vt aut statim pereant, aut tenues & debiles ac morborosi viuant. Atque hæc quidem mulieribus: reliquis verò dysenterias & lippitudines siccas, & aliquibus defluxiones à capite in pulmonem. Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente propter naturæ humiditatem: biliosis verò lippitudines siccas, propter carnis calorem ac siccitatem. Valde autem senibus, fluxiones
propter

propter raritatem ac eliquationem venarum, adeò vt aliqui quidem repente pereant, aliqui verò semifyderati aut dextra aut sinistra parte fiant. Cùm enim hyems sit australis, & pluuiosa, ac calida, & corpus non adstringatur, neque venæ: vere accedente boreali & sicco ac frigido, cerebrum postquam ipsum dissolui ac purgari cõtigat, à grauedine ac rauedine, tunc simul cum vere stabilitur, ac constringitur. Quare repente accedente æstate & ardore, ac mutatione contingente, hi morbi incidunt, & intestinorum leuitates, & aqua intercus ferè reliquis morbis desinentibus superueniunt, cùm non queant facilè ventriculi à concepta humiditate exiccari. Hæc Hippocra. illo loco. Ex quo Aristo. etiam accipit causam, quam loco citato reddidit. Nimirũ cùm per clementiam hyemis mollia laxa raraque corpora sint, repente occurrens Boreas penetrat, læditque vterum, qui dolore irritatus insurgit ad expellendum intempestiuè: fœtus ipse est malè nutritus, quia non est vt solet per hyemem, innatum calidum intra viscera collectum, sed per corporis habitum effusum. Acetabula quoque sunt rara & fungosa atque nimis humida: talia verò per se sunt diruptu facilia, tum etiam frigoris occursum concresecunt findunturque facilè. Quare aut fœtus ante tempus emittentur mortui, aut morientur paulò post æditũ, aut viuent debiles:

Aphorismorum Hipp.

debiles: debiles enim geniti sunt, & eorū prope-
ratus editus. Alijs accident dysenteriaē ab hume-
ctato per hyemē cerebro, & frigore per ver cō-
presso vt manibus, excitata fluxione ad intesti-
na: quæ fluxio etsi pituitosa, Boreæ admistione
cōparauit acrimoniam, qua & alijs excrementis
quæ secū verret dysenterias faciet. Alijs fiēt flu-
xiones ad oculos: est enim rectitudinis & vicini-
aē gratia facilis cōsensus cū cerebro: succus oc-
currente Borea qui cutē durabit, nō exudabit,
neq; expurgabitur. Quare accidēt lippitudines
siccaē. Senioribus apoplexiā: quia ab omni causa
magna fluxionis periclitantur, in apoplexiā agi-
ob naturalē impotentiaē, & redundantiam excre-
mentorū. Vocare hīc Hippocratem fluxiones
breui interimentes, non alias quā apoplexias,
cōstat ex ijs quæ scripsimus ex lib. de Aëre locis
& aquis. Ad eō vt aliqui quidē repente pereāt,
aliqui verō semifyderati aut dextra aut sinistra
parte fiāt. Nam semifyderatio, hoc est paralyfis,
est dimidiata apoplexia, quare quæ causa quibus-
dam hominum affert paralyfim, hæc ipsa affert
alijs apoplexiam, & repente intereunt.

A P H O. XIII.

Si estas sicca & aquilonia fuerit, autum-

nus

nus verò pluuius admodum & austrinus, dolores capitis hyeme fiunt, & tusses, rai- cedines, atq; grauedines, nonnullis etiam tabes.

Ex intemperiebus æstatis & autumnii, morbi expectantur nõ ad ipsum autumnum sed ad hyemem: quia cum æstate antecesserit temperies contraria ei quæ autumnio accidit, maior autumnii pars vix dum corrigit: contrarius lapsus vltima autumnii parte aut non ante hyemem fit. Sed cur cum hæ ipsæ intemperies, & hoc ipso ordine hyeme & vere sibi succedentes, descriptæ sint aphorif. vndecimo, quales hinc æstate & autumnio: non tamen idem morbi expectantur illic æstate, quales hinc hyeme? An quia illic multo humori succedit calor magnus, hinc frigus magnum? Nam frigus hyemis succos ex autumnio congestos concrefcere facit in capite: vnde dolores grauentes capitis oriuntur. Plerisque etiam frigus comprimendo exprimens tenuem pituitæ partem, fluxiones in palatum nasum & caput asperæ arteriæ & pulmonem excitat: vnde tusses & grauedines. Paratis etiam ad tabem, cuiusmodi qui elatis humeris & arcto thorace sunt, tabes fiunt: nam talibus omnis assidua fluxio in pulmonem, tabis est occasio.

APHO.

Aphorismorum Hipp.

A P H O . X I I I I .

Si verò Autumnus borealis & siccus fuerit, ijs qui naturâ humidi sunt, & mulieribus confert. Reliquis verò lippitudines sicca accident, & acutæ febres, & longæ: nonnullis verò & melancholia.

Vbi dicitur, Et longæ: legendum est, Et grauedines longæ. Ita enim scriptum est lib. de Aëre locis & aquis. Constat ex ipsis verbis, continentium esse hunc sermonem cum apho. proximo, intelligendumque, si verò non æstas solùm, sed etiam autumnus borealis & siccus fuerit. Cur humidi naturâ & mulieres iuuentur sicca aëris temperie, non est opus dicere. Sed cur duo tempora ambo sicca non lædunt, transferentia in contrarium lapsum? An quia illis satis obstititur natura humida, & successione proximæ humidis, quæ humida est. Reliquis verò, id est biliosis, siccatur plus satis bilis: accidunt que proinde lippitudines sicca. Quia Boreas mordet oculos: mordacitas illa facit oculorum pruritus, & fluxionem succi biliosi: duraturque palpebrarum cutis. Febres etiam acutæ, quia sicci & biliosi succi his temporibus augentur, qui talibus febribus materiam præstant. Corizæ fiunt, frigore exprimete tenuem succum, quod densata cute

capitis
pendel
durabi
verò q
hoc ter
sue et
confur
nis & b
bilis. F
lis, furo
ris sicca
cesceba
I. Prob
& sang

In
citate
nūs le

Cū
tempo
simum
dere p
uation
uersali

capitis

capitis tota hyeme durat. Hæc verò coriza non
 pendebit ex multo succo, sed ex paucò & tenui:
 durabit autem ob dictam cutis densitatem. Iis
 verò qui nonnihil parati sunt ad melancholiã,
 hoc tempore accidet, siue melancholia solùm
 siue etiam atra bile vexari soleant. Quia Boreas
 consumit tenues serosasque partes, & sangui-
 nis & bilis: quare relinquitur fex sanguinis aut
 bilis. Facitque sanguinis fex melancholiam: bilis,
 furorem. Quia bilis atra absorptione ichô-
 ris siccata, fit syncerior & acrior, quia sero dul-
 cescebat aliquatenus. Quò mihi videtur Arist.
 1. Prob. respexisse, dicens, dulcem partem bilis
 & sanguinis tali tempestate absumi.

A P H O. XV.

*In anni constitutionibus in summa sic-
 citates imbribus sunt salubriores, & mi-
 nùs lethales.*

Cùm Hippocra. cœpisset docere præfagia ex
 temporis constitutionibus, & videretur lögif-
 simum, referre omnes constitutiones quæ acci-
 dere possunt, retulit eas quas distingui ex obser-
 vatione vidit maximè referre. Modò verò vni-
 uersalia quædam docet, quibus constat metho-
 dus

Aphorismorum Hipp.

dus cognoscendi quos morbos afferant cōstitu-
 tiones omnes, illæ etiã quæ nō hīc referūtur. Di-
 cit ergo primū, per se quos morbos faciat qua-
 uis intēperies, deinde quos quæuis tēpestas an-
 ni per se: quò tu cōiungens quãuis intēperie cū
 quauis tēporis natura, cōiecturã assequaris, quæ
 uis cōstitutio quos morbos faciat. Neq; verò de
 omni tēperie disputat, sed de humida & sicca,
 & de boreali & de australi (nō enim omnes siccitatis
 & humoris causæ sunt in Austro & Aquila-
 lone, sed & in serenitate & pluuia) quia observa-
 tione cōpererat, has differentias tēporum maxi-
 mē afferre differentiã morborū. Ergo inquit sic-
 cas constitutiones humidis salubriores esse, id
 est, pauciores morbos afferētes, & minùs lethae-
 les. Quia omnes fere morbi ex abūdantia excre-
 mentorum pendent, quæ imbres augent, siccit-
 ates minuunt. Atque hoc, quouis tempore an-
 ni, & omni regione: nō tamē omnibus naturis
 (nam valde siccis, sicca constitutiones morbo-
 siores sunt) sed mediocribus, atq; ad eò plerisque
 hominibus: omnibus enim præter valde siccis.

APHO. XVI.

*Morbi per assiduos imbres, magna ex
 parte sunt febres longæ, alui deiectiones, pu-
 tredines, epilepsia, apoplexia, & angina.*
Per

*Per siccitates autē tabes, lippitudines, articulo-
rum dolores, stillicidia vrinae, & dysenteria.*

Longi imbres excrementa pituitosa magnope-
re augent, hac verò est longarū febrīū materia.
Humescuntq; inter cætera imbribus alui, & de-
iectiones, humectationeq; intestinorū debilita-
tur retinēdi vis. Humor etiā redundans, omne
gen^o putredinis auget, & in venis & arterijs, &
in vlceribus & tumoribus præter naturā, & in
cutis affectionib⁹. Epilepsia etiā meritò repetēt
crebrius, quo tēpore excremēta colligūtur citi⁹:
apoplexiā verò epilepsia causa, aucta facit. Angi-
nae accident exquisitæ quidē, & ex sanguine nō-
nullis, sed ijs solū quorū talis est natura. Tamen
tumores pituitosos ad partes colli & sub mento
multi patiētur, mittēte cerebro. Itaq; quæ de im-
bribus dicit, satis aperta sunt. Sed quæ de siccita-
tib⁹, sunt aliquātò difficiliora: nō tamē adeò de-
buissent Galenū terrere. Qui mihi videtur hoc
loco ea quæ Hip. scripsit nō satis intelligēs, fact⁹
cōsiliū inops, ad friuolas enarrationes cōfugisse.
Tabes, inquit, fiunt p siccitates. Nō arbitror eas
quæ ab vlcere pulmonis, sed quæ alijs occasioni-
bus accidunt extenuationes ariditatesq;. Cōstat
verò, vt si febris aliqua parata sit in marasum
O 2   migrare,

Aphorismorum Hipp.

migrare, per siccitates potius sit migratura: nimirum siccitas siccitatem facit & auget. Quare qua ratione autumnus tabidis malus, eadem ratione tempestas sicca. Neque verò ariditates corporis, quæ ex putrescentia pulmonis ortum trahunt, iuuantur per se à siccitate aëris (nam quæ possit siccitas siccitatem curare) sed ex accidenti, occurrendo causæ quæ in pulmone est. Itaque sicca temperies auget plerasque ariditates, idque per se, nonnullas curat ex accidenti, tum quoque augens per se ariditates corporis. Cùm lippitudines fieri per siccitatem dicit, aridas intellige. Nam mordentur oculi à Borea vt nuper diximus, & exasperantur siccitatis palpebræ, scalpunturque quia pruriunt & excitantur fluxiones, non copiosæ neque fluentes extrà, sed mordaces. Articulorum dolores, nonnunquam accidunt à multa fluxione, nonnunquam exiguo succo penetrante inter ossicula articulorum, distinguuntur tempore partium. Nam tument membra cùm excitatur magna fluxio: cùm non tument, constat aut nullam aut exiguam omnino fluxionem esse, sed exiguum aliquid quò dixi penetrante. Quod verò illic conclusum continebitur, quò siccius durius & magis asperum erit, tantò maiores dolores afferet. Igitur illi articulorum dolores fient magis per imbres, hi verò per siccitates: nimirum

mirum
quid m
vile. Id
sine tum
his igitu
Stillicidi
dam rati
no simile
à causa c
ci succi a
si tenuous
in vesica
bus, dyse

Co
Aquila
cile sese
bene co
dunt.
dent: e
dit, mag
soluunt
auditum

Sectio tertia. 107

mirum semper est in articulis succi pituitosi ali-
quid motu tractum, & ad osium mobilitatē
vile. Id per sicca tempora siccescens, dolorum
sine tumoribus membrorum occasio fit. De
his igitur doloribus hīc Hippocrates scripsit.
Stillicidia, vrinæ, & dysenteria, communi qua-
dam ratione fiunt. Sunt enim affectus omni-
no similes, ille vesicæ, hic intestinorum: fiunt
à causa eadem. Nimirum siccis temporibus sic-
ci succi augescunt, sicci verò statim sunt bilio-
si tenues & acres. Hi descendentes cum lotio
in vesicam, stillicidium: in intestina cum faci-
bus, dysenterias nati sunt facere.

APHO. XVII.

*Constitutionum quæ quotidie fiunt,
Aquiloniæ quidem corpora cogunt, fa-
cile sese continentia & mouentia, &
bene colorata, & bene audientia red-
dunt. Et aluos siccant, & oculos mor-
dent: & si thoracis dolor aliquis præce-
dit, magis irritatur. Austrinae autem dis-
soluunt corpora & humectant, difficilem
auditum, capitis grauitatem & vertigi-*

Aphorismorum Hipp.
nem afferunt. In oculis autem & corporibus, difficilem motum faciunt, & alios humectant.

Totus hic apho. enarratus est cum quinto huius particulae, praeter pauca quaedam. Dixit, constitutionum quae quotidie fiunt, inueniens tempera de temporum anni constitutionibus hic agere. Oculi mordentur à Borea, quia frigidum tenuissimum maximè mordet vlcera & oculos, ut Hipp. in alijs locis docet. Atqui oculi & guttur ab iisdem omnino mordentur & irritantur. Ita oleum de vires oculorum facit, & tusses. Boreas eodè modo mordicationes oculorum, & tusses, & dolores pectoris.

A P H O. XVIII.

Per tempora verò anni, vere quidem & principio aestatis pueri, & qui eis aetate proximi sunt, optimè degunt, & maximè valent. Aestate verò, & autumno liquantissimè, senes. Reliquum verò, & hyeme, qui medijs inter hos aetatibus sunt.

Hucusq; docuit quas constitutiones temporum qui morbi sequantur. Modò docere tentat, quomodo quis homo quo tempore meliùs & quo deterius

Sectio tertia. 108

agat: nam hoc quoq; debet medicus scire. Con-
 stat verò hæc doctrina consideratis naturis ho-
 minū, & tēporibus anni, & cuiuscunq; naturæ
 cum quouis homine facta collatione. Naturæ
 hominū sunt in eorum tēperamentis, cūm insi-
 tis, tum aduentitijs ex commutatione ætatum.
 Hipp. modò ætatū differentias persequitur, do-
 cēs, earū quæuis quo tēpore optimè degat: id est
 salubrius, & cū minori periculo ægrotandi. Tamē
 facile fuerit cōsiderata ratiōe, supplere quæ
 desunt: scilicet quæuis ætas quo tēpore deter-
 rimè & quo mediocriter agat: atq; hoc idem per
 temperamenta insita docendo persequi. Ætates
 duæ cōseruatione indigent, pueritia & adolescē-
 tia: hæc quia tēperata est, illa quia eius intēperies
 humida & calida vtilissima est ad vitæ produ-
 ctionē, vt non ita pridē diximus. Reliquæ corri-
 gi & emendari præcautione quadā debent: redu-
 ci enim ætates nequaquā possunt. Conseruatio
 agitur, similiū vsu: hæc emēdatio, cōtrariorum.
 Meritò ergo frigidissimi senes æstate media &
 initio autūni, ea scilicet autumnii parte qua nō-
 dum apertè cœpit aër frigescere, meliùs habēt.
 Meritò etiam iuuenes & cōsistentes, qui nōdū
 manifestè ad senium inclināt, ad quadragesimū
 ferè annum (hos enim intelligit dicēs, qui medii
 inter hos ætatibus sunt) optimè habent, vltima
 parte autūni & hyeme. Pueri verò & adolescē-

Aphorismorum Hipp.

res optimè habent vere & prima parte æstatis. Adolescentes, quia temperati sunt, verè etiam temperatum. Pueri, non quòd similis illorum temperies temperiei veris (non enim est, cum ver sit temperatum & pueritia calida & humida) sed quòd cum nulla tēpestas sit omnino similis pueritiæ (nulla enim est calida & humida, nulla tamen est quæ minùs dissideat ab ea, quàm temperies veris. Nam mediocre temperamentum minùs dissidet ab extremis, quàm extrema alia) hac de causa pueri vere habent optimè. Non enim profectò probo quod Gale. dicit, fuisse inscribendum, ut distinctus sermo euaderet: Vere quidem adolescētes, & in principio æstatis pueri. Quasi pueri meliùs habeant in principio æstatis, quàm in vere. Nam est hoc apertè falsum. Nichil enim adeò seruari in pueris debet quàm humor, neque à causa quapiam deterius afficiuntur quàm à sicca & calida causa: quia ob naturalē molitiem & raritatem partium, facillimè dissoluntur. Quare meliùs habent medio vere, quàm in principio æstatis. Nam etsi hæc æstatis pars nondum venit ad maximam siccitatem & inflammationem, ut ætas vltima, tamen deflexit iam à mediocritate versus siccum & calidum, quod pueri ferunt molestissimè. Melius ergo est ita legi, ut scriptum reperimus: Pueri & adolescentes vere & in principio æstatis. Nimirum, semper prima pars sequē-

Sectio tertia. 109

tis tempestatis commutat corpora, vt quæ eam
 antecedit: quia mutationes temporum non a-
 guntur repente. Sed hic apho. non indiget plu-
 ribus.

APHO. XIX.

*Morbi quidem omnes in omnibus tem-
 poribus fiunt, præcipuè autem quidã qui-
 busdam illorum & fiunt & exacerbantur.*

Si, vt dictum est in Commen. primi apho.
 huius particulæ, maxima causa differentiæ mor-
 borum est in temporum differentia, non tamen
 in ea solùm sed in alijs quibusdam, vt varia ho-
 minũ natura, & aliarum rerum non naturalium
 vario vsu, causæ eius differentiæ sunt: fit certè
 vt quouis tempore sint quidam morbi plerun-
 que contingentes, sed nondum semper. Erunt
 enim illi familiares, quippe quos causa omnium
 maxima affert: sed non proprij, cùm sint aliæ cau-
 sæ quæ possint afferre alios.

APHO. XX.

*Vere enim furores, melancholia, epile-
 psia,*

Aphorismorum Hipp.

psia, sanguinis fluxiones, & angina, & grauedines, & raucedines, & lepra, & russes, & impetigines, & vitiligines, & papula vlcerosa multa, & tubercula, & articulares morbi.

Qua ratione ver sit saluberrimum, cum tam multos morbos afferre soleat, Comm. 9. explicitum est. Quo loco diximus, quod modò memoria teneri multum refert, ver per se atq; sua temperie nullos morbos afferre sed ex succis aliis temporibus genitis, in hominibus paratis morbos omnes fieri solere per ver, nisi precautionibus homines vtantur. Quia scilicet quæcunque excremēta in corpore congesta sunt, soluto hyemis frigore moueri incipiunt, & facultas fortior reddita expurgare corpus volens, mouet. Mota ergo nocent, quæ quieta aut nō nocerēt, aut nocerent minùs. Hinc fit, vt vere dissidentes admodum morbos fieri dicat: scilicet in bene temperatis hominibus nulli morbi vere fiūt, quia nullos affert ver per se, tamen omnes fieri solent, singuli in iis hominibus, qui ad eos parati sunt. Lepre & impetigines, docente eodem Hippo. lib. 2. Prædictionū in calce libri, ex morbis ab atrabile factis procedunt. Sunt morbi cutis: differunt verò & lepræ tantò grauiores sunt

impe
eleph
morb
alba
succe
falsa p
quæd
lent e
lepra
cran
etiam
& bu
impe
bus C
morb
sint, a
nim
morb
ta, q
traha

bres
rim
proj

Sectio tertia. 110

impetiginibus, & tantò altiùs serpunt, quantò elephas quàm lepra. Elephas enim etiam est in hoc morborum genere. Vitiligines, sunt macule cutis albæ, quæ ex crudis succis fiunt, & empyemati succedere solent. Papulæ ulcerosæ & multæ, ex falsa pituita aut bile fieri consueverunt, frequentior quædam scabies. Neq; tamen solùm hi morbi solent exacerbari vere, sed multi alii, vt cum epilepsia, hemiplexia quoq;, & apoplexia, & hemi crania. & cephalæa. Cùm rauedine & grauedine etiam catarrhus: cum angina etiam pleuritides & bubones, & continentes febres: cum lepra impetigine & vitiligine & arthitide, etiam morbus Gallicus. Nisi fortè morbus Gallicus, hi ipsi morbi aut horum aliquis aut duo trèsve illorum sint, aut horum aliquis cum alopecia (multis enim modis affectos videmus eos quos Gallico morbo laborare dicimus) hac vnica re addita, quòd ex putrefacto semine ortum malum trahat.

A P H O. XXI.

Aestate autem aliqui horum, & febres continuæ, & causi, & tertiana plurima & quartana, vomitiones, alui profluvia, lippitudines, aurium dolores,

Aphorismorum Hipp.
oris exulcerationes, genitalium putredines, & sudamina accidunt.

Meritò dicit aliquos eorum qui vere, æstate accidere. Nam furores, & angina, & fluxiones sanguinis, æstate etiam fiunt: imò verò magis etiam quàm vere. Bilis quæ æstate abundat, facit febres ardentes, & tertianas, & vomitiones crebras, & alui profluvia in biliosis naturis: hoc tendens ad intestina, illud tendens ad ventriculum. Lippitudines etiam facit, tendens ad oculos. Cæterùm illæ aridæ erunt cum mordicatione magis & pruritu & ardore, quàm succi effluione. Calor ingens facit reliquas febres continuas, putrefaciens succos: & aurium dolores, in flâmato poro auditorio. Oris exulcerationes facit ipsa saliuæ, quæ eo tempore est biliosa aut salfa. Genitalium putredines & sudamina, hoc est exudationes & exoriationes fiunt, quia tam humidæ & excrementosæ partes, tam calido tempore paratæ sunt putrere. Quartanæ non fiunt plurimæ, neque illæ longæ, sed vt priùs dictum est breues: fiunt tamé quibus crassus est sanguis, calore enim crassior redditur. Nam sanguis est res pertinens ad aquam & terram, vt Arist. etiã docet, crassescit quæ proinde calore, & crassior redditus, plus habet fæcis, quæ quartanæ solet esse causa.

APHO.

Autumno verò multi æstiu morbi, & febres quartana, & erratica, & splenes, & hydropes, & tabes, & vrinae stillicidia, leuitates & difficultates intestinorū, coxæ dolores, angina, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholia.

Semper sequentis temporis pars prima, habet morbos prioris temporis. Proinde autumno multi æstiu morbi fiunt: sed id enarratum est aph. 9. Quartanæ, & lienis inflationes, & tumores, melancholiæ redundantiam consequuntur, quæ eius temporis propria est. Quibus morbis solet succedere hydrops, debilitato hepate. Vt quartanæ solent succedere erraticis, quæ eo tempore fiunt, ob diuersitatem motuum, quam affert diuersitas temporis. Furores etiam & melancholiæ, fiunt ex melancholiæ motu: si vstione facta est, furores: sin minùs, melancholiæ. Eadem de causa morbi comitiales, illi nimirum de quibus dictum est ab eodem Hipp. 6. Epid. Comitiales plerunque fiunt melancholici, & melancholici comitiales: nimirum comitiales morbi ex melancholia. Tabidis esse malum autunnum. 10. etiam aphorismo priùs dixerat. Stilli-

cidia

Aphorismorum Hipp.

cidia urinae, & dysenteriae fieri possunt hoc tempore, reliquiis biliosorum excrementorum quae aestas genuit, expurgatis: quae si cum urina prodeant, stillicidia: si cum faecibus ventris, dysenterias aut saltem lienterias afferent. Ileos facit multus flatus frigidus & siccus, qui per autumnum totum solet flare (nihil enim magis obseruatum, quam autumnum flatuosum esse, & borealem) nam Boream faeces aridas reddere, aphorismo . 17. diximus. Flatuosos etiam facit esse hominum ventres. Flatus sursum deorsumque actus, faeces aridas facit impingere in intestina gracilia, idque affert ileum. Hic quoque facit multos dolores coxae, in iis qui eo morbo solent ex flatu laborare: atque nonnullis etiam bilis ex aestate relicta, nouo frigoris occursum in altum acta, eos dolores facit. Qui occursum frigoris in alius qui ad asthmata parati sunt, confluxiones facit ad pulmonem, asthmataque. Anginae quoque hac ipsa causa fiunt: tamen eas non suspicor esse autumnum tam familiares, quam alios morbos: sed in iis qui sint admodum parati, contingere.

APHO. XXIII.

Hyeme autem pleuritides, pulmonis inflam-

inflammationes, lethargi, grauedines, raucitates, tusses, dolores pectoris, laterum, lumborum, & capitis vertigines, & apoplexię.

Dolores pectoris & laterum vocat eos, qui sine partium interna inflammatione fiunt, ex frigore aut flatu aut crudis succis. Nam eos qui cum inflammatione sunt, vocauerat pleuritides. Nulla autem pars est quæ promptius laboret ob frigus aëris, quàm thorax, & cerebrum: quia in ambas has partes inspiratus trahitur. Facit ergo primum dolores laterum: qui si plenum corpus est, conuocantes fluxiones, pleuritides faciunt: quæ eò facilius fiunt, quòd euacuatio sanguinis percutem cohibetur ab ipso aëris circumfisi frigore. Pulmonis inflammationes, & lethargi oedematodes ac pituitosę inflammationes sunt: vt & grauedines ac raucitates & tusses ex pituitosa fluxione sunt plerunq; & vertigines & apoplexię, cerebro pituita repleto. Hoc autem frigidissimo & humidissimo tēpori familiare esse, satis constat. Lumborum regio, quam inanē etiam solemus nominare, à frigore lēditur faciliè, quia flatum faciliè capit, & partiū quę sunt inter inguina & alas est frigidissima, & à calidissimis membris (corde dico & hepate) remotissima.

A P H O.

Aphorismorum Hipp.

AHPO. XXIII.

Per aetates hæc accidunt: parvis quidem & recens natis pueris, aphthæ, vomitiones, tusses, vigiliæ, timores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

Initium vitæ ab ortu vsque ad tempus dentitionis describit. Nascuntur iis aphthæ, id est oris vlcera, ob detersionem quã serũ lactis facit, & ob crebrã linguę palati & totius oris cõfricationem emulsione factã, & ob cutis mollietate ac tenacitate. Hæret quoq; semper in iis partibus aliquid casei, quod putrescens magnopere malitiam vlcusculorũ auget. Vocatur hoc malũ vulgò a pud nostros Hispanos Oslin. Malum in pueris non contemnendum, nam si per incuriam nutritricis vires cœperit, exesiones solet facere inestimabiles. Merito euomunt recens nati crebra, cum pro amplitudine ventriculi vtantur multo lacte, & cum ventriculus insolens cibum continere facillimè grauetur, & irriterur. Nã hucusque per umbilicum capiebat infantulus alimentum. Tusses non admodum accidunt his, quæ non habent satis firma latera ad extusendum. sed prius his accidit ex magna fluxione suffocari. Quare aut supposititiam puto hanc dictio-

nem, aut non de omnino tenerrimis sed de vicinis iam dentitioni intelligendam. Vigiliam non tam intelligo hîc vocari, vigiliam longam (hi enim semper ferè dormiunt) quàm crebram excitationem cum pauore. Nam ob vitiatum aut crudam aut in grumos versum lac in ventriculo, solent crebrò cum quodam motu conuulsivo & quadam concussione repente exclamantes, more eorum qui territi sunt, excitari. Neq; enim fortasse verus timor fuerit, sed conuulsio & dolor: nam neque ad somniandum videntur satis multas rerum imagines cõcepisse. Umbilicus, ob præcisionem nuperrimè factam, periclitatur inflammari: maximè, si obstetrix tutò secandi satis perita non sit. Ab auribus etiam solent his quædam crudis succis similia manare, ob nimiam cerebri humiditatem. Haud satis scio, cur epilepsiam modò Hipp. miserit. Non enim videtur satis in sequentibus infantia partibus conuulsiones nominare, cùm intra 40. dies, & tribus quatuorve primis mensibus, multos hoc malo correptos & non paucos extinctos esse experimento didicerimus: cui non minimùm ratio quoque subscribit. Quin & ante septimum diem multos pueros conuulsione mori solitos, Aristot. docet. 7. de Historia animalium, vnde inquit fluxisse consuetudinem imponendi pueris nomina octauo die,

P

quam

Aphorismorum Hipp.

quam etiam scimus fuisse apud Hebræos.

APHO. XXV.

Ijs qui ad tempus dentitionis accedunt, gingivarum pruritus, febres, conuulsiones, alui profluvia, maxime cum edunt dentes caninos, & crassissimis puerorum, & ijs qui duras aluos habent.

Vt Aristo. monet eo libro quem nuperri-
mè citauimus, alia animantia cum dentibus
nascuntur, pueris verò post ortum fiunt. Cu-
ius rei causa est, in ossium raritate & molli-
tie: quæ in hominum nascentium corporibus
tanta est, vt non potuerint in ipsis fieri den-
tes & firmari. Nasci incipere septimo mense
se à puerorum ortu, docet ibidem Arist. Hoc
tamen ne vt perpetuum intelligatur, sed vt
quod plerunque fit: scimus enim multis ne
octauo quidem solere incipere. Causam qua
quidam maturiùs, quidam tardiùs dentire in-
cipiunt, in qualitate alimenti esse putat illo ipso
loco, & quinto de Generatione animalium.
Nimirum, inquit, eos qui vtuntur calidiori
lacte, citiùs: qui frigidiori, tardiùs dentes
dere

dere. Verùm bona pars causæ etiam erit in firmitudine facultatis naturalis, & soliditate ossium, puerorum. Pruritus gingivarum, manifestum est cur fiat, cùm erumpunt dentes. Febres, ob inflammationes gingivarum. Alui profluvia, quia & accipitur plus alimenti quàm coquitur eo tempore, & succi omnes in puerulis bilescunt, mouentq; biliosas deiectiones. Accipiunt plus lactis quàm expedit, quia cùm multum clament vagiantq; præ dolore, compescuntur crebrò mammis & lacte. Bilescunt ob febres & inflàmationes: experimur enim ad ignem facillimè amarescere omnia dulcia & tenuia, quales lactentiũ succi sunt, febris verò igni non est dissimilis. Conuulsiones quouis tempore corripere solent puerorum corpora, quia humi dissima sunt, quare repletionibus exposita. Sũt eadem ob molliriem dissipatu facillima, quare etiam euacuationibus exposita sunt. Nervi verò illorũ, cuius noxę patent ob debilitatem. Omnes dentitionis noxę quę dictę sunt, tũc ledũt maximè cùm canini dẽtes prodeũt, quia hi sunt teretes. Nã molares etsi superna parte sunt lati, inferna tamẽ qua sunt infixi, sunt angustiores, & ex latiori rarioriq; osse prodeunt. Crassi etiã pueri magis expositi sunt dictis malis, quia sunt pleniores succis. Quę ipsa causa facit, vt qui duras aluos habent, læsiones illas magis

Aphorismorum Hipp.

accipiant. Nimirum dura aluo cum euacuetur minus, repletur magis corpus. Neque vero adstrictis succedent solum alia quæ diximus, sed & alui profluvia maiora, ubi semel fluere cœperint. Nimirum habent plus quod bile scatet & influens in intestina profluvia moueat.

APHO. XXVI.

Vbi etate paulum processerint, tonsilla, vertebrae quæ in occipitio est ad anteriora luxationes, asthmata, calculi, lumbrici rotundi, & ascarides, verruca peniles, satyriasmus, strumæ, & alia tubercula præcipue verò prædicta.

Hæc est tertia pars pueritiæ. In qua tonsilla, id est glandulæ quæ in radicibus linguæ adiacent, inflammantur ob magnum calorem, & multum humorem. Vertebrae colli ad interna reuulsio facit speciem quandam anginæ quam grassatam esse quadam tempestate Hippocrates. 2. Epid. narrat. Reuulsionem illam vertebrae facit affectio quædam ligamentorum conuulsioni similis. Quæ, eadem causa quæ

reliq̄uæ conuulsiones, in pueris contingunt
 frequentius quàm in adultis. Dicit verte-
 bram quæ in occipitio est, quam vertebram
 dicat non explicans: sed in primis duabus colli
 vertebris id fit crebrò, in iis quæ sunt infra den-
 tiformem rarò & cum multo minori periculo,
 vt loco citato ipse Hipp. dicit. Quia duæ pri-
 mæ maiores sunt sequentibus: quare magis com-
 primunt euulsæ, & mobiliiores sunt. Nam
 super illis mouetur caput, super prima in an-
 teriorem & posteriorem partem, super secun-
 da in gyrum, quare citius euelluntur. Lum-
 bricorum est triplex genus, duo tamen gene-
 ra nominauit Hippocra. solũ, quia lati vermes
 rarò fiunt. Horum differentiam & loca quæ
 bus gignuntur, alibi diximus. Causa ex qua vt
 materia fiunt, sunt quæ semicocta ex ventricu-
 lo cùm venerint, in intestinis mediocriter pu-
 trescunt. Pueri ergo cum multo crudo suc-
 co abundant, ob voracitatem, materiæ ha-
 bent multum, quæ in corporibus calidis &
 humidis facilè putrescunt: ea verò putredo
 non est maligna, quia calidum innatum quo
 pueri abundant, nunquam deponit omnem cõ-
 coquendi vim. Verrucarum est etiam aliud
 genus quod formicam vocant, quæ non mi-
 nùs in pueris fieri solent, quàm acrochordo-
 nes, id est pensiles. Libuit tamen has nomi-

Aphorismorum Hipp.

nare, ut alia etiam intelligerentur. Vtrunque horum genus, & strumæ (ita vocantur quæ ab aliis scrophulæ, scirrhi quidam in collo) & alia tubercula cruda, ex redundantia crudorum succorum fiunt. Quin & asthmata quoque, pleno pulmone crudis succis. Satyriæ fini hoc loco dicuntur tubercula post aures oborta, quæ aliis tuberculis ortum & causam similem habent. Nam id significasse antiquis hoc nomen, autor est Gal. lib. de Antiquis nominibus. Elephantem, aut intetionem pudendi, aut eminentiam ossium temporum, aut aliquid aliud eorum quæ id nomen significare solet, non est consentaneum hîc intelligi. Calculi fiunt pueris in velsica, ut adultioribus in renibus. Quia cum descendant multa cruda & crassa cum urina, in renibus tamen non hærent, quia multus in illis calor, quæ aquea tantum sunt liquat, liquataque elabi facit: reliqua non liquata, sed per molles laxosque ob humorem & calorem renes exlabuntur, quæ contrariis de causis in senum renibus hærent. Verum illa ipsa, in velsica ob maiorem moram quam in amplo cauo contrahunt, cõgestione lapides fiunt: atque si quid in iis est terreum, aut partim terreum partim aqueum, calore & congestione concresecunt. In quam sententiam, ab eodem Hippocra. dictum est: Post mictum concretio in pueris, an
quor

quoniam calidiores? Miror cur Hippocra. referens morbos pueriles, exanthematum oblitus sit, quæ illis ferè solis, iisq; ferè omnibus solita sunt euenire: eaq; duplicis generis, alia variole, alia morbili à latinis dicuntur. Ex reliquiis mestrui sanguinis, ebullitione ad cutem excretis fieri plerunq; , probabiliter coniectant quidam: & quia malitiã succi præ se semper ferunt, & quia in pueris plerunq; fiunt. Sed quando in adultis etiam nonnunquam fiunt, fient certè nonnunquam non ex dicta causa, sed ex alia illi analogia quadam respondentem, maligno inquam sanguine. Sed quoniam hæc omisit, & ego alio loco dixi, hæctenus modò. In aliquibus codicibus legitur, & strangurię. Neque mirum, nam accidit etiam id malum pueris ob debilitatem musculi claudentis os vesicæ.

AHP. XXVII.

Grandioribus adhuc & ad pubem accedentibus, horum quidem multa, & febres chronicae magis, & ex naribus sanguinis fluxiones.

Non est intellectu facile, de quibus loquatur hic Hipp. Nam illud nomen, ad pubertatem acceden-

Aphorismorum Hipp.

cedentibus, non tam videtur quadrare ijs qui in
adolescētia iā sunt, q̄ vltimæ pueritiæ parti quæ
adolescētiæ est proxima, à. 7. ad. 14. annum. Ta-
men sequenti apho. nonnulli morbi solvuntur,
cū ad pubertatem accedunt. Quo loco eādē
prorsū dictione vtitur, qua hīc: tamen illud
nullatenus de vltima pueritiæ parte ante puber-
tatem intelligi potest. Nam morbi de quibus il-
lic loquitur non iudicantur, nisi cū menstrua
iam eruperunt aut semen viris: id quod intra ip-
sam adolescētiā est. Atque adēdō solvi solent
quavis adolescētiæ parte, alijs prius, posterius
alijs. Atque adēdō vltimus solutionis terminus,
quemq̄ si morbi excefferint, solent consenes-
cere, est. 25. annus, vt. 7. apho. 5. part. idem Hip-
pocra. dicit. Ergo non de pueris nōdum ingres-
sis adolescētiā dicit modō, ad pubem acces-
dentibus, sed de pubescentibus: pubescūt verō
adolescentes ipsi in prima adolescētiæ parte.
Atque ita videtur mihi Hippocra. non omisisse
adolescētiæ ætatem, vt Gale. Comm. 29. apho-
risimi affirmat. Nam si hīc agit de vltima pueri-
tia & initio pubescendi, & adolescētiā reli-
quam omisit, profectō apho. 29. quo ita dicitur,
In iuuenibus sputa sanguinis & tabes & epilep-
siæ, est de iuuenibus inter. 25. & 35. annum cō-
stitutis. Et. 30. quo ita dicitur, Iis verō qui hanc
ætatem excefferunt, asthmata, pleuritides, peri-
pneumoniæ,

pneumoniæ, lethargi, phrenitides, caufi, diarrhæ longæ, cholæræ, dysentericæ, lintericæ, & hæmorrhoides : est de confistentibus ætate qui 35. annum iam excefferunt . Sed cur iuuenibus accidant fputa sanguinis & tabes? aut cur confistentibus quorum iam corpora frigescunt, phrenitides, caufi, & cholæræ? Certè Gale. ipse aded hæret in caufis horum , vt vel hac solùm re admonitus deberet intelligere, non obseruare hîc Hippocratem communem illam ætatum partitionem, in pueritiam, adolescentiam, & iuuentutem, & consistendi tempus , & senectutem, vt alijs locis ipse idem Hippocra. solet obseruare: sed aliam partitionem, quam iam explico. Coniungit semper Hippocra. in his apho. atque in idem caput redigit, ætatis prioris finem cum initio posterioris : ita vt à medio prioris ætatis, ad medium posterioris cõputationem faciat: haud quaquam singulas ætatum per sese & integras referat. Vt. 24. aphorismus, sit de recens natis vsque ad septimum mensem aut paulò plus, tunc enim dẽtire incipiunt: vigesimus quintus, de iis qui sunt inter mensem septimum & quartum circiter annum: vigesimus sextus, ab hoc anno vsque ad vndecimum aut duodecimum . Hic aphorif. est de iis qui sunt inter vndecimum aut duodecimum, & decimum septimum, aut decimum octauum. Qui hunc sequetur vno inter-

P 5 posito

Aphorismorum Hipp.

posito. 29. de ijs qui sunt inter. 18. & 28. Trigesimus, de ijs qui mox sequuntur vsque ad finem consistentiæ. Hoc ita habere apertè intelliges, perpendēs quàm aptè quadrent cum hac enarratione quæ Hipp. docet, & nomina quibus utitur, & quàm difficilè se explicet Gal. qui aliam partitionem putauit Hippocratem hîc sequutū esse. Vel illud nomen quo Hipp. hîc utitur, qui ad pubertatem accedunt, manifestum est dici, non de tota adolescentia. Neque verò de ijs qui nondum ingressi sunt adolescentiam, sed de dicta ætate: quam qui agunt, multos morbos patiuntur eorum qui prioribus ætatibus familiares esse dicebantur. Et febres chronicæ magis sunt enim primis pueris acutiores & celerioris iudicationis morbi, ob magnam illam euacuationem, quam insitam habent, ob mollitiem corporis, & robur expultricis facultatis. Fluxiones etiam solent accidere his ex naribus, eadem certè ratione, qua fœminis solent eo tempore incipere menstruæ fluxiones. Nimirum concoctione multa adhuc durante, cessante verò dissipatione illa magna, fit maior sanguinis congestio, quæ cum robore facultatis fluxionum sanguinis causa fit.

APHO. XXVIII.

Plurimi

Plurimi verò morbi pueris iudicantur, alij quidem quadraginta diebus, alij septem mensibus, alij septem annis, alij autem ad pubertatem accedentibus. Qui autem pueris perdurauerint, & non fuerint finiti circa pubescētiā, aut fœminis cū menstrua erumpunt, diuturni fieri consueverunt.

Hieremias intelligit verbum illud iudicantur, hîc non dici, quasi finiuntur aut solvuntur, sed quasi dixisset, mutantur morborum genera. Quandoquidem, inquit, non accidunt pueris tam diuturni morbi, vt septimo mense expectāda solutio sit, ac multò minùs septimo anno. Sed lapsum esse illum, apertè indicant verba illa, Alij ad pubertatem accedentibus: qui autem perdurauerint, & non fuerint finiti, diuturni fieri consueverunt. Nam illud, perdurauerint & nō fuerint finiti, opponitur verbo, iudicātur, vt contrarium contrario. Sed illud non fuerint finiti, idem est ac si dixisset, non fuerint soluti. Nam addit, diuturni fiunt: hoc verò est, non solui sed produci in longum tempus: ergo illud iudicantur, idem est dictu atque solvuntur. Fallitur ergo ille: nam verbum iudicantur,

Aphorismorum Hipp.

tur, hîc vt aliis etiam locis dicitur de solutione morborum : Nec tamen proinde puto significari hîc, morbos puerorum durare. 40. dies & 7. menses, & 7. annos, & 14. sed lōgos morbos qui illis fiunt, his temporibus finiri solere: & eos qui solent crebrò accidere, his ipsis temporibus solere cessare: ita vt non repetant. 40. nēpe diebus aut. 7. mensibus aut annis, nō à tempore quo morbus incepit, sed à pueri ortu. Nō enim minùs expectanda epilepsia iudicatio est in adolescentia; siue cœperit tertio aut quarto ætatis anno, siue statim ab ipso pueri ortu. Hoc verò est expertissimum, neque sine causa: nam hi temporum articuli, afferunt corporibus insignes mutationes. Quadraginta diebus, vt Hippocra. docet lib. de Partu octomestri, soluitur defatigatio ex labore partus. Hinc fit, vt post diem septimū (hic enim omnium primus) quædragesimus arguere soleat fœtus qui nō exeunt vitales. Quicquid ergo mali ex labore exitus cōtraxerunt, intra dictos dies soluitur, nisi priùs moriantur infantes. Septimo mense magna ex parte incipiunt dentire. Septem annis, & dentitio & dentium commutatio perfecta fit. Incunte adolescentia fœminis profluunt mēstrua, maribus semen & ex naribus sanguis, quibusdam per hæmorrhoidas: quæ magnum momentum habere ad morborum iudicationes, apertū est.

Quin

Sectio tertia. 119

Quin & priores mutationes insignes cum sint, quod prædictis notis ipsa natura declarat, faciunt ad morborum iudicationes. Siue ergo paralysis partium aliquarum, siue epilepsia à principio, siue multorum vermium copiosa & frequens generatio, siue strumæ, siue multa & diuturna scabies, siue aliud quippiam tale adsit, hæ mutationes expectandæ sunt. Quæ omnes si nõ suffecerint, exigua salutis hominis spes superest, diuturni enim fieri consueuerunt: quod alibi dicit, commoriuntur, scilicet durare consueuerunt vsque ad mortem.

APHO. XXIX.

Iunioribus sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, morbi comitiales, & alij morbi, maximè autem prius dicti.

Iuniores qui dicantur hîc, prius diximus: id est scilicet qui à decimo septimo aut octauo sunt, ad. 27. aut octauum, aut circiter hæc (nam nihil in his potest esse exactum) Qui meritò spuitione sanguinis crebrò laborant. Nam cum hæc ex ruptione aut corrosione aut laxitate vasis semper fiat, ruptio verò missis manifestis causis à plethora, corrosio à qualitate sanguinis mordaci

Aphorismorum Hipp.

daci, laxitas per calorem & humorem: ad omnes has causas est dicta ætas paratissima. Nam à calore & humore partium nondum abest longè. Multitudinem sanguinis habet, cum sit ipsius adolescentiæ pars: atque bilefcere iam incipit, atque mordax fieri, cum iuventutis quoq; bonam partem accipiat. Itaque tota dicta ætate, sputa sanguinis fiēt: in prima eius parte, ex multitudine, non perseverante etiam dum suauitate: in secunda, ex acrimonia, multitudine nondum consumpta. His accedunt vehemētes morus huius ætatis, quibus sæpe in thorace rumpuntur vasa: accedunt quoque alia errata, quæ iuuenes minùs solent cauere. Sputo sanguinis statim solent tabes succedere. Febres acutæ, ex sanguine aut bile fieri solent: abundat verò salis utroque succo ætas hæc. Sed quod de morbo comitiali scripsit, est longè difficilius: quodque Gal. nō tam explicat, quàm reprehēdit. Sed quid Hippocrate dignum possit significare, iam dico. Nō solùm enumerationē facit Hipp. cum tēpora & ætates percurrit morborū, qui ijs temporibus aut ætatibus fiunt, sed eorū qui exacerbantur. Nam ita per propositionem dixit Hippocr. ipse: Morbi quidem omnes omnibus temporibus fiunt, præcipuè autem quidam quibusdam illorum & fiunt, & exacerbantur. Quod ille de temporibus dixit, ego de ætatibus etiam intelligo.

Sectio tertia. 120

intelligo . Ergo comitiales morbi etsi in iu-
uentute rarò fiunt, tamen qui à pueritia ve-
niunt, neque mutatione ætatis soluti sunt, per
iuuentutem exacerbantur. Et qui in iuuen-
tute fiunt, dum durat iuuentus, acerbius vr-
gent & crebrius repetunt, quàm iuuentute iam
elapsa. Nam comitiales morbi, qui ex pitui-
tosis solùm excrementis pendent, mutata ætate
ad iuuentutem soluuntur. Ergo qui fiunt in
iuuentute, aut antè facti iuuentute non curan-
tur, plerunque fiunt ex bile: cuiusmodi accidere
solent picrocholis per consensum ventriculi,
vt Grammatico cuidam accidisse Gale. refert.
Illi verò non solùm non soluentur iuuentute,
sed exacerbabuntur redundante calore & bile:
repetet ergo crebrius. Alios etiam morbos fieri
in hac ætate, meritò dixit: per paucos enim corù
qui accidunt, nominauit.

A P H O. XXX.

*His qui hanc ætatem excesserunt, asth-
mata, pleuritides, peripneumonia, le-
thargi, phrenitides, causi, diarrhœa diu-
turna, cholera, dysenteria, lienteria,
hamorrhoides.*

Hic

Aphorismorum Hipp.

Hic apho. apertiùs etiam quàm priores, declarat, Hippocratem híc sequi eam quam dixi partitionem ætatum, qua singulæ ex duabus partibus conflatæ sunt. Nam referuntur híc morbi quidã iuuentuti familiarissimi, cuiusmodi phrenitides, causi, & cholera: hi enim ex magno ardore & multa bile habent ortum. Referuntur alii familiares cõsistentiæ, vt asthmata, peripneumonia, lethargi, diarrhæ, & lienteria, & multò magis hæmorrhoides. Nam ex melancholia nascuntur hæmorrhoides, quæ in consistendi tempore redundat. Quare & melancholia morbus, & quartana, & morbi alii melancholici subaudiendi debent. Reliqui dictorum morborum fiunt, quia non minùs appetunt consistentes quàm iuvenes, & insumunt in nutritionem minùs, quia duriores iam & densiores facti, minùs dissipantur: & hac ipsa de causa, & quia sunt frigidiores, minùs rapiunt, distrahuntq;. Ergo multò plus succorum in visceribus illis colligitur: quod si pulmo paratus est accipere: fit peripneumonia, aut asthma, illud calidioribus, hoc frigidioribus: si cerebrum, lethargus: si nullum horum, humectatur nimis venter fiuntque diarrhæ aut lienteria. Pleuritides videntur vtrique partii huius ætatis familiares, posseque in hanc aut illam partem inclinare. Nimirum frigidioribus naturis fient pleuritides, si quando in ipsa iuuentute:

tute: calidioribus in consistendi tempore. Nam talibus neque feruor sanguinis est adedè extinctus, vt non possit fluere in eam partem, neque tanta iam dissipatio vt abeat insensibiliter effluxio.

APHO. XXXI.

Senibus accidunt difficultates spirandi, destillationes tussim afferentes, stillicidia vrinae, difficultates vrinae, articulorum dolores, renum mala, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliae, ventris & oculorum & narium humiditates, hebetudines oculorum, glaucedines, difficiles auditus.

Senibus accidunt difficultates spirandi, ob debilitatem facultatis animalis qua spiramus, & duritiam instrumentorum, & viarum oppletionem à crassis excrementis & pituitosis quibus redundant. Quæ ipsa redundancia facit destillationes cum tussim, articulorum dolores, renum mala, vertigines, apoplexias, ventris oculorum & narium humiditates. Iuuantibus ad eorum

Q

mor-

Aphorismorum Hipp.

morborum ortus, singularum partium debilitate, & viarum angustia. Habent senes stillicidia vrinæ, resoluto musculo qui claudit vesicam: resolutionem enim patiuntur sepe ob pituitam quam congerunt. Difficultates vrinæ, quia & fibræ vesicæ & muscoli abdominis ob siccitatem iam difficilè flectuntur. Mali habitus eis sunt, quia malo succo nutriuntur eorū membra, malum enim gignant. Pruritus fiunt, quia quæcūque in eis aut per putredinē aut aciditatem mordacia fiunt, retinentur, utpote cute iam crusta modo durata. Vigiliæ eis familiares sunt ob cerebri siccitatem. Quin & cū ob excrementa pituitosa veteris malo corripuntur, somnus eis accidit difficilis & interruptus. Difficultates videndi & audiendi, quin & utcūq; aliter sentiendi eis accidunt, propriis sensuum instrumentis admodū iam intemperatis. Glaucedines fiunt, exiccato absumptoq; humore crystallino, & reliquo etiam oculo patiente iam tabe. Hæc omnia eò magis eueniūt, quò homo morti propior fit.

A P H O.

APHORISMORVM HIP-
POCRATIS, SECTIO
quarta.

APHO. I.

*Utero gerentes medicari, quadrime-
stres & vsq; ad septimū mensem, sed
has minùs. Recentiora verò & antiquio-
ra, cauere oportet.*

In utero gerentibus non solùm expurgatio,
sed etiam quoduis aliud auxilium quod magnū
fit, tentatur cum periculo abortus. Nam omne
auxilium magnum, debilitat facultatem. Expur-
gatio tamen peculiari quadam ratione nocet:
nam debilitat fœrum, qui debilitatus fit vt pon-
dus alienum, atque pondere rumpit acetabula.
Accedit irritatio vteri & ipsius fœrus: quam du-
plici ratione facit medicamentum, primūm
qualitate deleteria, deinde & extractione succo-
rum. Irritatur enim vis expultrix vteri, vt & a-
liorum omnium membrorū, cū sit eorū quæ
retinentur extorsio. Facit etiam medicamētum
expurgans aborsum, vt Auerroës dicit, prouo-
cas mēstrua: est enim omne expurgās diureticū

Q 2

etia n

Aphorismorum Hipp.

etiam, atqui quod diureticum est mēstrua ciet,
omnia verò mouentia mēstrua abortus faciūt.
Itaque multis magnisque de causis periculo-
sum est expurgare gerentes vtero, quouis foeta-
tionis tempore. Magis tamen primis & vltimis
mensibus quàm mediis, quia facultas retentrix
primis mensibus nondū satis firmiter apprehen-
dit, vltimis verò iam incipit expultrici cedere:
quare his temporibus minor irritatio faciet vt
deponat. Accedit, quòd Gal. dicit, primis mensi-
bus esse acetabula molliora, vltimis aridiora iam
quàm vt satis firma esse possint: primis enim fa-
cile ruptilia, vltimis fragilia sint. Neq; verò me-
diis mensibus permittit Hippo. expurgare vtrū-
cunque habeat morbus, sed si materia turget.
Tunc enim facilius agitur expurgatio, quare &
cum minori corporis commotione, & cum mi-
nori violentia. Antiquiora & recentiora dicitur
de causis caueri vult Hippo. Contendunt enar-
ratores hoc loco de omnibus aphorismi parti-
bus, atque in singulis in diuersas sententias di-
strubuti sūt. Primū an quarto mense permit-
tat Hippo. expurgare, an nō, sed post quartū. De-
inde an septimo, an non, sed ante septimū. De-
inde an illud cauere, sit nequaquam expurgare, an
cautè & rarè expurgare: nā verbū videtur vtrū-
que significare posse. Ego de singulis breui di-
cam, quod sentio. Hippo. haud dubiè excipit ab
expur-

expurgatione tres primos & tres vltimos menses, permittens eam quarto quinto & sexto: nã id aperte declarant verba illa, quadrimestres & vsque ad septimum. Accedit, quòd ratio ipsa in dicat septimum excipiendum esse: quo enim mense maius abortus periculum sit, quàm quo sponte & vterus & infans solent tentare partiũ? Respondent qui aliter putant, hac causa additum esse ab Hippo. sed has minùs, quasi diceret, sed eas quæ in septimo mense iam sunt, minùs quàm quæ quarto quinto & sexto. Sed profectò non fuisset satis dixisse, sed has minùs, nisi septimestres omnino excepisset ab expurgatione. Non enim solùm paratiores sunt ad abortum septimo quàm sexto, sed etiam quàm tertio mense, quem tamen exceperat. Illud ergo, sed has minùs, fortasse dixit de iis quæ in sexto mēse sunt, conferens cum quarto & quinto. Sed quod de eius dictionis enarratione probatissimum puto, statim dicam. Quidam tam rigidè intelligūt hanc sententiam Hippocratis, & illi hærent, vt ita statuunt: primis & vltimis mensibus nihil expurgans his esse dandum, sed cùm summa vrget necessitas, casia aut manna esse vtendum. Mediis mensibus, si materia turgēt, licere verè expurgantibus vt: sin minùs, ne tunc quidem. Alii dicunt, etiam citra turgentiam tentari aliquando vsum rhabarbari & agarici & talium,

Q 3

quæ

Aphorismorum Hipp.

quæ non sint potentissima, sine magno periculo: idque dicunt se experimento habere exploratum. Ego de re ita statuo, Hippocratē hinc docere quod priores illi intelligunt, expurgare solum mediis mensibus, atqui ne illis quidem nisi turgeat succi: ceterum (quod sepe dicere soleo) præceptum nullum quod practicum sit esse perpetuum, sed doctrinale. Nihil enim tam ex inviolabilibus præceptis procedit, quam ex prudentia medici periti & circumspecti: qui cum omnia facienda cauendaque norit, & quid in singulis utile quid noxium sit, & indicationes omnes componit, singularum vires animadvertit, operaturque semper pro ratione potentioris, aliis non omnino prætermisissis. Ergo ita quoque hoc præceptum, cum practicum sit, observari debet. Nimirum raro in utero gerentibus tentandum est expurgare, atque adeo rarius multo primis & ultimis mensibus. Quanquam ne tunc quidem adeo, ac si non gererent utero: est enim tunc quoque indicatio foetationis purgationi aduersa. Atque hoc est quod dixit, sed has minus: id est, sed gerentes utero etiam à quarto usque ad septimum & turgete materia, minus purgabis quam si non gererent utero eadem passione laborantes. Non mirum tamen, si summa te adigente necessitate mediis mensibus rhabarbarum aut agaricum aut aliquid tale des. Nam dicit etiam Galante. 14. annum non esse

se mit
practi
possis
non r
neq; v
multo
liquat
quã h
lenier
ceptis
ci: ali
impru
indig
est spo
gendu
quia s
rire. T
mnin
nedu
gnans
bona,
uis, se

In
pore,
Quo

se mittendum sanguinem: sed quia præceptum practicum est, intelligi debet ut doctrinale: possis enim vel ante quartum aliquando, Galeno non repugnās, venā secare. Quin etiā nō mirer neq; vituperē, si quis perspecto in gerēte vtero multo robore, atq; magna virgēte necessitate, aliquando ante quartū tale pharmacū ppinet: quāquā hoc perrarò tērabit medic⁹ cordatus, sed cū leniētibus trāsiget. Itaq; in omnib⁹ practicis præceptis locus magnus relictus est prudētiē medici: aliòquin nō adedō præstaret medicus prudens imprudēri. Occurrit hoc loco questio, si affectio indiget medicamēto vehemēti, & aliòquin nō est spes posse id citra abortum sustineri, quid agendū? Dicūt quidā, dandū esse medicamentū, quia satius est abortū fieri q̄ matrē cum foetu perire. Tamē à nostris Theologis accepimus, si omnino aperta cōiectura sit abortum fore, abstinēdum esse à pharmaco vtrūq; periclitetur prægnans. Non enim agēda sunt mala, ut eueniant bona, neq; pro vita hominis tentandū est quiduis, sed quod licet solūm.

A P H O. II.

In expurgationibus talia educere è corpore, qualia si spōte prodirēt vtilia essent. Quæ verò contrā exeunt, cohibere.

Q 4

Hic

Aphorismorum Hipp.

Hic aph. in secundo primæ particulæ continetur, estque illic enarratus. Illud vnum hîc monito, dixisse Hippocratem, Cùm non fluunt qualia oportet, cohibendam esse expurgationem: nõ quòd omnis euacuatio quæ est symptoma, sit cohibenda: sed quòd omnis quæ qualitate est præter naturam, cuiusmodi ea quæ hîc describitur, nocet, estque mala causa, quare cohibenda est.

APHO. III.

Si talia purgentur qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt. Contraria autem difficulter.

Hic aph. in fine primæ particulæ scriptus, & enarratus est.

APHO. IIII.

Expurgare astate superna magis, hyeme inferna.

Quòd quidam superna expurgare, vomitu expurgare: inferna, deiectione vocet, ex sequentibus aph. palàm fit. Sunt enim. 6. 7. 8. 9. & 4. in eadem disputatione, in cõsideratione an per superna an per inferna expurgare expediat. Atque hoc. 4. aphorismo ex nõnaturalibus rebus,

nomis

Sectio quarta. 125

nominatis temporibus anni: in .6. & 7. ex naturalibus, nominato habitu corporis: in reliquis ex rebus præter naturã, nominatis quibusdam affectionibus, id inuestigat. Ergo inquit æstate per superna, hyeme per inferna. Quia scilicet hyeme crassi, & qui deorsum repunt, succi redundant: æstate tenues, & qui facillè sursum regurgitant. Expurgationes verò curãdum est vt minima cum violentia, quo ad fieri possit, agãtur. Ergo neque hïc quoque erit hoc perpetuum, vt æstate omnes purgentur per superna, sed qui abundant bile: nam si quis eo tempore pituitoso morbo laboret, est aliter agendum. Neque verò huic loco putandum est contrarium esse alium, ex lib. de salubri victus ratione, quo ita scriptũ est: Sex hybernis mensibus vomere vtile est, nã & pituita plus & capitis grauitas subest: in æstate verò clysmatum sit vsus. Nam cõsulit Hipp. hoc loco æstate per superna, hyeme per inferna expurgare, cùm est animus totius corporis aut multarum partium expurgationes moliri: illic tamẽ monet aliud, quod est longè vtilissimum, nimirum expurgare ipsum ventriculum à pituita per hyemem, & ipsa intestina à bile per æstatem. Quia in ventriculo congeritur pituita multa, & in intestina descendit è sua velsica bilis.

APHO. V.

Q 5

Sub

Aphorismorum Hipp.

Sub Cane & ante Canē difficiles sunt expurgationes.

Quidam intelligunt dici hinc ab Hipp. sub cane & ante canem, id est post canem & ante canem: atque dicunt cum dixisse, parum ante & parum post caniculam difficiles esse expurgationes: quasi his dictis, & ipsum caniculæ tempus intelligeretur. Alii intelligunt, sub cane & ante canem: quasi diceretur, eo tempore quo viget canicula, & tempore omnino aduerso, hoc est in media hyeme, difficiles sunt expurgationes. Verum hæc enarrationes, etsi non ferant præ sese falsas sententias, non satis quadrant cum litera. Nam hæc phrasis sub cane, nihil aliud significat quàm vigente cane: vt hæc sub Philippo Rege, significat regnante Philippo. Hæc verò, ante canem, significat antequàm canis oriatur: vt ante Philippum Regem, significat antequàm Philippus regnare cœpisset. Nominis canis non omnes videntur vti eodem modo. Nam Gale. eam stellam quam vulgò vocant Caniculam, vocat primo Epid. Sirium & Procyon: Canem verò non nisi per abusionem appellari posse dicit. Astrologi eam quidem Sirium à verbo *σικαίνω*, hoc est siccare vocant: Procyon verò id est Antecanem, non nisi aliam stellam, quam dicunt canem minorem. Hinc capiunt quidam

quidā occasionē altercādi de canis nomine, cōtē
duntq; astrologos hoc tēpore ab vsu antiquorū
recessisse. Mihi verò certū est, rē ipsam vt habet
enarrare: hęc enim vsū nominum & hūc aph.
declarabit. Est sydus quoddam multis stellis cō-
stans, quod à figura cœperunt homines canem
appellare. Hic habet in maxilla insignem quan-
dam stellam, quam & Gale. & astrologi Sirium
vocant: hęc est quam vulgò vocant caniculam,
& astrologi canem maiorem. Sunt canī illi in
humero tres stellæ insignes, quas astrologi a-
nimaduertunt, Gale. verò non animaduertit.
Hanc vocant astrologi canem minorem con-
ferentes cum Sirio, & Procyon, id est ante
canem: quod nomen Gale. dedit Sirio, con-
ferens eum cum toto cane. Sirios seu canis o-
ritur cosmicè, id est simul cum sole, in media
æstare, appellanturq; dies illi quibus ita ori-
tur caniculares, qui fere sunt. 40. Oriri inci-
pit neque quauis in regione, neque quouis
tempore eadem die. Nam hīc Compluti in-
cipit hoc seculo apparere cum sole. 19. Iulii,
Hispani prius, Burgis posteriùs. Nam cū ca-
nicula oriatur vltra solem, inclinans ad me-
ridiem, iis qui citra æquinoctialem sumus ver-
sus Antarcticum polum, tantò tardiùs ap-
paret, quantò ad polum magis accedimus,
ob spheræ obliquitatem maiorem. Eādē
de

Aphorismorum Hipp.

de causa signum illud trium stellarum, quod in humero totius canis est, oritur aliquot dies ante Sirium, omnibus qui sunt citra æquinoctialem: quia scilicet vergit id signum magis ad septentrionem, quàm Sirius. Qua causa vocatum est id signum Procyon, id est, Antecanem, atque dies ab orto Antecane vsque ad ortum canem, appellatur prodromi, id est præcurrentes, qui ferè sunt decem, ex quibus & reliquis frunt ferè quinquaginta. Quò respiciens Hippo. ipse lib. de Medicamentis expurgatibus, ita scripsit: Tèpore estatis à canis ortu dies quinquaginta vitare oportet, & nō dare pharmacū. Hæc illo in loco. Nimirū illis diebus quibus hæc signa oriuntur cosmicè cum sole, maximè viget calor, ardetq; totus aër. Quo fit, vt expurgationes sint difficiles, & quia facultates per tantam temporis intemperiem languent, & quia epoto pharmaco facilè viscera erysipelas contrahunt: & calor aëris distrahens pharmacum, facit ne expurgatio succedat. Hoc ergo est quod Hipp. dicit, Expurgationes sunt ἐργωδέες, id est difficiles & laboriosæ, laborem & periculum afferentes egrotanti, sub cane, hoc est orto iam cane, & ante canem hoc est in prodromis, aut orto antecane. Sed constat, si causa omnis in aëris calorem merito reiciebatur, perinde intelligi debere atque si esset scriptum, Cùm maximus calor est, difficile

les sunt expurgationes. Constat autem Hippocratem id significasse dicentem sub cane, quia canis oritur cum sole, cum sol est in Leone: quo tempore in hac mundi parte viget maximè calor. Atqui fortasse melius fuerit ita dici, Vigente calore aëris, difficiles sunt expurgationes. Nam cum ut parum antè dictum est, non omnibus seculis oriatur canicula eisdem diebus (id quod motus proprius octauæ & nonæ spheræ facit) futurum aliquando est, ut canicula oriatur in medio vere: quod cum tulerint secula, non erunt sub cane difficiles expurgationes. Sed apud me illi dies sunt sub cane, quo est maximus calor quocunque die fiat.

A P H O. VI.

Graciles & ad vomendum faciles, per superna purgare, cauendo hyemem.

Qui gracilis est ex morbo, non debet vomere. Nam ita nulli profectò magis quàm tabidi deberent, quos tamen statim dicit nunquam esse ducendos ad vomitum. Sed verè à Celso dictum est lib. I. cap. 3. Vomitus inutilis est gracilibus, ex morbo scilicet. Neque verò utile est vomere gracilibus omnibus, etiam iis qui citra morbum extenuati sunt, nisi graciles sint natu-

Aphorismorum Hipp.

ra sua, & à primo ortu. Nam quid verat hominè
obesum naturâ, extenuatum esse modò causa a-
liqua, qui tamen nulla ratione erit ad vomend-
um facilis. Is ergo gracilis, qui à principio ta-
lis est: sed neque is omnis, sed qui non ob siccit-
tatem, aut solam aut frigori coniunctam, graci-
lis est. Nam talis melancholicus esse consue-
uit: melâcholicos verò per inferna purgandos,
paulò post audies. Superest ergo, eos qui ob ca-
lidum & siccum temperamentum sunt graciles
naturâ, esse purgandos per superna: non quòd
graciles, sed quòd biliosi sint. Esse autem bilio-
sos, indicat gracilitas coniuncta cum amplitudi-
ne venarum & arteriarû: nam frigidis hæ quoq;
graciles sunt. Itaq; intelligitur prima pars apho-
rismi, graciles naturâ cum amplitudine venarû
& arteriarum, per superna purgabis, quia sunt
biliosi, tales verò facilè purgantur per super-
na. Sed si hi quia facilè purgantur per super-
na, omnes etiam qui aut ob naturam aut consue-
tudinem facilè vomunt, erunt purgandi per
superna. Nimirum facilitas facit tolerantiam,
quæ in omni auxilio est maximè expetenda. Ad-
didit, cauendo hyemem: quia vt nuper dixe-
rat, hyeme per inferna purgare oportet. Non
tamen id dixit quòd hyemem nunquam vomend-
um sit, nisi homo sit gracilis & ad vomendum
facilis, vtcunque laboret, sed quòd hyems con-
trâ

Sectio quarta. 128

trà indicet, ac gracilitas & facilitas vomendi. Quare per hyemem aut non est gracilibus & consuetis vomendum, aut minùs est vomendum quàm per æstatem: recordantibus nobis semper illius præcepti, Operandum pro ratione potentioris, altero non neglecto. Itaque cum gracilitas & hyems contrariæ indicationes sint, dandum est pharmacum quod suprà aut quod infrà expurget, vt hæc illi aut illa huic præualuerit. Agnosceretur verò, in qua earum indicationum acquiescendum sit magis, quandoquidem ambæ sunt indicationes per accidens, considerando quæ illarum magis affecerit corpus, ea affectione quæ indicat per se. Vt hyems petit deiectionem, non quia est hyems, sed quia generat multam pituitam: habitus gracilis petit vomitum, non quia talis, sed quia bilem congerit. Videndum verò vtra plus effecerit, gracilitas bilis, an hyems pituitæ: illique primum faciendum satis, altera indicatione nõ neglecta. Quare gracilis in hyeme pituitoso morbo correptus, per inferna: hic idem hoc ipso tempore morbo bilioso laborans, per superna. Accedit alia consideratio. Cùm gracilitas & hyems indicent, hæc deiectionem, illa vomitum, per accidens: facilitas ad hanc aut illam, indicat per se: quare hæc indicatio magis operere iuuat, eam cui accedit. Gracilis ergo in
hyeme

Aphorismorum Hipp.

hyeme & facilis ad vomendum, per superna, ca-
teris habentibus mediocriter. Quòd si indica-
tiones omnes fingantur omni ex parte equales,
nihil intererit vtrâ parte euacues.

A P H O. VII.

*Difficiles verò ad vomendum, & me-
diocriter carnosos, per inferna, cauendo
aestatem.*

Hic non tam est aphorismus, quàm pars prio-
ris aph. atque ex prima parte facile hæc intelli-
gitur. Quod mediocriter carnosos dicimus Hippo-
scripsit μέσως εὐσάρκους. Significat verò Græca
nomen hoc εὐσάρκος bene carnosus, nunc me-
diocriter carnosum, nunc valde carnosum. Est
enim phrasîs hæc consueta Græcis, & Latinis, &
Hispanis. Omnes hi bene tale vocant, & quod
mediocriter, & quod valde tale est. Primo mo-
do vsus est hoc nomine Gal. in Cóm. aph. 4. 4.
2. part. Alio modo vtitur eo hîc Hippo. scilicet
pro plùs satis & vltra mediocritatem carnosum.
Nam habitus optimus non expetit expurgatio-
nem per inferna, magis quàm per superna: sed
qui crassus est. Neque verò omnis crassus, sed
qui cum multa carnis & pinguedinis mole, ne-
gustis

gustis venis, neque plenis admodum, sunt: tales enim sunt pituitosi. Qui verò non solum crassi sunt habitu, sed pleni sanguine calido, sunt athletæ, qui nulla expurgatione indigent, sed missione sanguinis. Ne ergo intelligerentur hi qui & crassi & pleni sunt, addidit illud mediocriter, dicens, mediocriter carnosî. Reliquæ huius aph. partes, ex prioris enarratione facillè intelliguntur.

A P H O. VIII.

Tabidos verò cauendo, ad supernas purgationes nunquam ducas.

Neque qui tabe vocata laborant, neque quorum natura ad tabem vergit, cogendi aliquando ad vomitum sunt. Nam his periculû est ne vas aliquod rumpatur in thorace, & vlcus fiat: illis, ne id vlcus quod habent, amplius fiat. Illud verò considerandum est, Hippocratem non solum dixisse, cauere tabidos ad supernas purgationes ducere, sed cauendo nunquam ducere. Significauit his verbis, quanti faciat hanc considerationem, quæ à tabe procedit. Nimirum non solum cauendum est crebrò hos homines ad vomitum cogere, sed ita cauendum, vt cogamus nunquam. Nam quæcunque vomitionis neces-

R sitas

Aphorismorum Hipp.

fitas incidat, tutius erit deiectione, et si aliquantò deterius, expurgare, quàm dicto periculo homines exponere.

A P H O. IX.

Melancholicos autem vehementiùs per inferna purgabis, eâdem ratione contraria apponens.

Melancholicos, tam eos qui naturâ sunt melancholici, quàm qui morbo ex melancholia laborant, consulit purgare per inferna, quia succus hic crassus est. Quanquam videbitur fortasse alicui melancholia per superna expurgari debere, quia à liene via ad ventriculum est, non ad intestina. Tamen hîc non est disputatio de peculiari ventriculi aut lienis expurgatione, sed de vniuersali totius corporis. Atqui nec liena quidem expurgetur meliùs per superna: quia ea via quæ à liene venit, non inferitur in os ventriculi, sed non longè à fundo: & ut paulatim ad fundum venit, ita paulatim versus pylororum repit, & intestina. Itaque melancholici per inferna purgandi sunt. Vehementiùs inferna quàm per superna (nam hic succus per inferna petit expurgationem simpliciter) sed obiter

docet Hipp. ad extrahendum melancholiã semper esse utendum expurgatione vehemẽti, quia est cõtumax & tractu difficilis. Cõstat verò hoc idem intelligi debere de succis omnibus crasis: nam tales omnes per inferna grauitatis causa expurgantur, & tarditatis causa vehementiori expurgatione indigent. Addidit, eãdem ratione contraria apponens: quasi diceret, eãdem methodo, contraria reddes cõtrariis. Nimirum vt crasi succi per inferna & vehemẽtiùs expurgãdi sunt, ita tenues per superna & leuiùs.

APHO. X.

Medicari in valde acutis, si est turgentia, eãdem die: cunctari enim in talibus, malum.

Cùm turget materia, nequaquam debet expurgatio differri: cùm quia quæ turgent, maximè sunt opportuna euacuationi, cùm nullibi hercant: tum vel maximè quia est magnum periculum in mora. Quia potest succus huc & illic pulsus, in partem aliquam incumbere, in qua magnopere lædat. Sed quantò morbus acutior est, tantò plus periculi mora habet: nam tantò succus est agilior & deterior. Proinde

R 2 in val

Aphorismorum Hipp.

in valde acutis, illis scilicet qui intra septimū finiuntur, eādem die purgare consulit Hippo. si turgentia est. Quanquam profectò, libro. 4. de Rat. vict. in acutis, edisserēs de expurgatione in acutis morbis, ita scripsit: Hos si ab initio purgare volueris, id ante diem quintum facito, vbi venter murmurauerit. Et paulò infrà: Veruntamen medicamentum expugans quarto die dabis. Sed illo in loco, partim disputat de morbo aliquantò longiori quàm hîc, qui ad quatuordecimum protrahatur: partim de succo non turgente, sed qui in particulam vnicam vndecunque fluit, vt per pleuritidem. Constat verò, non esse tantum periculi in differenda expurgatione cum succus ita influit, quàm cum turget. Quare nihil mirum hîc, vbi morbum valde acutum, & succum turgentem ponit, eādem die expurgationem suadere.

APHO. XI.

Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor qui non soluitur neq; expurgatione neq; aliter, in hydrôpem siccam firmatur.

Dolores excitari solent crebrò, & in intestinis

nis, & in lumborum regione, multo flatu ea parte redundante. Qui nonnunquam fiunt, quia pituita crassa illic hæret, materiam flatui præbens: nonnunquam præ intemperie frigida. Pituitâ, expurgatio clysteribus facta, aut saltē per os ingesto pharmaco solet tollere: intemperiem frigidam, calfactus per fomenta, nisi omnino facta sit intemperies & rebellis & à nulla causa pendens. Quòd si dolor nullis auxiliis cedit, timendum est: atque statim hydròpem siccam, id est tympanitem, timere oportet. Nam flatuosus ille dolor initium tympanitidis est. De speciebus hydròpis, & quæ earum sit deterior, & an possit hepate non refrigerato oriri, quod hîc disputatur à quibusdam, alio loco diximus.

APHO. XII.

Quorum alui leuitate intestinorum laborant, hos hyeme per superna purgare, malum.

Non omnis lienteria expurgatione curatur. Nam quæ sit ob cicatrices in intestinis ex dysenteria relictas, aut quæ debilitata facultate retinēdi per nudam intemperiem, qua ratione expectat expurgationem? Sæpe tamen curatur lienteria

R 3 ria

Aphorismorum Hipp.

ria expurgatione, eâdem prorsum ratione, quæ vomitum vomitu curari Hipp. ipse docuit. Nimirum cum, redundante toto in corpore multa pituita, quæ influens in ventrem debilitat rectoricem, aut multa bile, quæ influens in ventrem irritat intempestiuè expultricem, fit, facta copiosa eius succi euacuatione affatim, curari potest. Nam tametsi hoc videri possit euacuationem augere, est tamè ex accidèri euacuata causa, magis minuere. Vt enim multa aqua affatim & semel in lapidè incidens, illū nulla parte excauat, sed cum guttatim incidit: ita tot⁹ ille succus vno die extract⁹ nullū in signe malū affert, aut quod facile emèdari non possit: paulatim verò multo tēpore influens, magni mali causa fit. Neq; huius sententiæ aduersum est, quod Gal. i. de curâdi ratione ad Glauconè scripsit, cum alui fluxus coniungitur cū febre, abstinendū esse ab alia euacuatione: nā illo loco differitur de curatione febris hîc de curatione ipsius fluxus ventris. Itaq; quædam lienterix species, expurgatione curantur. De illis ergo hic apho. intelligitur: non de omnibus, cum non omnes curentur expurgatione. Ergo inquit Hippocra. cum aliquis lienteria laborans, hyberno tempore indiget expurgatione, non debet expurgari per superna sed per inferna. Non profectò purgari debet per inferna, quia laborat lienteria, idq; hyeme

vt vtraque causa per se iuuet (nam lienteria potius videtur expurgationem per superna amare, ne succus trahatur per totum ventrem qui malè affectus est, sed reuellatur potius, quàm minimè lædens patientem partem) sed quia etsi laboret homo lienteria, si tamen hyeme, per inferna purgari debet. Dices, quid si hyeme laboret homo lienteria ob bilem? Gale. respondet in commentario, tunc quoque debere agi per inferna, quia etsi succus ille amet expurgationem contrariam, hyems tamen hanc petit. Verùm ego hoc non possum probare: nam hyems non indicat perse expurgationem infernam, sed quia facit cõgeri pituitam. Si ergo bilis congesta est, cessat indicatio hyemis. Ego proinde concesserim, si quis lienteria ob bilem hyeme laboret, eum esse vomitione expurgandũ: sed eò dictũ esse, lienteria laborantẽ in hyeme per inferna, quia in hyeme verisimile est semper aut rarò nõ fieri ex pituita, quæ per inferna expurganda venit. Nõ enim tũc tanti momẽti est indicatio illa ab affectu intestinorũ, vt expurgatio supernè agatur, quãti indicatio ab humore, vt agatur infernè. Nã reuerà pãlsio illa nõ est intestinorũ solũ sed vetriculi quoq; cùm deiiciãtur incõmutata paulò pòst ac ingesta sunt. Quare nõ potest deuirari vtcũq; agat expurgatio, quin trahantur succi ad patiẽtem partẽ. Sed vt paulò

R 4 antè

Aphorismorum Hipp.

antè monstratum est, non adeò graue est repente ac semel etiam per patientem partem euacuari: maximè, cùm tam lata & expedita via sit, locus ipse laborans.

APHO. XIII.

Qui accepto helleboro non facile supra purgantur, ijs ante potionem corpora præhumectare expedit multo cibo & quiete.

Vt aphorismo. 10. 2. part. disputatum est de præparatione ad omnem expurgationem, ita hîc peculiariter de præparatione ad vomitum disputatur. Nam etsi humectatio corporum ad omnem expurgationem est necessaria, peculiari tamen causa ad vomitionem. Nam utcumq; sic cum corpus expurgetur, periculũ est nimie ariditatis, & ex ea singultus ac cõuulsionis. Tamè in vomitione præter hoc, est periculum diuersionis, nisi omnia vasa & vincula omnia sint laxa & mollia: laxitatem mollities, mollitiem humectatio facit. Meritò ergo præcipit Hipp. quos per superna expurgare velis, humectare, id quod multo cibo & quiete. Sexto Epidem. hâc ipsam

sententiam proferens, quietem tacuit, dixit lotionem. Ita ambobus locis, multo cibo & quiete & lotionem uti iubet. Nimirum cibus semper humectat solidas partes nutritione, quies quia exercitatio siccat, lotio per sese humectat ut balneum. Sed videtur præter artem, ei quem expurgare velis, multum cibi dare: cum victus tenuis magis conferat ad laxitatem & aperitionem venarum. Verum quod res habet, dicam aperte: prodibitque; inde germanus loci sensus. Multum cibi medicinalis, cuiusmodi serapia scindentia & aperientia sunt, dari debet ante quancunque expurgationem: neque quicquam est quod magis hac in re probari debeat. Quamquam video vulgus medicorum qui perdita quadam methodo hodie utuntur, raro supra tres serapiorum portiones dare, raroque in singulis ultra quatuor uncias & semissem. Sed de hac vulgari methodo, aliquando fortasse scribam, ut ea detecta moueat omnibus risum, ut cornicula. Interim omnibus suadeo, ut à probatissimorum autorum lectione nunquam desisteres, bonis præceptis assuescant, amethodamque proximam missam faciant. Cibi qui cibus tantum sint, ante nullam expurgationem debent copiose dari, ad multam refectionem. Licet tamen eos qui vomitu expurgandi sunt, vomitui aliquot ante diebus assuefacere multa ingestione ciborum,

R 5 non

Aphorismorum Hipp.

non qui retineantur, sed qui euomantur: atque quod eorum manebit interiùs, siccationem corporis prohibeat. Itaque quod de pluri cibo dicitur, ita venit intelligendù. Quod de balneo dicitur. 6. Epid. non de totius corporis balneo intelligi velim: nam tale balneum impuro corpori, quale necesse est esse quod expurgatione indiget, noxium est: sed de lotionibus peculiaribus, quales sunt emolliètes & aperientes, quibus ad obstructa aut scirrho affecta hypochôdria saepe utimur. Qui affectus nisi soluatur, expurgationi magno impedimêto est. Ne tamê temerè his irrigationibus utaris, sed cùm misso sanguine multitudinem minueris. Hæc est præparatio, quam Hippo. suadet ad expurgandum vomitum. Meminit verò veratri, quia est illi hæc consuetudo docendi in exemplis. Helleborus verò est potentissimum pharmacum, & antiquè consuetum: cuius sunt duo genera, nigrum, & album: nigrum est violentissimum. Non satis constat an hodiernus helleborus sit, quem veteres utebantur: utcunque hoc habeat, nostro helleboro per se nulli uti suadeo, sed aut raphano intra quem macerata sit hellebori pars in oxymelite, aut cotoneum assum, cui helleborus inter assandum infixus sit, expuncto raphano toto helleboro. Sed hæc sunt alterius loci.

Aphorismus non indiget pluribus.

APHO.

Postquam biberit quis helleborum, ad motiones quidem corporum magis aget, ad somnos verò & non motiones minus. Indicat autem nauigatio, motionem turbare corpora.

Somnus euacuationes omnes, quę opera facultatis animalis aguntur, impedit: quia motum & sensum cessare facit. Motio cõturbando totũ corpus, vomitiones & deiectiones auget, quod nauigatio indicat: ergo somn⁹ ab epoto pharmaco euacuationẽ impedit, motio promouet. Quare meritò Hipp. dicit, ab epoto helleboro nõ esse dormiendũ sed mouẽdũ (quod de helleboro dixit, de quouis pharmaco intelligi vult). Neq; tamẽ Hipp. dixit omnino nõ dormiendũ, neq; omnino mouendũ: sed mouendum magis: dormiendum minus. Nimirũ nonnihil dormire statim ab ingesto pharmaco, cùm & ex substantia & quãtitate ipsius pharmaci & viribus hominis medicus cõiectat fore difficilẽ pharmaci cõmutationẽ, non est à ratione alienũ: nam somnus vt euacuationes impedit, ita cõmutationes iuuat. Neque verò Hippo. dixit, quauis hora ab epoto pharmaco somno esse indulgendũ minus, q̃ motioni: nam statim ac acceptum est pharmacum, multò

Aphorismorum Hipp.

multò inutilius esset mouere corpus, quàm dormire. Si quidem motio faceret in cōmutati phar-
maci vomitionē, quòd somnus & quies faciunt
retineri & commutari: euacuationes verò non-
dum impediunt, nondum enim euacuationum
tempus venit. Quid ergo est quod Hipp. dicit,
ad somnos & non motiones minùs? Id est, ad
somnos ita agere, vt hora mouendi nō moueas,
minùs debes. Sed quādo & quatenus dormire
liceat, aut non, lib. 7. Contr. Medica. cap. pro-
prio diximus.

A P H O. X V.

*Cum volueris magis ducere helleborū,
moue corpus: cum autem sistere, somnum
concilia & ne moueas.*

Hic quoque quod de helleboro dicitur, de o-
mni pharmaco dictum puta. Nimirum cum vi-
detur segniùs succedere expurgatio, quàm ex-
pedi, mouere oportet corpus. Aut præcipient-
do vt deambulet si potest, sin minùs concutia-
tur corpus lecto pensili, aut vehatur curru aut
lectica. Si verò contrà videtur imminere peri-
culum superpurgationis, sistere oportet, conti-
nendo corpus in quiete & somno. Cause horū
dictæ priùs sunt.

A P H O.

Helleborus ijs qui sanas habent carnes, periculosus: conuulsionem enim facit.

Omnis expurgatio quacunque parte agatur, sano corpori est periculosa: quod generatim dictum est. 36. aph. 2. quia facit dissolutionē. Hoc idem modò exemplo hellebori docet Hippoc. aliam tamen causam adhibens: nimirum illic dixit, quia dissolutionem facit: hinc, quia conuulsionem facit. Causa huius rei est, quòd cum quæuis expurgatio possit sano corpori utrunq; malum afferre, dissolutionem inquam & conuulsionem, tamen expurgatio vomitu facta maiori quadam ac peculiari ratione potest conuulsionē facere: ob læsionē oris ventriculi, cui consentit statim totum neruorum genus. Quoniam ergo helleborus vomitu expurgat, dixit, Helleborus ijs qui sanas habent carnes periculosus, quia conuulsionem facit. Quantum verò periculi sit in illa conuulsione, alio apho. dicet: Conuulsio ex helleboro lethalis.

Si cui sine febre fastidium, & morsus

oris

Aphorismorum Hipp.
*oris ventriculi, & vertigo sit, & os ama-
rum, purgatione per superna indigere si-
gnificant.*

Multis per febrem accidit fastidium, & mor-
sus ventriculi, & vertigo, & oris amaritudo,
qui tamen nulla expurgatione indigent. Vt si
biliosus quispiam ex ira corripitur simplici fe-
bre, nihil mirum si hæc patiatur: qui tamen
nulla re minùs indiget quàm expurgatione.
Qui verò citra febrem hæc habet, semper in-
diget expurgatione. Nam si est fastidium, est
palsio oris ventriculi & ea quidem calida: at-
qui si simul est morsus oris ventriculi, cum
humoris redundantia est ea palsio, non nu-
da. Atqui is succus qui mordet, non sit fri-
gidus: sitim enim potius tolleret & famem
excitaret, quàm contrà: est ergo succus ca-
lidus & mordens in ventriculi os vergens. His
accedens vertigo, magnopere hanc coniectu-
ram iuvat: quanquam per se sola non admo-
dum faceret, siquidem ex multis aliis causis
nasci potest. Nascitur verò & ex hac sæpe,
ascendente fumo copioso ex ventriculo in ca-
put. Amaritudo etiam oris hanc coniecturam
confirmat. Nam is sapor qui sentitur in lin-
gua, prodit apertè succum qui in toto cor-
po

Sectio quarta. 136

pore recundat, ob insitum gustandi sensum: maximè verò eos qui sunt in ventriculo, ob viciniam & rectitudinem & continuitatem membranæ internæ. Itaque quatuor hæc significant bilem redundare, & ad os ventriculi decumbere, maximè cùm sine febre accidunt. Nam cum febre multo minor causa suffecerit, ut fiant. Proinde dixit, si sine febre accidunt hæc, opus est expurgatione per superna: quia si febris non adest, semper agnoscitur redundare multabilis decumbereq; ad os ventriculi, quare semper est opus illa expurgatione. Non tamen proinde si febris accedit, non est expurgandum: sed non semper cùm febris illis accedit, est expurgandum: quanquam semper si nulla febris cum illis est, est expurgandum. Quædam aliæ huius aph. enarrationes circumferuntur, quæ mihi omnino displicent.

A P H O. XVIII.

Dolores supra septum trāsuersum, qui purgatione egent, medicamento quod per superiora purgat opus esse significant: qui verò infra, per inferiora.

Quia nō oēs dolores purgatione curantur, sed multi aliter, dixit, dolores qui purgatione egent.

Tales

Aphorismorum Hipp.

Tales igitur, si supra septum transuersum sunt, purgatione per superna curari debent: si infra, per inferna. Quia in euacuationibus quæ per morbos fiunt, à parte societatem membrorum habente & vicina fieri debet: quia faciliùs deriuantur succi per vicinam partem, quàm reuelluntur per contrariam. Societas autem & rectitudo est superiorum cum superioribus, inferiorum cum inferioribus. Sed videtur nullatenus hoc præceptum obseruari posse, aut debere. Nà laborante capite sæpe infunduntur clysteres, & dantur quæ aluû subducant vtiliter: & in morbo renum & coli, vtiliter dantur vomitoria: scilicet hac ratione reuellitur humor, auocaturq; à parte laborante. Contrà si laborate capite prococetur vomitus, multis de causis læsio fiet: & quia humores capiunt impetum versus laborantem partem, & quia caput inter vomendum maxime concutitur. Iam verò si thoracis pars aliqua est quæ dolet, multò minùs videtur vomitus mouendus, cum thorax vomitu lancinari soleat. Quare cum thorax & caput solùm sint supra septum transuersum, nullius partis supra septum dolor videtur vomitionem amare. His argumentis coacti, quantum intelligo, quidam ita enarrant hunc aph. Dolores qui supra septum transuersum, id est in ore ventriculi sunt, per superna: qui infra, id est in fundo vètris, per inferna purgari

purgari oportet. Nimirum dolor oris ventriculi, significat succum eò vergere: dolor fundi, eò quoque: quare eò ducere oportet. Certè sensus hic verus est, sed verbis aphorismi non satis congruit. Nam generatim atque de omni parte esse prolata, indicat aphorismus. 20. qui est veluti exemplum quoddam huius sententiæ. Proinde ego aliter enarro. Videlicet, dolores supra septum transuersum qui expurgatione indigent, indicatione sumpta à parte, expurgationem quæ curationis propriè vocatæ gratia suscipitur, non reuulsionis solùm, per superna petere: eos verò qui infra, per inferna. Dixi, indicatione sumpta à parte: nam si quis doleat collo aut humero ob pituitam, & ad vomendum difficilis sit, melius expurgabitur per inferna, ob humorem scilicet & peculiarem naturam, non ob partem. Tamen si hæc absint, & dolor supra septum transuersum sit, vt in capite si placet, antecedentibus clysteribus & deiectionibus, quæ reuulsionis & præcautionis gratia aguntur, & vt præeat cura totius corporis vt oportet, curationis propriè gratia ad deriuationem vomitu factam veniendum est: ac deinde ad errhina & sternuratoria & masticatoria. Præuacuato enim corpore, sine omni periculo cedit his euacuationibus, humor impactus in parte. Nam succum qui in ipso capite est, clystere, aut qui in renibus ipsis, vo-

S miru

Aphorismorum Hipp.
mitu euacuare nemo sperauerit.

A P H O. XIX.

Qui in pharmacorum potionibus purgati non sitiunt, non cessant, antequam siccant.

Quidam legunt, nō cessent: sed nihil refert, cessant aut cessent, dicere. Nam nihil euacuat sententiam, siue dicas, qui post eporum medicamentum non sitiunt, non cessant: id est nō cessant expurgari, quia nondū sunt perfectē expurgati, vsque dum sitiunt: siue dicas, ne cessent ab expurgatione, sed aut ducatur magis expurgatio, aut repetatur, quia nondum sunt perfectē expurgati. Nimirum expurgatio peracta perfectē, non potest non siccare os ventriculi & corpus vniuersum, atque ita sitim facere. Si enim tantum humoris intus manet, vt sitim tollat, nondum est plenē facta expurgatio: si verò magnopere ventriculus siccatus est, nulla potest esse tanta sensus hebetudo, cum qua non sentiatur sitis. Itaque si is qui expurgatur nondum sitit, nondum satis expurgatus est. Non tamen si ab epoto pharmaco iam sitit, satis iam expurgatus est: potest enim vel ob acrimoniam pharmaci, vel ob conflu-

Sectio quarta. 138

confluxum bilis, vel causam aliam his similem,
nondum plenè purgatus, sitire.

A P H O. XX.

*Si tormina sunt ijs qui febre carent, &
genuum grauitas, & lumborum dolor,
per inferna purgatione indigere signi-
ficant.*

Hic aph. videtur esse pars. 17. quo ita diceba-
tur: Si sine febre fastidium, & morsus oris ven-
triculi, & vertigo sit, & os amarum, purgatio-
ne per superna indigere significat. Nam vt il-
lic scripsit signa multæ bilis vergentis ad os ven-
triculi, ita hîc scripsit signa crassorum humo-
rum decumbentium ad infernas partes. Nam
dolores omnes significant, succos omnes ver-
gere ad inferna: grauitas significat, succos es-
se crassos & graues. Dixit, ijs qui febre carent,
non quòd si cum febre hæc sint, non sit expur-
gandum: sed quòd non semper si adest febris,
est expurgandû. Nam accedete febre, multò mi-
nor causa potest symptomata hæc facere, quàm
sine febre. Quare nõ si causa quæ sine febre hæc
facit, semper experit expurgatione, & causa quæ
facit cum febre, expetet.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XXI.

Deiectiones nigrae, qualis sanguis niger, sponte procedentes, & cum febre & sine febre pessimae: & quò plures colores deteriores fuerint, magis malum. Cum medicamento autè melius, & quò plures fuerint colores non mali.

Non vituperat hîc Hippo. deiectionem sanguinis nigri, sed deiectiones similes sanguini nigro, quæ sunt melancholicæ. Nam deiici per inferna sanguinem, paulò post dicit esse bonum. Potest verò nigrescere sanguis in ipsa via exiès ab hepate, quod nihil mali habet: deiectiones tamen quæ non sunt reuerà sanguinis, sed atræ bilis aut melancholicæ, sanguini nigro similes, pessimæ sunt. Distinguuntur melancholicæ excretiones à sanguine, concretione: nimirum sanguis statim concrefcit in grumos, melancholia aut bilis atra non ita. Deiectiones nigras esse in pessimis 2. Prognostici docet idè Hipp. his verbis: Exitio sior verò est si nigra, aut liuida, aut eruginosa, aut opima, aut fœtida est. Nimirum nigrae deiectiones, aut vstione aut extinctione caloris fiunt, & per magnum prouentum melancholicæ aut atræ bilis, quorum succorum redundantia

non

Sectio quarta. 139

non potest non esse corpori periculosa. Quare tales & cum febre & sine febre pessimæ sunt, ut signa scilicet, quia à pessimis causis nascuntur. Quo fit, ut multò deteriores sint cùm sponte fiunt, quàm cùm fiunt cum medicamento: quia signa omnia sunt certiora cùm abest omnis causa manifesta, quàm cùm aliqua adest. Nec tamè omnes excretiones nigrae, utcunque & quouis tempore appareant, pessimæ, sunt: sed cùm procedunt, id est durant, si sine febre exeunt, aut à principio morbi longè à summo vigore apparentes, procedunt cum morbo, si cum febre exeunt. Nam sine febre vnica ingestio nigri cibi aut potus, potest nigram excretionem facere sine omni malo, sed ea non procedet. Et febre iam consistente, exactis signis concoctionis, potest excretio nigra decretorie fieri, etiam cum bono magno ita ægrotantis. Sed alio aph. huius sectionis dicit ipsemet Hipp. ipsas etiam excretionem quæ pessimæ sunt, cùm bene exeunt, esse bonas. Dicuntur bene exire, cùm post signa concoctionis euacuatur qualia oportet. Itaque meritò hinc dicitur, nigras procedentes, sponte factas, & cum febre & sine ea esse pessimas. Addit, & quòd plures colores deteriores fuerint, magis malum. Id est, quòd plures colores deiectionum fuerint, si omnes sint pessimi, eò est magis malum signum, si sponte procedunt: ut deterius est fieri deiectiones

Aphorismorum Hipp.

nes partim nigras, partim liuidas, partim virides, & opimas, quàm totas nigras. Quod. 2. etiam Prognostici dicitur, his verbis: Si verò varicolor est, diuturnior quidem, sed nihilo minùs exitialis est. Nimirum deterius est, multas easque pessimas affectiones esse in visceribus, quàm vnã pessimã. Addit, cum medicamento autem melius. Hoc est, cum medicamento autem minùs malum, nigras aut varicolores deiectiones prodire, quàm sponte. Bonum enim vt signum non est, talia exire, et si cù pharmaco exeant, adhuc enim significant prauos in corpore succos contineri: sed est vt causã bonũ, expurgatur enim bene corpus: vt signũ minùs malum quàm si talia sponte prodirent. In vltima parte aphorif. legitur in quibusdam codicibus, & quò plures fuerint colores, non malum: in aliis, non mali. Potestq; vtraque lectio ferre sensum satis idoneum. Nimirum si legitur non malum, est sensus, et si plures colores deiectionum sint, modò cum medicamento fiant, non est malum. Si legitur non mali, est sensus, quò plures colores fuerint in deiectione, modò colores non sint mali, eò melius est quàm esse nigras. Nam deterius est vnicam, sed eam pessimã, esse excrementorum corruptionẽ, quàm multas sed mediocres.

APHO.

Sectio quarta. 140

APHO. XXII.

Morbis quibuslibet incipientibus, si atra bilis suprâ aut infrâ exierit, lethale.

Atra bilis est succus acer, niger, vstione genitus, aut ex sanguine, aut ex melancholia naturali, aut ex flaua bile. Euacuatio nigra si non per bonam iudicationem excernatur, lethalis est: bene autem decernentia non possunt mox apparere, vt dicitur. 2. Epid. part. 1. Ergo si atra bilis incipiente morbo, aut non post signa concoctionis, exierit, lethale est. Quæ decretoriè excernuntur, potentiam facultatis indicant: ita quæ symptomaticè, significant impotentiam & debilitatem.

APHO. XXIII.

Quibuscunque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vlceribus, aut alio quouis modo extenuatis, bilis nigra aut qualis sanguis niger effluxerit, postridie moriuntur.

Atræ bilis aut succi sanguini nigro similis deiectiones, magnû malû significare dicit. Magna extenuatio, siue ex acuto siue diuturno morbo

Aphorismorum Hipp.

siue vlcere siue utcunq; aliter (præter causas pro
catarticas intelligo) magnam debilitatem indi-
cat. Magnitudinem morbi cum magna debilita-
te, significare mortem, & eam quidem citò futu-
ram, haud est intellectu difficile. Nā omnis mo-
tus celeritas, nascitur à proportionē vincētis
ad id quod vincitur: ac tantò citiùs finitur in-
quencunq; finem ferat, quantò ea proportio
est maior. Ergo constat eum quem Hipp. descri-
bit, moriturum citò: postridie moriturum, hac
ratione persuasus, & proprio experimento co-
gnouit.

APHO. XXIII.

*Dysenteria si ab atra bile inceperit, le-
thale.*

Cùm dysenteria sit intestinorum exulcera-
tio, si ab atra bile exulcerari cœperunt, sint pro-
fectò vlcera, cancri vlcerati: qui in intestinis nō
possint nō esse lethales. Nam omnia vlcera inte-
stinorū, nisi sint minima & simplicissima, sunt
dificillima curatu: nedum vlcera ex atra bile, quę
in carnosis etiam partibus solent ferro & igne
indigere. Verùm hoc ita intelligatur, nisi atra bi-
lis aliudē influat, succedatq; dysenteria permu-
tatione alterius morbi melancholici. Nā ita fie-
ri possit salubriter, ut aph. 5. par. 7. declarabitur.

APHO.

Sanguis quidem supra, qualiscunque fuerit, malum: infra verò, bonum: & nigra subeuntia, malum.

Galenus aliam lectionē sequitur, sed ego hęc magis probo. In quibusdam codicibus habetur, κατω δὲ ἀγαθὸν τὰ μέλανα ὑποχωρόντα: id est infra verò bonum, nigra subeuntia. Quam lectionem Gal. sequitur, atque ita interpretatur, nigra verò infra subire bonum. Sed cum paulò antè dictum sit, deiectiones nigras & cum febre & si ne febre pessimas, nō satis videtur verus hic sensus: etsi intelligatur vt intelligit Galen. bonum, id est minùs malum. Quorsum enim boni nomine abuteretur modò de ea re, quā pessimam nuper appellauerat. Proinde ego magis probaui eam lectionem, quæ in antiquissimis codicibus est, hęc scilicet, κατω δὲ ἀγαθὸν καὶ τὰ μέλανα ὑποχωρόντα κακόν: id est, infra autem, bonum: & nigra subeuntia, malū. Vocat modò ὑποχωρόντα, quæ nuper ὑποχωρήματα, id est deiectiones. Ita que inquit, deiectiones nigras fieri, malum: sanguinem verò infra exire, bonū. Nam sanguis per anum ventrem vtiliter excernitur, neq; ea excretio malæ admodum affectionis signum est: si verè sanguis sit, ac non potiùs fex sanguinis, aut

Aphorismorum Hipp.

atrabilis. Significat enim interiùs esse redundantiã sanguinis, succi omnium optimi ac mitissimi. Itaq; sensus apho. est, Sanguinem suprà ac per os emitti, malum, qualiscunq; sit sanguis siue ruber siue niger: infrà verò & per anũ, bonum: & deiectiones nigræ, malum. Id est, infrà verò emitti sanguinem, bonum est: nisi sint deiectiones nigræ, quæ vt nuper dictum est, sunt malæ. Quidam, quin & Galenus ipse, feruntur in alium sensum, declarantes per sanguinem infrà exeuntem, hæmorrhoidas. Sed mihi videtur, si illud suprà, intelligitur quasi dicatur per os: & illud infrà intelligi, quasi dicatur per anum. Atque si infrà intelligitur de quacunque via inferna, & illud suprà, intelligi debere de quacunque superna. At verò constat, nõ omnem sanguinis excretionem per supernam viam, esse deterioreẽ quacunq; per infernam facta: nam melior est fluxus sanguinis è naribus, quàm è ventre. Ergo illud suprà, significat per os: & illud infrà, per infernum ventrem, vt in omnibus ferè aphorismis huius part. significarũt. Prætereà cùm ita dicatur, sanguis suprà qualiscunq; malum, infrà verò, bonum: intelligitur profectò, infrà verò qualiscunq; bonum. Et illud, nigra subeuntia malum, est vt exceptio: quasi dicatur, infrà qualiscunq; bonus, nisi sit nigra deiectio. Tamen
non

Sectio quarta. 142

non esset per hæmorrhoidas qualiscunque bonus: nam purum tenuemque sanguinem per hæmorrhoidas fluere, non est bonum. Atque falsum etiam sit dictum, Per hæmorrhoidas qualiscunque sanguinem exire bonum, nisi sit nigrum: imò verò nigrum per hæmorrhoidas exire, est melius. Ineptum etiam dictum sit, Per hæmorrhoidas autem exire qualemcunque sanguinem, nisi sint deiectiones nigrae, bonum. Itaque multò facilior ac magis idoneus sensus hic est, Sanguinem qualemcunque per os emitti, malum est: nam rupturam, aut corrosionem, aut laxitatem venarum significat, in thorace aut ventriculo. Per ventrem autem infernum sanguinem exire, nisi sint nigrae deiectiones, quas malas esse monstrauimus, bonum est. Nam si est in hepate & vena caua multum sanguinis, melius est id in anum ventrem mitti (utpote partem vilissimam, & ad sordes excipiendas naturam comparatam) quam in ventriculum regurgitare, ubi in grumos conuersus ac putrescens, deliquia animi afferat, & concoctionem vitiet. Neque tamen malus sit sanguis, si denigratus in via sit, sed illæ solùm excretiones, quas nigras Hippocrate nuper appellasse diximus, malæ sunt.

A P H O. XXVI.

A dysenn

Aphorismorum Hipp.

*A dysenteria habito, si veluti carnes
deiciantur, lethale.*

Cùm ramenta ex dysenteria tantæ magnitudinis & corpulentia deiciuntur, vt videantur esse carnes, apertum est magna esse iam vlcerata vlcera verò nisi exigua sint, in intestinis insani- bilia esse, priùs etiam diximus. Atqui verbum illud, ὅτι πρὸ δυσεντερίης ἐχομένω, id est à dysenteria habito, significat ab antiqua firmataque dysenteria.

APHO. XXVII.

*Quibus in febribus sanguinis fluxerit
multitudo, quacũque ex parte, in refectionibus,
his ventres humectantur.*

Tertio Prorrh. ita scripsit Hipp. ipse: Quibus sanguinis eruptio multa fuerit, procedente tempore aluus malè afficitur, si vrina concocta non fuerit. Quæ sententia, ipse hic aphorismus est, præterquàm quòd illic non dicitur in febribus: & quòd dicitur hîc in refectionibus, illic procedente tempore: & quòd hîc ventres humectantur, illic aluus malè afficitur: additurq; illic nisi vrina concocta fuerit, quòd hîc deest. Est verò vtriusq; loci sensus, nimium sanguinis fluxum, sole-

Sectio quarta. *143*

solere facere tēpore refectionis laxitatē vētris. Nimirum per nimiam sanguinis effusionem, minuitur naturalis calor, & languescit facultas naturalis coquendi, & inaniuntur magnoperè venæ. Quo fit, vt accipiāt homines plus cibi, cūm refici iam parant, quā coquere possint: ea verò est promptissima causa diarrhœæ. Neque verò hoc solūm accidere solet ex multa sanguinis effusione, sed multa alia mala. Quare meritò cūm hīc vnicam tantūm noxam earum, quas solet id effluuium facere, retulerit, illic scripsit, Aluus malè afficitur: intelligens scilicet multa mala, vt laxitatem ventris, flatum, ructus acidos, & cruditates. Quin etiam alia multa mala corpori nata sunt accidere, quæ ex malis ventris initium capiunt, vt hydrōpis omnis species. Refrigeratur enim in primis hepar, & malus totius corporis habitus fit, & multæ obstructions. Nam distribuuntur multa cruda, aut etiam vitiata in cōcoctionis officina: constat verò hæc nō fieri quia hinc aut illinc euacuatur, sed quia vndecunque euacuetur, multus sanguis fluxit. Meritò ergo Hipp. dixit, quacunque ex parte, nam nihil interest, ex naribus, an ex ore, an ex ano, an ex vtero fluxerit, sed si nimius fluxit. Neq; verò interest, an sponte fluxerit, an arte medica extractus sit: quid enim interest ex naribus, an ex brachio fluxerit, si nimius fluxit? Quare hæc oportet medicos

Aphorismorum Hipp.

genium. Quas omnes surditatis iudicationes, Hipp. ipse loco citato recensuit. Neque tamé biliosa deiectiones quacunque surditatem solent tollere, sed biliosam: biliosa surditas esse agnoscitur ex bilis signis, in quibus in primis est febris biliosa. Proinde in hoc aph. (enarrate ipso Hipp. loco illo quem citaui, ex lib. de Iudicatione morborum) subaudiri velim, in febribus: atque ita dici, quibus verò in febribus surditas, biliosis deiectionibus factis cessat. Agnoscetur etiam postmodum ex bile fuisse surditas, quod fluentibus deiectionibus biliosis tolli ea incipiat. Sed de aphorismo hæc sunt satis.

APHO. XXIX.

Quibus in febribus sexto die rigores sunt, difficile habent iudicium.

In febribus non intermittentibus intellige: nam in intermittentibus fit rigor vt initium accessionis, estque in figura propria febrium, quare nihil significat. In ardentibus autem febribus, speciem quandam crisis esse rigorem, dicitur aphorism. 58. huius parti. qui ita habet: A causo habito, superueniente rigore solutio. Quare accidit rigori, quod aliis iudicationum generibus: scilicet diebus decretoriis vtiliter, diebus non de

cre

cretoriis inutiliter fieri. Atq; dies decretorii crebrius & tutius iudicant, scilicet, crebrius iudicant, atq; crebrius liberant, & sine recidiuis: atq; si quãdo tollunt homines, mitius tamen id faciunt. Contra non decretorii dies rariùs iudicant, pauciores liberant, eosq; non tutò, sed cum multis recidiuis: reliquos cum magnis cruciatibus interimunt. Idq; euenit in vtrisque, quacumq; iudicationis specie iudicent, siue fluxu aliquo sanguinis, siue sudore, siue vomitione, siue rigore, siue aliter. Nam quod modò dicimus, non est in crisis genere, sed in diei natura. Dierum omnium decretorium vilissimum atque perniciosissimum, est. 6. dies, vt ex innumeris Hippocratis locis, cum in Epidemiis, tum etiam in Apho. & aliis operibus constat. Meritò ergo in febribus. 6. die rigores significabunt difficile iudicium: mortem scilicet, aut solutionem non tutam, sed cum multis recidiuis. Nam quouis alio die non iudicatorio, sunt iudicationes difficiles, nedum hoc die qui est vilissimus. Sed cum hoc non tam sit in rigore ipso (nam rigorem satis bonam iudicationem esse solere in febribus ardentibus, aphorismo dicitur) quam in diei natura, constat non rigorem solum in hoc die afferre iudicium difficile, sed eadem ratione & sudorem, & regium morbum, & iudicationem aliam quancunque.

T

APHO.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XXX.

Quibus accessiones sunt, quacumq; hora dimiserit febris, si sequenti die eadem hora inuaserit, difficilis iudicationis est malum.

Videtur prima facie hic aph. significare, malum esse difficilis iudicii, si cras inuaserit febris eadem hora qua hodie dimisit. Tamen hoc omni ratione caret, neque experimento confirmatum esse puto. Sed quod dicitur tale est, Febres eas esse rebelles & solutu difficiles (hoc enim est quod verbum, difficilis iudicii, hoc loco significat) quarum paroxysmi eadem semper hora repetunt, idque quacumque hora dimittant. Quod non ideo additur, quod nihil intersit qua hora dimittat febris, ad morbi longitudinem aut breuitatem: sed quod hæc ipsa repetitio statuta, atque ordine confirmata, qua à sua hora paroxysmus nihil deerrat, utrumque habeant reliqua, per se significat difficilem solutionem. Quia ordo in rebus omnibus significat fixationem causarum, quare & difficilem solutionem. Constat verò ex his, non solum significare hanc difficultatem, si eadem hora semper

Sectio quarta 146

per accidit paroxysmus, sed etiam si paribus
semper horis, eademque proportione antici-
pet, aut taret: ut si hodie hora prima, sequen-
ti die, secunda, tertio die, quarta, quarto quar-
ta, atque ita deinceps inuadat. Nam in his non
est minor ordo quam in illis, neque paroxysmi
aberrant magis à sua hora. Intervalla enim ha-
bent omnino æqualia, repetuntque totidem
horis hodie, quot heri, & nudius tertius.

A P H O. XXXI.

*In febris cum lassitudine, in arti-
culos & circa buccas maximè abscessus
fiunt.*

Lassitudo cum febre cōiuncta, abscessum
expectare iubet. Nam rarò quibus tanta ad vi-
res multitudo succorum est, ut per totam fe-
brem sentiant notatu dignam lassitudinem, li-
berari possunt sine abscessibus. Quòd in arti-
culis fient, agnoscimus ex partis natura. Nam
ut dictum est ab eodem Hippocra. innumeris
in locis, maximè in Pregnostico & 2. Epid.
& in multis aphorismis, in quibus sunt. 44.
& 45. & 74. articuli paratissimi sunt ad re-
cipiendos abscessus: causa est in ossium laxi-
tate

Aphorismorum Hipp.

rate, & motu. Fore circa buccas, hoc est, aut in buccis ipsis, aut in partibus colli, aut post aures circa buccas, intelligimus ex morbi natura. Nam sermo est de febribus perpetuis, quæ semper ferè habent affectam sedem in capite, thorace, aut hypochondriis: quibus sedibus, cù partibus circa buccas est magna recitudo.

A P H O. XXXII.

Quibus conualescentibus ex morbis aliquid laborauerit, illic abscessus fiunt.

Nondum ex dictis indiciis est satis aperta cõiectura, in quam partem incumbet abscessus, nisi peculiaria signa sint in ipsa parte, quæ est acceptura. Ut si quis per totum morbum, quem verisimile sit ex aliis signis, iudicandum per abscessum, parte aliqua doluit, is illa ipsa parte cùm conualescet ex morbo, habebit abscessum. Dolor enim ille apertè iam significabat, & partem esse debilem, & in illam succos decumbere. Nec verò dolor solus potest significare abscessum in parte aliqua futurum, sed & quodcunque particulare signum eorum, quæ significare possunt debilitatem aut morbum partis: ut si pars aliqua peculiari laborabat intèperie per totum morbum, aut sudabat sola. Quin etiam
citra

citra hæc omnia, si aliunde intellexeris homini esse partem aliquam debilem præ cæteris, in illam fore abscessum expectabis: ut si quis est claudus, in crus: si quis solet coxa laborare, in illam: si cui ex ulcere quod accepit brachium debilitatum est, aut etiam pars alia, hac aut simili alia occasione, quæ possit partem debilem reddere, in partem debilem. Itaque intelligendum est, non quibus laborauerit pars cum conualescent, sed cum conualescent fiunt ea in parte abscessus, qua laborauerunt per morbos.

A P H O. XXXIII.

Sed etsi quid ante morbum doluerit, illic morbus firmatur.

Vt cum per morbum dolet pars aliqua, in ea parte debet expectari abscessus: ita cum ante morbum doluit aliqua pars, timeri debet ne morbus in ea firmetur. Vt si homini cui multis antè diebus doluit caput, febris superuenit, statim debet timeri phrenitis: si doluit latus, pleuritis: si renes doluerunt, eorū inflammatio.

A P H O. XXXIII.

T 3

Si

Aphorismorum Hipp.

Si ei quem febris habet, tumore non existente in faucibus, strangulatio repente euenit, lethale.

Quod vertimus, tumore non existente, Hippocrates dicit *ἰσθμίου μὴ ἔντος*. Constat tamen œdematis nomine hîc, vt plerisque in locis apud hunc autorem, tumorem intelligi non eum tantum, qui à pituita fit, sed generatim. Dictum etiam prius est, hanc phrasim, ei quem febris habet, aut à febre habito, maius quiddam significare quàm si simpliciter diceretur, febricitanti: significat nimirum, ei qui magna febre laborat. Itaque affirmat, si cui laboranti magna febre, nullo tumore apparente in faucibus, repente supervenerit strangulatio, lethale malum esse. Constat verò syndromen hanc signorum, significare acerbissimam anginae speciem, quam Grecorum multi ab aliis speciebus separantes appellabant cynanchen: ea verò est inflammatio asperæ arteriæ. De qua & in Prognostico idem ferè quod hoc loco, scriptum est his verbis: Angina periculosissima est, & celeriter enecat, vbi neque in faucibus neque in ceruice quicquam apparet, doloresque vehementes

q Sectio quarta. A 148

tes fuerint, & spiritus non nisi recta ceru-
 ce trahitur. Hæc enim eodem die strangula-
 tur, & interdum secundo, aut tertio, aut quar-
 to. Quod in hoc aphorismo dicitur, tumor
 re non existente in faucibus, dicitur in Pro-
 gnostico, neque in faucibus neque in cerui-
 ce: quod, hîc quoque suppleri debet. Nam
 si tumor apparens in faucibus, hoc est in inter-
 na oris parte quæ est inter gulam & caputa-
 speræ arteriæ, anginae periculum subleuat, mul-
 tò profectò magis subleuabit tumor in cerui-
 cis apparens externa parte. Quod in Pro-
 gnostico dicitur, & spiritus non nisi recta cer-
 uice trahitur, dicitur hîc strangulatio repen-
 te superuenerit: multò profectò significan-
 tius. Nam nomen hoc strangulatio, non de
 omni respirationis difficultate dicitur, etsi ea
 magna sit, sed de ea solùm qua iugulum vi-
 detur compressum. Si quis enim asthma pa-
 titur, aut ob debilitatem facultatis sublime
 respirat, dicitur dispneam pati, sed non stran-
 gulari. Strangulatio verò repente facta, in-
 flammationem in gutture significat. Nam si
 aut ob incidentem fluxionem, aut tale quip-
 piam strangulatio fieret, non fieret repen-
 te: aut si repente singas resolutos esse muscu-
 los aperientes laryngen, omnino non fieret
 strangulatio cum magna febre. Igitur mag-

Aphorismorum Hipp.

na febris cum strangulatione repente facta, inflammationem significat in aliqua earum partium, quæ possunt strangulare: quòd si nullus tumor apparet in faucibus, neque omnino in tota ceruice, in interno gutture erit proculdubio inflammatio. In Prognostico vt huius ipsius morbi descriptionem faceret, quia strangulationis non meminit, sed rectæ spirationis quæ remissiùs significat, dolorum vehementium in ceruicis partibus meminit. Itaque non omnino eodem modo, bene autem vtrobique, atque omnino idem affectus significatur, hinc & loco citato in Prognostico. Quem morbum tam periculosum esse Hipp. censet, vt nonnunquam eodè die, aut secundo, atq; semper ferè intra quartum necare dicat. Maxima periculi causa est, quòd nõ expectat curationem. Nam affectus, gratià febris & feruoris maximi, expetit multum aëris frigidi: & inflammatio non permittit subire in thoracem, nisi minimum, & cum quidem calidum.

APHO XXXV.

Si ei quem febris tenet, ceruix repente perueritur, & vix potest deglutire, tumore non existente, lethale.

Peruer

Sectio quarta. 149

Peruersio ceruicis, vertebrarum luxationes, significat, de quibus lib. 3. com. 26. loquuti sumus. Illæ peruersiones si ad anteriora fiunt, deglutionem impediunt: nam spinæ à parte interna gula affixa est. Neque verò illâ solùm, sed & respirationem: nam vt gula spinæ, ita gulæ aspera arteria hæret. Igitur peruersio colli, cum tam impedita deglutione, aperte significat euersas vertebrae versus anteriora: quòd verò id repente factum est, significat inflammationem aliquâ factam esse in musculis ceruicis: atq; multò magis id significatur, accedente magna febre. Quo tumore non existente, id est non apparente, aut non existente in loco conspicuo, constat esse internam inflammationem cum strangulatione: qui casus eadem prorsus causa qua prior, erit lethalis.

APHO. XXXVI.

Sudores febricitantibus si euenerint, boni sunt tertio die, & quinto, & .7. & .9. & .11. & .14. & .17. & .21. & .27. & .31. & trigesimo quarto. Nam hi sudores morbum iudicant. Qui verò non ita fiunt,

T 5

labo-

Aphorismorum Hipp.
laborem significant, & longitudinē mor-
bi, & recidivas.

Quod in Prognostico dixit, Sudores optimi sunt in omnibus morbis acutis, quicumq; in diebus iudicatoriis fiunt: hoc idem dicit modo, per enumerationem dierum decretoriorum. Itaque enarratore Hippocrate ipso, hinc nomine febricitantiū intelliguntur, qui laborant febribus acutis: tales enim sunt quæ solēt iudicari. Euenit itaq; sudoribus, quod & aliis omnibus iudicationum generibus, scilicet diebus decretoriis bene fieri, aliis diebus (quantum agitur in diei natura) malè. Hæc enim est vis dierum decretoriorum, ut bene perfectè & tutò iudicent, hoc est ad salutem plerunq;, integrè & sine recidiva. Sudores ergo diebus decretoriis prouenientes, ita faciūt. Qui verò non ita fiunt, id est qui diebus non decretorijs fiunt, significant laborem & longitudinem morbi, id est magnum & longū morbum: si scilicet morbū nō tollunt. Nā ut Hipp. ipse paulò infra dicet, febricitanti sudor superueniens febre non deficiente, malum: prorogatur enim morbus, humiditatemq; multā significat. Si tollūt febres, significant recidivas. In quā sententiā dicet rursus nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet redire. In ea enumeratione dierum quā facit, sunt quædā notatu digna. Pri-
mum

Sectio quarta: *onq* A. 150

num curtauerit quartū, cū sit iudicatorius
 ferè inter primos. An quia et si quantū agitur in
 diei natura quartus est decretorius, tamen iudi-
 cat rarò admodū, quia accessio diei tertii aut
 quinti surripit crīsim? Sed cur nō etiā. 13. & .15.
 surripiunt quatuordecimo? aut si surripiūt, cur
 quatuordecimum nominauit, tacens quartum?
 An quia quo acutior est morbus, tantò accessio
 quæ imparibus diebus fit, maiorem vim habet:
 atq; proinde accessiones eorum qui quatuorde-
 cimum possunt attingere, minūs violentē cū
 sint, non tam crebrò arripiunt crīsim, quā eorū
 qui quintum diem non excedunt? In qui-
 busdam codicibus legitur, vigesimo & trigesi-
 mo. Tamen in plerisq; & in eorum optimis legi-
 tur, vigesimo primo, & trigesimo primo. Me-
 hoc nihil mouet: nam et si vigesimus dies haberi
 soleat iudicatorius, explicuimus nos in com. 22.
 aph. 2. part. crīsim vigesimi semper produci ad
 bonā partē vigesimi primi. Quare non mirū, i-
 mō verò admodū cōsentancū est, Hippocratē
 nūc vigesimū, nunc vigesimum primū vt decre-
 toriū nominare. Post trigesimū quartū, trigesi-
 mū septimum & quadragesimū posset Hippo-
 crates adiicere: nā nisi quadragesimū diem supe-
 rēt morbi, nōdū habentur simpliciter diuturni.
 Sed fortasse omisit, vt rariūs iudicātes q̄ priores

APHO. XXXVII.

Frigis

Aphorismorum Hipp.

Frigidi sudores cum acuta febre facti, mortem significant: cum mitiori, longitudinem morbi.

Hæc quoque sententia in Prognostico scripta est his verbis: Pessimi autè frigidi sudores, & solùm circa caput facti, & faciem, & collū: hi enim cum acuta quidem febre, mortem prædicant: cum mitiori autem, morbi lōgitudinem. Et qui toto corpore similiter, ac qui circa caput fiunt. In enarratione illius loci, reddidimus causas frigidi sudoris, & cur ita cōringat vt ab Hippocrate dicitur. Modò illud vnum lubet dicere, sudorem frigidum, vt cum febre quæ plurimum vrget (hæc enim vocatur hîc acuta) mortem, ita & cum debili facultate, qualiscunq; febris sit, significare: & vt cum febre quæ nõ adeò vrget, longitudinem, ita & cum facultate forti. Itaque sudor frigidus (nam & causæ cuiusque, magnitudinem morbi & multitudinem causæ significanti, id vsu venit) cum forti facultate, lōgitudinem: cum debili, mortem significat. Nam vt febris quæ vrget non expectat, donec contumax succus coquatur, ita neque debilis facultas. Et vt febris mitior expectat, ita & virtus fortis. Succus verò qui exudat frigidus, non nisi longo tempore coqui potest.

APHO.

Sectio quarta. 151

APHO. XXXVIII.

Qua parte corporis sudor est, ibi morbum indicat.

Sudor non semel neque ex manifesta causa, sed semper fluens sine manifesta causa, peculiariter in parte redundantiam significat, si ex parte: ut in toto corpore, si ex toto fluit.

APHO. XXXIX.

Et qua parte corporis calor aut frigus est, ibi morbus est.

Nam calor aut frigus morbus est, si scilicet non leuiter, sed insigniter & cum perseuerantia, & non ob manifestam causam fit.

APHO. XL.

Et ubi in vniuerso corpore mutationes, & nunc corpus refrigeratur, nunc incalescit, aut color alter ex altero fit, longitudinem morbi significant.

Dux hæ mutationes, scilicet corpus alternim & refrigerari & incalescere, & colorem alte-

171 Aphorismorum Hipp.

alterū ex altero fieri, significāt multos varioſq;
ſuccos: qui nō poſſunt niſi longo tēpore coqui.
Quare talia ſigna, cōſtāte facultate, lōgitudine
morbi ſignificant (nam ſi non cōſtiterit, ſignifi-
cabunt mortem, citam aut tardam, vt facultas
plūs minūſve durare poterit) quod. 1. Epid. part.
2. exemplo ſatis indicatum eſt. Describit Hippo-
crates tempeſtatem, qua graſſabantur continuę
febres, quibus cū nunquam intermitterent, ri-
gores inordinati & errantes fiebant. Itaque fie-
bat illis modò calor, modò frigus: de quibus ita
inquit, Octogefimo cū breuiſſimè iudica-
bantur.

APHO. XLI.

*Sudor multus à ſomno, ſine cauſa alia
factus, corpus copioſiore cibo vti ſignifi-
cat: ſi verò cibū non capienti hac paſſio ac-
cidat, ſignificat euacuatione eſſe opus.*

In quibuſdā codicibus legitur, ἀνευ φανεράς
αἰτίας, id eſt ſine cauſa manifeſta: in aliis, ἀνευ
τινὸς αἰτίας ἐν τῷ χρόνῳ, id eſt ſine cauſa aliqua alia.
Quā lectionē magis probaui, quia cibus etiam
eſt manifeſta cauſa. Quare non ſatis aptus vide-
tur ſermo eſſe, ſi ſudor multus a ſomno ſine
cauſa

Sectio quarta. *ode A* 152

causa manifesta fit, à cibo fit. Melius est dicere, si sine alia causa fit, à cibo fit: quod si sine cibo etiã significat euacuatione esse opus. Atqui poterat ita dici, essetq; idem omnino sermo, Si sine causa manifesta sudor multus à somno fit, euacuatione esse opus significat. Nã nomine causæ manifestæ, excluditur etiã cibus: libuit tamen Hippocrati cibũ leorsum excipere, quia frequentissime toler esse talis sudoris causa, atque vt te id moneret. Nominè cibi, constat intelligi debere etiam potum: nam copiosus potus non minùs, imò magis etiam quàm cibus, potest esse causa multi sudoris à somno. Itaque inquit, si sine alia causa, manifesta scilicet (qualis esse posset decubitus in loco calido, aut epotum medicamentũ quod sudorem prouocaret) sudor multus à somno fit, corp^o pluri quàm opus sit cibo vti significatur: hæc enim solet esse creberrima causa. Si verò neque hæc causa sit vt homo sudet, constat eum laborare redundantia: quare eum contrariorum sint contraria remedia, euacuatione erit opus. An expurgatione, an missione sanguinis, an solùm tenui victu, & frictione, ex aliis discito. Sed obicies, docere Hippocratem in Prognostico, sudorem fieri aut ob igneam inflammationẽ vt in colliquantibus febribus, aut ob corporũ dissolutionẽ vt in virtutis deliquis: ex quibus causis (carũ aut nulla habetur in ma=

Aphorismorum Hipp.

in manifestis) si quis sudet, nihil potest esse magis perniciosum, quam euacuatione uti. Ceterum proinde puto ego, Hippocratem dixisse non simpliciter, sudor sine causa manifesta, sed sudor multus ex somno factus. Nimirum sudor fieri potest ex debilitate facultatis contentricis, aut ex corporis colliquatione ab igneo calore: tamen ille neque copiosus & abunde ex toto corpore fluens (hunc enim intelligo magnum vocari) neque post somnum magis fiet. Imò verò qui præ debilitate fit, non multus sed raris guttulis, granis milii similibus, prodit: qui per colliquationem, non copiosus & fluens, sed crassus, pinguis, non adèd multus. Vterque somno magis sistitur, quam promouetur: somnus enim facultates naturales roborat, & membra reficit. Igitur qui multus & ex somno, sine multo cibo aut potu, aut alia manifesta causa fit, non potest non nasci à multitudine, atque indigere euacuatione.

APHO. XLII.

Sudor multus frigidus aut calidus, semper fluens, frigidus maiorem, calidus minorem significat morbum.

Vt cumq; sudor multus fluat semper per totum morbum

morbum, aut sæpe reperat, significat morbum, id est significat multam morbi causam, estque proinde malum signum. Frigidus verò & semper fluens, maiorem morbum significat, estque deterius signum quàm calidus semper fluens. Nam cum vterque significet multitudinem succorum, frigidus valde contumaces ad coquendum, aut debilitatem innati calidi significat. Itaque hinc quoque, cum scilicet multus sudor & semper fluens maximè frigidus est, timor imminet, ne nõ possit durare facultas, donec morbus coquatur.

APHO. XL III.

Quæcunque febres non intermittentes, tertio die fortiores fiunt, periculosa. Quocumque autem modo intermiserint, significant periculum abesse.

Febrium perpetuarum, quæ tertio quoque die ingrauescunt, duplex est genus: alterum simplex, cuiusmodi tertiana continua, quam causum exquisitum esse alio loco monstrauimus: alterum compositum, cuiusmodi est semitertiana, quæ cõcurso quotidiana & tertianæ, cum ambæ aut altera continua est, conflat. Vtrunque genus morbi est lethale. Nam de semitertianis. i. Epid.

Aphorismorum Hipp.

part. 3. ita scripsit idē Hippocrates: In febre quā semitertianam vocant, cū morbi eueniūt acuti, tum præter cæteras hæc est lethalis. Ardētes febres periculosas esse, magis constat quā v̄ monstratione opus sit. Constat ergo, futilē esse quæstionē inter quosdā enarratorū, de quibus febribus sit hic aphorismus, an de semitertianis, an de ardentibus. Nam si utræq; sunt nō intermittentes, & tertio die ingrauescentes, & utræq; sunt periculosæ, de vtriusq; profectō intelligetur. Maximè cū vniuersim ab Hippocrate scriptū sit, quæcunq; febres non intermittētes, tertio die fortiores fiunt, periculosæ. Atqui quanquam tertio die ingrauescentes, sunt præ cæteris periculosæ, tamen febres nullæ earū quæ nunquā intermittunt, sunt omnino sine periculo. Nā ab ipso Hippocrate. i. Epid. par. 3. ita scriptum est: Sunt autē acutissimi, maximi, grauissimi morbi, ac præ cæteris omnibus lethales, in cōtinua febre. Quo loco nullā cōtinuæ febris speciem nominauit, sed de continuis generatim dixit, eas esse periculosas. Quod hīc de omnibus non dixit apertè, sed de tertianis continuis apertè in prima parte aphorismi: de aliis febribus per insinuationē in secūda, dicēs, Quæ verò quocūque modo intermittunt, periculo carent: quasi quæ nullo modo intermittunt, non careant periculo. Nam iis quæ quouis modo intermittūt,

contra-

contrariæ sunt quæ nullo modo intermittunt: hæ sunt continuæ. Quare non valde probo enacrationem Galeni, putantis hanc etiam secundam partem aphorismi esse de solis tertianis, atque perinde esse atque si ita diceretur: Quæ verò tertianæ intermittunt, quovis modo intermittant, id est, siue multis siue paucis horis intermittant, periculo carent. Nam etsi tertianæ intermittentes sunt tutæ, non ramen illæ solùm sed & aliæ omnes intermittentes, utcumq; intermittant: siue inquam singulis diebus, siue vno, siue duobus interiectis. Quare illud, quæ verò quocumq; modo intermittit, de febribus generatim intelligitur, nõ de tertianis solùm. Nã præter dicta, ratio securitatis quã Galenus reddit, nõ est propria tertianis, sed communis omnibus intermittentibus: nimirum in omnibus perpetuis facultas perpetuo affligitur labore, nõ quam remittente, & putredo cõtingit in venis & arteriis magnis. In intermittentibus autem putrescunt succi extra vasa, & facultas potest in intermissionibus febris recreari. Igitur cum ratio sit omnibus communis, de omnibus quæ intermittunt debet intelligi hic sermo. Quod Galenus etiam intellexit (etsi hinc sentit aliter) ut cõstat ex commen. 5. tertiar part. 1. Epid. quo ita scriptum reliquit: Februm verò ad integritatem venientium, lethalem esse nullam

Aphorismorum Hipp.

nullam, in aphorismis clarè docuit his verbis: fe-
bres quę non intermittentes, tertio die ingra-
uescunt, sunt periculosę: quocunque autem mo-
do intermiserint, periculum abesse significatur.
Igitur quod tota hæc sententia continet, est, fe-
bres omnes intermittentes esse sine periculo,
quę nullo modo intermittunt, nunquam sine
periculo esse: in eis verò maximè periculosas esse,
quę tertio die ingrauescunt, siue causi, siue ter-
tiantię sint. Neque certè contrarium huius
enarrationi est, quòd Hipp. quintanam pessimam
vocet. Non enim eam simpliciter dixit perime-
re, sed cùm tabescentibus, aut iam tabidis super-
uenit. Hoc verò non est febrem esse per se lethali-
lem, sed aliis intermittentibus deteriolem.

APHO. XLIIII.

Quibus febres diuturnę, ijs vel tubercula vel dolores in articulos fiunt.

Ex diuturnis febribus crebrius fiunt abscessus, quàm ex acutis. Atque ex iis, quę quãuis à principio fierent acute, prorrogantur, saluè affecto homine, vt in Prognostico dicitur, abscessus fiunt. Fieri verò abscessus in articulos sepi-
simè, probatum prius est. Hi abscessus faciunt dolores in articulis, aut oborti simul tuberculis circa illos, aut sine tuberculis: vel faciunt tu-
bercu-

Sectio quarta. 155

bercula sine articulorum doloribus. Tot enim modis potest abscedere humor in articulos, aut in partes circa articulos.

A P H O. XLV.

Quibus tubercula, vel dolores in articulos fiunt, hi multis cibis vtuntur.

In quibusdam codicibus legitur ἐκ πυρετῶν μακρῶν γι' ἔσθουται: id est, ex lōgis febribus, aut post longas febres fiunt: in aliis legitur solūm, ἐκ πυρετῶν, id est, ex febribus, aut post febres. Multò verò magis probaui hāc lectionem, qua nihil tale habetur: quia reuerà sunt verba illa ineptè hīc interiecta. Nam quòd febres lōgè antecesserint, non solūm non auget suspicionem ex multis cibis tubercula esse, sed etiam minuit. Nam si post febres longas tubercula fiunt, non est quòd suspiceris cibum multum esse in causa, cūm febres diurnæ soleāt tubercula afferre. Quin potiùs si ita diceretur, Si post febres non diurnas tubercula fiunt, cibus est in causa, meliùs diceretur: malè ergo dicitur, ex diurnis febribus. Ferre meliùs possem vt diceretur, solūm post febres: sed consentaneum esse magis puto, vt illa verba excludantur. Docet enim Hipp. modò, nihil aliud, quàm multis, quibus febres quæ præcesserunt perfectè iudicatæ sunt, vt nullos ab-

271 Aphorismorum Hipp.

scellus afferrent, fieri tamen abscessus ob cibos multos. Cognosces tubercula non sequi iudicationem morbi, sed malum victum: non vt Galenus innuit in cōmētario, si conualescentibus iā ex febribus fiūt (nā aph. 3 2. dixit ipsemet Hipp. Conualescentibus fiunt abscessus etiam sine erato venientes) sed si febre perfectè iudicata, aut declinante iam optimè, & elapso tempore quo solent ex febribus abscessus fieri, vtentibus præcipuè multo cibo, fiunt. Quare si hoc accadat, detrahemus quantitatem ciborum, iā hinc scientes eos esse abscessuū causam: atque curabimus semper, ne in declinationibus febrium multo cibo vtantur conualescentes, ne abscessus fiat. Quòd verò fieri soleant abscessus ex multis cibis, non est quòd mirère, cū & recidiuas facere soleat nimia cibi copia.

APHO. XLVI.

Si rigor superuenit febre non deficiente, agro iam debili, lethale.

Ego vellè subaudiri, vbi dicitur febre nō deficiente, aut magnoperè subleuata. Non enim si in ardēte febre rigor fit succeditq; sudor, qui febre multū remittere fecit, quia non extinxit penitūs, lethale iam est. Sed si rigor neq; tollit neq; subleuat febrē, magnitudinē morbi, tam

tā vt nō possit à facultate sustineri, indicat: quod cū forti virtute, difficile iudiciū & longitudinē significaret: sed debili iā ægro, mortē significat.

APHO. XLVII.

Excreationes in febris nō intermittētibz, liuidæ, cruentæ, fœtidæ, & biliosæ omnes malæ. Si verò bene excernuntur, bonæ, & per deiectiones, & per urinam. Si autem non euacuatur aliquid conferentiū ex his locis, malum.

Mentione facta triū euacuationum, excreationis, & deiectionis, & urinæ, docet (quod de omni euacuationis genere intelligendū venit) euacuationes quę per se solēt esse malę, fieri tamē cū bene exeūt in febris nō intermittētibz, bonas. Enumerationē etiā fecit liuidę, cruentę, fœtidę, & biliosę excreationis. Quę oīa genera excreationis mala esse, in Prognostico docuit (intelligit enim cruentam & biliosam synceras, & fœtidam admodū, vt iniecta in carbones grauiter oleat) quin & in deiectionibus sunt hæ lethales, liuidæ inquam, cruentæ, fœtidæ, biliosę. Neque hæ solū, sed etiam quę his ipsi coloribus variegatę sunt, & opimę. Variegatę cum his intelliguntur. Opimę nō possunt bene

Aphorismorum Hipp.

bene exire: nam bene exire nihil aliud est quàm decretoriè excerni, post signa concoctionis satis copiosè, & cum bona tolerantia: eritque hoc idem melius multò, si in die decretorio fiat. Pinguedinem verò constat nunquam exire decretoriè. Hac de causa dixit Hippocrates, in febribus non intermittentibus, quia scilicet in his expectantur iudicationes. Dicit in secunda parte aphorismi, Si autem non euacuetur aliquid conferentium ex his locis, malum. Id est, si autem non euacuatur quod euacuari confert, malum: quod dixit, vt opponens contrarium ei quod dixerat, si bene excernuntur. Sed cur non dixit, si verò malè excernatur? Vt intelligeremus, si ante signa concoctionis, & in die non decretorio, sine conferentia & tolerantia, ac denique non qualia euacuari oportet. Siquidem contraria his intelligebamus dici, si bene excernuntur: sed satis fuit hoc vnum dici, si nõ quod oportet euacuetur. Non enim si omnia illa oportet accidere, vt bona excretio sit: omnia etiã abesse oportet, vt sit mala. Quia bonum quacunque in re, fit ex perfecta causa, malum ex imperfecta. Satis est ergo, quòd mala euacuatio sit, si aliquid illorum absit: maximè, si non euacuetur quale oportet. Monstratum enim à me alibi est, euacuationem qualitate præter naturam, vt cūq; habeat in reliquis, esse malam. Galenus dicit,

Sectio quarta. 157

cit, in quibusdam codicibus legi, Si aliquid eorum quæ iuuant, id est vtilia sunt, homini excernatur, malum. Ille putat lectionem primâ esse meliorem, ego puto nihil interesse. Nam si non excernitur aliquid eorum quæ oportet euacuari, & omnino euacuatio aliqua fit, certè excernitur aliquid eorum quæ oportuit retineri.

APHO. XLVIII.

In febris non intermittentibus, si externa frigida fuerint, interna verò vrantur, & sitim habeant, lethale.

In Prognostico, in hanc ipsam sententiam ita scripsit: Si caput manus, ac pedes frigidi sint, vêtrem costisque calentibus, malum est. Quo loco apertè dicit Hippoc. quæ vocet hîc externa, & quæ interna: externa scilicet, caput, manus, ac pedes: interna, vêtrem, & costas. Atque quod illic dixit aliquantò remissiùs, calentibus: hîc dicit, vrantur & sitim habeant: Qui casus non potest in febris perpetuis non esse lethalis. Dixit, in febris perpetuis, quia in intermittètibz per initia accessionum fit sine magno periculo. Sed in perpetuis est quoddam genus, quod lypiria febris nuncupatur, cui hoc accidens est patho-

Aphorismorum Hipp.

gnomonicū, quia habet cum maligna putredine inflammationem internam, eamq; magnā. Præter hanc nulli est proprium: fit tamen quibusdā acutarum febrium superueniens mortis signū, ob innati calidi extinctionē, cū vicini iam morti sunt. Vtroq; modo externum frigus est signū lethale. Nam cū est superueniēs, significat mortem: cū pathognomonicum, significat lethale passionem: nam lypiria lethalis morbus est.

A P H O. XLIX.

Si in febre non intermittente, labrum, aut supercilium, aut oculus, aut nasus peruertatur, si non videat, aut non audiat, iā debili corpore: quodcunque horum factū fuerit, propè est mors.

Hęc etiam sententia scripta est ab Hippo. in Prognostico, his verbis: Si autē peruersa fiat, aut liuida, aut pallida palpebra, vel labrum, vel nasus cum aliquo aliorū signorū, scire oportet mortem proximū esse. Quod hīc dicit, Si non videat aut non audiat iā debili corpore, dixit in Prognostico, Cū aliquo aliorū signorū. Nā hęc magnopere augēt fidē priorū, illis addita. Nā puerisio labri supercilii, aut oculi, aut palpebrę, aut deniq; par-

ris alterius cuiuspiam, conuulsionem significat. Quòd quidem in febris perpetuis fiat, ex inactione esse indicat: quòd in facie fit, quæ cerebro vicina est, læsionē iam cerebri ostendit. Maximè si simul cum peruersione non videt, aut non audit. Igitur quodcumque illorum factum fuerit, id est quæcumque dictarum partium peruertatur, simul non vidente aut audiente homine, lethale est, quare debili iam ægro vicinam mortem indicabit.

A P H O. L.

Quando in febre nõ intermittente, difficultas spirandi fit & delirium, lethale.

De delirio perpetuo eum loqui intelligo: nam etsi utcumque delirare malum est, quia mente constare bonum, non tamen statim lethale, si deliriū perpetuū non est. Sed neq; perpetuū sine febre perpetua, quale per melancholiā aut mania accidit, est lethale. Perpetuū verò cum febre perpetua phrenitis est: quæ respirationē habet, aut magnam & raram, estq; exquisitè nūcupata phrenitis: aut paruam & crebram, atq; inæquale, estq; ex inflammatione septi transuersi: atq; vtraq; harū affectionū lethalis est. Nūquā ergo cū febre perpetua

Aphorismorum Hipp.

perpetua & difficultate respirationis fit delirium perpetuum, sine mortis periculo.

APHO. LI.

In febribus abscessus, in primis iudicationibus non soluentes, longitudinē morbi significant.

Gal. tam putat esse facilem hunc aph. ut neque commentatione illum velit prosequi: mihi verò videtur prioribus esse nihilo facilior. Nam difficile est intellectu, quas vocet primas iudicationes. Deinde, an iudicationes intelligat abscessuum ipsorum, an februm. Præterea, ubi legimus non soluentia, Græcè habetur μή λυόμενα: quod verbum potest significare, aut quæ non solvuntur, aut quæ non solvuntur. Vtrum verò magis congruat, non est facile. Ego missis controversiis, quid hoc aph. sibi velit Hipp. breui dicam: Si febris abscessum facit, is verò abscessus in prima iudicatione, hoc est cum primum erumpit (nam ipsa abscessus eruptio est quædam febris iudicatio) non solvit febrem, longitudinē morbi significat. Vbi Hipp. dicit, non solvit, ego semper velim suppleri, aut magnopere sedat. Itaque si per febrem abscessus fit, febre neque soluta neque magnopere sedata, manifestum fit morbum fore longum. Quod

expe.

experimento est medicis omnibus compertissimum: & est perspicua causa. Nam abscessum fieri ardore perseverante, quid aliud est, quàm facultatem non posse ferre multitudinem excrementorum, nihil proficere tamen?

A P H O. LII.

Qui in febris, aut in alijs infirmitatibus volentes illachrymant, nihil absurdum: qui verò non volentes, magis absurdum.

Quòd cùm in prima parte dixisset, nihil absurdum, in secunda quasi comparatione facta dixit magis absurdum, nihil curo. Nam ita solemus loqui, nisi cùm ad nimis exactum volumus sermonem ducere. Sed quod ad sententiam attinet, hoc idem est scriptum in Prognostico ab Hipp. & à me ibidem in commentariis enarratum. Lachrymæ voluntariæ nihil mali indicant, quia ex causa manifesta illachrymant: quare neque si quis ex fumo, aut vento, aut acri aliquo vapore illachrymat, quicquam mali est. Sed si sine omni procatartica causa fit, magis absurdum. Sed hîc quoque Gal. intelligi vult, nisi ex peculiari oculorum malo, aut ophthalmia, aut ulcere fiat:

Aphorismorum Hipp.

fiat: ego intelligi etiam velim, nisi sint decreto-
ria signa, talia enim si signa concoctionis ante-
cesserunt, nihil mali indicant. Sed præter hæc,
contentricis in membris debilitatem significant
tales lachrymæ, suntq; lethales.

APHO. LIII.

Quibus circa dentes in febribus lentores nascuntur, vehementiores fiunt febres.

Ex vaporibus qui à ventre & thorace ascen-
dunt, & iis quæ de capite destillat, & succis qui na-
turâ in ore cogeruntur, ardore siccatis, fiunt læta
quædam circa dentes. Itaque hæc ingentē febrē
significant. Quare meritò medici per febres con-
templantur egrotantium ora: multa enim febris
signa illinc capiuntur, vt linguæ ariditas, asperi-
tas, color, & sitis, & lentores circa dentes.

APHO. LIIII.

*Quibus diu in febribus ardētibus tusses sicca leuiter irritantes, non valde siccio-
losa sunt.*

Hipp. ipse. 6. Epid. par. 2. apertè explicuit hanc
sententiam: quare satius fuerit illius verba re-
ferre, quam enarrationem querere aliunde. Tusses

ses (inquit) aride parum irritates, in febribus ardentibus, non secundum rationem siticulosam, neque linguæ valde torrefactæ, non à maligno, sed ab aëre. Constat autem: quando enim loquuntur, aut os hiat, tunc tussunt: quando non loquuntur, neque hiant, non tussunt. Hæc illo loco. Ex quibus satis constat, quod hinc dicitur, non valde siticulosæ, idem esse quod non secundum proportionem. Quasi diceret, qui in febribus ardentibus habent tussim aridam leuiter irritantem, minus sitiunt quam pro magnitudine febris, etsi sitiunt non nihil: non enim possunt omnino non sitire, nisi casu quodam lethali, qui ardente febre laborat. Constat quoque, Hipp. hic non loqui de tussi omni arida & leuiter irritante: nam si fit à destillatione biliosa & tenui (hæc enim potest esse etiam arida) non est cur tollat sitim neque si ab inflammatione in initio consistente fit, ut à pleuritide. Loquitur tamen Hipp. de ea quæ non fit à maligno, id est à malo succo aut inflammatione, sed à vëto, hoc est ab intemperie frigida sine succo, quæ hausto frigido vëto excitari solet. Cuius signum est, quod cum loquuntur aut os aperit, tussunt: aliter non tussunt. Si hæc tussis cum febre coniuncta est, multo minor tussis fit, quam per febres ardetes solet: quia intemperies ipsa quæ tussim affert, sitim sedat & tussis ipsa leuiter irritat: idque si diu durat, humoré conuocat ad linguam. Tussis verò quæ multum irritat, desiccet & exasperat magis

Aphorismorum Hipp.

magis: quæ parùm durat, ut cunq̄ue irriter, non potest sitim ardentis febris tollere.

A P H O. L V.

Febres in adenũ tumoribus omnes mala, præter diarias.

Diariæ febres fieri solent ex bubonibus, quæ nihil grauius significant, quàm bubones ipsi, eorum enim accidentia sunt. Tamẽ putridæ febres fieri possunt cum bubonibus trifariam, aut bubone ante febrem orto, aut orta febre ante bubonem, aut his simul ortis. Vt cunq̄ue hoc fiat, timeri debet ea febris, quæ cùm non sit diaria, cum bubone vexat. Nam bubones fiunt natura expurgante viscera, emittenteq̄ue sua excrementa ad partes laxas, eas maximè quæ viscera quod expurgatur vicinæ sunt: vt ex hypochondriis ad inguina, ex thorace ad alas, ex capite ad collum. Si igitur facta per bubonem expurgatio, nõ potuit impedire quominus febris putrida superueniret, argumento est magnæ in visceribus redundantia excrementorum, Quod si iam febricitante homine fit bubo, febre neque cessante neque magnopere sedata, aut simul cum bubone febris oritur nõ diaria, euidenter constat praua & multa esse in principibus membris excrementa. Quare tales febres haberi debent malignæ.

A P H O.

Febricitanti sudor superueniens, si febris non soluitur, malum: prorogatur enim morbus, & multum humorem significat.

Semper vbi ab Hipp. dicitur, nō soluitur, ego aut nō magnopere sedatur intelligo. Nam & sudorem qui febrem mitigat, commēdauit Hipp. in Prognostico. Sed qui neutrum facit, multo succo refertum esse corpus significat: quia non tam fit natura volente expellere, quā non potente retinere. Ergo si facultas interim non deficit, morbus erit longus.

Sic i qui à conuulsione aut distentione tenetur, febris superuenit, morbum soluit.

Non quancunque conuulsionem potest febris tollere, sed eam quæ à repletionem fit. Hic cōuulsionis nomine intelligere voluit Hippocrates eas conuulsionū species, quibus membra trahuntur præter naturam extra figuram naturalē, vt per contractionem & detractionem, quas Græci ἐμωροτόνον & ὀπίσθον. Distentionem verò, quam τέτανον vocant, voluit nomina

Aphorismorum Hipp.

re seorsum, atq; proprio nomine: quia cum non mutet naturalem figuram, est obscurior quædam conuulsionis forma. Sed hic aph. enarratus iam est cum. 26. secundæ.

APHO. LVIII.

Ei qui à febre tenetur, superueniente rigore, solutio.

Dictū prius est, si rigor superuenit febrī non deficienti. Non ergo omnis rigor superueniens febrī perpetuæ (nam de hac est sermo) eā soluit sed qui fit concocto iā morbo, & indicata prius crisi, & in die decretorio. Nā prius etiā dictū est, quibus in febribus sexto die rigores fiunt, difficile est iudicium. Sed cum illa omnia quæ dixi, adsunt, rigor perfectè iudicat: quare superueniente sudore, aut vomitu, aut deiectione, morbum soluit.

APHO. LIX.

Tertiana exquisita iudicatur septē periodis, cum tardissimè.

Galenus finiens exquisitam tertianā, inquit. Exquisita tertiana erit, quæ naturā suā purā syn- ceramq; seruat. Seruat autem, vbi flauam bilem habet

habet redundantem, & motam, & præterea tē-
 pus æstiuum, & locum tempori similem, calidū
 videlicet ac siccum, & hominis ætatem & tem-
 periem similem. Ego verò nollem in definitio-
 ne exquisitæ tertianæ mentionē fieri temporis,
 aut regionis, aut temperamenti, sed solūm sym-
 ptomatū: quæ ut cū non sunt exquisita, mor-
 bum non exquisitum, ita cū exquisita, exquisi-
 tum significāt. Nimirum tertiana febris est, quæ
 repetit tertio quoque die: hæc solet incipere à ri-
 gore, solet finire breui, venireq; ad summum fer-
 uorē: tuncq; maximos celerrimos creberrimos-
 q; habere solet pulsus præ aliis febribus, minū
 tamen inæquales quàm illę. Solent etiam finire
 ad puriorem intermissionē quàm aliæ. Quibus
 hæc accidēt exquisitè, erunt exquisitę tertianæ:
 quę scilicet à rigore magno incipiētes, citò plu-
 rimū cōparabunt ardoris, neq; ultra duodecim
 horas prorogabuntur, finienturq; perfectius q̄
 alię etiā eiusdē generis. Hę ex sincera bile erūt,
 accidentq; plerunq; iuuenibus biliosis per æsta-
 tē. Possunt tamē fieri & per alia tempora, & in
 aliis naturis, & locis. Frustrā enim Hip. monuit-
 set, in morbis minū periclitari, quorum naturę
 ætati aut tempori morbus congruit, q̄ quibus
 secundū nihil horū, si nō possent fieri morbi
 non congruentes: falsoque dixisset prius, mor-
 bos oēs omnibus tēporibus fieri posse. Cerrè vi-

Aphorismorum Hipp.

demus nonnunquam non tertianas solum, sed
cautos etiam exquisitos extra æstatē: miramurq;
tunc multò magis, & deteriorem esse morbum
putamus. Tertiana itaque febris est, quam dixi:
quam non vltra septem periodos (periodus est
tempus quod constat vnico paroxysmo & inter
uallo) prorogari, quanquam tribus aut quatuor
aut quinque finiatur sæpe, experimento cogno
uit Hipp. ac post illum alii omnes. Rationi tamē
nō est aduersum, esse eam breuissimam, cū ex
succo calidissimo & tenuissimo procedat. Quē
morbum, celeritate acutum esse dico, etsi simpli
citer non sit, quia vacat periculo. Manifestum
etiam est, cum qui septem periodis integrè sol
uitur, quarto aut quinto habere summū vigorē.
Ira enim Hipp. ipse. i. Epid. const. 2. describēs ter
tianas exquisitas, dicit: Bono ordine omnib⁹ his
à primā præhensione quatuor periodos, in septē
autem perfectè iudicabantur.

APHO. LX.

*Quibus in febris aures obsurduerūt,
sanguis ex naribus fluens, aut aluus turba
ta, morbum soluit.*

Hic aph. cum. 28. huius particule explicatus
est. Nā quod illic dixit biliosas deiectiones, hic
dicit

Sectio quarta. 163

dicit aluum turbatam. Sanguinis è naribus illic non meminit, tamen meminit lib. de Morborũ iudicatione, loco quodam, quem ego illic produxi & explicui.

APHO. LXI.

Febricitantem nisi diebus imparibus reliquerit febris, reuerti solet.

Fides dierum decretoriorum hæc est, quòd timorem tollit recidivæ. Quanquam multò certius est, nisi iudicatorio die febris reliquerit hominem, fore recidivam, quàm, si die iudicatorio reliquerit, non fore. Etsi enim hoc quoque pollicetur diei natura, tamen multa alia possunt facere, ut quanquam die decretorio febris soluta sit, repetat. Cautè ergo satis dixit Hipp. nisi diebus decretoriis (hos enim intelligit nomine imparium) febris reliquerit, solet reuerti. Illud, solet reuerti, non significat non posse non reuerti, sed reuerti plerunq;. Sed cur decretorios intelligens, impares nominauerit, lib. 10. Contr. cap. 3. explicuimus.

APHO. LXII.

Quibus in febribus morbi regij sunt ante septem dies, malum.

X 3

APHO.

Aphorismorum Hipp.

A P H O . L X I I I I .

Quibus in febris septimo, vel nono, vel undecimo, vel quatuordecimo morbi regij fiunt, bonum: nisi dextrum hypochondrium durum fuerit: si autem non, non bonum.

Censui coniungendos hos duos aph. quia eadem est amborum sententia. Multi, quod Hipp. dicit hoc loco malū, nescio qua ratione ita acceperunt, ac si dixisset mortale, aut valde mortale. Atq; proinde factum est, vt multi tentauerint hac in parte contradicere Hippocrati, dicentes multos eorū quibus hoc signum affuerit, non esse mortuos. Quasi verò non dicat Hipp. ipse, 1. Epid. part. 2. multos eorum qui cum febris ardentibus laborarēt, morbos regios. 6. die habuerunt, sudore aut vrina aut deiectione liberatos esse. Quid ergo est quod modò dicit? Certè quod explicuimus. 10. Cont. cap. 9. morbum regium, qui fit ante diem iudicarium morbi, quocunque die iudicandus sit, esse malum: eum verò qui fit die iudicario morbi, bonum esse. Id verò non est regio morbo proprium, sed commune etiam cum omnibus abcessibus. Nominauit verò septimum loco exempli, vt decretoriorum præstantissimum, quò illius

lius nomine intelligeretur dies decretorius. Itaque si in morbo exactè acutissimo, die quinto fieret morbus regius, non esset hac causa malus. Addit, Quibus septimo vel nono vel undecimo vel quatuordecimo (hæc quoq; sunt exēpla dierū decretoriorū) id est, quib⁹ verò in die decretorio morbi fiunt, bonū. Nisi, inquit, dextrum hypochondrium durum fuerit. Si enim aliquo tali die fit morbus regius, coniectamus eum esse decretorium: cui coniectura detrahit durities dextrū hypochondrii, quia ea durities significat subesse obstructionem hepatis. Obstructo tamen hepate, sine omni iudicatione fieri possit bilis distributio. Addit, si autem non (id est, si autem non fit septimo, nono, undecimo, aut decimoquarto) non bonum: non enim censetur esse ex iudicatione, sed ex malo. Alia quæ ad horum enarrationem faciunt, loco citato ex Controversiarum libro inuenies.

APHO. LXIII.

Quibus in febribus quotidie rigores sunt, quotidie febres soluantur.

Rigoris nomen, proculdubio hîc dicitur latinusculè, de rigore scilicet horrore, & frigore: nō

X 4

enim

Aphorismorum Hipp.

enim omnes intermittentes febres à rigore incipiunt, sed quædam ab horrore, aliæ à frigore solùm. Atq; vt dicitur, Quibus in febribus rigores fiunt quotidie febres soluantur, ita intelligi debet: quibus tertio, aut quarto quoque fiunt, tertio, aut quarto quoque die soluantur. Denique illæ, quibus ex quibusuis interuallis ordine quodam, qui morbi motum proprium sequitur (hoc dico ob rigores quosdam inordinatos, qui in quibusdam etiam febrium continuarum fieri solent) rigores fiunt, intermittentes sunt, intermittuntque toties, quoties rigores fiunt: quare si quotidie fiunt, quotidie intermittunt. Quæquam non necesse est, eodem die quo à rigore incipit, febrem intermittere: fieri enim potest vt ad eò producantur paroxyfmi singuli, vt que hodie incipit, cras soluat. Soluetur tamẽ quotidie: hodie, quæ incipit heri: cras, quæ hodie: nudius tertius, quæ cras. Neque verò proinde opus est, vt quotidie fiat homo sine febre. Nam fieri potest, vt febris quotidiana sit in genere earum, quæ subintrantes appellantur: id est ad eò productæ sint, vt secunda ingruat antequàm prima finita sit. Potest etiam febris intermittens cum aliâ perpetua esse complicata, vt in hemipterico vsuuenit. Atque vtrunuis horũ fiat, homo nunquam sine febre fiet, etsi ex quibusdam interuallis rigore corripiatur. Sed soluetur nihilo-

hilominus quoties rigor fiet, ea febris quæ cum rigore præhendit, et si maneat alia cum qua erat complicata, aut quæ anticipauit apprehendere. Itaque hinc cognosces, febrem intermittentem esse naturâ, et si homo nunquam sine febre sit, quòd scilicet cum rigore aut horrore aut frigore ex quibusdam interuallis redit. De causis quibus fiunt intermittentes febres, & cur hæc ex his, illæ ex illis interuallis fiant, lib. 5. Cont. diffusè satis scripsi.

A P H O. LXV.

In febribus circa ventrẽ vsio fortis, & morsus oris ventriculi, malum.

Quamquam morsus oris ventriculi in eo qui febre vacat, cum inappetentia & oris amaritudine & vertigine, maiorem copiam bilis confluentis ad ventriculum significet, quàm per febres, vt dictum est Com. 17. huius particule: tamen cum forti vsione circa ventrem non potest nisi in febribus non intermittentibus fieri, significatq; multam bilem, eamq; acerrimam circa ventriculum, & interni erysipelatis aut erysipelatoidis phlegmõnis metum facit: proinde malum est. Potest in acutis febribus fieri morsus oris ventriculi, signum decretoriũ: significabitq;

Aphorismorum Hipp.

vomitum instantem, non periculū aut mortē, ut dicitur in Prognostico. Tamen tunc non adrit illi vstio fortis, sed dolor capitis & suffusio, idq; per febrem non exitiosam, id est antecedentibus signis cōcoctionis. Ergo cū accidit morsus oris ventriculi cum forti vstione, timeri debet morbi exitus. Videturque illud, in febris, per pleonasmum dictum, quia non potest is casus nisi in febris fieri.

APHO. LXVI.

In febris acutis conuulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum.

Accidere possunt febricitantibus febre perpetua, conuulsio, & dolor viscerū, aut alterutrum seorsum, aut ambo simul. Alterutrum fiat, est malum, quin & valde malum: ambo multò magis. Nam conuulsionem talem esse in febre, diximus in com. illius sententiæ, Melius est febrē in conuulsione fieri, quàm conuulsionem in febre. Dolor viscerum, aut ob ingentes in illis inflammationes fiet, aut ob solam intemperie. Intemperies quæ citra tumores possit dolores eosque fortes facere, & in visceribus quæ nō sunt magno sensu prædita (viscera enim sunt internæ partes, cuiusmodi cor, pulmo, hepar, lien, & renes) non

nō potest nō esse maxima. De inflātionibus viscerum in Prognostico scripsit, in hypochondriis tumores duros & dolentes esse pessimos. Verissimè ergo dictum est ab Hipp. hoc loco, in febribus acutis conuulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum portendere. Sed nō video cur Galenus de solis febribus quę febres morbi sunt, neq; cū inflātionibus sunt, intelligi velit hęc sententiā. Nōne & in phrenitide est malum, conuulsiones fieri, & in omnia inflātionē? Non (inquit Galenus) antiqui vocabant febres eas quę cū inflātionibus sunt. Cur ergo Galenus ipse. 7. apho. com. 2. inter febres ab antiquis vocatas refert lypiriam, quam constat esse cum interna inflātionē? Sed non oportet hęc hęcere. Explicuimus aphorismum.

A P H O. L X V I I.

In febribus ex somnis timores, aut conuulsiones, malum.

Dictum prius est, vbi somnus laborem facit, lethale. Constat verò, vt timores & conuulsiones facere, quædā eorū quę in illa sententiā intelliguntur sint: nō tamen proinde dicit hęc Hipp. malum esse in febribus ex somnis terreri & à conuulsione tentari, q̄ deterius sit q̄ hęc eadē sine somno

Aphorismorum Hipp.

somno pati . Hoc enim multo grauius efficit : quandoquidem motus is, quem succi & vapores capiunt ad interna, facit vt terreatur mens & nerui tententur. Quare nihil mirum, si is apparatus ad conuulsionē, qui per vigiliā nō appareat, appareat per somnū . Nā & citra febres , multorum qui iusto plus cibi ingesserunt, pueri maximē , terrentur & conuelluntur per somnum. Sed dixit hæc esse mala in somno, quo te moneat, vt hæc in eo obseruares : arguitur enim somno apparatus ad conuulsiones, qui per vigiliā nondum apparet. Neq; verò hoc in omnibus febris temporibus par periculum affert: sed in febris exacerbatione , minus : cū ea est maximē sedata, maius.

APHO. LXVIII.

In febris spiritus offendens, malū: cōuulsionem enim significat.

Nam si neq; lugenti neq; cogitabundo (nam hæc solent id facere) spiritus offendens fit, non aliter fit, quàm musculis thoracis patientibus motum conuulsium, qui via est ad conuulsionem.

APHO LXIX.

Qui-

Quibus vrinæ crassæ, grumosa, pauca, non sine febre, multitudo veniens ex his tenuis iuuat. Maximè autem tales veniunt, quibus à principio aut celeriter sedimentum habent.

Crassæ vrinæ sunt, quæ extremè sunt tales: has semper esse perturbatas, alibi diximus. Grumose sunt, quæ multos continēt grumos. Tales vrinæ fiunt, incipiētibus febribus pituitosis: nā crassities ex multitudine crassorum succorum cum lotio descendendum fit. Grumi fiunt, frustulis quibusdam pituitæ, calore febris siccatis: hæc tunc temporis pauce fiūt, quia natura eo tempore est conuersa ad retinendum. Cùm verò iā coctus est succus, vrina apparet facta tenuior, cessante videlicet perturbatione. Proditque iam multa, natura conuersa ad euacuandum: iuuatque tantò plùs, quantò copiosius prodit: id quod in aliis omnibus criticis euacuationibus vsuuenit. Itaque hoc loco tenuis vrina dicitur, nō quæ reuerà talis est, ea enim non iuuat, sed quæ conturbationem concoctione deposuit. Hæc maximè fiunt in pituitosis febribus: in quibus etiam solēt vrinæ in principio (id est primo etiam die) aut celeriter (id est paulò pòst, sed intra principium vniuersale) habere sedimentum quoddam

Aphorismorum Hipp.

quoddam fallax, quod non fit concoctione, sed
 descenditibus succis crudis. Hoc sedimentum
 imponere solet tyronibus & imperitis medi-
 cis: dignoscitur verò modo substantiæ, & ordi-
 ne quo generatur, & ex aliis accidentibus: scili-
 cet bonum sedimentum est leuius, & magis vni-
 tum, compactumque, & pendens: fallax illud, al-
 perum, dissolutum, hærens matulæ, ac residens.
 Fit etiam bonum, quia à natura, ordine quodam,
 ac suo tempore, scilicet post appendiculum, ut
 hoc post nubeculam, hæcque, emendata aliqua-
 tenus ipsa vrinæ fusura secundum substantiam
 & colorem. Atque cum tale sedimentum fit, re-
 liqua omnia signa indicant morbum ad summum
 vigorem peruenisse. Quare si sedimentum ap-
 parer, citius quàm ut possit morbus ad summum
 vigorem peruenisse, aut antequàm nubes aut ap-
 pendiculum, nullatenusque emendata fusura,
 denique aliis omnibus signis indicantibus mor-
 bum adhuc in principio esse, constat id sedimen-
 tum esse fallax. Hoc loco mirè se exercent Anto-
 nius Musa, & Leonhartus Fuchsius, in diluenda
 quadam obiectione. Videtur enim (dicunt) Hippo-
 crates contrarium prorsum iis que modò dicitur,
 scripsisse lib. de Iudiciis, vbi hæc scripsit:

Εἰ καὶ παχίον πάντεσσ' ἀεὶ τὰ γίνεται οὐρα,
 δ' ὀσφριτὰ καὶ ἀβέβαια τὰ τοιαῦτα.

Id est,

Idest, si ex crassis omnino tenues fiant vrinae, difficilis & inconstantis sunt iudicii. Vituperat itaq; (dicunt) Hippocrates tenues vrinas post crassas: quas hic dicit muare. Quærun deinceps multas dilutiones, certatq; de dilutionibus. Mihi verò illud vnū dicēdū modò est, illos certare de vmbra asini. Nā Hippocrates nihil tale dicit, quale illi referunt: sed ipsi ei imponunt detrahētes verba. Hic enim est totus Hippocratis locus: ἢν ἀρχόμενα οὐρῆ μὴ μίαια ἢ, ἀλλὰ γίνηται παχέα ἐκ λεπτῶν, καὶ πατελεσλεωτὰ, δύσχεστα: id est, si incipientes vrinae nō æquales sint, sed fiāt crassæ ex tenuib⁹, aut omnino tenues, difficilis iudicii. Vides, quàm longè alia, & aliorū scripta sint hæc, ac illi referunt: vt que illi de nulla re cōtendant, sed de contradictione fictitia.

APHO. LXX.

*Quibus in febribus vrinae perturbatae
vt subiugaliū, ijs dolores capitis aut ad-
sunt aut aderunt.*

Quò valde perturbatas vrinas significet, dicit perturbatas vt subiugaliū. Hæ multis in febribus solēt fieri p vniuersale principiū, suntq; nō tā cōcoctionis cceptæ fieri, nōdū tñ manifesta.
Verūm

Aphorismorum Hipp.

Verùm cùm nimium prorogatur perturbatio, magis inquam quàm vt principii vniuersalis sit signum, aut cùm finito iam principio interpestiue apparet, aut aliquot diebus antequàm febricitet homo perturbata prodit, non iam principii, sed passionis nota fit: doloris inquam capitis, qui aut iam adest, aut aderit: statim nimirum qui vrinam perturbat tentante caput. Sed hinc iam constat satis, et si hæc causa dolorem capitis semper ferè afferre soleat, non tamen dolorem capitis ab ea semper nasci. Sunt enim aliæ multæ causæ illius doloris, aut proprii in capite, aut per consensum cum alio membro, quæ non perturbant vrinas. Quare si talis vrina, vt diximus fiat, timere debes dolorem capitis, nisi iam adsit. Non tamen si adsit dolor, possis sine temeritate affirmare talem fore vrinam: neque si alius quouis capitis morbus adsit, vt lethargus, vertigo, aut epilepsia.

APHO. LXXI.

Quibus septimo die iudicium fit, ijs nubesculã habet vrina quarto die rubeã, & alia ex ratione.

Non si quarto die fiunt in vrina signa concoctionis, necesse est iudicationẽ fieri in septimo: nam

nam potest aut nono aut vndecimo fieri, aut etiam. 14. Siquidem potest multis modis fieri motus illegitimus. Tamen si legitimus est, indicatum à me est alibi, tantum superesse ab eo die quo primùm apparent signa manifestæ concoctionis, vsq; ad diem iudicationis, quātum à primo die ad illum vsq; tráfactum est. Cùm ergo à primo vsq; ad quartum diem tres transacti sint, si in quarto signa concoctionis primùm apparent, tres erunt à quarto transigendi vsq; ad tēpus iudicationis, quare septimo iudicatio fiet. Scripsit verò nubeculam rubeā, non quòd in omni febre incipiant signa concoctionis ab ea nubecula, sed quòd sæpe ab ea incipiant. Sed merito Hippocrates cùm dixerat, nubeculā habet quarto die rubeam, addidit, & alia ex ratione. Quia scilicet, etsi signa concoctionis quarto apparuerint, nisi reliqua euenerint ex ratione, id est secundùm eam celeritatem qua morbus incepit, fiet motus diuersus & constitutio illegitima, tardabitq; fortassè multò plùs iudicatio.

A P H O. LXXII.

Quibus vrina perspicua & albæ sunt, malæ: maximè in phreniticis si apparuerint.

Y

Albæ

Aphorismorum Hipp.

Albæ & perspicuæ, aquæ sunt, & valde tenues: nam quæ cum crassitie albæ sunt, ut lacti aut puri similes, non sunt perspicuæ. Hæc indicat nullam accipere interiùs succos commutatione (nam obstructionem solam non facere verâ tenuitatem, alibi môstratum est) id quod fit aqua statim ac epota est micta, ut per diabetem: aut non ita, sed satis multò post potum. Vtrunque censet Galenus. 12. cap. 1. de Crisib. significare crudiratem: illud verò esse grauius, quandoquidem simul cum noxa commutantis facultatis, eius etiam quæ retinet debilitatem indicat. Alii verò aliter censent: grauius enim esse putant, post retentionem satis longam emitti incocta, quàm cum facta non est retentio. Nam quæ nõ retinentur, non possunt coqui, ne si facultas commutans habeat bene. Qui certè, ut alibi meminisse scripsisse, aperte probant, urinam quæ sine læsione retentionis mingitur tenuis, grauius signum esse, quàm si non retenta talis prodiret. Nisi tamen hæc post illam fiat, nam ita mutationem in deterius significaret: ut si qui sine diabete emittebat albam & perspicuam, incipiat modò talem cum diabete emittere, certè grauius iã habet. Nam eousq; processit debilitas, ut supra concoctionem retentio etiam læsa sit. Itaq; Galenus urinam statim mictam, aquosam, grauiorem esse quàm si non statim mingeretur, falsò dixit:

dixit: aut tunc solùm intellexit, cùm aquosa statim mieta, aquosę non statim mieta succedit. Vtunque albę & perspicuę, malę sunt: deteriores autem in pueris, quàm in adultis, vt in com. Prognostici docuimus. Quod ad morbos attiner, maximè malę sunt in phreniticis, cùm in iis apparent: nam significat magnum raptum bilis ad caput. In aliis codicibus legitur, maximè in phreniticis apparent. Perperam tamen, nã magis apparent in hydrõpe, & diabete, & omnibus valde crudis morbis, quàm in phrenitide. Sed est vrina alba & perspicua, nota non phrenitidis, sed magnitudinis morbi, si in phrenitide fit.

APHO LXXIII.

Quibus hypochondria elata murmurant, dolore lumborum succedente, alui his humectantur: nisi flatus erumpat, aut vrina multitudo procedat. In febribus autem hæc.

Cùm regio hypochõdriorũ intumescit murmuratq;, constat succum cum flatu eò loci redũ dare: qui, si dolor lumborum succedit, deorsum repit. Ergo aut erumpet per ventrem succus

Y 2 cum

Aphorismorum Hipp.

cum flatu, sient que deiectiones humidæ: aut flatus erumpet per ventrem, humorq; descendet per vias urinæ, fietq; multitudo urinæ & crepitus ventris: id quod in febribus fieri solet maxime. Quia febris succos crassos liquat & extenuat, flatusq; dissoluit, & ira soluit dolorem omnem hypochondriorum citra inflammationem, vt aph. 40. sect. 6. dicitur.

APH. LXXIII.

Quibus spes est ad articulos abscessum fore, liberat ab abscessu vrina multa, & crassa & alba facta: vt in febribus cū lassitudine quarto die incipit quibusdam fieri. Si autem & ex naribus sanguis profuat, & admodum citò soluitur.

In aliquib⁹ codicibus legitur, $\kappa\alpha\lambda\epsilon\tau\alpha\ \tau\alpha\chi\upsilon$: id est valde crassa: in aliis, $\kappa\epsilon\upsilon\ \tau\alpha\chi\upsilon$, id est, & crassa. Sed nihil refert: nam vtunque legatur sermo hic, intelligi debet non de crassa mediocriter, sed de valde crassa. Quibus in febribus expectari debeat abscessus ad articulos, dictum est ab Hippocrate aphorismis. 39. & 44. huius particulae, sed nūc quoque repetetur. Febres diuturnæ, & febres cū lassitudine etsi acutissimæ sint, solent

solent abscessus facere: quia hæ nascuntur ex multis & crassis succis, quales solent facere abscessus. Febres habere possunt coniunctam lassitudinem, aut sponte factam, aut factam nimia exercitatione. Vtunque lassitudo adsit febrim, expectari debet abscessus: atque utunque debeat expectari, si nulla alia partis indicatio adsit, expectari debet ad articulos. Maximè tamè cum labor antecessit lassitudinem sensum: quia articuli laborauerunt. Ergo, inquit, in iis febribus in quibus spes est fore abscessum (nam quod addit ad articulos, non eò dicit, quòd vrina crassa liberet ab abscessu ad articulos facta magis, quàm ad alias partes: sed quòd abscessus ad articulos fieri soleant) vrina multa & crassa (aut valde crassa) & alba facta, liberat ab abscessu, id est soluit morbum sine abscessu. Nam crassa & alba fit à succis crassis, tales verò sunt qui pariunt abscessus. Multa autem: quia omnis critica euacuatio, quòd imperfecta non sit, multa esse debet. Tales vrinæ in diuturnis febribus, exacto principio, prorogataque febre fiunt: tamen in febribus cum lassitudine, ex multo & crasso sanguine (hoc genus solet esse continentium) quarto die nonnunquam fieri incipiunt, tolluntque ita quoque abscessus. Si tamè in his simul fluat de naribus sanguis, citò admodum perfecteque malum soluitur, atque sine omni abscessu. Quia scilicet

Aphorismorum Hipp.

vrinâ euacuantur succi, qui cum sanguine permisti illum reddebant crassum & graue, vt lassitudinem pareret: per nares euacuatur sanguinis copia. Hinc aperte constat, non intelligi hoc loco alterum horum, vrinam inquam crassam, aut fluxum sanguinis liberare ab abscessu, sed ambo hæc perfecte liberare: quod in febribus acutis cum lassitudine, desideratur: nam in diurnis parùm refert sanguinem fluere è naribus. Locum hunc declarat alius ex. 6. Epid. part. 4. quo ita est scriptum: Vrina crassa alba, qualis amphigenis, in laboriosis, quarto die est cum incipit, & liberat ab abscessu. Si verò & supra hæc fluat sanguis è naribus, manifestè, & valde. Quidam transferunt, quartanis, enarratq; Hippocratem dicere, hæc in quartanis febribus fieri. Tamen illud verbum, incipit, quo in apho. vtitur, declarat eum non de quartanis, sed de quarto die dicere. Quorsum enim diceret, vt in quibusdam febribus quartanis cum lassitudine incipit fieri? ac non potius, fit? illud enim incipit, de quodam tempore dicitur.

APHO. LX XV.

Si sanguinem aut pus mingat, renum aut vesicæ exulcerationem significat.

Nō est simpliciter necesse, si sanguis aut pus mingitur, renū aut vesicæ exulcerationem esse, sed

se, sed quibusdam exceptionibus adhibitis. Neque hoc eò dicit Hippocrates, quòd non possint hæc aliter mingi, sed quòd prima coniectura ab exeuntibus semper fert ad partem ipsam unde exeunt: tẽ verò oportet necessarias distinctiones supplere. Potest sanguis mingi nulla parte exulcerata, sed aut ob laxitatem viarum, aut debilitatem retentricis in renibus, aut ob redundantiam sanguinis toto corpore, aut ob vlcus in ipso cole. His exceptis, renũ aut vesicę aut vrererarum (nam has intelligi etiam censeo) significatur exulceratio. Cognoscitur redundantia propriis notis, & insuper si retenta est euacuatio alia consueta, vt menstrua, aut hæmorrhoides. Laxitas venę ab vlcere separatur, indolentia: vlcus enim semper comitatur dolor: quare vlcus in ipso cole, dolor etiam loci illius indicat. Pus prodire potest aut ex vlcere colis, aut ex abscessu aliquo supra renes rupto, vt in gibba hepatis, aut pulmone: his exceptis, ex vlcere renum aut vesicę prodit. Vlcus in cole, ex dolore eius loci apparere dixi: quin & ex modo quo pus exit, exit enim purum ac per se ante vrinam. Abscessus in hepate aut pulmone ruptus, non potest latere: nam suppurationem antecedit inflammatio, inflammationum in illis visceribus, sunt proprię notę. Exceptis ergo iis quę diximus, sanguinis, vel puris

Aphorismorum Hipp.

mictus, significat renum aut vesicæ vlcus. An renum, an vesicæ vlcus sit, locus dolens significabit, & modus permisionis: nam quò ex altiori loco prodit, eò magis miscetur vrine pus aut sanguis.

APHO. LXXVI.

Quibus in vrina crassa parua caruncula, & quaedam vt capilli exeunt, his ex renibus excernuntur.

In Græcis codicibus legitur, parua caruncula vt capilli: tamen meritò Galenus non probat eam lectionem, quia carunculae nullae sunt capillis similes. Sed de duplici contentorum in vrinis genere hîc loquitur Hippocrates, quorum aliud frustulis quibusdam rubris caruncularum simile est, aliud capillis. Fieri possunt carunculis similia, aut exesione præcis carunculis è renibus, aut vstione sanguinis genitis grumis, carunculis similibus, descendentibusq; cum vrinis. Ea sanguinis vstio, aut in totis venis & arteriis fieri potest, aut in renibus. Verùm ita dignoscetur, an ex peculiari renum, an totius corporis affectu procedant: si vrina cocta bene est, corpus totum bene valet, quare si cum tali vrina hæc exeunt, malum peculiare renum

renum est. Proinde ergo dixit Hippocrates, quibus in vrina crassa hæc exeunt, ex renibus exire. Intelligit nimirum nomine crassæ, coctam: hæc enim est Hippocratica phrasis. Non tamen si quæ cum vrina crassa exeunt, à renibus exeunt, statim quæ cum vrina tenui exeunt, non exeunt à renibus. Nam potest tenuis flaua vrina, corrodens carnes renum, id facere. Neque verò est quod mireris, hanc corruptionem renes pati: sunt enim glandulæ, quæ inter primum & secundum ventriculum renum sunt, admodum expositæ corrosioni. Contigit mihi videre canis cuiusdam, quem disseçari feci, renem adeò corruptum, ut loco renis sola ea tunica quæ illum ambit, plena nigra quadã sanie, in qua tota caro resoluta erat, inueniretur: cum tamen nihil notatum dignum canis pati priùs videretur. Quòd Gal. in Com. huius sententiæ, negat se cum renum affectum vidisse, nihil miror: nam primo de locis patientibus fieri posse concedit. Capilli ex lento succo, quæ calor facit concreescere, nascuntur. Hos Gale. hoc loco in renibus generari docet: quanquam 6. de Locis patiētibus, in renibus generari posse negat, sed in venis. Sed ego ita intelligo. Lentos hos succos in solis renibus eam figuram comparare posse, ipsa illorum figura negat: tamē gigni possunt aut in venis aliis, aut in iis quæ veniunt à caua ad renes, quas cum instrumētis vrinæ nu-

Aphorismorum Hipp.

meramus. Atque hi qui à viis vrinæ figuram trahunt, possunt vstione concrefcere in renibus. Ergo hîc quoque, si cocta vrina est, peculiare malum est renum aut viarû vrinæ (hæc enim omnia intelligi vellem nomine renum) Si cocta non est, sine omni renû malo possit id fieri, ob totius corporis malum,

A P H O. LXXVII.

Quibus in vrina crassa furfuracea simul minguntur, his vesica laborat scabie.

Furfuris similia si ex toto corpore prodeunt, cariei quæ iam reperit in partes solidas, indicium est: sed cùm citra id corporis malum prodeunt, sunt ex vesica, quæ affectum similem intestinorum dysentericæ patitur. Sed satis constat, si ex toto corpore sit absumens calor, non posse vrinam esse coctâ: si ergo cocta est, ex vesica sunt furfures. De hoc contenti genere, in commentario Prognostici latius disputavi.

A P H O. LXXVIII.

Quicumq; sponte mingunt sanguinè, his in renibus venulæ rptione significat.

Cùm

Cùm nuper dixerit Hipp. si quis sanguinem mingat, renum aut velsicæ exulcerationē significari, modò distinguit vlcus renum & velsicæ. Quanquã id non satis exactè videbitur fortasse facere: nam ex velsica etiã videtur sanguis posse sponte fluere, rupta vena, ἀπὸ τ' αὐτομάτου enim apud Hipp. id est sponte, idem solet significare quod sine causa manifesta. Sed rectè censer hîc Gal. intelligi hoc debere de copioso fluxu repente factò: et si id nomine αὐτομάτου significari, nō est q̄ dicat. Ego etiã intelligo, nomine causæ manifestæ hîc intelligi, non externas solè, vt casum, iectum, aut saltū, aut potum cataridum, sed etiã suppressionē euacuationis consuētæ & necessariæ, atq; crîsim, si quando hæc sanguinis mictu fiat. Quibus positis constat, si mingitur sanguis, aut in renibus, aut velsica, aut aliis vrinæ instrumentis esse vlcus, aut laxitatē. Verùm nisi in renibus sit, nulla harū causa facere possit copiosum repētinumq; mictū sanguinis: velsicę enim venę paulò plus quàm capillares sunt. Sed neq; in renibus laxitas sola, nisi ob suppressam aliã euacuationem aut crîsim, faciet sanguinis euacuationem confertam. Non enim retentrix facultas adeò laxari feret, nisi expultrix vehemētius moueatur. Igitur si repente affatimq; ac sponte vt explicuimus, sanguis mingitur, ruptio est in renibus.

APHO.

Aphorismorum Hipp.

APHO. LXXIX.

*Quibus in vrina arenosa subsistunt, his
vesica laborat calculo.*

Arenæ calculum indicant: nam ex eadem materia sunt arenæ & calculi. Non tamen necesse est adesse calculum, mingentibus arenas: sed aut est calculi periculū, aut est iam calculus, aut fuit nuper estque in arenam dissolutus. Sed calculus non in vesica solū, vt Hippo. hīc videtur innuere, sed in renibus etiā potest generari. Proinde oportet te, cū arenulæ apparent, adhibere alias distinctiones, quò intelligas vbi calculus sit. in renibus an in vesica (nam aliis in locis aut non potest lapis gigni, aut non mingentur a renæ ab eo decisæ.) Inter alias illa quoque erit non minima, quam Hipp. innuit, si arenulæ per totum diffusæ non statim subsidentes exeunt, in renibus est: si verò statim excernuntur crassæ multæ & subsistentes, in vesica.

APHO. LXXX.

*Si sanguinem mingit, & grumos, &
stranguriam habeat, & dolor incidat in
hypogastrium, & in pubem, & interfæ-
mincum*

mineum, ea quæ circa vesicam sunt laborant.

In quibusdã codicibus legitur, non περιναίον id est interfœmineum, sed περιτόναιον, desideraturq; nomẽ illud κτένα id est pubem. Tamen sunt corrupti: nam nomen pubis non inutiliter additur. Peritonœum verò nominatur preter rem: non enim magis continet vesicam quàm hypochondria. Hypogastriũ est regio inter umbilium & pubem. Interfœmineum est inter podicem & membrum venereum. Vesica est sita in hypogastrio. Ad pubem oritur illius collum, quod tortuosum procedit per interfœmineũ. Igitur si quis vesica aut eius collo vlceratus est, dolorẽ sentiet in hypogastrio, aut pene, aut in interfœmineo. Si vlcus in ipsa vesica est, in hypogastrio: si in ceruicis exortu, in pube: si in ipsa ceruicis productione, in interfœmineo. Si per totã vesicã & ceruicẽ veluti excoriatio est protẽsa, in his omnibus locis. Itaq; Hipp. hĩc dicens, quæ circa vesicam sunt, vesicam ipsam & eius ceruicem intelligit. Non tamen vt Gal. intelligit, renes etiam & vrinarios meatus: nõ enim possunt hæc omnia quæ præsentĩ aph. dicuntur, significare vlcera renum, sed vesicæ solius. At qui et si verbo illo, laborant, vsus est, quod omne genus mali significat, tamen vlcerationem intelligit,

vt

Aphorismorum Hipp.

vt ipsa signa indicant. Nam si quis mingit sanguinē, renum aut vesicæ exulcerationē habere, prius dixit. Grumi tamē, iiq; magni (nā grumulos carūcnlis similes prodire ex renibus, prius diximus) ex vesica magis fiunt: siquidē ex vicino loco prodeūt, nō dissoluti neq; permisti. Sed et si sanguis, & grumi etiam ex renibus fieri possunt, tamē stranguria vesicæ malum est, quod accedens aliis vlceris signis, vlcerationi vesicæ imputandū est. Nimirū exulcerata vesica mordetur adeò, vt nō possit copiā vrinæ expectare, quare guttatim demittit. Id verò multò clariùs significat, dolor si accedat dictis in locis: renum enim dolor, in lumborum posteriori parte magis sentitur: vtereratum, in ilibus obliquè. Itaq; docet hīc Hipp. agnoscere patientem locum & morbum, ab exeuntibus, sanguine & grumis: à proprio accidente, stranguria scilicet: à dolore: à situ, hypogastrio, pube, & interfœmineo.

APHO. LXXXI.

Si sanguinē & pus minxerit, & squamulas, & grauis odor sit, vesicæ vlcus significat.

Hic quoque scribit signa vlceris vesicæ, & sordidi etiam vlceris. Sanguinis & puris mictui, squa-

squamulæ & grauis odor accedentes (præterquod quod & ex modo exeundi cognoscitur) aut eorum alterū, significat vlcus velsicæ. Squamulæ, ex substantiæ proprietate: sunt nēpe partes velsicæ ipsius. Odor grauis cum pure, significat vlcus esse sordidū. Fœtet verò multò magis pus, ex sordido vlcere velsicæ, quàm aliorum instrumentorum vrinæ: quia vrina suapte natura abundat semper sordidis excrementis, estq; vicina recto intestino.

A P H O. LXXXII.

Quibus in vrinaria fistula tubercula nascuntur, his suppuratione & excretionefacta, solutio.

Tuberculi nomen hîc non de crudo tuberculo solùm dicitur, sed generatim de tumore omni, qui possit suppurari. Neque verò putandū est hîc Hipp. dicere, solui tumorē in fistula vrinaria, si suppuret, & excernatur pus: nā id clarū est quàm vt dici deberet. Neque solùm, si suppuret tumor excernaturque pus, solui stranguriam, aut ischuriam, si hanc facit: nam hoc quoque est apertum. Quid ergo? Monet chirurgum, vt quàm citissimè tuberculi eo loci obortiret suppurationem, & ruptionem, ne per longiorem discussionem periclitetur homo ab vrinæ

Aphorismorum Hipp.

vrinę suppressione. Accedit humiditas loci, quę ad putrescentiam puris est accōmodatior, quàm ad dissipationem. Nec tamen contrariū est huic sententię, quod ab Hippo. ipso dicitur. 9. cap. Prognostici, his verbis: Oedemata in ventre minùs faciunt abscessus, quàm quę in hypochōdriis, minimè verò quę infra vmbilicum. Nam eo loco explicuimus, non eò dici minimè suppurari, quòd crebriùs resoluantur: sed quòd crebriùs quàm supra vmbilicum, soleant indissoluti manere tumores. Cùm ergo in hac fistula properè curandum sit tumorem dissoluere, præproperè erit incumbendum suppurationi.

APHO. LXXXIII.

Vrina noctu multa facta, exiguam deiectionem significat.

Multa vrina, multū humoris traxisse hepar ab intestinis indicat: quod cùm fit, exiguum relictum est in intestinis: durefcet ergo aluus. Id verò noctu fieri solet: quia per somnum ventre neque sentiente, neq; ad deiectionem irritato, hepar trahere potest multum succi, arefacereq;. Eadem ratione, multa deiectio facit exiguam urinam.

APHO.

APHORISMORVM HIP-
POCRATIS, SECTIO
quinta.

APHO. I.

Conuulsio ex helleboro, lethalis.

Ex epoto pharmaco (non enim hoc de solo helleboro dicitur) non solum ea conuulsio fieri solet, quæ ex repletione aut inanitione fit (quæq; proprie conuulsionem appellari alibi diximus) sed etiam, atque adeò multò magis, ea quæ ex irritatione. Irritatis videlicet neruis, à fumis acris medicamèti aut succorum, patientibusq; per consensum cum ore ventriculi. Ex repletionem, non est verisimile conuulsionem fieri post pharmacum. Si ex inanitione fit, casus est lethalis. Si ex irritatione solum, certè nò sit lethalis, nisi maxima prorsum sit: ex qua veram iam conuulsionem timebimus. Nam si degustato pipere solent qui acri sensu sunt singultire, & epoto vino meraciori, conuulsione tentari, quæ paulò post soluitur sine magno malo: certè neque mirum est, neque lethale, à pharmaco instigatum ventriculum singultire, neque à fumis irritatos neruos alioqui ex acris & acris sensus, conuul-

Z siue

Aphorismorum Hipp.

siuè moueri. Quanquã possit ab irritatione incipere conuulsio, esseq; lethalis, quòd pharmacum non irriter leuiter, sed siccans simul, producaturq; noxa plurimùm. Nimirũ, vt quod à causa procatartica sit, nunquam solet graue esse, nisi ea causa ob apparatus quem inuenit, grauem aliquem fecerit affectũ (nam ita nihil mirũ est, procatarticam causam lethale morbũ peperisse) ita conuulsio à pharmaco non sit lethalis, nisi pharmacũ magnam prorsum læsionẽ in neruorum genere fecerit. Quod agnosces, vt Hippo. ipse in Prognostico de talibus causis disputans dicit, ita scribens: Iudicatur verò talia per diẽ & noctẽ, si ob has causas euenerint. Itaq; si cõuulsio illa qua tentatur qui pharmacũ accepit, ob irritationem solam fiat, atque pharmacum interrim nihil aliud grauius effecerit, intra diẽ & noctem cessabit cõuulsio, conquiescente expurgatione. Si verò conuulsio magna fiat, maximè si expurgatio magna facta sit, & dicto tempore non conquiescat, neque conquiescere incipiat, proculdubio est lethalis passio.

APHO. II.

Exulcere conuulsio superueniens, lethale.

Du-

Duplici de causa potest conuulsio succedere
 Vlceri (et si Gal. vnicam dixit) Altera, cum fit ob-
 orto phlegmone circa vlcus, cum in neruum in-
 erdit: statim enim ac neruus inflamatur, ob acri-
 moniam sensus totus neruus ad radicem vsq; infla-
 matione contrahit, & couellitur. Quare tamen
 dum statim est, ne cerebrum trahatur ad copulatio-
 nem, moriaturq; homo conuulsus. Altera, cum fit
 couulsio aut nullo tumore circa vlcus orto, aut
 eo qui ortus erat euanescente. Atqui pleriq; eo-
 rum qui post vlcus couelluntur, hac causa id pa-
 tiuntur. Nam vt. 65. aph. dicitur, quibus tumores
 in vlceribus apparent, raro couelluntur. Nihilominus,
 et si raro couelluntur, couelluntur tamen
 lethaliter etiam cum tumore, cum is in neruum de-
 cumbit: sed sine tumore, crebrius, aut euanescente
 tumore, ac maiori cum periculo, succis scilicet
 ad interna recurreribus: qui cum in neruorum ra-
 dices impingunt, conuulsiones, & mortis causa
 sunt. Quare Hipp. ipse hoc ipso libro dicit:
 Si in vulneribus prauis & magnis tumores non
 apparent, ingens est malum. Nimirum si a tergo
 sunt, conuulsiones accidunt: si in anterioribus,
 mania, aut dolores acuti lateris. Itaque con-
 uulsio utcumque ex vlcere fiat, siue tumore ap-
 parente, siue non, lethalis est. Quare Hippo-
 crates ipse lib. de Vulneribus capitis, in signis
 eorum qui morituri sunt, refert conuulsiones,

Aphorismorum Hipp.

quæ contrario in latere fiunt: si dextra pars capitis vulnerata est, sinistra corporis cōuellitur: si sinistra, dextra. Quod de ea cōuulsione intelligitur, quæ euanescente è vulnere tumore cōmeante succo in contrariū latus fit. Nā si præ inflāmatione neruorū prope vlcus fiet, profectò vulneratum latus conuelleretur. Sed hoc illius loci est: ad præsentem illud vnum satis fit, quacunque causa fiat conuulsio post vulnus, minari magnū mortis periculum. Quare satis indoctè quidam ignorantes dictas causas, quibus conuulsio vulneri succedens lethalis fit, dicunt intelligi de vulnere à quo tantum sanguinis funditur, vel conuulsio ex inanitione fiat. Nam præter dicta, de fluxu sanguinis seorsum edisserit sequenti aphorismo, quo ita est scriptum.

A P H O. III.

Sanguine multo fluente, conuulsio aut singultus superueniens, malum.

Siue sanguis spōte profluat siue ex vulnere, verum est conuulsionem aut singultum succedentem esse malū. Nam tamen si causa procatartica ad curationem nihil facit, tamen ad dignotionem affectus facit: vt si multus sanguinis fluxus conuulsionem fecit, agnoscimus conuulsionem ex inanitione esse, quæ nunquam sine periculo

Sectio quinta. 179

culo magno est. Singultus & conuulsio, vt alio
 aph. ab ipso Hip. dicitur, similes passiones sunt,
 atque à similibus causis fiunt: nam eodem modo
 mouetur ventriculus per singultum, quo nerui
 motus & musculi per conuulsioné. Atq; hac so-
 la causa singultus non est conuulsio, quòd non
 est instrumenti voluntarii motus: sed quod ad
 causas attinet, nihil differt.

A P H O. IIII.

*Ex superpurgatione conuulsio aut sin-
 gultus succedens, malum.*

Hic duplex iam causa sit, qua conuulsio fiat,
 & irritatio quam facit pharmacum, & super-
 purgatio. Quare multò clarius iam est, eam
 conuulsionem fieri non ex irritatione solùm,
 sed etiam ex inanitione: quare grauissima erit.
 Superpurgatio est expurgatio profusa, qua non
 solùm succi familiares pharmaco evacuantur,
 sed alii etiam, depositi à facultate ob nimiam
 irritationem.

A P H O. V.

Si ebrius quispiam repente fiat mutus,

Z 3

con

Aphorismorum Hipp.

convulsus moritur, nisi eum febris corripiat, aut ad eam horam veniens qua solet solui crapula, loquatur.

Non video cur Gal. hinc intelligat, mutos appellari solum eos, qui fiunt apoplectici: neq; cum alii intelligant cathocos, alii virosq;. Nam etsi his morbis, & epilepsie, & caro, & syncopi, & praefocationi utrius commune symptoma est obmutescencia, atq; hos significas morbos dixit Hip. 4. de Ratione vict. in morb. acutis, fieri sine voce repente venarum interceptionem significat, tamen hinc de re longe alia differit. Quod vel ipsa auctoris verba palam faciunt: nam illic dicit, si sine alia magna causa fiat, excludens causas manifestas: hinc vero de obmutescencia ex ebrietate loquitur. Itaque mihi videtur ad huius sententiae enarrationem, ne nominari quidem debere illas passiones: sed nosse, vinum magnopere solere tentare nervos, quia fumi illius tenues & acres, & irritant & penetrant nervos. Nonnunquam vapores irritant solum, nequaquam penetrantes, aut etsi penetrent, sunt tamen tenues, quiq; facile discutuntur, faciuntque tunc solum morus tremulos, & convulsivos: nonnunquam multi penetrant itaque crassi, qui cum discuti non possint, veras convulsiones faciunt. In nervis, qui citissime noxam quam a vino accipiunt

pro-

prodūt, sunt, qui motū linguæ deferūt, quia ex ipsa cerebri substātia procedūt cū septimo pari: ac proinde mouentium nulli sunt, qui cum tanta mollitie habeant tam conspicuū motū (oculorum enim motus nō est tam conspicuus) atque ita fit vt ebrii semper quidem balbutiant, non nūquā verò eousq; procedat balbuties, vt ne loqui quidē iā possint: nō quidē solūm facti apoplectici, sed etiā vidētes audientesq; & mouētes corpora. His si ex vaporibus solūm, iisq; nō crassissimis obmutescētia pēdet, vox redibit, quā hora solet solui crapula: si non redit, cōitat maiore noxā esse, atq; aut crassissimos vapores, aut ipsum etiā vinū in neruos assumi: quare cōuulsione facta moriētur. Nisi tamē febris fiat: nam dictū est prius ab ipso Hipp. à cōuulsione aut distentione habito, febris succedēs soluit morbū. Neq; verò hoc dictū intellige, q̄ succedēs febris semper à cōuulsione liberet sed q̄ possit liberare

APHO. VI.

Quicumque à distentione capiuntur, quatuor diebus pereunt: si verò hos effugerint, sani fiunt.

Non omnis distētio, tetanus vocata Græcis, videtur mihi esse acuta, & periculosa: multæ

Z 4

enim

Aphorismorum Hipp.

enim producuntur in plures dies, atque salubriter finiuntur. Sed distentiones quæ aut febriliter succedunt (hæ enim ut aliæ omnes convulsiones, lethales sunt) aut prorsus sunt maximæ, ut cerebrum etiam metus sit ne statim afficiant (huiusmodi sunt quibus non cervix sola, sed tota spina rigit, estque inflexilis) aut quæ cum magnis inflammationibus musculorum omnium adducentium & abducentium caput. Tunc enim & respiratio fit difficilior, & multò maior illius usus: ut per anginam. Igitur si distentio violentissima est, intra .4. dies iugulabit, aut declinare incipiet: si non declinans non iugulat, lentior est, ac minimè lethalis. Qualis ex catharris fieri solet, & causis aliis non lethaliibus.

APHO. VII.

Epilepsie, quibus ante pubertatem fiunt, mutationem accipiunt. Quibus autem .25. anno fiunt, his magna ex parte commorimur.

Epilepsia ante pubertatem fiunt creberrimè, ob humiditatem cerebri: elapsa iuventute rarò fiunt, & periculosiores sunt, quia cum ætate minùs cõgruunt. Quare quæ ante pubertatè sũt, muta-

mutatione ætatis sua sponte soluantur, aliis citius, aliis tardiùs: omnibus tamen qui non vtuntur præuo victu, per adolescentiam, quæ à decimo quarto incipiens vsque ad vigesimũ quintum producitur. Si verò aut priùs facta epilepsia intra vigesimum quintum non soluitur, aut post. 25. fit, durat cum homine vsque ad mortem: illa, quia tanta est vt mutatione ætatis solui nõ potuerit: hæc, quia ætati est minimè congruens. Nec tamen hoc semper fit, sed magna ex parte. Nam quædam epilepsia sunt, quæ in iuuentute accedentes, inclinante ætate sedari possunt: vt quæ picrocholis ex bile, consentiente cerebro cum ventriculo fit, vt. 3. sect. com. 29. dixi.

APHO. VIII.

Quicumque pleuriticifacti, in. 14. diebus non supra purgantur, ijs in suppurationem mutatio fit.

Illud verbum, supra purgantur, non significat hinc vomitionem vt in superioribus sententiis, sed excreationem: nam excreatione purgantur thoracis partes. Pleuritidis exquisita constitutio est. 14. dierum, vt & aliorum morborum acutorum simpliciter. Cum ergo morbi omnes qui prorogantur, id est ultra terminum suæ constitutio-

Z 5

stitutio-

Aphorismorum Hipp.

stitutionis producuntur, saluè affecto homine, vt alibi ab ipso Hippocrate dicitur, abscessus statim expectandus est: ita si inflammatio suo tempore non soluitur cum resolutione, neque tamen hominem interimit, suppuratio expectanda. Quare à pleuritide non suo tempore perpurata, expectanda est ea quæ antonomasticè à medicis suppuratio vocatur: per quam scilicet effunditur pus in thoracem. Hæc itaque est aphoristicæ sententiæ ratio. Non tamen perpetuò pleuritis est. 14. dierum, est enim non raro. 7. atque nonnūquàm. 20. crebriùs tamè. 14. Anaxion profectò cùm pleuritide laboraret, decimo septimo cœpit pauca & concocta expuere, tamen liberatus est. 34. sine suppuratione. Sed rariùs adeò producitur pleuritis: quod fortasse illi contigit, quia vt signa indicabant, pituitosa tenebatur pleuritide.

A P H O. IX.

Tabes fit maximè his ætatibus, à decimo octauo vsque ad trigesimum quintum.

Dicitur est ab eodem Hippocrate priùs, iunioribus sanguinis spuitiones & tabes. Quo loco nos indicauimus, eam iuniorum nomine intelligi.

telligere adolescentes, qui secundam illius ætatis partem agunt, & iuuenes. Quod hoc loco fit multò apertius, cum numerum finiens aut or ipse dicat, tabes fiunt à .18. ad .35. Cùm enim iuuentus à .25. incipiat, constat inter .18. & .35. iuuentutem & bonam partem adolescentiæ contineri. Atqui meritò hæc ætates patiuntur tabes, eas scilicet quæ ex pulmonis ulcere fiunt: adolescentes enim præ plethora, sæpe patiuntur rupturam vasis in thorace: iuuenes præ bilis copia, biliosas destillationes, & corrosionem. Igitur utrique patiuntur crebrò tabes, adolescentes ex ruptura, iuuenes ex corrosione. Neque tamen omnes tabis causæ his maximè fiunt, sed quæ diète sunt modò. Nam tabes ex suppuratione, illis fiunt maximè, quibus maximè fiunt suppurationes: his scilicet, qui .35. annum supergressi iam sunt. Nam Hippocrates in Prognostico ita dicit: Magis autem oportet expectare fluxum sanguinis in iunioribus, quàm triginta quinque annorum; in senioribus autem suppurationem.

APHO. X.

Quicumque anginam effugiunt, his in pulmo-

Aphorismorum Hipp.

pulmonem vertitur, & .7. diebus moriuntur. Si verò hos effugiant, suppurati sunt.

Quod dicitur, anginam effugiunt, ne intellige de iis qui liberantur: sed de iis, quibus, vt alio loco dicitur, euanescent abscessus, & retrocedunt sputo non excreato. Quibus ita accidit anginam præter rationem euanescere, alium in locum constat raptum esse succum: quo ex loco etsi possit aliò rari, tamen crebrius rapitur in pulmonem ob rectitudinem & viciniam, quam cum gutture habet pulmo. Rapto succo in pulmonem fit peripneumonia, quæ breuioris constitutionis est, quàm pleuritis, quia etsi à frigidiori succo plerunque fit, in loco tamen valde calidiori, & cordi propiori, & per arterias & venas magnas continuato. Proinde vt nuper dixerat, pleuriticum qui .14. diebus non perpuratur, in suppurationem vertit: ita modò dicit peripneumonicum, nisi .7. diebus intereat, fieri suppuratum. Nimirum peripneumonia duplo acutior est, quàm pleuritis. Sed, quia vt est acutior, ita est periculosior, & magis lethalis: illic dixit si .14. diebus non purgantur supra: hinc, si nõ moriuntur. Insinuans videlicet, pleuriticos plures liberari quàm perire: peripneumonicos contra perire plures, & eos quidem qui liberantur, per suppurationem liberari. Etsi possit nonnunquam

quam, perrarò tamen, fieri, vt peripneumoni-
cus breui ac sine suppuratione liberetur.

APHO. XI.

*Ijs qui à tabe infestantur, si sputum
quod extruſiunt grauiter oleat in carbo-
nes iniectum, & capilli à capite defluant,
lethale.*

Quòd iniectum in carbones oleat grauiter,
pessimi fœtoris indicium est: nam mediocrem
fœtorem ignis solet extinguere. Pessimus fœ-
tor sputi in tabe, malignam putredinem carnis
pulmonis indicat. Quòd si vlcus malignum in
externa parte, non aliter quàm ferro & igni cu-
ratur, quì possit curari in pulmone, parte aded
humida, & parata ad putrescendum, & aded in-
terna vt vix aliquid medicamèti, fracti viribus,
possit in illà peruenire? Capilli à capite defluunt,
aut facta nimia pororum amplitudine præ pe-
nuria alimenti, aut putrescentibus radicibus. V-
trunq; horù in phthisi est lethale: alterù enim
summam iam extenuationem, alterum putredi-
nem malignam significat, quæ in totum corpus
iam serpit.

APHO. XII.

Qui-

Aphorismorum Hipp.

Quibus phthisicis capilli à capite defluunt, diarrhœa superueniente, moriuntur.

Dixit nuper, scetorem spuri & defluuium capillorum fieri, lethale: modò verò dicit, defluuium capillorum superueniente diarrhœa, non quidem lethale, sed moriuntur. In sinuans videlicet, profluuium ventris in his, non solùm significare, sed facere etiam mortem. Significat, quia ex debilitate nascitur: facit, quia debilitatem consequitur, ut cum profluuium moriantur. Atqui reliqua signa, sunt futuræ mortis: profluuium verò ventris post reliqua, imminentis iam iam.

A P H O. XIII.

Quicumque spumofum sanguinẽ spuit, his ex pulmone ea ipsa eductio fit.

Spuma plenus est semper pulmo, quia humidus est, & ingrediente ac egrediẽte aère semper agitur. Sanguis quoque quo abundat, est spumofus: quin & ipse pulmo velut ex spumoso sanguine concrefcente factus. Merito ergo cum spuitur sanguis spumofus, ducto argumento ab exeuntibus, coniectamus pulmonem male affe-

lè affectum esse. Atque cum sint alia signa, quibus dignoscimus cruentū sputum, an è capite, an è pulmone, an è ventriculo veniat, nullū est hoc præstātius. Neq; certe aliud, quod per pleuritidem aut morbum alium talem, maiorem metum mali serpentis in pulmonem faciat.

APHO. XIII.

Atabe habito, diarrhœa superueniens, lethale.

Non tam breui imminentem mortem significat diarrhœa, nisi profluuium capitis præcesserit. Proinde paulò antè dixit, moriuntur: modò dicit, lethale.

APHO. XV.

Quicumque ex pleuritide suppurati fiunt, si suprâ purgentur in. 40. diebus, à qua ruptio fit, cessant: sin minus, in tabem mutantur.

Dictum priùs est, Pleuritidem nisi quadraginta diebus solvatur, suppurari: modò dicit, Rupta vomica, & effuso pure, nisi

Aphorismorum Hipp.

nisi. 40. diebus expurgetur fieri tabem. Est verò expectandum tempus ruptionis, à tempore incipientis suppurationis. Neq; id tempus est in omnibus inflammationibus æquale: nam quibusdam (vt ipsemet in Prognostico docet) rumpuntur vigesimo, quibusdam. 30. quibusdam. 40. quibusdam etiam. 60. Quòd citius aut tardius rumpantur, duplex causa est, acuties maior, & locus. Acuties, vt pleuritis in quibusdam citius, in quibusdam tardius, resoluitur, suppuratur, rumpitur, & expurgatur: locus, vt plerunque pleuritis tardius quàm pulmonia has mutationes recipit. Nam dictum prius est, pleuritidem 14. pulmoniam. 7. diebus, ad suppurationem mutationis initium capere. Ita meritò in pleuritide ruptio expectabitur. 40. in pulmonia. 20. diebus. Nam ipsa eadem temperies pulmonis, quæ facit ad celeriores resolutionem, faciet ad celeriores suppurationem. Atqui si. 40. diebus à facta ruptione potest sine tabe pleuritis expurgari, pulmonia solis. 20. possit: non quæ effusio iam pure temperies illa faciat ad celeriores expurgationem, sed quòd prior exulceratio quæ ex vomica superfuit, faciat ad celeriores putrescentiam pulmonis. Hinc satis constat, centum fere dies posse pleuriticum transigere sine tabe: si post. 14. incipit suppurari, & post. 40. à die quo cœpit suppurari rumpitur, & per alios. 40. à die

Sectio quinta.

185

die quo ruptio fit, expurgatur sine tabe. Initiū
 suppurationis, & dies ruptionis quibus signis
 agnoscantur, docuit Hippocrates, & ego expli-
 cui in Prognostico.

APHO. XVI.

*Calidū hæc mala affert ijs qui nimis eo
 vruntur, carniū effæminationem, neruo-
 rū debilitatē, mētis stuporē, fluxiones san-
 guinis, deliquia animi: hæc, quibus mors.*

Calidi nomen hoc loco non de quouis cali-
 do dici, neque quatenus calidum, constat: quan-
 doquidē ignis contraria mala facit, nō hæc. Sed
 Hipp. ipse enarrator est, qui libello de Vsu hu-
 midorum, de aqua calida hæc dici declarauit. Ita
 que docet, balnei calidi nimiū vsum facere car-
 niū effæminationem, hoc est, debilitatem, la-
 xitatem, & mollitiem (tales enim sunt mulierū
 carnes) & neruorum imbecillitatem, & stupo-
 rem mentis. Hæc omnia facit laxando, dissoluē-
 do, & humectando carnes, neruos, & ipsum ce-
 rebrum. Nam scimus adstrictionem omnibus
 mēbris præstare robur: quare laxatio omnibus
 præstat debilitatem. Durities quædam est ad fir-
 mitudinem motus, neruis mouentibus necessa-
 ria: ergo mollities facit impotentiam mouendi.

a

Cere-

Aphorismorum Hipp.

Cerebri intemperies humida fatuitatē facit: fit
tur balneum calidum, si quis eo nimis utatur, ta-
ciet carnes molles, nervos debiles, sensus stupi-
ditatem: at qui his crescentibus, paralytim. Sed
præter hæc, facit fluxiones profundas sanguinis
facit enim laxitatem osculorum in venis, ac se-
tasse fusis succis rupturâ quoq; aut in naso, aut
palato, aut thorace, aut renib⁹, aut alibi. Animi
deliquia potest balneū facere, aut p fluxiones in
mias sanguinis aut etiâ sine his, dissipatis spiriti-
b⁹, & laxato corpore. Quod dicitur, q̄ eo nimis
utitur, bifariâ videtur posse intelligi: aut cum
balneum nimis calidum est, aut cum in balneo
moderato nimium morantur, aut illud sæpius
repetunt. Vtrouis horum modorum, faciet bal-
neum dictas noxas. Et si videtur Gal. huic ena-
rationi repugnare, ac docere, aquam nimis cali-
dâ non laxare, neq; humectare, sed vrere. Siqui-
dem. 3. de Tuenda valetudine ita scripsit de cali-
dâ perfusionibus: Quod si iustò calidiores sūt,
calida quidē vis, sed non perinde humida: quip-
pe horrere & densari eorum meatus cogūt, ita
vt neque madescere ab humore extrâ accedente
te possit. Cæterum si Gal. intelligit, non hume-
ctare aquam feruentissimam, ea quæ continet
sibi ipsi repugnat, qui aquam vim refrigerantem
posse deponere, humectandi non posse, & esse
humida fieri. 1. de Simp. med. facul. affirmat.

quid enim infunditur in feruētē aquā, elixatur: nō ergo vritur, aut siccescit, sed humescit, & laxum fit. Neq; verò est quòd dicat Gal. calorem anteuerrere actionē humoris, ac proinde aquā feruentem etsi humida sit, ex accidenti tamē siccare vrendo: nam ea passio quam aqua facit, elixatio est, nō assatio, aut frixio, aut vstio. Neque certē aqua potest vrendi vim concipere, vt oleum: aliter frigerentur res in aqua, vt in oleo, essetque passio similis, siue res in aqua feruente siue in oleo versarentur: non est tamen. Igitur aqua etsi feruentissima sit, neque vstionem, neque adstrictionem facere potest: nisi medicamentoſa aliqua aqua sit, vt lixiuium, aut aluminosa, aut salsa. Neque tamen tam æqualiter laxat & humectat feruētissima aqua, quàm quæ mitiùs feruet. Non quòd aqua ipsa in se ipsa vim igneam concipiat (id enim olei est) sed quòd exhalatio aliqua ignea per aquam permeet, partes quasdam vrens. Hinc fit, vt aqua quæ lento igne calet, meliùs equaliùsque elixet, quàm quæ vehementi: cæterùm vtraque elixat. Quare omne balneum calidum, nisi moderatè eo vtaris, si iam vrat præ calore, elixabit, sed inæqualiùs. Verùm nullus in tā feruentem aquā descendit, vt iam vrat. Quòd si violenter immitteretur, elixatus moreretur. Nō est itaq; quòd hīc interpreteris, calidum, id est tepidum.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XVII.

Frigidum conuulsiones, distentiones, denigrationes, & rigores febriles.

Frigidum conuulsiones facit: non nudū frigus, sed vt explicatū est, frigida infusio: hæc enim replet frigidis succis, prohibetq; dissipari, contrā ac calida. Frigus nudū concretiones facit, conuulsiones ex accidenti, prohibens excrementa pituitosa dissolui. Distentiones conuulsiones etiam sunt, referuntur autem per se, dicta prius causa. Denigrationes facit frigidū, extinguens partium naturalem calorem. Rigores facit frigus, mordens externas partes, & fugans calidū ad internas. Vocat hos rigores febriles, non quòd semper fiant post eos rigores febre, sed q̄ tales sint, quales solēt fieri p̄ initia febrilium. Nam nonnunquam post rigorem, qui ex frigido balneo fit, succedit febris, cum scilicet erat apparatus in corpore: nonnunquam sine febre soluitur rigor. Nō enim ego puto vt Gal. latuisse Hippocratem fieri posse rigorem, cui nulla febris succedat.

APHO. XVIII.

Frigidum inimicum ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medulla: calidum autem vtile.

Mem.

Seçtio quinta. 187

Mēbris omnibus exanguibus & frigidis, doceat frigidum esse inimicum, & calidum amicū. Videtur tamen contrā habere: nam si de conseruatione sanitatis vis intelligi hanc sententiam, cūm conseruatio similibus agatur, frigidum frigidis amicum esse videtur, non aduersum. Si de curatione morborum, cūm calidiora calidioribus & frigidiora frigidioribus remediis indigere in Arte medicinali Galenus doceat, videtur exanguia membra amare medicamenta frigida. Quod si qua ratione dicas, frigidum inimicum esse his membris, tamen viderur calidum nulla ratione esse vtile & amicum. Nam si memoria reperas mala quę à frigido, & quę à calido fieri dixit apho. 16. & 17. vix possis iudicare vtra sint grauiora. Videtur itaque sententia hæc aphoristica habere probabiles obiectiones: tamē ita intelligitur. Membra hæc cūm frigida sint, familiares habent frigidos morbos, quare à frigidis causis plerunque lædentur, & à calidis plerunque curabuntur: frigidis enim morbis plerūque egrotant, calidis rarò. Hinc fit, vt cūm bene valēt hæc mēbra, à frigidis quàm à calidis causis citiùs ægrotare incipiāt: atq; cūm iā ægrotāt, si quis in frigidorū vsu eū modū, quem natura partis & morbus exigit, excedat, citiùs transferantur ad contrarium lapsum, quàm si in vsu calidorum perinde peccet. Tot ergo modis, frigidis

Aphorismorum Hipp.

dis mēbris frigida inimica sunt, & calida amica.
Etsi profectò si ad æqualem frigoris gradū præter naturā, horū aliquod, & pars sanguinea peruenisset, minùs calido ad eā medicamento, utpote naturā frigidiorē vteremur. His accedit, quia horum pleraq; prædita sunt acri sensu, nō possunt ferre primū occursum actū frigidorū, utpote mordacē: quare etsi affectus exigat medicamenta frigida, actū tamē ne frigida admouētur. Videbitur fortasse cūm dixerit ossa, frustra dentes repetisse: ossa enim sunt dētes. Tamē nō fecit frustra: dentes enim peculiare noxas accipiunt à frigido, stuporem scilicet & dolorem. Quia soli dentes inter omnia ossa sentiunt, ob neruulos quos cū venulis & arteriola per radices accipiunt, instar vnguium. Nerui nomē hīc, de omni neruo & ligamento & exangui membrana dicitur, etsi multò plūs, insigniter quē laudatur neruus sensus.

APHO. XIX.

Qua refrigerata sunt, calfacere oportet: præterea ex quibus sanguis fluit, aut est fluxurus.

Cūm quispiam simplici passione molestatur, ei sunt offerenda contraria: tamen si duplici, ac diuersa, ei quæ magis vrget subueniendū primò est,

Sectio quinta. 188

est, quamvis interim ab alia parte aliquam læsionem fieri patiamur. Velut si cuiquam ex refrigerata parte fluit sanguis multus, sanguinis fluxio magis urgere solet. Quare etsi refrigeratis solum partibus calida admouenda sunt, tamē si fluxio sanguinis accedit, quia ut apho. 23. dicitur frigidis sistitur, frigidis utē dum erit vsque dum sistatur, et si interim particulæ intemperies crescat. Neq; solum cum fluit iam, sed cum fluxus instat: nā quæ curationis facimus, præcautionis etiam gratia facere licet.

APHO. XX.

Ulceribus frigidum mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, denigrat, rigores febriles facit, conuulsiones, & distentiones.

Occursus refrigerantis aëris, aut aque, aut medicamenti, mordax est: quia frigidū cōstringendo per partes, mordicūs diuellit. Atque ut frigus maximum sanas etiam partes mordet, ita quod moderatius, mordet exulceratas: hæ enim mordētur facilius ob acriorē sensum, & nudatos neruulos. Acrimoniā atq; mordacitatē medicamentorū, argui citissimè in exulceratis partibus

23 Aphorismorum Hipp.

ticulis, docuit ipsemet Hipp. libe. de Alimento, his verbis : Dulce non dulce: dulce ad potentiã velut aqua, dulce ad gustum velut mel. Signa vtrorũq; , vlcera, oculi, & gustus. Itaq; vlcerebus non sunt imponẽda medicamenta valde frigida actũ, quia mordẽt. Frigidũ etiã cutem duram facit, & dolorem facit in suppurabilem. Id est, affectum qui dolorem facit, siue sit inflammatio, siue vlcus (nõ enim dolor ipse suppurabilis aut in suppurabilis est) facit crudiorẽ, duriorẽ, & scirrhusum, atq; ineptũ suppurari. Nam cum suppuratio & resolutio calore agantur, merito frigus facit cõtrariũ. Hinc fit, vt nimius vsus repetitiũ medicamentorũ, nisi quis tempestiue se transferat ad resoluentia aut suppurantia, ex inflammatione scirrhus fiat, & ex erysipelate maculæ indelebiles in cute fiant. Nã denigrat etiã refrigeratio partes, extincto earum calore, aut concresecẽte sanguine. Rigores etiam facit vsus frigidi febriles, id est similes eis qui solent ante febres fieri, vt nuper erat dictum : maximè autem fiunt, cum in vlcera infunditur. Conuulsiones quoq; ac distentiones facere, prius est dictũ.

APHO. XXI.

Est cum in distentione sine vlcere, in iuvene bene carnosò, in estate media, frigida in;

de infusio reuocationem caloris facit: calor autem hæc sanat.

Nihil magis aduersum per se est conuulsioni ex repletione (nam de hac differit) quàm frigide infusio: est enim ea passio frigida. Tamè est nõnunquam, cùm eam sanat ex accidenti: non aliter quàm frigus hyemis facit, concoctiones in ventre copiosiores vt sint, etsi frigus concoctionem impedit per se. Cæterùm causa quæ per accidens aliquid facit, semper refertur ad alias causas per se: vt frigus aëris, effluuium calidi vaporis cohibens, calidum copiosius esse interiùs facit. Ita infusio frigida, facit vt calidum refugiens interna petat: quod deinceps passiones frigidas, quæ interiùs sunt, sanat, idq; per se. Vnde manifestum fit, non satis firmam esse semper rationem illam agnoscendi speciem morbi & causam, à iuantibus & nocentibus, nisi quis sciat distinguere actiones per accidens, ab actionibus per se: nã fit nonnunquam, vt morbus frigidus ab auxilio frigido, & calidus à calido tollatur, aut subleuetur. Quo pacto distinguantur, docet Gale. i de Simp. med. facultate. Sed nos explicemus aphorismum. Non potest infusio frigida conuulsionem sanare, quæ cum vlcere sit: nam cùm vlcera mordeat, faciet rigores & augebit motus conuulsiuos. Neq; verò in sene aut puero: nam se-

Aphorismorum Hipp.

nex frigidior, puer humidior & mollior est, quàm ut possit aquæ infusionem sine noxa sustinere. Neque in gracilibus admodum neque in obesibus: nam graciliû nervis occurrit citò ipsa aqua, obesorum corpora sunt frigida. Igitur si quando infusio frigida convulsionem soluet, id certè erit in distentione sine ulcere, in iuvene bene carnoso, id est mediocris molis: neque in hoc quidem, quovis in tempore tentandum est, sed in calidissimo, ut æstate media. Nam cum tunc temporis multo calore æstuet corpus, potest impetum frigidi sustinere: aliis temporibus non potest sine periculo suffocationis, aut extinctionis

A P H O. XXII.

Calidum suppurationem faciens, non in omni ulcere, maximum signum est ad securitatem, cutem emollit, extenuat, dolorem mitigat: rigores, convulsiones, distentiones sedat: eorum autem quæ in capite, gravitatem solvit. Plurimum autem confert ossium fracturis, maxime iis quæ nudata sunt: horum verò maxime habentibus ulcera in capite: & quæcunque à frigore moriuntur, aut exulcerantur, & herpetibus

petibus exedētibus: sedi, pudendo, vtero, vesica. His calidū amicum, & iudicans: frigidū verò inimicum, & interimens.

Calida aqua suppurandi vim habet, quæ scilicet modicè est calida: habet enim cum calore modico coniunctâ humiditatē: at qui pus infusione aquæ moueri bonū, magnū in vlcereb⁹ est signū securitatis. Nā vbi ea quæ suppurari oportet, suppuratur celeriter ac bene, nihil malè succedere potest. Nō tamē id in omni vlcere tētari debet, aut probari: sed in illis solū quæ oportet suppurare, cuiusmodi quæ cōtusa, aut diuulsa, dissectæve sunt, ac veluti cōminuta. Nā vt in his est curandū, vt q̄ citissimè suppurēt: ita in vlcereb⁹ simplicibus, & quæ sine cōtusione, aut tumore apto suppurari sunt, abstinendū est à suppuratibus, vt edūq; extergētib⁹, & siccatibus. At qui suppurationē cū celerrimè vis facere, & sorditiē minū timere, oleo: cū aut nō tā celeriter, aut sorditiē simul timere, aqua tepida, aut mulsa facies. Aqua calida curē etiā sanā emollit, & extenuat: cū laxet, humectet, & dissoluat, si quid durum aut concrementum est. His ipsis de causis, & quia calidum est nostrę naturę suauius, est aquę infusio anodina & dolorem mitigans. Rigores, & conuulsiones sedat, præmissā cura totius corporis

Aphorismorum Hipp.

poris. Solut capitis grauitates, in caput infusa: nisi in corpore sit multitudo excrementorū, quæ tracta possint replere, aut aliter malè caput afficere: sed & præter suppurationem, ad abluendum sordes & grumos sanguinis, & si quid tale in vlceribus hæsit, confert. Vlcera quæ in carnis partibus sunt, vino: tamen quæ in capite, aut articulis, aut fracturis ossium detectorū sunt, aqua tepida sunt abluenda. Nam in his vinum rigores facit, & conuulsiones: aqua contra ab omni dolore & mordicatione liberat. In hac sententiam Hipp. lib. de Vlceribus ita scripsit: Vlcera vniuersa nisi vino humectanda non sunt, si non in articulo fuerit vlcus. Ita hîc dicit: Aqua calida plurimum confert ossium fracturis, maximè iis quæ nudata sunt: horum verò maximè habentibus vlcera in capite. Itaq; ex ambobus locis colliges, in articulis & capite & omni osse nudato, abstinendum à vino esse, atq; abluendum aqua (nisi tamen vulneratus neruus sit, in his enim aquæ calidæ infusionem meritò timet Gal.) deinde si res ipsa cogat, suppurationem moliri: sin minùs, siccare multum & sine mordacitate. Partibus etiam quæ à frigore denigratæ aut exulceratæ sunt, cōducit aqua calida: quare ad perionies aut fissuras à frigore factas, nulla commodior curatio est. Herpetibus etiam exedentibus confert fots aquæ, quia ex bile sincera ha

bent

bent ortum, ac proinde dulcedinem afferente lauacro indigent. Sedi præterea, vtero, & pudendo, ac vesicæ frigidum est inimicum, calidum amicū: nam & omnibus membris exanguib⁹. Quare indicatione sumpta à parte, eris his membris frigidum quodpiam medicamentum admoueri debeat, actu verò frigidum ne admoueat^{ur}.

APHO. XXIII.

In ijs frigido vti oportet, vnde sanguis fluit, aut fluxurus sit: nō tamē super ipsa, sed circa ipsa vnde fluit: & omnes inflammationes, aut ardores, ad rubrū aut subcruentum tendentes ex recenti sanguine, super has: nam super antiquas, nigrities facit: & erysipelas non vlcera^{rum}, nam super vlcera^{tū}, lædit.

Frigidæ inspersio, fluxū sanguinis restinguit quia repercutit, & tardioris motus facit sanguinem. Non tamen debet inspergi in partē ipsam vnde fluit, maximè si exulcerata sit, sed circa illam: vt si ex naribus fluit, in fronte & sub men-

Aphorismorum Hipp.

to: si ex vteri ore, non quidem super ipso vtero (nam si id fiat, periculum prefocationis vterii iminet) sed prope inguina, & in cruribus. Conferret etiam aqua frigida alia ratione, faciens scilicet rigorem aut horrorem quendam. Quare refugit innatum calidum, quod est spiritus & sanguis, ad viscera: atque ita sistitur fluxus sanguinis vndecunque fluat. Quo fit, ut immixtis cruribus & brachiis repente in frigidam, fluxus è naribus sistatur: atque proinde repente atque ignaro eo qui laborat, inspersa aqua, ad sistendum sanguinem multum facit. Atque frigida super inflammationes, & ardores rubros, hoc est erysipelata, infusa iuuat, dum adhuc ex recenti sanguine sunt: hoc est inter initia, id enim est tempus vrendi re percutientibus. Nam super antiquas inflammationes aut erysipelata, hæc medicamenta lædunt. Nam qui nimius est in v su re percutientium, neque tepestiue ab illis desistit, inflammationes reddit insuppurabiles, & ex erysipelate nigrities, & indelebiles maculas facit. Atqui quod de erysipelate refrigerando aquam dicimus, de non vlcerato intelligatur: nam vlceratum frigida læditur, qua parte exulceratum est.

APHO. XXIII.

*Frigida velut nix & glacies, pectori
inimiam*

*inimica, tusses mouentia, sanguinem flue-
re facientia, & destillationes afferentia.*

Vltus potionis nimis frigida, aut balnei, aut medicamentorum, cum multa alia mala afferat (nam vetriculo, vtero, velsica, & partibus aliis exanguibus nocet) pectori tamen insigniter aduersus est. Tusses facit inanes, intemperie frigida læsa via spiritus. Nonnunquam etiam facit hæmoptoicã passionem, hoc est cruetum sputum: nam vt alio aphorismo dicitur, frigidum frangit venas. Destillationes etiam è capite commouet, crudis succis pleno cerebro, & crebra tussi destillationem cõuocãte. Hinc palàm fit, quàm stultè faciant, qui niue aut glacie curant semper refrigerandum potum, aut nitro, aut aliter: qui, nisi cõsuetudo inueterata ipsis auxilio esset, nõ possent has & noxas alias innumeras effugere.

A P H O. XXV.

*Tumores articulorum, & dolores sine
ulcere, & pedagricos dolores, & conuul-
siones, horum plurima frigida multa su-
perfusã leuat & minuit, & dolorem sol-
uit: stupor autẽ mediocris dolorem soluit.*

Quòd

Aphorismorum Hipp.

Quòd quidem non loquatur de curatione legitima, sed de eo quod aliquando ob vrgentiam fit, vt nuper aph. 21. loquutus est, palàm faciunt illa vltima aphorismi verba: Stupor autem mediocris doloré soluit. Videlicet non vtitur aqua híc per se ad refrigerandum (omnes enim enumeratæ passiones sunt plerunque frigidæ, et nonnunquam calidæ esse possint) sed vt refrigeratione stuporem afferat, atque stupore indolentiam. Id quod nunquam tentandũ esse, nisi cum facultas non videtur posse doloris vehementiã ferre, vsquedum ea curatione legitima soluitur, ne tunc quidem vehementissimè sed moderatè stupefaciendum esse, apertè declarauit dicens: Stupor mediocris doloré soluit. Quorsum enim dicit, mediocris? nonne maximus stupor maiorem indolentiam facit? Facit certè, sed vt significet, nunquam nisi moderato esse vtèdum. Proinde ego philonio vti censeo, quod cum mediocri stupore scio esse frigoris moderati. Nam si frigida passio est quæ dolorem affert, proculdubio refrigeratione læditur: ea verò læsio non nisi cum deuitari non potest, ferenda est. Maximus stupor nihil aliud facit, quàm pro acerba plenaque doloris, affert blandam ac sine dolore mortem. Igitur si passiones hæ à dolore nascuntur, atque cum maximo dolore, citiùs, audaciùsque accedemus ad stupefacientia: si verò à frigore

frigore vt plerunque solent, tunc quoq; aliquādo accedemus, cū dolor ipse & cruciatus videtur per sese vires dissoluere. Perinde facies in colico, aut cœliaco dolore, aut renum, aut denique alio quocunque acerbissimo. Tumores ergo dixit articulorum, & dolores, & podagricos dolores: quia dolores arthritici nonnūquā cum tumore, nonnūquā sine tumore sūt. Cur dicat sine vlcere, scis, nisi oblitus es morderi vlcera à frigido.

APHO. XXVI.

Aqua quæ citò calescit, & citò frigescit, leuissima est.

Aqua quæ citò calescit, & calfacta citò frigescit, leuissima etiā est, & minimū habet pōderis. Atq; hæc tenuissima est: nā quia est tenuiū partiu, citò cōmutatur: atq; tenuiū partiu est, quia minimum habet terreę naturæ admistū: quare fit vt etiā sit leuissima, quæ tenuissima. Hæc minus moratur in hypochōdriis, minus grauat, ceherius enim distribuitur, abitq; per sudorē, aut vrinā. Neq; verò si tenuissima, statim optima, nisi accedant alia, vt scilicet omnis odoris & saporis sit expers. Qua causa puto aquā pluuiālē nō ad omnia esse optimā, sed ad quædā: nam etsi tenuissima plerūq; est, nā ex vaporibus recens cō

b

creta

Aphorismorum Hipp.

ereta, tamen admistione exhalationum quarundam, & quia ex marina maxima ex parte ortum trahit, habet non nihil admistum vis falsæ, & ex tergentis. Ad quædam ergo erit optima, non tamê ad quotidianũ usum, cùm sit medicamêtofa.

APHO. XXVII.

Qui noctu bibere appetunt, ijs admodum sitientibus, si superdormierint, bonũ.

Somnus humectando viscera, sitim tollit. Si tamê ea omnino sit maxima, neq; dormire sint, neq; aliter q̃ potu frigide sedari potest. Quare quod dicit admodum sitientibus, intellige ac si dixisset, non omnino leuiter sitientibus.

APHO. XXVIII.

Suffitus aromatum, muliebria ducit: ad multa autem utilis esset, nisi grauitatẽ capitis faceret.

Suffitus aromatum muliebrem fluxum commouet, cùm ob obstructionẽ osculorũ, aut succorũ crassitiem cohibitus est. Sed cõsideratione dignum est, Cur si suffitus mouet menstrua, cùm quippiã odoriferũ supponitur, tamê nari-
bus

bus occurrens suavis odor, eas quę præfocatio-
 ne vteri laborât, suffocat magis? atq; cur si grat^o
 odor suffocat, ingratus suffocationē tollit? An
 vterus sensu quodã odorũ præditus est, quo po-
 test iocundos prosequi, & iniocundos auersari, vt
 videtur Platonis sententię consentaneum? An
 odor suppositus desubter, liquãdo, soluit vteri
 retractionem: desuper verò liquans ad inferna
 maiorē fluxionē commouet? An præ voluptate,
 tollit cerebro & nervis cõtentionē: vt cõtã odor
 ingratus irritat cerebrũ, quod cõcutiēs nervos,
 excutit à vëtre semē aut sanguinē, aut quicquid
 hæret, atq; causam præfocationis dissoluit? Cer-
 tē quęcunq; causa sit, suppressis mēstruis suppo-
 ni debent aromata effumãtia, nō vtcunq; admo-
 ueri. Neq; ad hoc solũ, sed ad multa alia suffi-
 tu vteremur (quicquid enim oporteret aperire,
 secare, & siccare) nisi grauitas capitis quã statim
 facit, quia multa fumorũ copia intra cerebrũ in-
 spiratione tracta, illud replet, nos ab illius vſu
 deterreret.

APHO. XXIX.

*Vtero gerētes expurgare, si turget quar-
 to mēse et vsq; ad septimũ: minus verò has.
 Iuniora verò & seniores, cauere oportet.*

Nescio an casu, an consilio hic apho. repeta-

b 2 tur

Aphorismorum Hipp.

tur, cum sit scriptus primus in quarta particula: sed utcumque id habeat, non censet iterum enarrandum.

APHO. XXX.

Mulieri gravida, à morbo aliquo acuto corripitur, lethale.

Proximo aphorismo dictum est, non posse gerenti utero sine magno periculo expurgatione fieri: dicitur sequenti, neque missionem sanguinis. Ex quibus aperte fit, non posse eam acuto morbo sine mortis magno periculo laborare: nullus enim acutus morbus aliter, quam his auxiliis curari potest.

APHO. XXXI.

Mulier gravida, sanguine misso ex vena, abortit: & magis, si fœtus sit maior.

Abortit mulier misso sanguine, quia fœtus priuatur alimento: constat verò tantò magis priuatum iri, quantò erit maior, nam eò indigebit plurius. Itaque nullo tempore non debemus vererimittere sanguinem gerentibus utero: sed tantò magis, quantò erit maior fœtus. Verùm hinc constat, Hippocratem non hoc ita dicere, quasi omnino

omnino nunquam sit prægñanti mittendus sanguis, sed quasi à missione sanguinis, causa prægñationis cauendum sit. Nam si omnino nunquam esset mittendus sanguis, nunquam esset plus aut minùs cauendum, sed semper omnino. At verò si magis facit abortù, cùm fœtus est maior, magis est abstinédum à missione sanguinis, cùm fœtus est maior: ergo minùs, cum fœtus est minor. Non ergo semper omnino. Sed vt hunc aph. apertiùs intelligas, lege cap. 7. lib. 7. Cont.

APHO. XXXII.

Mulierì sanguinẽ euomentì, menstruis erumpentibus solutio.

Plerùq; fit mulieribus sanguinis vomitus, ob suppressas menstruas euacuationes: quare merito profluentibus mèstruis soluitur. Sed & quacunq; ex causa sit vomitus concitatus, est admodùm expediens reuulsio, & qua optima re-ctitudo seruetur, atque per regionem maximè conuenientem.

APHO. XXXIII.

Mulierì, deficientibus menstruis, sanguinem à naribus fluere, bonum.

b 3

Mulie.

Aphorismorum Hipp.

Mulieri cùm suppressa sunt menstrua, vnde-
cunq; fluere copiosè sanguinem, bonū est: nam
præferuat ab iis malis, quæ ex suppressione im-
pendebāt. Tamen ego malle, ex hæmorrhoidi-
bus fluere aut ventre: nam hæc euacuationes, de-
clinante aut deriuato ad latera sanguine fiunt, il-
la retracto iam in partē cōtrariā. Nihilominus
sanguinem è naribus fluere, ob periculū præsens
bonū est, quo elapso licebit medico vti idoneis
auxiliis, vt sequenti mēse meliùs profluāt. Me-
minitq; vt arbitror, Hipp. fluxus sanguinis è na-
ribus hac in parte, nō vt optimi, sed vt maximè
consueti florentibus ætate: nam de his est ser-
mo. In iis enim quibus senectus iam vicina men-
strua abstulit, neq; est quòd moliaris, neq; quòd
expectes aliam euacuationem.

A P H O. XXXIII.

*Mulieri grauida, si aluus nimium pro-
fluat, periculum abortus est.*

Vt cunq; mulier grauida euacuetur nimium,
siue hæc, siue illac, siue arte, siue sponte, priua-
tur alimento fœtus, estq; periculum abortus.

A P H O. XXXV.

Mulie-

Mulieri quæ hystericis tenetur, aut difficulter parit, superueniens sternutamentum, bonum.

Antonomaticè dicuntur hystericæ, quæ laborant vteri præfocatione: quæ mulieres, nõ aliter ac difficulter parientes, siue mortuũ iam fœtũ, aut imbecillẽ nõ possint emittere, siue secundinas, iuantur magnopere sternutamẽtis: quæ si veniant sponte, bona signa & causæ sunt: si arte, bonæ causæ. Cõcutitur enim vterus cũ cerebro, & concussione excutit fœtũ, ac secundinas, aut semen, aut sanguinẽ cohibitũ, aut discutit flatũ. Eodẽ modo & nausææ ventriculi, ad præfocationem, & partũ difficilẽ iuant, & sternutatio tollit singultũ. Nimirũ cerebrũ, ventriculus, & vterus, colligantiã magnã habent, cõcutiũturq; simul: quæ colligantiã est maximẽ in sexto pari neruorũ cerebri. Cerebri cũ ventriculo, omnibus nota est: colligantiã cerebri cũ vasis seminariis, atque aded vtero, Andreas Vesalius nuper indicauit.

A P H O. XXXVI.

Mulieri menses decolores, neq; eodem tempore semper venientes, purgatione indigere significat.

Aphorismorum Hipp.

Rubrum oportet esse, ut alium etiam sanguinem, ita & eum qui singulis mensibus fluit mulieribus. In quo duplex indicium est, quo agnoscimus purgatione esse opus: primum, si decolores menses sunt, nam talia in corpore excrementa redundare intelligimus qualis color illorum est: alterum, si non eodem tempore fluunt, nam hoc variam irritationem, quae à variis excrementis fit, indicat. Neque tamē utcumque erret à consueto tempore ea evacuationio, expurgandum est, sed cum ob excrementorum redundantiam, ac praeuos succos accidit: id quod agnosces, si simul ut non eodem tempore, ita decolores fiunt. Itaque coniunctim legi haec signa censeo. Nam si ob obstructions à tempore deerrēt, mittendum erit sanguinem & aperiendum, expurgandum autem minimè.

APHO. XXXVII.

Mulierem gravidam, si repente mammae graciles fiunt, abortit.

Uterum & mammas communi sanguine utriusque ad nutritionem, indicat anatome. Ergo graciles scilicet sine causa mammae, significant foetum privari alimento. Quare faciet abortum mulier, eadem ratione, qua missio sanguine.

APHO. XXXVIII.

Mu-

Mulieri grauida geminos habenti, si altera mamma gracilis fit, alterum abortit: atque si quidē dextra extenuatur, marem: si sinistra, fœminam.

Partes eiusdem lateris, omnes habent inuicē magnam rectitudinem, vt alio loco docuimus: ergo & dextra mamma cum dextra vteri parte, sinistra cum sinistra. Generantur verò, vt alio aphorismo dicitur, mares plerunque in dextra, fœminę in sinistra parte. Igitur si mulier geminos fert marem & fœminam, & mamma dextra extenuatur, maris: si sinistra, fœminę alimentum deesse significatur. Sed qua causa quædam horum fiant, sequentibus commentariis explicabitur.

APHO. XXXIX.

Si mulier neq; prægnans neque enixa lac habet, huic menstrua defecerunt.

Lac fit in mammis ex sanguine: nã reuerà est nutrimentũ proprium mammarum: ergo cùm alimentum in mammis redundat, lac colligitur vt emulgeri possit. Proinde in lactantibus, quia suctu puer trahit multum sanguinis, & in prægnantibus iam aliquot menses, quia ex suppressionibus

b s sionibus

Aphorismorum Hipp.

tionibus menstruorum collectus est multus sanguis, lac fit. Si ergo ob redundantiam sanguinis in mammis prægnantes lac habent, & cum sine gravitate uteri sanguis ad mamas regurgitauerit, ut cum aliis occasionibus menstrua supprimuntur, lac fiet: neq; his solum, sed & viris nonnunquam crassioribus & plenioribus solet fieri.

APHO XL.

Mulieribus quibus in mammis sanguis colligitur, furorem indicat.

Si mammae intumescunt mulieri, & pro lacte sanguis emulgetur, furor timeri debet: nisi forte (nam hoc addi vellem) intemperies quæpiam vim naturalem ipsarum mammarum debilitauerit. Nam si vis commutandi in mammis debilis non est, tamen ex multo sanguine lac non fit, constat ineptum esse sanguinem ad commutandum, & ut lac fiat. Maximè verò incommutabilis est, qui atrabiliarius est: hic enim habet crassam, terream, & nigram substantiam, substantiæ lactis longè contrariam. Nam pituitosus non adeò ineptus est: biliosus tenuis & biliosum lac facit, non tamen incommutatam sanguinem. Ex raptu bilis atræ versus caput, meritò timeretur furor.

APHO. XLI.

Sive-

Si velis scire an conceperit mulier, cum dormitura est, non incæni mulsam bibendam da. At si tormina illam corripuerint circa ventrem, cõcepit: si autem non, non concepit.

Mulsam crudã intelligi, meritò monet Gal. nam cocta non est flatuosa. Et causa qua tormina his mulieribus fiunt, sunt flatu, qui fiunt ex mulsã, cruda maximè: cum ex cœna plenus venter est, neq; dissipatur, quia ab omni motu abstinet mulier cum in lecto iacet, neq; erupit paulatim ob cõpressionẽ recti intestini, quam facit vteri tumor. Nã etsi recens fœtus est, tamẽ vterus secundum os compressus, aliis partibus, vicina mēbra comprimit. Verum ego non censeo tã firmũ esse hoc indicium, si quis affirmando argumentetur, quàm si negãdo. Non enim (arbitror) si mulier post cœnam cum cubitũ tendit, cruda mulsã ingesta, tormina sentit, statim gerit vtero (nã multis etiam viris satis sit mulsã cruda ita potã ad tormina, maximè si alioqui solent lumborum aut intestinorum dolore laborare, aut aliter imbecilles sunt) sed si mulier quæ crudam mulsam hoc modo bibit, nulla sentit tormina, non concepit. Quæ enim mulier posset pleno vtero, ex hoc potu, flatu non sentire?

APHO.

Aphorismorum Hipp.

APHO. XLII.

Mulier qua concepit, si marem cōcepit, bono colore est: si autem fœminam, malo.

Verisimile est eam qua marem concepit, minus excrementosam & calidiorem membris genitalibus esse, aliò qui fœminam concepisset. Ergo minus maculata erit, & viuido colore, cum facie, tum oculis.

APHO. XLIII.

Si mulieri grauida in vtero erysipelas fiat, lethale.

Si monstratum prius est, omnem morbū acutum esse in grauidis lethalem, profectò multò magis lethalis sit morbus vteri acutus, cuius modi est erysipelas.

APHO. XLIIII.

Quaecunque prater naturã tenues cum sint, in vtero habent, abortiunt secundo mēse, prius quàm crassescant.

Quæ nimis tenues concipiunt, vix possunt retinere duos menses fœtum, neque retinentes possunt

possunt crassescere: quare prius abortiunt. Nimirum minus alimenti habent, quam ut possit illis & foetui sufficere. Illarum ergo membra id sanguinis quod est, quoad possunt retinentia, faciunt ne foetus gignatur commodè: & foetus trahens, ne mulieris membra crassescant.

APHO. XLV.

Quaecunque mediocriter corpore habentes, secundo aut tertio mense abortiunt sine manifesta causa, his acetabula plena mucoris sunt, neque possunt præ pondere foetum continere, sed rumpuntur.

Quæ ultimis mensibus abortiunt, à siccitate acetabulorum solent periclitari, tam longè abest ut præ illorum mollitiæ abortiât: mediis mensibus acetabula sunt firmissima. Ergo eæ solum quæ primis mensibus abortiunt, possunt id ob eam mollitiæ pati. Quam causam esse censeo, nisi tamè gracilis nimis aut obesa sit mulier: nam uterque habitus posset id facere (de gracili modò dixerat, de obeso dicet statim) aut causa aliqua manifesta fecerit, ut casus, saltus, aut pharmacum, aut vehemens animi motus.

APHO. XLVI.

Quaecun-

Aphorismorum Hipp.

*Quaecunq; præter naturam crassa, nõ concipiunt in utero, his omētũ os uteri cõ-
primit: & prius quàm extenuẽtur, non cõ-
cipiunt.*

Libello de Sterilibus, multas causas sterilitatis refert Hipp. inter quas hãc quoq;, quòd scilicet nimia omenti crassities comprimit os uteri. Oportet vt extenuentur, quò concipiant.

APHO. XLVII.

*Si uterus qua parte coxæ adiacet, sup-
puratur, necesse est linamentum fieri.*

Uterus nonnũquam suppurationem patitur, quæ extrorsum rumpitur ad coxam, illi enim adiacet atq; est ligatus. Vlcus ergo quod ex suppuratione eo loci supererit, medicamẽto qđ ex cœpro lino excipiat, curari debet. Hoc etenim ad ulcera caua est idoneũ, vt cauũ filis repleatur: maximè in loco decliui, vt ita minũs decidat medicamētũ. Docet hoc ipsemet Hipp. lib. de Medicatrina, & chirurgi oēs vlu exploratũ habet.

APHO. XLVIII.

*Fætus, mares quidem in dextris, femi-
na verò in sinistris magis.*

Latus

Latus dextrum sinistro calidius est, in locis supra septum transversum: quia arteria quæ in dextrum latus ex aorta secatur, duplo latior est, quàm quæ in sinistrum. In locis infra septum, quia hepar est in hypochondrio dextro, & ren dexter calidior sinistro, quia altior & hepatis vicinior. Testiculus quoque dexter est calidior, quia minùs serosum sanguinem trahit vas seminarium dextrum, quod ex vena ipsa caua nascitur, quàm sinistrum quod ex vterera. Ergo & dextra vteri pars, sinistra calidior est: merito ergo in ea mares concipiuntur.

A P H O. XLIX.

Vt secunda procidant, sternutatorium naribus apponens, nares & os apprehendere.

Explicatum priùs est, qua causa, concussio cerebro vterus excutiat quod continet.

A P H O. L.

Si mulieri mēstrua sistere volueris, cucurbitulam maximā sub mammis desige.

Nulla ex parte fieri potest reuulsio secundum

maio-

Aphorismorum Hipp.

maiorē rectitudinem, quā ex māmīs, ne in
uterum influat. Quare ego non vnā eamque
maximā solū cucurbitulam affigi facio, sed
duas etiā sub duabus mammis. Sed si quid im-
pedit sub mammis affigi, hypochondriis affi-
go, nam hæc habent parē cum infernis & su-
pernis rectitudinem.

APHO. LI.

*Quæ in utero habent, his os uteri con-
strictum est.*

Facultas retinendi constringit os uteri, post
conceptum. Atqui hæc est apertissima nota con-
ceptus: cuius cognoscendæ oportet obstetricæ
esse peritissimam.

APHO. LII.

*Si mulieri in utero habenti lac multū
ex mammis fluat, debilem esse fœtum signi-
ficat: si verò solidæ mammae fuerint, ma-
gis sanum esse significat.*

Si plus lactis effluit è mammis, quā pro af-
fectu & natura mulieris, constat debilem esse
fœtum

fœtū, ac languidè trahere. Nam aliter non ad eò
 redundaret in mammis alimentum.

APHO. LIII.

*Quæcunq; corrupturę sunt fœtus, his
 māmæ tenues fiunt: si verò rursum durę
 fiant, dolor erit vel in māmīs vel in coxis,
 vel in genibus, vel in oculis, & non cor-
 rumpent.*

Opponuntur vt contrariis durę māmæ te-
 nuibus: quia quę tenues sunt, statim sunt laxę
 & molles. Dictio illa rursum, duobus modis
 videtur posse accipi: vel vt significet rursum fie-
 ri duras eidem mulieri, cui prius sint factę te-
 nues: vel vt significet, vt ei quę abortum factu-
 ra est, fiunt tenues, ita contrā duras fieri ei, quę
 illos dolores sine abortu est perpeffura. Secun-
 dum hunc sensum videtur securus Galenus,
 quem ego proinde primū enarrabo. Dixerat
 prius, Quibus graciles māmæ fiunt, abortum
 faciunt: hęc dicit, Quę abortum sunt facturę,
 his graciles prius māmæ fiunt. Neque verò
 refert parū, vtro dicatur modo. Hoc enim vl-
 timum significat, omnibus ante abortum fieri
 māmās graciles: id quod experimento verum
 c esse

Aphorismorum Hipp.

esse, sciunt mulieres omnes: neque solum ante abortum, sed etiam ante naturales partus. Nimirum quæcunque causa fecerit abortum, vndeunque confluunt, cum iam partus imminet, succiad uterum: à mammis verò descendunt multò magis. Igitur iis quæ abortum facturae sunt, fiunt mammae graciles: contra duræ fiunt & pleniores quàm pro affectu, quibus est futurus dolor in partem aliquam, ut oculos, coxas, genua, non autem abortus. Nam ex abundantia alimenti rariùs abortiunt: crebriùs ea redundantia decumbit ad coxas aut genua, cum quia articuli iique magni & laxi & in imis partibus sunt, tum etiam quia coxis alligatus est uterus, & genua coxis supposita & secundum re-
ctitudinem vicina sunt. Oculos etiam ob viciniam mammarum, fluxio & multus vapor molestat. Hunc sensum est sequutus Galenus. Videretur tamen alter quoque esse verus, & verbis satis congruens. Nimirum ei quæ abortum factura est, dictis de causis mammae graciles fiunt. Si verò postquam graciles factæ erant, & cum abortum timeremus, rursus fiunt è gracilibus duræ, liberabitur ab abortu, tamen parturietur dolores illos: arque tantò maior erit dolorum causa, quantò magis est redundantia illa repente facta in vacuis mammis, aut recursus humorum versus mammæ. Tantò enim minus

nus ferre potest membrum quodcumque pondus, quanto magis repente oneratur.

A P H O. LIIII.

Quibus os uteri durum est, his necesse est os uteri conuiuere.

In præcipuis causis sterilitatis naturalis, est durities naturalis oris uteri: facit enim conuiuere ac constringi illud, ut non possit accipere semen virile: quare non concipit. Docet idem Hippocrates libro de Sterilibus.

A P H O. LV.

Quæcumque mulieres grauidæ à febribus capiuntur, & vehementer sine manifesta causa extenuantur, difficulter pariunt & cum periculo, aut abortum facientes periclitantur.

In aliquibus codicibus legitur, pro extenuantur, calefiunt. Galen^o priorē lectionē sequitur: quā ego propterea versionem sum prosecutus. Sed prior quoq; potest satis idoneū sensum reddere

Aphorismorum Hipp.

hunc scilicet: Mulieres grauidæ, quæ capiuntur à febris ardentibus, si ad legitimum pariendi tempus venerint, parient cum periculo: sin minus, cū periculo abortient, quia scilicet omnis acutus morbus in vtero gerente est lethalis. Est verò periphrasis, quæ febris putrida ardēs significatur, febris per quam vehementer sine causa manifesta ardent. Nimirum per febrem diariam vehementer calefiunt febricitantes, sed ex causa manifesta: igitur quæ sine causa manifesta vehementer ardentes febres fiunt, in genere earum quæ propriè appellantur ardēres, sunt. Sed oportet vt aphorismum enarremus, vt scripsimus. Quod dicitur, à febris capiuntur, ne intellige à solis ardentibus, sed à quibusuis. Sed quod dicitur, sine manifesta causa, intellige ac si diceretur, plus quam ratio postulat. Nam à quacunque febre, plus quam ratio postulat extenuari, semper significat debilitatem, vt alio aphorismo dicebatur: debilis verò mulier cum periculo pariet, atque multò magis abortiet.

A P H O. L V I.

*A profluuio muliebri, si conuulsio,
& animi deliquium superueniat, ma-
lum.*

Apho-

Aphorismo quarto dicebatur, Sanguine copioso fluente, conuulsio aut singultus superueniens, malum. Ergo à profluuio muliebri, conuulsio mala, nedum, conuulsio cum animi deliquio.

A P H O. LVII.

Si menstrua multum fluant, morbi accidunt: si non fluunt, ex utero morbi contingunt.

Omnes euacuationes naturales, & alia etiam quæ consuetæ iam sunt, utroque modo afferunt periculum, & cum non fluunt, & cum immodicè fluunt. Quin etiam iidem utroque modo morbi nonnunquam fiunt, velut à retentis aut fluentibus nimium mensuris aut hæmorrhoidibus, hydrops fit: quia suppressio suffocando, euacuatio dissipando, calorem hepatis debilitat.

A P H O. LVIII.

Recto intestino inflammato, & utero inflammato, & renibus suppuratis, stercoridum urine superuenit: ab inflam-

c 3   mato

Aphorismorum Hipp.
mato verò hepate, singultus superue-
nit.

Non vt signa pathognomonica scribit hæc, stillicidium inflammationis vteri, & intestini recti, & suppurationis in renibus: singultum, inflammationis hepatis: sed vt superuenientia. Non enim quòd semper superueniât, sed quòd soleant superuenire. Scilicet, non si in intestino recto, aut vtero est inflammatio, aut suppuratio in renibus, erit necessariò stillicidium vrinæ: sed si superuenit stillicidium his passionibus, malû est. Ita si inflammationi hepatis, singultus, malû est, vt apho. 17. septimæ dicitur: quo loco huius secundæ partis causam reddam. Inflammatio recti intestini aut vteri oris, maximè cum est magna, comprimit os vesicæ: quo fit, vt nõ possit nisi guttatim vrinam emittere. Pus è renibus descendens, cum acre & malignum est, irritatione facit stillicidium, simile ei quod succedit ardori vrinæ,

APHO. LIX.

Si mulier non concipiat, velis autem scire, an conceptura sit, obuoluens vestibus, suffias desubter: atque si videbitur tibi odor

dor penetrare per corpus in os & nares, scias illam non per seipsam sterilem esse.

Similem quandam causam explorandi, an mulier per seipsam sterilis sit, scripsit Hipocrates libro de Sterilibus, dicens: Caput allii integrum, depurgatum, ac derafum ad uterum apponat, & postridie videat, an per os oleat: si oluerit, concipiet: sin minus, non. Huius causa est, quia penetrans odor, uterum neque durum, neque densum, sed satis rarum & perspirabilem esse indicat.

APHO. LX.

Si mulier utero gerenti purgationes fluunt, non potest fetus esse sanus.

Non simpliciter dixit, debilem esse fetum si purgationes fluxerint: sed, si fluunt, ut ita significetur fluere satis copiosè, & ordinatum suis temporibus. Nimirum, utcumque, fluere possunt sine magna noxa: tamen si copiosè fluunt, debilissimus est fetus, atque ob debilitatem non trahit, ut cum multum lac effluit ex prægante, diximus accidere.

APHO. LXI.

Aphorismorum Hipp.

Si mulieri purgationes non fluunt, neque horrore neque febre superueniente, fistidia autem illi accidunt, intellige hæc in utero habere.

Non possunt cessare purgationes menstrua, nisi morbi aut conceptus gratia: sed si neq; horror neq; febris superuenit, non videtur ob morbum cessare: quare eo intelligere possis, mulierem concepisse. Maximè si cū suppressione mēstruorum, non alio malo torqueatur quàm fastidiis ac nauiseis: hæc enim conceptus solius foetiles est.

A P H O. LXII.

Quæcunque frigidos & densos habent uteros, non concipiunt. Et quæcūq; præhumidos habent uteros, non concipiunt: extinguitur enim ipsis semē. Et quæcunque siccos magis, & vrentes: penuria enim alimenti corrumpitur semen. Quæcunq; verò ex utrisque temperiem habent mediocrem, hæc fecunda sunt.

Multz

Sectio quinta. 205

Mulæ causæ sterilitatis muliebris sunt, quædam in mala compositione vteri, quædam in mala temperie: de quibus hoc aph. disserit Hippo. docens, omnem intemperiem magnam afferre mulieri sterilitatem. Siue enim calida, siue frigida, siue humida, siue sicca mulier est, idque siue toto corpore, siue vtero solùm, quodcumq; horum vehementer est, sterilis est: atque multò magis, si horum duo habet, calorem dico aut frigus cum humore aut siccitate. Nam quæ ex vtrisq; coniugiis qualitarum, caloris inquam aut frigoris, atque humoris aut siccitatis, habent mediocrem temperiem, sunt fœcundæ. Non quòd temperatæ solùm, atque exactè mediocres, fœcundæ sint: sed quòd illæ solùm, quæ nullam intemperiem habent summam. Atqui etsi omnes intemperies eandem passionem faciunt, puta sterilitatem, non tamen omnes eodè modo. Quare non tantùm per enumerationem dixit Hipp. omnes intemperies facere sterilitatem, sed etiam explicat quibus modis singulæ faciant. Quæ frigidus & densos habent vteros, non concipiunt. Nimirum frigidus vterus non potest nõ esse densus, quare est ineptus ad conceptum. Etsi non hac ratione solùm, frigus cõceptum impedit, sed etiã per se: nimirum impedit omnes concoctiones, & naturales ortus. Quæcumque præhumidos habent vteros, non concipiunt, quia extingui-

Aphorismorum Hipp.

tur in eis semen, vt frumentum in palustri agro suffocatur: redundans enim humor, bonam elaborationem impedit, & putrescentiam facit. Accedit his, quòd multus succi humor facit, vt semen non retineatur sed effluat. Et quæcunque siccos magis & vrentes, penuriâ enim (inquit) alimenti semen corrumpitur. Non quidê hîc cõiunctè dixit siccos & vrentes, quasi de cõposita in tẽperie, sicca & calida, dicat: nò etiã de simplicibus, calida solùm, & sicca solùm: sed quia ambas intẽperies putat eodẽ modo sterilitatẽ afferre, puta per penuriam alimentì. Nam cum vterus est nimis siccus, ac multò magis si tota mulier etiam est, non potest suggerere satis multum alimentum foetui. Calidus etiam vterus vrens, absument semen, & alimentum. Sed cur nò hîc simpliciter dixit calidos, vt frigidòs dixerat, sed vrentes? Certè vt vno nomine intemperiem significaret, & modum quo ea lædit: nimirum calor vteri facit sterilem, vrendo. Nam si moderatior calor sit, vt non vrat, atque is vteri peculiaris sit, non facit sterilem, sed etiam valde foecundã mulierem. Dixi, atque is vteri peculiaris sit, quia calor totius corporis, citiùs potest sterilem facere, per vehementem dissipationem humorũ (quod in quibusdã viraginibus vsuuenit) quàm peculiaris vteri, qui non facit, nisi iam vrat. Sed videtur, si tot sunt sterilitatis causæ, decepisse nos

nos Hippocrates nuper, cum diceret: Si odor penetrat per corpus in os & nares, scias illam non per seipsam sterilem esse. Nam etsi frigus & densitas possint impedire odorem, quominus penetraret, tamen calor non videtur posse id facere. Certè satis ostendimus, rarò calore fieri mulierem sterilem, frigore verò frequenter. Non ergo malè fecit Hippocrates, qui id quod semper ferè fit, sequutus est: nam ita procedunt artes.

A P H O. LXIII.

Similiter autem & in viris: aut enim ob raritatem corporis, spiritus extrà fertur, ut non possit emitti semen: aut ob densitatem, humidum non excernitur extrà: aut ob frigus, non incalescit, ut colligi possit in hoc loco: aut ob calorem hoc idem fit.

Multa scribit Gale. contra hanc sententiam, quam non legitimam Hippocratis esse, sed adulterinam, ac supposititiam putat. Prima obiectio est. Quandoquidem hinc autor dicit, Similiter autem & in viris, debuisset statim referre eandem

Aphorismorum Hipp.

eadem infœcūditatis causas in viris, quas in fœminis retulerat. Quod tamen non facit: nam ob raritatem corporis non dixerat mulieres fieri aliquando steriles, ignoravit ergo propriam vocem. Deinde, ita scribens, Ob corporis raritatem spiritus extrà fertur, vt non possit emitti semen: apertè (inquit) innuit semen emitti nō à facultate naturali expellendi, sed impulsū ab spiritu: id verò est falsum. Præterea, Ob densitatem corporis humidum nō excernitur: si de alio humore dicit, sermo (ait) delirus est: si de semine, non debuit causari totius corporis densitatem, sed viarum seminis angustiam. Præterea, cum dicit, Ob frigus non incalescit, vt colligi possit in hoc loco: debuisset explicare, quem locum dicit. Est vltima obiectio. Ob frigus, dicit, non incalescit, vt colligi possit in hoc loco: & addit, ob calorem hoc idem fit: ergo affirmat ob calorem nō incalescere, quod est maximè absurdum. His obiectionibus videtur sibi Gal. probasse orationem hanc partim non esse concinnam, partim esse deliram, partim absurdam, atq; proinde nō esse Hippocratis. Ego verò & obiectiones has posse dilui facillè puto, & sententiam posse pro Hippocratis dignitate declarari. Nam cur illud, similiter & in viris, ita declaratur: eisdē de causis viri fiunt infœcundi, quibus fœminæ: potius quàm ita, similiter accidit viros affici sterilitate

ac mulieres? Certè non video, cur non putetur hoc verbis illis significare: quibus ita enarratis, teneretur autor causas reddere virilis sterilitatis, non tamen eadem quas fœmineæ. Reddit ergo causas utrobique, ut solet Hipp. non omnes, sed quæ solent esse frequentissimæ omnium. At qui plerunque non eisdem de causis solent viri & mulieres steriles fieri: sed hæ, causis quas nuper retulit: illi, iis quas modò refert. Quanquam profectò possint ab omnibus causis utriusque pati: sequitur verò semper Hipp. id quod est frequens. Quod ut intelligas, considera, virorum qui impotes generandi sunt, quosdam omnino coire non posse, quòd ne erigant quidem: quosdam quòd cum erexerint, tamen cum ià ià ad mulierem accedunt, tumorem deponunt antequàm semen emittant: alios posse quidem coire, utpote erigentes, tamen nunquam semè demittere, neque tumorem nisi tardissimè deponere. Primos constat frigidos esse: secundos dicit vulgus hominũ ligatos aut maleficiatos, putans exsuperstitiosa causa fieri (id tamen fit, quòd viæ genitalium membrorum laxæ sint, aut spiritus tenuissimi, ut illis expirantibus antequàm semen erumpat, tumor membri subsadat, & illud nõ erumpat) tertios censeo habere aut semen crassius, aut vias angustiores, ut non possit erumpere. Igitur hos oportebit curare aperientibus &

exte

Aphorismorum Hipp.

extenuantibus, secundos crassitudinem inducentibus & adstrictionem, primos calidis. Nam ut conceptio fiat, oportet semē calidum esse: atque cū animal irritatur ad coitum, venit spiritus copia ad virile membrum, quo intumescit, ut ita vię seminis ampliores fiant: sunt enim per se se maximē angustæ, & semen non posset per eas exire. Si igitur aut omnino non intumescat, aut detumescat intempestiuē, viā constringentur & semen non erumpet. Non tamen proinde fit (ut Gale. argumentabatur) ut semen impulsu expellatur, ut quod reiicitur tussi: ac non potius constrictione, ut quod mingitur. Iam verò quod dixit, ob densitatem humor non expellitur, minùs fuit arguendus. Non enim dicit ob corporis densitatem, sed ob densitatem: intellige tu, viarum seminis. Quòd si illā dictionē, corporis, repeti Galenus vult, tamen meminerit, iuxta placita Hippocratis semen de toto corpore decidi: quare id quoque erat Hippocratis placitum consentaneum. Quòd dicit, ut colligi possit in illo loco, non explicuit quo loco, tamen apertum erat intelligi quo loco colligi solet, in utero scilicet. Multò minùs, si dicit, ob calorem hoc idem fit, debes colligere ob calorem non incaluit, sed ob calorem infœcūdi fiunt. Calor enim aliter facit viros infœcundos, ac frigus: scilicet, non aliter ac fœminas, vrens absumentisq; semē. Igitur

Igitur ex dictis constat fortasse, sententiam hanc esse Hippocrate dignam & obiectiones indignas Galeno.

APHO. LXIII.

Lac dare quibus caput dolet, malum. Malum autem est febricitantibus, et quibus hypochondria sublimia murmurant, et siccantibus. Malum vero est quibus biliosa deiectiones in febribus biliosis sunt: et quibus multi sanguinis deiectione facta est. Verum confert tabidis, non valde admodum febricitantibus. Dare autem et in febribus longis debilibus, nullo dictorum signorum apparente, prater rationem vero extenuatis.

Lac est concoctionis non omnino facilis, & corruptionis facilis, tam ad putredinem nidorosam quam ad aciditatem, est etiam flatuosum: tamen cum coctum est, bene satisque multum nutrit, nam boni succi est & humidum. Seri participatione est extergens, & alium modice subducens. Hinc fit, ut quibusdam malis expediens sit, quibusdam ad-

Aphorismorum Hipp.

aduersum: quæ omnia ferè vnico hoc aphorismo Hippocrates colligit. Nā quia flatuosum est, caput replet, & tumorem hypochondriis præstat: quia facilè putrescit, febres putridas auget: quia facilè acescit frigidis, epotum nocet. Ergo non immeritò putetur lædere eos, quibus dolet caput: nam si iis, quibus non dolet, dolorē capitis replendo solet facere, augebit profectò iis, quibus dolet. Maximè verò quibus dolorē fluxio fecit. Nam si ex calida & sicca intemperie sine humore quis doleat, non multùm lædetur læte: nisi dolor tantus iam sit vt fluxionem moueat, & dolori pristino causam nouam addat. Febricitantibus quoque est malum, febre scilicet putrida: nam hecicis expediens esse, statim dicit. Hypochondria elata & intumescencia, læsum iri flatuoso cibo, non est dubium. Neque minùs constat malum esse, si hypochondria murmurent: nam murmur fit, aut à flatu, aut ab humore permisto cum flatu. Malum etiam est læsientibus, non vtrunque, sed valde sitiētibus: nam tales aut admodùm biliosi sunt, aut magna tenentur febre. Bilescit enim lac citò per febres, biliosas maximè: quare quibus in febribus biliosis biliosæ deiectiones fiunt, admodùm lædet. Dixit Hippocrates, & quibus biliosæ deiectiones in febribus biliosis: quia in deiectionibus biliosis, quæ sine febre putrida dysenteriam minantur,

tur, sæpe confert lactis vsus: non aliter quàm iu-
uare solet eos qui vrinę ardore laborant, atrem-
perando scilicet succos, & mitiores faciendo.
Quod addit, & quibus multi sanguinis facta est
dectio, Gale. non attigit commentatione: for-
tasse non habebatur in antiquis codicibus. Sed
vtrunque hoc habeat, hanc potest habere ra-
tionem: Multi sanguinis effusio refrigerat,
refrigeratis acescit lac statim. Enumeratis iis
quibus nocet lac, ad eos affectus quibus pro-
dest, se transfert Hippocrates dicens, lac confer-
re tabidis omnibus, maximè verò iis, qui ex pul-
mone capiunt initium tabis. Hos enim innuit
dicens, confert tabidis: antonomasticè enim ita
appellari ex pulmone arecentes, priùs monui-
mus. Causa verò qua tantopere his conuenit,
hec est. Cùm duæ passiones in his corporibus
conueniant, vlcus, & tabes, videtur admo-
dum difficile rationem illas curandi inuenire,
quandoquidem vlcus petit siccantia, tabes hu-
mectantia. Lac tamen videtur citra noxã, vtrũ-
que malum posse curare, vlcus deterfione, ta-
bem nutritione & humectatione. Quòd si hu-
mectatio vlcus lædere potest, id perexiguum:
quia cùm vlcerata pars valde humida sit, mi-
nus siccantibus indiget: & id quidem potest e-
mendari, aut cibo quo vtuntur pecudes, aut
mulier, aut infusione herbæ alicuius siccioris,

Aphorismorum Hipp.

ut thymi, aut pulegii. Ad alia etiam ulcera uti-
mur lacte, ut ad ulcera vesicæ, nisi sint sordida
admodum: nam ulcera modicè extergit, & acris-
moniam excrementorum retundit. Ad oculos
quoque inflammatos aut palpebras benefacit,
ob partis illius acrem sensum. Sed hæc, occasio-
ne eius tabis quæ à pulmone incipit, cõmemora-
uimus. Dicit: Confert tabidis, non valde admo-
dum febricitantibus. Quod fortasse videbitur
superuacuum: nam tabidi omnes hectici sunt,
& hectica semper est exigua quædam febris:
quare nulli tabidi possint valde admodum fe-
bricitare. Certè qui tabidus sit, non potest ad-
modum febrere, nisi cum febre hectica putri-
dam quoque coniunctam habeat: sed quia con-
iungi putrida cum hectica potest, & ea ita con-
iuncta vsus lactis erit noxius, dixit, tabidis non
valde admodum febricitantibus. Quod dixit,
valde admodum, non est quòd te moretur: pe-
rinde est ac si, valde, aut admodum dixisset: illa
est verborum copia, & vbertas sermonis. Hecti-
cis omnibus etiã sine pulmonis ulcere utile esse
lac, his verbis dixit: Dare autè oportet in febrili-
bus longis debilibus, & præter rationem extenua-
tis: nam februm hecticarum est descriptio hæc:
longe enim sunt, non magnæ. Et extenuantur
ægotantes præter rationem, id est, plus quàm
pro febris magnitudine: nam per febres lentas,
non

Sectio quinta. 210

non hecticas tamen, lentè etiam secundùm febris rationem extenuantur corpora. Quod addit, nullo dictorum signorum apparente (id est, si neque caput dolet, neque elata sunt hypochondria, neque murmurant, neque valde sitiunt) censet Gal. superfluè esse additum, cum priùs dictum esset, illis omnibus lac nocere. Tamen mihi videtur, necessarium fuisse illud addere. Nam dictum quidem erat, in capitis dolore lac esse noxium, in hectica esse vtile: tamen non erat dictum, cum ambo hæc accident, dolor & hectica, an dandum lac sit. Hoc igitur modò addidit, nec per hecticam febrem esse lac dandum, si quod illorum quæ dicta sunt, cum febre coniungatur.

APHO. LXV.

Quibuscunq; ex vlcerebus tumores apparent, non valde conuelluntur neq; insaniunt: his autè euanescentibus repentè, quibus à parte posteriori cõuulsiones, & distentiones: quibus verò ab anteriori, furor, aut dolores lateris acuti, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubri fuerint tumores.

d 2

Si

Aphorismorum Hipp.

Si in magnis vlceribus tumores fiunt, nihil mirum, nam vlcera sunt manifestę causę tumorum. Sed si nõ fiunt, aut postquã facti fuerint euanescent repente, timeri debet recursus succorum in partem aliquam internam: atqui ex quacunque parte timeretur recursus in eam, cum qua habet rectitudinem. Partes posteriores omnes habent cum spinali medulla & occipite rectitudinem: anteriores, cum ipso cerebro & cū thorace & ventre. Igitur ex vulnere in aliqua partium posteriorum timeri debet conuulsio, hoc est enim symptoma motus: ex vulnere in anteriori, mania quę passio mentis est, aut pleuritis aut suppuratio, quę sunt thoracis passiones, nisi sanguis recurrat ad ventrem & fiat dysenteria cruenta. Id quod maximè sperandũ est, cum tumores qui euauerant, erant rubri & ex sanguine.

APHO. LXVI.

Si vlcneribus prauis & fortibus tumores non superueniunt, magnum malum.

Magnitudo aut paruitas vlceris, longè aliud est à malitia aut contrario. Nam potest vlcus exiguum esse prauum, vt quod in neruo aut articulo acceptum est, aut alibi habet mala signa.

Ma

Sectio quinta.

211

Magnum etiam potest esse vlcus, sine omni malitia. Tamen vtrunque, magnitudo inquam & malitia, causa est concitandi fluxionem & tumorem. Igitur si magnum & malum vlcus fuerit, & nulli tumores superueniant, admodum prater rationem est, quare magnum malum.

APHO. LXVII.

Molles boni, crudi verò mali.

Tumores intelligit molles esse bonos in vlceribus, crudos verò malos. Sed quorsum mollibus opponit crudos, ac non potius duros: aut cur crudis molles, ac non potius coctos? Cerrè cum crudos dicit, coctu difficiles intelligit: molles verò etsi crudi esse possint, tamen contumaces, & incoctiles non sunt, vt scirrhusi. Atqui quòd incoctiles dicimus, ne insuppurabiles solum intellige, sed insuperabiles quacunque ratione: nam scirrhi ob duritiem suppurationem respuunt, & ob succorum crassitiem, respuunt resolutionem. Atqui morbi quicunque à natura vinci non possunt, incoctiles appellatur. Opposuit ergo molles crudis, innuens molles facilius quàm duros superari, ac proinde meliores esse. Aut certè nomen illud, molles, hinc non accipitur propriè pro eo quod cedit digitis, sed

d ;

me-

Aphorismorum Hipp.

metaphoricè vt solet, pro eo quod non est contumax. Ita dicimus mollè morbū, eum qui cedit curationi: durū, contumacem, et si ad tactū non pertineat. Erit ergo sensus, tumores qui curationi facillè cedunt, boni: crudi verò, id est insuperabiles, mali: eritq; opus deinde distinguere, qui sint faciles, qui difficiles solutu.

A P H O. L X V I I I.

Dolenti parte posteriori capitis, recta vena in fronte secta, prodest.

Quæ rectitudo obseruanda sit in missione sanguinis, atq; eam non esse vt quidam statuunt fibrarum, lib. 7. Contro. diffusè satis docuimus, vt non opus sit modò repetere quæ illic sunt pertractata. Dictum ibidem est, contrarietatem aliquam loci esse obseruandam, nisi cùm iam volumus ex ipsamet parte euacuare. Atque cùm locorum contrarietates quatuor sint, suprà & infrà, dextrum & sinistrum, antè & retro, intra & extrà, reliquarum vsus in omnibus corporis partibus est: tamen eius cõtrarietatis quæ est antè & retro, in solo capite occurrit. Siquidè præter brachia & crura, in partibus capitis solum secatur vena commodè. Sed in capite obseruatur hæc contrarietas, velut in hoc exemplo: si dolor

dolor in occipite est, vena secta in frōte: si in syn-
cipite, scarificato occipite. Neq; verò hīc dicit, si
occiput dolet, secandam semper esse venā in frō-
te: nam multi dolores occipitis nulla sanguinis
missione egent. Sed quid est quod dicit, vena re-
cta in fronte secta: an est in fronte quædā recta,
quædam non recta, cum occipite? Certè si dolor
inclinat ad dextram aut sinistram occipitis par-
tes, ad dextrum aut sinistrum tempus secanda
vena est, quò dolor inclinauerit: si verò mediū
tenet occiput, in media fronte: atque hoc est re-
ctam in fronte secare venam. Multa ad hanc par-
tem spectantia, loco citato reperies.

APHO. LXIX.

*Rigores incipiunt, mulieribus quidem
à lumbis magis, & per spinalem medullā
in caput: viris autem, à posteriori parte ma-
gis quàm ab anteriori corporis, velut à cu-
bitis & femoribus. Sed cutis rara: indi-
cat autem hoc pilus.*

Nihil est quotidiano experimento magis cō-
firmatum, quàm quod hīc Hippocra. docet: vi-
delicet mulieres solere sentire rigores, velut

Aphorismorum Hipp.

incipientes à lumbis, & ascendentes per spinalem medullam versus occiput: vires verò in cubitis & femoribus sentire frigus ex rigore ante alias partes, & à parte corporis posteriori prius quàm ab anteriori. Causa verò est hæc. Cùm articuli extremorum membrorum, & ipsa extrema membra absint longiùs à visceribus, frigidiora sunt reliquis partibus. Eadem ratione, regio lumborum frigidior est thorace & ventre. Pars posterior tota frigidior est anteriori, quia magnis ossibus à visceribus disita est: spinalis medulla & eius propagines cùm exangues sint, non possunt non esse frigida. Frigidis membris frigidum esse inimicum, dictum prius est. Porro rigor passio est frigida, nam est fuga innati calidi: igitur inter alia mala, hoc quoque partes hæ patientur, quòd rigorem ante alias sentient, ante alias refrigerata. Lumborum regio cùm in omnibus hominibus frigida sit, tamen in mulieribus multò citiùs frigus sentit, ob uterum qui eo loco est, & frigidis passionibus tentatur sæpe. Quod dicit à posteriori parte magis quàm ab anteriori, velut à cubitis & femoribus, ne ita intelligas, ac si cubitum & femur, partium posteriorum exempla faciat: non enim sunt posteriores, sed extremae. Verum ita intellige ac si dicatur, velut ab exterioribus,

vt

Sectio quinta. 213

vt cubitis & femoribus, citiùs incipit rigor quàm ab interioribus: ita à posterioribus, quàm ab anterioribus. Interpres est ipsemet Hippocrates, qui, 6. de Morb. popularib. ita hanc ipsam sententiã scripsit: Rigores incipiunt, mulieribus quidem magis à lumbis & per dorsum & tunc ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis, quàm anteriore: horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis partibus, velut cubitis & femoribus. Igitur sermo Hippocratis ita decurrit, Quãdo quidẽ exteriora citiùs frigēt ex rigore, quàm interiora, posteriora quoq; rigebunt plùs quàm anteriora. Nam quòd exteriora ita afficiantur, non alia causã est, quàm quòd sunt interioribus frigidiora. Sed posteriora etiam sunt frigidiora anterioribus: quod ex cutis raritate constat, quę in anterioribus partibus maior quàm posterioribus est. Id rursus indicat pilus: non enim alia de causã pilus abundat magis anterioribus hominis partibus, quàm quòd anteriorum cutis rarior est. Sed cutis raritas est caloris soboles: calor enim laxat, frigus constringit. Igitur posteriora anterioribus frigidiora sunt: quare citiùs rigebunt.

APHO. LXX.

Qui quartanis laborãt, non admodum

d 5 labo-

Aphorismorum Hipp.

laborant conuulsione: si autem laborauerint prius & deinde succedat, cessant.

Cùm conuulsionem dicit, epilepsiam intelligit: causa verò qua id quod dicitur in hoc apho. contingit, hæc est. Epilepsia sæpe est ex melancholia, vt ab Hippocrate ipso in Epid. dictū est, vbi ita scripsit: Comitiales plerūq; fiunt melancholici. Si ergo epileptici fiunt plerunq; melancholici, plerunq; etiam liberabuntur superueniente quartana: hanc enim in sumptis melancholicis succis soluuntur alii omnes morbi melancholici. Si verò ex pituita epilepsia fit, non succedet quartana: ex pituita enim, vt alicubi mōstrauimus, non potest melancholia fieri. Igitur qui cùm laboraret epilepsia quartana correptus est, liberabitur ab epilepsia: non quòd necessario liberabitur (fortasse enim ne quartana quidē sufficiet) sed quòd ita sperandum sit. Qui quartanis laborant, pituitosa epilepsia non video cur non corripì possint, tamen ex melancholia non corripientur, quare nō admodum corripientur. Nam quæ adultis superueniunt epilepsie, non admodum sunt ex pituita, sed ex melancholia plerunq;. Nescio quam aliā reddit Galenus causam, frigidam tamen & obscuram.

APHO LXXI.

Quibus

Quibus cutis obtenditur arida & dura, sine sudore moriuntur: quibus autem laxa & rara, cum sudore moriuntur.

Non si cui est cutis intenta & arida & dura, aut laxa & rara, statim morietur: sed si morituro est arida, sine sudore: si laxa & rara, cum sudore morietur.

A P H O. LXXII.

Ictericis, non admodum flatuosi sunt.

Bilis & flatus à contrariis causis fiunt: rarò ergo in eundem hominem incident ambo.

A P H O R I S M O R V M H I P P O C R A T I S, S E C T I O
sexta.

A P H O. I.

*I*N diuturnis leuitatibus intestinorũ, superueniẽs acidus ructus qui prius nõ erat, signum bonum.

Ructus acidus homini sano succedens, frigoris signum est: tamen succedens ei qui longa henteria laborauit, significat incipientem iam calo-

Aphorismorum Hipp.

calorem, quia per talem lieteriam erat adedò debilitatum iam calidum, vt ne aggrederetur quidem commutare. Quare flatu, et si acidu, eleuare, minoris perfrigerationis iam est, quàm omnino facere nihil.

APHO. II.

Quibus nares humidiores naturâ, & semen humidius, valetudinē habent morbosiore: quibus verò contraria, salubriorem.

Illa dictio, quibus verò contraria, aut quibus verò contrarium accidit, videtur dici ad illas, humidiores & humidius: vt sit sensus, quibus verò nares sicciore, & semen siccius. Atqui illud quod de naribus & semine dicitur, nota esse videtur temperamenti humidi: non enim quòd nares & semen humida sint, erit morbosus homo, sed quia cui talia sunt, humidus est. Igitur & illud, quibus verò contraria, erit nota temperamenti sicci. Itaque erit sensus, humidu temperamento naturali, magis morbosu esse quàm siccu. Galenu intelligit, atque addit, humidu insalubriore esse, quia ad catarrhum & alias fluxiones huiusmodi, paratiore sunt quàm sicci. Videtur tamen vt humidu ad huiusmodi morbos

bos, ita siccos ad arduas febres, & choleras, &
 phrenitides paratior esse: quare nō video, cur
 probetur magis eorum conditio. Proinde ego
 duorum alterum intelligo, aut humidiores dici
 hic excrementosos, siccos non excrementosos
 (qui non summè sicci profectò, sed bene tēpe-
 rati sunt) aut illam dictionem, quibus verò con-
 traria, non opponi dictioni humidiores, sed di-
 ctioni naturam. Eritq; sensus, his quibus nares
 humidiores, id est fluentes (ita dicebamus alios
 humiditas) & semen humidius, cū bene valēt,
 maius periculum habēt agrotandi, quàm si hæc
 non haberent, neque adeò excrementosi forēt.
 Quibus verò contrā non per salutem sed post
 morbum aliquem hæc accidunt, non solūm nō
 est malum, sed etiam salubre, nam omnes eua-
 cuationes idoneæ post morbos, salubres sunt.
 Itaque ante morbum est signum futuri morbi,
 post morbum est signum bene soluendi. Hunc
 sensum puto esse genuinum loci: utpote quem
 Hippocrates ipse. 6. Epid. part. 6. expressit his
 verbis, quæ Græcè referam, quia à plerisque e-
 narratoribus corrupta citantur: οἱσι ῥ' ἰνες ὑγροί
 τὰ τὰ Φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη, καὶ πλείον ὑγίαι-
 νουσιν, οὗτοι νοσηλότερον. τὸ σὶ πλείοισι δὲ οἰ-
 σι ὑπὸ νόσου, ταναυτία. Id est, quibus nares hu-
 midiores naturā, & semen humidius, & plus,
 hi sa

Aphorismorum Hipp.

hi sanitatem habent morbosiorum: plurimis autem quibus post morbum, contraria. Quibus verbis constat contineri dictum sensum.

APHO. III.

In diuturnis difficultatibus intestinorum, fastidia cibi, malum: si autem cum febre, deterius.

Si statim ac dysenteria incipit, fit fastidium, imputari debet alicui bili in ventriculum incidenti: si tamen cum à principio factum non sit, post diuturnam dysenteriam incipit, timoriam debet ne ex maxima facultatis debilitate, aut sensus corruptione sit: quare malum est. Malum quoque est febrem fieri in dysenteria, nam indicat inflammationes in vlceribus: atque proinde deterius est, fastidium & febrem fieri à diuturna dysenteria, quam solum fastidium, quia tunc est malum solutu difficilius. Nam quod in ventriculo est, consensus est, & non aliunde eius sublatio incipere debet, quam à curatione eius affectionis quæ in intestinis primaria est: quæ cum consistit cum inflammationibus, difficilius curabitur, vt alijs etiam vlceribus vsuuenit. Sed etsi hæc vera sunt, quam maximè: non tamen proinde fastidium ipsum

Sectio sexta. A 216

per se grauius est signum cum febre, quàm sine febre: imo etiam leuius, nam minor causa (quæcunque ea sit) valebit cum febre fastidium facere, quàm sine febre. Sed multò aliud dictu est, fastidium cum febre grauius signum est, quàm fastidium sine febre: aut fastidium & febrem esse, multò est grauius, quàm fastidium solū. Atque hoc secundum est, quod hoc aphoris. dici intellico.

APHO. IIII.

Ulceræ circumglabra, maligna.

Quia malignus luccus in particulam veniēs, corrumpit pilorum radices, hic verò etiam cicatricem obduci impedit.

APHO V.

Dolorum qui in costis & thorace & aliis partibus sunt, si valde differant considerandum.

Considerādum, inquit, an dolores valde differāt. Nō quidē specie aut magnitudine, vt Galenus intelligit, id est an pūctorius, perforās, tendens, grauans, pulsans, aut mordens, vel an in quouis genere magnus an paruus: sed an valde differant secundum partes temporis.

Vocat

Aphorismorum Hipp.

Vocat enim dolores qui non differunt, eos qui vnicum tonum habent, aut saltem non habent per periodos exacerbationes: differentes verò vocat eos qui paroxysmos habet & alternas exacerbationes, aut remissiones. Quod magnopere refert considerari: nam aliter cum sæpe pleuritis per periodos accidat, vsque adeò vt nonnunquam integras intermissiones faciat dolor diebus quietis, atque aliæ omnes fluxiones eodem modo, putabis affirmabisque iam hominẽ venisse ad declinationem, & dolor exacerbabitur denuo, ac fortasse etiam grauius. Hæc esse legitimam huius loci sententiã, intelliges ex alio Hippocratis loco. 6. Epid. quo ita est scriptum:

τῶν ὀδυνῶν καὶ ἐν πλευρῆσι καὶ στήθει καὶ τοῖς
 σιναλλοισι τὰς ὥρας εἰ μέγα διαφέρουσι κατα-
 μαθητέον. ὅτι ὅταν βέλτιον ἴχωσιν, αὖτις κακίον
 ἴχουσιν, οὐχ ἀμαρτάνοντες. Id est, dolorũ qui in
 costis & thorace & aliis partibus sunt, tempora
 si valde differunt considerandum: quòd cum
 meliùs habeant, statim deteriùs habebunt, non
 errantes. Certè hæc, descriptio pulchra paroxyl-
 morum consequentium proprium morbi mo-
 tum, est: cum meliùs habeant, statim deteriùs ha-
 bebunt, nihil errantes. Nam ob erratum in vi-
 ctu aut curatione, potest morbus rursus ingra-
 uescere, etiam in vniuersali declinatione: tamen

sine

sine omni errore, non nisi cum proprius morbi motus talis est, diuersus scilicet & cum repetitionibus per periodos.

APHO. VI.

Vitia renum, & omnes circa vesicam dolores, difficilè sanantur senioribus.

Hæc mala difficilè sanantur senibus: atque eò difficiliùs, quò sunt seniores: ratione quadã communi, ea nimirum qua omnia alia mala, ob debilitatem inquam facultatũ omnium, quæ ea ætate accidit. Sed & propria quadã ratione: nimirum renes & quæ circa vesicã sunt partes, & vesica ipsa, plerunq; laborant redundantia succorũ crassorum & obstructionibus: quæ quàm maxime auget senium, quia & succi crassiores frigidioresq; fiunt, & viæ angustiores & duriores: quorum illud facit vt citius obstruantur, hoc vt difficiliùs laxentur, atque aperiantur. Quòd si vesica vlcerationem patiatur, vt solet, longè difficillimè curetur, ob soliditatem membri & durtiæ accedentem ex ætate, cum debilitate facultatis nutriendi, qua ad vlcerum curationem in primis opus est.

APHO. VII.

Dolores & tumores circa ventrem fa-

c cti,

Aphorismorum Hipp.

*Eti, sublimes leuiores, non sublimes autē
vehementiores.*

Sublimes vocat extimos & superficiem attingentes, non sublimes intimos; leuiores dicit mitiores & debiliores, siquidem his opponit vehementiores. Est verò hoc omnibus tumoribus & dolorificis passionibus commune, eò esse minus periculosos, quò sint exteriores.

APHO. VIII.

*Hydropicis, vlcera facta in corpore nō
facile sanantur.*

Hydropicis vlcera in corpore fieri solent, ruptis papulis, quæ ad cutem emergunt: suntq; in hoc malo primum signum, nam multam redūdā tiā indicant. Sunt præterea curatu difficilia, quia aqua ipsa quæ vlcera facit, curari prohibet, & qualitate, quia est salta & mordens, & substantia, quia vlcera indigent siccitate. Præterea partes ipsæ infelicitè nutriuntur, vt hac etiam causa sanari non possint.

APHO. IX.

Lata exanthemata, nō valde pruriunt.

Hæc exanthemata habuisse quendam Simonem

nem nomine, sine multo pruritu. G. Epid. dicit. Vocanturq; Græcis exanthemata, vt alio loco explicui, quæ in cute efflorescunt, vt macule, & pustulæ, & tumores quidam perexigui, qui ob exiguitatem tubercula non vocantur: cuiusmodi sunt vocati morbilli, & variolæ. In his tumoribus, qui magis in acumen ducti sunt, magis pruriunt: qui lati, minùs. Quia hi à frigidiori ac crassiori materia fiunt, ac proinde minùs mordente: & quia partes circa cutem minùs in acutum secant. Neq; tamen iidem tumores qui minùs pruriunt, sunt etiam facilioris curationis: imò verò magis contumaces, & concoctu difficiliore, talis enim est succus à quo fiunt. Hinc fit, vt variolæ minùs mordaces sint quàm morbilli, etsi tardiùs dissipentur: & inter ipsas variolas, quæ latiores sunt, quàm quæ acutiores.

A P H O. X.

Dolenti capite, & valde dolenti, pus, aut aqua, aut sanguis fluens per nares, aut per os, aut per aures, soluit morbum.

Maximi capitis dolores fiunt ex inflammatione, aut multa sanguinis vel crudorù succorù redudantia. Ex intemperie sola, & ex flatu, fiunt do-

c 2 lores

Aphorismorum Hipp.

lores quidam, sed mitiores. Inflammatio si in sup-
puratione mutata sit, euacuato pure: sin minus,
euacuato sanguine soluitur. Sanguinis etiã ef-
fusio, sanguinis redundantiam tollit, vt effusio a-
quæ redundantiam succorum crudorum. Fiunt verò
comodè hæ euacuationes per os, nares, aut au-
res: quia tria hæ emunctoria dedit natura cere-
bro. Igitur si illa per has regiones effluant, eua-
cuabuntur qualia oportet, per conuenientes re-
giones: quare morbi solutio fiet.

APHO. XI.

*Melancholicis & renū malis, hæmor-
rhoidas superuenire, bonum.*

Renū mala plerunq; ex crasso sanguine illuc
repente fiunt, qualis etiã effunditur per hæmor-
rhoidas, melancholia enim per has euacuatur se-
rè semper: meritò ergo censetur ea euacuatio-
nis species melancholicis, & renum malis con-
gruens. Quidã vertunt, melancholicis & phre-
niticis: habent fortasse in suis codicibus pro
νεφριτικοῖσιν, φρενιτικοῖσιν. Neq; mirer Hippo-
cratem ita scripsisse: nã ille plerunq; vtitur no-
mine phrenitidis, pro omni insania. Eritq; hæc
eadẽ sententia cū vigesima prima huius particu-
læ, qua ita dicit: Maniacis, varicibus aut hæmor-
rhodibus succedentibus, insaniæ solutio.

APHO.

APHO. XII.

*Ei qui ab hæmorrhoidibus sanatur diu-
turnis, si non seruetur vna, periculum est
ne hydrops aut tabes superueniat.*

Qui recens fluentibus hæmorrhoidibus labo-
rat, tutò potest ab omnibus curari, facta per artè
alia euacuatione pro hac, & emédato victu. Ta-
men si diuturnæ iam sunt, constat melâcholicâ
esse homini naturâ, aut ab ortu cõtractâ, aut cõ-
paratam malo victu. Quare nõ poterit aliter cu-
rari, quàm emendata ea natura, trâslataq; ad po-
tiores. Ut ergo reductio, non nisi paulatim ac
multo tẽpore fieri potest, aut debet: ita hæmor-
rhoidarũ curatio, non affatim omniumq; simul
sed per partes fieri debet, vna saltem seruata (nã
oportebit nonnunquam duas etiam seruare ali-
quandiu) vsquedum expurgatũ iam corpus alia
ratione sit, & emendata temperies: vt tunc tem-
poris tutò, ea etiam quæ seruabatur curari pos-
sit (non enim tota vita illam vnicam seruari iu-
bet Hippocrates.) Nam aliter si corpore adhuc
sanguine melancholico pleno, aut adhuc gene-
rante multum, omnes hæmorrhoides suppressã
tur, regurgitabit in hepar, & suffocando calidũ
hydrõpẽ afferet: aut in pulmonẽ, afferetq; tabẽ.
Neque tamen hæc afferet necessariò, sed aut hæc
aut grauissima alia, vt furores, epilepsias, aut le-
pram

Aphorismorum Hipp.

pram. Eâdem ratione qua hemorrhoides, neq; abscessus, aut fistulæ, quibus diu iã corpus expurgari consuevit, curari debent: nisi fortè multo antè tēpore habita cura corporis, ac mutato victu. Quod Hippocrates ipse. 6. Epid. his verbis testatur: Hæmorrhoidas habentes, neq; pleuritide, neq; peripneumonia, neq; phagedena, neq; dothientis, neq; terebinthis laborât: fortasse autem neq; lepris, fortasse neq; aliis. Curati autè intempestiuè quidam, his non tardè capti sunt: & lethalia ita, & alii omnes abscessus, vt fistulæ, aliorum medela sunt. Huius orationis partes singulas, tuo loco (Deo concedente) declarabimus. Sinistram quandam enarrationē huius aphorismi, quã Aëtius docet, lib. 8. Contro. refutauimus, docuimusq; alia multa ad hunc locum facientia, quæ inde petent studiosi.

A P H O. XIII.

Singultienti si sternutamenta superuenierint, tollunt singultum.

Dictum est suprà, tam esse alligatos ventriculum & vterum cerebro, vt hoc concussio simul concuriantur, atq; concussione excutiât, si quid illis molestum hæret. Qua de causa vterus præfocatione laborans, sternutatione iuuatur: &

ventri-

Sectio sexta. 220

ventriculus laborans singultu, non minùs: nimirù vterq; excutit id quod sibi molestù est. Hoc consiliù secutus Plato in Cõuiuio, nomine Eri symachi medici, singultum retento spiritu, aut collutione multa fauciu, aut si his nõ cedat, sternutatione curari dicit. Nimirum si ob intemperiam frigidam singultit, cohibito spiritu: si ob mordentem acrimoniam, collutione faucium: si ob repletionem quampiam, sternutatione curabitur: ob inanitionẽ rarò fit, & curationẽ nõ admittit.

APHO. XIII.

Ei qui ab hydrõpe tenetur, aqua qua in venis est in ventrem fluente, solutio.

Per omnia hydrõpis genera, est sanguis per omnes venas & arterias serosus: totus enim sanguis talis generatur in hepate per ea mala. Cõfluẽte ergo aqua in vètrem, hoc est intestina, & factis aquosis deiectionib⁹ fiet solutio. Nã cùm mēbrorũ natura valebit serũ qđ in venis est, per intestina excernere, bonã quoq; partẽ eius qđ inter ea & peritoneũ est, excernere poterit. Itaq; hæc iudicationis species (deiectiones inquam aqueæ) hydrõpi est expedientissima: atq; imitatione nature facta, erit optima ratio curationis, pharmacum dare quod aquam extrahat.

APHO. XV.

c 4

Longo

Aphorismorum Hipp.

Lōgo alui profluuiū laborāti, spōte superueniens vomitus, soluit ventris profluuiū.

Vt medicus facit eorū quę in partē aliquam fluunt, retractionē: ita natura facit cūm pręuale re incipit, repulsionē. Vt cūm ex surditate facit deiectiones biliosas: ita etiam ex profluuiō vētris, vomitū. Nimirū cūm intestina laborarent fluxione, potentis nature indicium est, id quod intestina malē affecturum influebat, aliā in partē repellere. Quare expediens quoq; erit in huius mali curatione: siquidē in iis quę rectē fiūt sponte, natura imitanda est, vomitum mouere.

APHO. XVI.

Ei qui à pleuritide aut peripneumonia tenetur, alui profluuiū succedere, malum.

A pleuritide aut peripneumonia teneri dicit, nō pleuriticū quęcūq; aut peripneumonicū: sed eū cui⁹ pleuritis aut peripneumonia, eousq; iā progressa est, vt per suppurationē tabidi facti sint. Nā tales, vt. 12. apho. superioris sectionis dictū est, superueniēte profluuiō vētris moriuntur. Pleuritidis aut peripneumonię nondū superate, non video cur nō possit esse profluuiū ventris indicatoriū: siquidē lippitudo, quę inflammatio multò remotior ab intestinis est, profluuiō ventris tollitur.

APHO.

Sectio sexta. 221

APHO. XVII.

*Ophthalmia laborantē, profluuiū ven-
ris corripī, bonum.*

Ophthalmia, est inflammatio oculi & palpebrarum. Fit confluentibus biliosis succis sursum: qui in infernas partes, utpote ignobiliores & ad euacuationē cōparatas, vtiliter repelluntur à natura ipsa: qui & ab arte vtiliter retrahentur.

APHO. XVIII.

*Vesicam incisam esse, aut cerebrum,
aut cor, aut septum transversum, aut ali-
quod intestinum tenue, aut ventriculum,
aut iecur, lethale.*

Ratio quædam communis est, qua pleraq; horum magnum periculum afferunt vlcerata, quâ proximo aphorismo quarundam partium exemplo exprimet: quòd scilicet partes solidæ nō coalescunt: nam vesica, cerebrum, & intestina, & venter, sunt in partib⁹ solidis. Sed & præter hanc, sunt peculiare quædam rationes. Vesica præterquam quòd est exanguis & dura, est semper excremento plena, quòd curationē vlceris omnino impedit. Sed cum ipso collo, aut

c s non

Aphorismorum Hipp.

non longè scissa est, curationem solet recipere, quia ea parte mollior, & carnosâ magis est: quare tunc est intelligendū lethale esse, incisam esse vesicam, cū longè à collo incisa est. Cerebrū nunquā vulneratur sine periculo, ob principatū magnū eius partis. Vsq; ad vētriculos vtriusq; lateris vulnerari, omnino est desperatus casus. Altera parte hoc modo vulneratū, semel vidisse se iuuenē sanatū esse in Smyrna Ionix Gal. narrat, atq; rem fuisse monstro similē. Cordis dignitas vulnus non fert: sed si penetrans est, repente interimit: si nō penetrat, nō repente, sed excitata inflammatione. Septū trāuersum disruptū curari nō potest, præter causam dictam, ob assiduum etiā motum. Neq; verò expectare potest ita affectum animal, priuatur enim respiratione, quia thorax quàm minimum trahit, vt disrupti folles. Intestina tenuia, præ omnibus difficulter curantur vulnerata: quia densiora sūnt aliis, ac minus habent carnis, & syncerę bilis fluxionē magis patiuntur. Ventriculo disrupto, potum & cibum extrā ferri, & in locum præter naturā impingere est necesse, reliquumq; neq; retineri neque coqui. Iecore vulnerato neq; omnino leuiter neq; quàm minimum, necesse est fluxū sanguinis magnū inter peritonēū & intestina fieri. Quare hæc omnia vulnerata, meritò habentur lethalia.

APHO.

APHO. XIX.

*Cùm os præcisum fuerit, aut cartilago,
aut nervus, aut buccæ tenue, aut præpu-
tium, neque augetur, neque coalescit.*

Nullę partes solide, cùm ab eis præcisum quip-
piã est, augetur: aut cùm decise sunt, coalescunt.
Quod Hipp. docet modò, faciens omniũ eorum
enumerationẽ: eę enim sunt, ossa, cartilagine,
nerui, ligamẽta, & mẽbrana omnes. Modò ergo
nomine nerui, vt multis aliis in locis, intelligit
neruũ, ligamẽta, tendones, & mẽbranas. Buccæ
partes tenues, quę ad labia sunt, cùm ad internã
vsq; partem secantur, non coalescunt: quia non
carne solũm, sed membranis quibusdã ex tendo-
nibus cõstant. Præputiũ quoq; eodẽ modo. De
causa qua exãgues partes nõ augetur aut coale-
scũt, disputatũ est à me lib. 2. Cont. satis diffusè:
modò satis sit hãc sententiã explicare. Coalesce-
re possunt res, aut nulla substãtia interceden-
te, sed per se se: aut intercedẽte alia substãtia. Vt
cera coalescit cũ cera, aut plũbum cum plumbo,
nulla alia substãtia intercedente quę congluti-
net, sed illis ipsis fuis & concrecentibus simul:
ligna duo coalescunt, non ita, sed agglutinata
cola, aut re alia lenta. Primo modo nullæ res du-
re possunt concrecere, sed secundo hoc lapides
etiam

Aphorismorum Hipp.

etiã coalescere videmus. Igitur & in nostris partibus meritò ita fit. Molles scilicet verè ac per se coalescunt: solida nò ita, sed genita inter partes substantia alia, vt ossa per vocatum callũ, cartilagine & mēbrana per aliud quiddã callo respondens proportione. Quòd ergo Hipp. negat eas partes scissas coalescere, primo modo intellige: nam secundo modo, vel fracta ossa firmari sæpe vidimus, nedum membranas. Sed illud quoq; constat, cùm in duritie causam huius rei collocauerimus, neq; in omnibus partibus, neque in omni natura, neq; in omni ætate esse parè difficultatē coalescēdi. Nã neq; omnes partes vocatę solide, sunt æquè durę, neq; in omni natura & ætate. Sed ossa semper cartilagine, & hæc ligamētis, hæc q; neruis duriora sunt: atq; hæc omnia in senibus q̄ iuuenibus, & his q̄ adolescētibus & pueris. Vsq; adèd vt in senib⁹ vix horũ quippiã ratione aliqua possit coalescere, in puerulis ne ossa quidē ppriè coalescere mirũ sit: neq; enim in vulnerũ curatione solũ, sed etiã naturaliter, crescūt & coalescūt ossa pueris. Crescūt quidē oĩa, coalescūt verò quędã, vt partes cranei, quę plures & maiores habent cõmissuras in pueris, quę procedente ætate, coalitu ossium, euanescent.

A P H O. XX.

*Si in vētrem præter naturam sanguis ex
cidat*

cidat, necesse est suppurari.

Neq; nomē ventris hīc dicitur de eo solūm, cui hanc appellationē peculiariter tribuere con-
 fucimus: neq; verbum suppurari, de sola sup-
 puratione. Sed ventrem vocat quodcunque ca-
 uum: vt hac appellatione, vefica, & vterus, &
 thorax, ventres ſint, quin & ipſa arteriarū & ve-
 narū caua ventres ſunt. Atque ſuppurari vocat
 modò, vt cūq; corrumpi. Itaq; perinde debes in-
 telligere, ac ſi diceretur, ſi ſanguis excidat in ca-
 ua, quę illi ſunt præter naturam, necesse eſt pu-
 treſcere. Nimirum ſunt ſanguini ventres quidā
 ſecundū naturam: cuiuſmodi venę, & arterię,
 & ventriculi cordis, & ſinus quidam in menyn-
 gibus cerebri: in hiſ cōſeruat optimè, manet-
 q; integer. Sed cū primū extra hęc natura-
 lia vaſa funditur, ſi bonus erat ſanguis, cōcreſcit
 ac cōcretus putreſcit: ſi erat iam ſanioſus, ſine
 concretionē putreſcit. Itaq; vt cūq; extra na-
 turalia vaſa contineatur, corrumpitur.

APHO. XXI.

*Furentibus, varicibus aut hæmorrhoi-
 dibus ſuccedentibus, furoris ſolutio.*

Melancholicis omnibus, bonum eſſe hæmor-
 rhoidas

Aphorismorum Hipp.

rhoidas fieri, prius docuit: furentes ex melácho-
lia etiam fiunt, cū vltione tamē: ergo his quoq;
hæmorrhoides bonæ fuerint. Varicum est eas-
dem ratio: nimirum vt hæmorrhoides crassi &
fæculenti sanguinis euacuatio est, ita varices ad
crura abscessus. Quare utrâque ratione libera-
tur à melancholicis passionibus cerebrum.

A P H O. XXII.

*Quæcunque rupta ex dorso in cubitū
descendant, sectio venæ soluit.*

Dorsum Græcis $\nu\alpha\gamma\omega\nu$, est ea pars qua inter
spatulas spina continetur. Cubiti nomine, ad
multa vtuntur Latini. Nam & eam partem bra-
chii quæ est inter brachium & brachiale, vo-
cant cubitum: & posterius illius partis os (est
enim ea parte geminum) vlnam scilicet: & præ-
ter hæc articulum cubiti, & processum poster-
riorem vlnæ, qui se in hunc articulum inserit.
Tamen Græcis non est idem nomen, quo si-
gnificentur hæc omnia: sed vocant $\nu\alpha\chi\omega\nu$,
aut partem brachii, aut vlnam: cubiti verò ar-
ticulum aut processum vlnæ, $\alpha\gamma\kappa\omega\nu$, quo no-
mine hîc Hippo. vtitur? Itaque cubitus hîc no-
bis, medium totius brachii articulū significat.

Ru

Rupta dicuntur, quæ continuitatem amiserunt: præterquàm quòd in quibusdam partibus peculiaria nomina habent, vt in offe fracta, in carne aut aliis rupta. Sed ruptio non videtur ex dorso ad cubitum posse descendere: quid ergo est quòd dicitur? & quòd venæ sectio sanat? Certè duorum alterum, aut nomen illud dicitur de dolore per analogiam quandam: quasi ita dicatur, Si dolet dorsum vt ruptum aliquid illius esse videatur, & dolor in cubitum descendat: aut ita intelligi debet, Si quippiam reuerà in dorso ruptum sit, & ex ea ruptura dolor in cubitum descendat. Atque utcunque intelligatur, sententia erit vera: soluetur scilicet sectione venæ, non ruptio, sed dolor. Causa verò est huiusmodi. Sanguis qui in dolente parte redundat, aut ad dolentem partem conuocatur, inclinatur ad cubitum per brachium: quare eo loco secta vena optimè euacuetur. Non enim ita intelligendum est, venæ sectionem quacunque parte factam, soluere dolorem: sed in ipsius cubiti venis. Nā quid interest in cubitum descendere dolorem aut non, vt sectione venæ sit opus, nisi ex hac parte in quam inclinatur multitudo, facienda est? Sed hoc quoque videtur falsum: siquidem Gal. brachio aut crure laborante, nunquam ex eadem parte permittit sanguinem mitti: sed altero crurum laborante, ex

re-

Aphorismorum Hipp.

reliquo: laborante brachio, ex crure. Quo ergo pacto nunc dicimus, descendente dolore ad cubitum, ex eodem cubito mittendum sanguinè? Certè quod Gale. dixit, intelligi debet de inflammationibus: hic autem dolor, de quo hic fit mentio, non ex inflammatione musculorū, sed ex plenitudine vasorum procedit. Atqui etsi ex inflammata particula non debet sanguis mitti, tamen ex plena mitti nihil prohibet.

APHO. XXIII.

Si metus, & mœstitia multo tempore perseuèrent, melancholicum est hoc.

Metus & mœstitia utrunq; perseuèrent multo tempore, est melancholicum: si sine causa manifesta perseuérant, est signum melancholiæ: si cum causa manifesta, tamen est melancholiæ causa. Nam si quis mœret & timet sine omni occasione, hic proculdubio morbo melancholia laborat. Si ex manifesta occasione incepit timere & esse tristis, tamen neque animum neq; solatium tempestiuè recipit, eam diuturnitate passionum animus imbecillitatem comparat, ut leuissimis de causis semper mœreat & timeat: atque ut facultates omnes naturales languent, & multi crassi succi congerantur, & multæ obstru-
ctiones

ditiones fiant, & multi turbulenti flatus, qui animum perturbent. Itaque utcumque metum & moestitiam perseverare, est melancholicum, aut signum, aut causa. Cur melancholia metum & moestitiam faciat, quinto lib. Cont. diximus.

A P H O. XXIII.

Si quod ex tenuioribus intestinis praecisum fuerit, non coalescit.

Hic aph. pars est decimi octavi, & 19.

A P H O. XXV.

Erysipelas exterius effusum, intro verti, non est bonum: ab interioribus vero foras, bonum.

Non erysipelas solum, sed tumorem quemcumque praeter naturam, ab externis intro verti, malum est: ab internis vero foras, bonum: quanto minus malum est, externas partes quam internas male affici. Nimirum internae nobiliores sunt externis: & quae interiùs sunt, minus curacionem admittunt, quam quae exterius. In hanc sententiam multa in Prognostico Hippo. & Gal. scribunt.

f

A P H O

Aphorismorum Hipp.

APHO. XXVI.

Quibus in ardentibus febris tremores fiunt, insania soluit.

Si ardentibus febris laborantes, tremore corripuntur, cum non antea tremere, profecto in nervos & corum principium mali permutatione pati incipiunt. Non enim tremunt ut senes, neque ut alii, præ naturali debilitate: sed ut qui paralytici incipiunt tremere solent, debilitatis artubus. Quod si succi in radicem nervorum impetum capiunt, & radix nervorum sensum interiorum sedes prima est, merito tremor prænunciat insaniam in febris ardentibus. Quod dicit, insania soluit, non satis proprie dicit, sed quasi ita diceret, tremor cessat succedente insania.

APHO. XXVII.

Quicumque suppurati aut hydropici videntur, aut secantur, fluente affatim pure, aut aqua, omnino intereunt.

Suppurati & hydropici, cum tentatis aliis auxiliis, nulla alia ratio curationis bene cedit, igne aut ferro secandi sunt, quod pus aut aqua effluat. Non tamen id temere faciendum, nec ita aperiendum, ut effluat affatim totus humor: non enim possunt

possunt diuturno iam malo debilitati, nisi exiguam, ac paulatim factam euacuationem tolerare. Nam etsi noxii succi est utraq; euacuatio, tamen ex thorace & ea regione quæ intra peritoneum est, non potest non copiosus spiritus expirare. Danda ergo est opera, ut ita sectio aut vstio fiat, ut paulatim fluat, non repente euacuetur. Quod ita sit, cum sectio non magna, neque secundum omnes partes, quæ peritoneo superpositæ sunt, eadem figura facta est, sed in musculis omnibus secundum suarum fibrarum rectitudinem: ita ut sectione exterioris nihil interior lædatur, sed sectione alia propria, quæ exteriori sectioni obliquè aptata sit. Itaque obliquè secto abdomine, effluit aqua, idq; paulatim. Vstio ne penetrans fiat, sed fistula quædam non penetrans, ac si res erigat plures fistulas, plures etiam fiant. Ex hoc loco argumentum capit Celsus, ad suadendum, copiosam euacuationem cum periculo fieri: satius est enim (inquit) primum leuare ægrum, deinde perpurpare, quàm simul omni vi effusa fortasse præcipitare. Quod si in cura quoque aquæ, quæ inter cutem est ita respondet, quanto magis necesse est in sanguine respondeat.

APHO. XXVIII.

f 2

Eunu-

Aphorismorum Hipp.

Eunuchi neq; podagra laborant, neque calui fiunt.

Eunuchi non sunt iidem qui spadones. Nam spadones sunt, quibus viæ seminis adeò inuerse atq; inflexæ iunt, vt non possint illud emittere: eunuchi sunt, quibus secti, aut compresi attritiq; sunt testiculi. Hi quia venere non vtuntur, minùs tentatur podagra, q̄ reliqui homines. Nā etsi multæ aliæ causæ podagræ esse possunt, tamen creberrimè fit ex immodica venere, quia venus laxat articulos, & innatū calidū debilitat: quare succos crudos cōgeri facit, & articulos ad fluxionē paratos. Non ergo hoc dictū ab Hippo est, quòd eunuchi podagra laborare nō possint, sed q̄ rariùs laborent q̄ reliqui. Possunt enim laborare podagra, si eā habent hereditariā, aut si multū cibi & pot⁹ ingerūt: tamē quia reliqui ex his causis, & ex venere etiā, laborāt crebriùs q̄ hi. Quòd calui nō fiāt, Arist. etiā dixit. s. de Animal. generat. his verbis: Et eunuchus non fit caluus, q̄ in fœminā mutetur. Itaq; inquit eadē ratione id accidere eunuchis, qua mulieribus. Nimirū eorū corpora sūt humida, caluities verò accidunt ob siccitatem, deficiente humore quo pilii nutriantur, & durecente siccataque cute in sincipite in modū cicatricū: merito ergo eunuchi calui non fiunt.

APHO.

Mulier podagra non laborat, nisi menstrua deficient.

Mulieres à plerisque malis liberat mēstrua illa euacuatio, ab iis maximè quæ ex redundantia initium accipiunt, cuiusmodi podagra, aut chirogrā (nomine enim podagræ, in his sententiis omnē articularē morbū intelligi velim). Igitur si mēstrua deficiūt, aut nō satis copiosè fluunt, nihilominus quàm viri eo morbo laborabūt: imò verò magis etiā, quàm pluribus abundant excrementis: tamen dum fluent copiosè, liberæ erunt ab eo malo. Quare ubi dicitur, nisi mēstrua deficient, intellige, aut minùs quàm expedit fluant: nam non omnino deficientibus, vidimus mulieres podagricas quasdam, quòd incontinenter cibis & potu vrantur, quasdam quòd id malum habeant hæreditarium.

Puer podagra non laborat, ante usum Veneris.

Multi monachi laborāt podagra, qui venere nūquā vsi sunt. Quare quod dicitur, ante usum Veneris, intellige, ante tēpus quo solent incipere homines uti venere: nā ab eo tēpore incipiūt

Aphorismorum Hipp.

multi fieri podagrici, etsi non vtantur venere: quanquam multò magis, si ea vtuntur immodicè. Sed non eò solum, pueri podagra non tentantur, quòd venere non vtuntur: sed etiam quòd infirmitatem habent illam insensilem euacuatione, quæ non minùs eos à morbis liberat, quàm menstrua mulieres. Itaque duas illas causas, quarum alteram in eunuchis, alteram in mulieribus esse dicebamus, pueri coniunxerunt, abstinentiam à venere, & euacuationem naturalem. Exacta pueritia, si veneri sese dedunt, utraq; deficit: sin minùs, deficit altera, euacuatione scilicet insensibilis. Quare ne ita quidem erunt ad eò liberi à podagra, quàm per pueritiam, minùs tamen ea tentabuntur, quàm si vteretur venere: atqui ne tentabuntur quidem fortasse, nisi hæreditariam habeant, aut sint voraces, vel vinosi.

A P H O. XXXI.

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut pharmacum soluit.

Plerisque doloribus oculorum, est meri potio aduersissima: fit tamè quibusdam etià utilis. Atque singula eorum quæ hinc Hipp. comendat, eodem modo habent: nunc scilicet sunt utilia, nunc aduersa: quare non dicit ad omnes dolores hæc omnia

omnia esse vtilia, sed ad quosdam hoc, ad quosdā illud, ad alios aliud vtile esse. Nam aut dolorem excitat intemperies nuda, aut succus aliquis. Si intemperies, opus est fomento: calido, si frigus: frigido, si calor ea intēperies est. Si succus, aut is fluit adhuc corpore, aut cessauit iam fluere, toto corpore euacuato: si fluit adhuc, sanguinis missione aut pharmaco est opus, pro humoris natura. Si cessauit fluere, & totū corpus euacuatū iā est: aut id quod heret particulę est crassum, atq; iuuat potus vini: aut tenue & mordax, iuuatq; balneū. Quare null^o dolor oculorū sit, qui modo aliquo tali nō curetur: tamē hęc omnia null^o amat. Atq; potu vini, nō nisi circumspecta planē causa dolendi, atq; cautē admodūm, vti suadeo.

A P H O. XXXII.

Balbi diarrhæa lōga maximē capiūtur.

Duplex est balbutientiū gen^o, quidā nihil nisi cunctāter proferre possūt, possunt tamē proferre elemēta omnia: alii quæ difficilia prolata sunt cuiusmodi. r. non possunt, sed alia pro aliis elemēta proferunt, vt. l. pro. r. Vtriq; horum fieri possunt vitio compositionis: primi, quia ligata est lingua palato inferno plūs saris: alii ob lingue breuitatem, vt vix inter loquendam possit in palato firmari. Sed & sine vitio compositionis, possunt vtriq; fieri: cunctabundi

f 4

fiunt

Aphorismorum Hipp.

fiunt plerunque biliosi & sicci, qui celerius moventur animo & mente quam lingua. Balbi sunt quibus muscoli linguæ sunt laxi & infirmi, quare molles & humidi. Humidis verò humida est aluus plerunq; ac sæpe fit præter naturã humida, & profluuium laborans: nimirum influxus multum humoris aluum mouet, & intestinis facultas retinendi, præ humore crebro debilitatur.

APHO. XXXIII.

Qui acidum eructant, non admodum sunt pleuritici.

Ructus acidi, ex frigore ventris nascuntur: quare in quibus crebro sunt, succos generant frigidos & crassos. Ad tales ergo morbos parati sunt, quales ex talibus succis fiunt, ut ad colicos dolores. In pleuriticos raro incidunt: nimirum neque frigidi succi inflammationes facere, neque crassi, in tenuem membranam costarum imbibi possunt.

APHO. XXXIIII.

Quicumque calui sunt, ijs magna varices non sunt: quibus verò caluis iam factis varices superuenerint, rursus hi sunt capillati.

Qua-

Quatuor nomina sunt defluuii capillorum, *φλακρωσις*, id est, caluities: *μαδ'αρωσις*, id est, effluuium palpebrarum: *αλωπεκία*, id est, defluuium ex capite & mento: *οφίασις*, id est, per furculos similes serpētis vestigiis, defluuium capillorum. Atqui cūm hæc diuersa dicto modo sint nomina, tamen est cūm quoduis illorum pro aliis accipitur: velut in hac oratione, in qua calui dicuntur, non qui propriè tales sunt, sed quibus præter naturam capilli vndecunq; effluunt, ob morbum aliquem, cuius id symptoma propriū sit. Nam succedit effluuium capillorum multis morbis, quibus neque proprium neque familiaris est: sed ob nimiam extenuationem, & profusam succorum euacuationem, laxatis nimium poris, & deficiente alimento capillorum. Propria tamen aut familiaris illis solūm morbis est decidencia capillorum, qui ex maligna cacochymia fiunt, vt Gallicus morbus, & alopecia: putrescunt enim in his radices capillorum, ac proinde illi effluunt. His magnæ varices rarò fiunt, quia per eos morbos excrementa repunt ad caput, & sublimes partes, pilosas scilicet: varices verò fiunt per contrarium eorum impetū. Quare si cui ita laboranti, varices magnæ fiunt, renascetur capilli: quia factò excrementorū magno abscessu ad crura, pilosæ partes expurgabuntur.

Aporismorum Hipp.

APHO. XXXV.

Hydropicis tussim superuenire, malū.

Pleriq; hydropicorum moriuntur suffocati, cum aqua catenus abūdat, vt septū transuersum iam comprimat, neq; moueri permittat. Tussis verò hydrōpi superueniens, ad hunc exitū via est, quia fit resudante iam per septum transuersum aqua in vias spiritus.

APHO. XXXVI.

Difficultatem vrinae, vena sectio soluit: secare autem internas.

Non ad omnē difficultatē vrinae, opus est secare venas, neq; hoc Hipp. dicit, sed aliud quiddā: videlicet, nōnūquā ea difficultas curatur sectione venae, vt cum ex inflammatione, aut inflammationi simili affectu in collo vesicae nascitur. Atq; tunc quidē secare oportet, nō externas solum venulas, scarificata cute, sed internas aliquas & maiores venas. Non enim opus est eo casu, tenuem & serosum sanguinem, aut omnino modicē extrahere, sed crassum & satis copiosē: quare, non scarificata cute, sed sectis venis magnis, quo loco expedit, in talis scilicet. Itaque quod Hippocrates dicit, secare interiores, eò dicitur, ne tu scarificatione cutis esses cōtentus: qđ non

Sectio sexta. 230

non intelligens Galenus, negavit facile aphorismum esse Hippocratis.

APHO. XXXVII.

Ei qui ab angina tenetur, tumorem fieri in ceruice, bonum.

Hippocrates ipse in Prognostico differēs de angine specieb⁹, ita scripsit: Angina grauisima est, ac celerrimè interimit; quæcunque nec in ceruice, nec in faucibus cōspiciū aliquid efficit. Plurimū verò doloris infert, ac spirationis difficultatē, quæ non nisi recta ceruice trahitur: hæc enim & eodē die, & secundo, & tertio, & quarta strangulat. Quæcunq; verò dolorē aliōqui similem infert, attollitur verò ac ruborem in faucibus efficit: admodū exitiosa, sed paulo lōgior quàm superior est, si rubor fuerit magnus. Si quibus fauces rubent, & ceruix, hæc diuturnior est: maximè verò ex ea seruantur, si ceruix ac pectus traxit ruborem. Hæc ille. Quibus apertè docet saluberrimam anginam esse, per quam tumor & rubor est in ceruice. Atque reddens causam dictis addit, nec erysipelas intro recurrit: mirūm cūm in ceruice tumor fit, extrorsum erūpit malum: quod, vt. 25. huius sectionis dixit, bonum est.

APHO

Aphorismorum Hipp.
APHO. XXXVIII.

*Quibus occulti cancri fiunt, eos nō cura
re prestat: nam curati moriuntur citò, non
curati autem in longum tempus protra-
huntur.*

Cùm melancholia feruens in particulam aliquam incidit, cancerum facit. Ea cùm moderatius feruet, facit tumorem: cùm vehementer, facit vlcus: atque fit ita duplex species cancri, vlcerati, & non vlcerati. Non vlceratus est tumor durus, niger, cum dolore vehemēti, feruore nō adeò magno: atque in carbunculo sunt circa tumorem venæ quædam nigre, tumidæ in modum varicum, similes cruribus & brachiis cancri fluuiialis, vnde nomen cancri accepit. Vlcus serpit multum, exeditque profundius, carnem exesam, nunc nigram, nunc albam reddit. Incidere potest cæcer in partes omnes, tã internas quàm externas, sed in quasdam incidit sæpius: vt, inter externas, in mammas mulierum, in pudëda, in os, & buccas: inter internas, in vterum, & nō nunquam intestina, & vessicam. Hippocrates modò nō explicat, quos dicat occultos cæcos, & quos manifestos: sed duplex videtur esse posse enarratio. Aut vocat occultos cancos partiũ internarum, manifestos externarũ, siue exulcerati sint, siue sine vlcere: aut vocat occultos nō

vlcera-

ulceratos, manifestos ulceratos, siue internarū
 siue externarum partium sint. Quibusdam pla-
 cet illa enarratio, quibusdam hæc: atque ita ferū-
 tur in varias sententias de curatione cancerorū.
 Dicunt alii, canceros externarum partium qua-
 lescunque sint curari debere, canceros verò in-
 ternarum nūquam curari, sed placari solūm de-
 bere: alii dicunt, nullos internos neque exter-
 nos non ulceratos curari debere. Chirurgorum
 quidam sunt tam audaces, vt canceros omnes te-
 merè extrahere, secare, & vrere tētent: alii aded
 timidi, vt ab omnibus, hac vnica causa quòd cā-
 ccri sint, abstineant, nisi sint vlcera: nam hæc o-
 mnes igni & ferro curant, idque meritò. Ego
 quod de re ipsa, & legitima aphorismi enarratio-
 ne sentio, breui dicam. Duplex esse potest ratio
 curationis, aut enim extrema adhibetur opera,
 vt radicitus extirpetur morbus: aut ea solūm cu-
 ra adhibetur, vt morbus non ingrauescat, & in-
 terim aliquantò mitior fiat. Hæc præseruatio
 quædam potiùs est, quàm curatio: illa est cura-
 tio propriè. Nullus est cancer cuius causa omni-
 no nihil agendum sit, nam ad internos etiam
 & externos omnes, instituendas saltem victus
 est, vt quàm minimè sit melancholicus: & qui-
 busdam temporibus, ineunte inquam vere &
 autumnno, euacuandum corpus missione sangui-
 nis & expurgatione est, nisi quid aliud poten-

EII:

Aphorismorum Hipp.

tius obster. Ad partem etiam vtendum est me-
dicamentis mollibus, & dolorem sedantibus: i-
taque agendum aliquid est ad omnes cancror.
Tamen ad internos, quos vocari occultos hic
intelligo, hoc solum agendum, radicitus cura-
dū minimè. Ad externos, si exulcerati sunt, cu-
ratione vtendū est, sectione & vstione, idq; pro-
properè: si sine vlcere, non semper vtendū cura-
tione est, sed aliquando. Neq; verò proinde pu-
tandum est, hoc esse in occultis, quòd nō cura-
tur semper: imò verò putandum esse in manife-
stis, quòd curentur aliquando: nā cancror occu-
ros nunquā curandos, docet Hippocrates. Can-
crorum non vlceratorū, qui neq; ferro, neq; i-
gne, neq; fortibus medicamentis tangēdi sunt,
duplex est genus. Quidā enim quia nō poterūt
extrahi sine manifesto periculo mortis: alii, quia
sine medicamentis acerrimis & sine ferro sol-
ui poterunt, ferro aut igne curandi non sunt.
Illi igitur solū sunt ita curandi, quos non est
spes sola curatione totius corporis, & succo so-
lani, & similibus aliis solutum iri: quosque ex-
trahere poterimus integrè ac radicitus, haud
quaquam sectis tam amplis vasis, vt nulla de-
inceps ratione, sanguinis fluxus sisti possit.

APHO. XXXIX.

Con
nitione

Conu
orū me
tractior
te partis
conuell
Inanitic
nem alie
cutit, ea
dē à fac
Singult
conuul
libus ca
concur
quia re

Qu
sine p
dolor
No
tumor
imnis,
in hyl

Con-

Conuulsio fit uel ex repletione, uel inanitione: ita autem est singultus.

Conuulsio est contractio musculorū, & neruorū motus, à causa præter naturā: similis ei contractioni, quæ fit per voluntatem, aut à facultate partis. Hinc manifestum fit, non aliter posse conuelli, quàm per magnam repletionem aut inanitionē, quæ contrahat. Nam si ob irritationem aliquam sese membrum contrahit, aut concurrit, ea certè non est conuulsio propriè, siquidè à facultate fit, sed conuulsioni similis passio. Singultus est passio eadē in ventriculi ore, quæ conuulsio in instrumentis motus, atque à similibus causis fit. Quare cum ventriculus non se concutit ob irritationem aliquam, singultit, quia repletus aut exinanitus est.

APHO. XL.

Quibus dolor circa hypochondrium fit, sine phlegmone, ijs febris succedens soluit dolorem.

Nomine phlegmonis, hinc intelligitur omnis tumor ab humore calido, atque etiam ardor omnis, quæ phlogosin vocant. Si ergo circa hanc, in hypochondrio dolor fit, certè is fit à frigidis

Aphorismorum Hipp.

dis succis aut flatu. Hęc ambo febris tollit, aut liquaris humoribus, vt per vrinę vias fluat, aut fugato & extenuato flatu, vt erumpat è ventre cum crepitu, atque ita soluit dolorem, vt apho. 73. quartę particulæ, qui in hanc ipsam sententiam scriptus est, dixerat Hippocrates.

APHO XL I.

Quibus suppuratio aliqua cum sit in corpore, non innotescit, ijs ob crassitudinem vel puris, vel loci, non innotescit.

Duabus de causis dicit fieri, vt, et si factū pus sit in tumore aliquo, tamen non agnoscatur à chirurgo: aut quia cutis particula densior est, atque proinde sensum tactus fallit: aut quia succus qui in pus est mutatus, crassus est, atque proinde parùm emerfit ad extimam partem. Oportet ergo chirurgum duo hæc animaduertere, quò minùs fallatur in puris agnitione.

APHO. XLII.

Ictericis hepar durum fieri, malum.

Inflamatio hepatis, in morbis lethalibus est. Durities verò eius visceris, coniuncta cum morbo

Sectio sexta. 233

bo regio, significat inflammationem: nam durities significat tumorē in hepate esse, morbus regius significat redūdantiā succorū calidorū. Ergo ambo hæc significant tumorē hepatis ex succis calidis: ea verò est inflammatio.

APHO. XLIII.

Quicūque lienosi à dysenteria corripuntur, ijs longa dysenteria facta, aut hydrops aut leuitas intestinorū succedit, & moriuntur.

Lienosi sunt, qui lienis duritie & obstructio-
ne magna ex longo tēpore laborāt. Illis si dysen-
teria succedat, neque maxima neque longissi-
ma, sed quę quantitati succorū morbum facien-
tium respondere possit, & citò cesser: bona esse
solet, & morbū soluere, euacuata causa: id quod
apho. 48. huius sectionis audies. Si tamē dysen-
teria lōga fiat, ea iā nō tātūm euacuationis mali
succū erit soboles, sed exulcerationis iā maximæ
& debilitatis intestinorū: atq; per longā euacua-
tionem, & per malum pristinum, nō poterit nō
debilitari natiuus calor in hepate. Quare fiet hy-
drops, aut liēteria, aut vtrunq; quæ non est ve-
rissimile, facultatem alioqui iam per morbum
longum defatigatam, superaturam, sed magis

g futus

Aphorismorum Hipp.

A futurum, ut homo moriatur. Itaque si cui lieno
so dysenteriam videmus superuenire, inter spē
& metum sumus: nam vtrunque euentum affer
re solet, solutionem aut mortem.

A P H O. XLIIII.

*Quibus ab stillicidio vrinae voluulus
superuenit, intra septem dies moriuntur:
nisi febre superueniente, vrina satis ef-
fluat.*

Tam stillicidium vrinae quàm voluulus, fieri potest ex inflammatione, aut ex aliis rebus, ut succis crassis, facibus duris, & arenis obstructuentibus. Si ex inflammatione fiunt, nequaquam accedente febre possunt curari, neque febris mouebit admodum vrinam. Sed cum stillicidium euenit ob crassos & lentos succos, redūdantibus plurimum talibus succis, aut in toto corpore, aut in officinis concoctionū, fieri solet etiam voluulus. Verum cum vterque dolor per se sit grauissimus, & vesicae, & intestinorū gracilium, nulla facultas adeo cōstans erit, ut ambos dolores ferre possit ultra septem dies: quare intra id tēpus morietur, qui ita laborabit. Nisi febris superueniat: nam febris extenuare, ac liquare poterit succos, & copiosè mouebit vrinā: quare

quare soluere poterit eos morbos, non sine ratione. Quare nō videt̄, cur Galenus tātā huius apho. difficultatem esse putet, vt quid sibi velit Hippocrates nescire fateatur.

APHO. XLV.

Vlcera quæcunque annua sunt, aut longiore tēpore durant, ijs abscedere os est necesse, & cicatrices cauas fieri.

Cū primūm vlcera diuturna esse incipiūt, corruptionis subiectarum partium suspiciōne faciunt: vsq; aded, vt cū annua iā sint, ossa soleant esse putredine correpta. Quare cū primūm annum attigerint, chirurgi debēt ossa nudare, & explorare quo modo habeant: si quod ossiculū extrahi oportet, facere: sin minū, dera- dere quod liuescere aut nigrescere cœperit. Quod cū factū fuerit, cōstat vlcus cū caua cicatrice curatum iri: nam os, aut frustulum ossis quod deest, non potest, vt priū dictū est, crescere. Neq; verò multa caro, cū ossi imponi de- beāt medicamēta siccissima, pullulabit. Quod quidem quantò vlcera diuturniora sūt, tantò subiectarū partiū exesio magis debeat timeri, a- perta ratione cōfirmatur: nimirum malignitas succorum est, quæ fouet vlcera, & durare facit.

Aphorismorum Hipp.

Quòd verò vno anno ossium caries fieri solet, experimentum cum ratione confirmat, est quæ sententia doctrinalis: nam priùs quibusdam, seriùs alius fiet.

APHO. XLVI.

Quicumque gibbi ex asthmate aut tussi fiunt ante pubertatem, intereunt.

Non est legendũ, ante pubertatem intereũt, qui gibbi fiunt ex asthmate aut tussi. Nã vt Galenus docet. 4. de Locis patiẽtibus, qui gibbi ad modũ sunt, non solent esse lögæui: ita tamen vt quadragesimũ annum soleant attingere, ac nonnunquam excedere. Quare legendũ censeo vt Galenus etiam legit, qui ante pubertatẽ fiũt gibbi ex asthmate aut tussi, intereunt: id est breuis vitæ sunt, non viuunt legitimũ tẽpus, neque vsq; ad senectutem. Gibbi possunt bifariã fieri, aut ad extimam partem inflexa spina dorsif aut ad intimam, quod genus gibbi repanditas vocatur. Vtrunuis horum contingat, angustus thorax fit: qua causa difficilẽ habent illi homines respirationem, & breuis vitæ sunt. Sed si ante pubertatem fit, thorax cessat ab incremento: nihil enim magis expertũ est, quàm eorum ossa qui hanc spinæ læsionem patiũtur, ad thoracem quàm

quàm minimùm crescere: atq; interim, cùm pu-
bertatē homo agat, pulmo & cor crescūt. Qua-
re comparant angustia summam thoracis: atq;
adeò maiorē multò, qui ante pubertatem ita læ-
duntur, quàm qui ea lapsa: ac proinde citiùs in-
tereunt. Sed neq; hi quidem tam citò interibūt,
si ex ictu, aut calu, læsionē contraxerint, quàm
si ex asthma aut tussi. Nam asthma & tussis,
tunc solùm afferre possunt gibberum, cùm sūt,
asthma à tuberculis crudis & magnis, ortis ad
ligamenta vertebrarum, & iuxta vias spiritus:
tussis ab iis ipsis, non crudis omnino & duris,
sed ex quibus resudet aliquid, quod in pus mu-
tari possit. Nam tubercula illa retrahunt intror-
sum vertebra, & comprimunt vias spiritus:
quare simul faciunt, & asthma & gibberū. Si in
medio thoracis sunt oborta, lordosim faciūt: si
in partib⁹ sublimi & humili, gibberū. Igitur si ex
asthmate fuit contracta ea læsio, angustia quam
ipse gibberus facit, accedit ea quam sua mole fa-
ciunt tubercula: quare est maius periculū, quàm
si ex manifesta externaq; causa cœpisset malum.
Si ex tussi, hæc ipsa pericula habet quæ ex asth-
mate: atq; insuper, solent suppurari tubercula,
(quippe quæ minùs dura sunt) ac cum suppura-
tione & tabe celerrimam afferre mortem.

APHO. XLVII.

g 3

Qui -

Aphorismorum Hipp.

Quibus venæ sectio aut expurgatio cōfert, his verno tēpore aut venā secare, aut expurgans medicamentum dare oportet.

Millies ab Hippocrate & à Galeno & aliis omnibus medicis dicitur, vernū tēpus curationi corporū maximè esse opportunū: atq; in primis, euacuationibus magnis. Nā cū id tempus sit temperie moderatissimum, & facultates in eo vigeant maximè, neque vires deficient, neque externa lædent corpus, aut alia ratione curatio nem interturbabunt. Constat tamen, non eò ab Hippocrate hoc dici, quòd aliis tēporibus hæc agenda non sint, si necessitas exigat, sed quòd hoc optimè fiant, quare crebrius & audaciùs. Atque si quis, aut sine morbo insaluber est, vt præcautione quibusdam temporibus indigeat, non curatione: aut ægrotat ad eò lentè, vt possit commoditatem temporis expectare, is vernum tempus expectet, ad mittendum sanguinè & expurgandum corpus.

APHO. XLVIII.

Lienosis difficultatem intestinorum superuenire, bonum.

Hic aphorismus, cum quadragesimo tertio enarratus est.

APHO.

Quicumque podagrici morbi fiunt, hi sedata inflammatione, in quadraginta diebus conquiescunt.

Quod de podagricis morbis dicitur, de doloribus omnium articulorum dictum intellige. Qui plerunque fiunt cum magno ardore, & dolore, & partium circumstantiũ tumore, itaque cum inflammatione. Quæ tamen inflammatio non decumbit in nervos & musculos, sed in ligamenta ossium: id quod duplici ratione cognoscet. Primò quòd dolor ipsorũ articulorũ esse videtur: deinde quòd convulsio illi malo nunquam succedit, quæ tamen si nervi aut musculi eo loci inflammarentur tanto cum dolore, creberrimè succederet. Igitur ligamentorũ, & membranarum quæ hærent ossibus, est ea inflammatio: in quibus partibus, quæ semel impacta sunt, difficilè dissipantur. Igitur ille affectus per se, utpote inflammatio, acutus sit, & gratia loci chronicus: quæ cum conveniant ambo, prodit morbus, acutus, non simpliciter, sed ex decidetia. Taliũ verò morborũ terminus ultimus, est quadragesimus dies: intra hos ergo soluetur inflammatio podagrica: nõ quadraginta diebus exactè, sed intra quadraginta. Idq; quan-

Aphorismorum Hipp.

tum agitur in ipsa morbi & loci natura, si neque
medicus neque ægrotans quicquam delinquat,
aut externorum quippiam obftet.

APHO. L.

*Quibus cerebrū vulneratur, his neces-
se est febrē, & bilis vomitū superuenire.*

Vulnerato cerebro, cōcitur statim in eo in-
flammatiō, atque consentiente corde per com-
munes arterias, excitatur febris. Vomitus fit, cō-
sentiente ore ventriculi per communes nervos
sextæ coniugationis: bilis quidem, quia ea vipo-
te tenuior, ante alios succos ad os illud cōfluit.
Atqui vomitus solet statim ab accepto vulne-
re fieri, si ictus fuit magnus: febris rarò statim,
sed quarto aut septimo die. Neque verò solum
vulnus substantiæ cerebri potest hæc facere, sed
& vulnus membranarum: quia mēbranæ mul-
tis nervis sunt alligatæ cerebro: & ut nervorum
fibræ ex cerebro veniunt, ita indumēta quæ ha-
bent, veniunt ex menyngibus.

APHO. LI.

*Quibus bene valentibus dolores capitis
repēte accidunt, & statim sine voce fiunt,
& ster-*

Et stertunt, septem diebus intereunt: nisi eos febris apprehendat.

Quod dicitur, repente, intellige, non paulatim neque ex manifesta causa. Quare si non paulatim dolor fit, non certè ex nuda intemperie fit: si non ex procatarrica causa, ex confluxu aliquo in caput concitato fit. Cui si statim obmutescèntia succedit, constat neruorum radices iam apprehendere. Igitur si post hæc stertor fiet, apoplexia est hic affectus, eaque non leuis: igitur intra terminum acutissimorum hominem interimet. Nisi (inquit) eos febris apprehendat: nam si apprehenderit, fortasse soluet apoplexiam dissipto flatu, & extenuata pituita. Neque verò putato febrem ad eò multum posse in tam graui affectu, vt suscitata febre statim confidendum sit de salute hominis: sed vt minùs desperandù, quàm si nulla esset febris.

A P H O. LII.

Considerare autem oportet & suspensiones oculorum, in somnis. Si enim candidi aliquid videtur commissis palpebris, non ex profluuio veniris, aut expurgatio

Aphorismorum Hipp.
ne, prauum est signum, & lethale admodum.

Hæc ipsa sententia, eisdem verbis scripta est ab eodem Hippocrate in Prognostico, non longè à principio: quo loco enarrata satis est à me, vt non sit hîc opus enarratione noua.

A P H O. LIII.

Desipientia, quæ cum risu sunt, securiores: quæ verò cum solitudine, periculosiores.

Species desipientiæ, significat speciem passionis quæ in cerebro est, & succi qui eam facit: vt cū risu phrenitis, merâ inflâtionē ex sanguine moderatissimo: cū solitudine, ex melâcholico sanguine. Quare mitior & securior desipientia ex risu est, vt sanguis etiam aliis succis est benignior.

A P H O. LIIII.

In acutis passionibus quæ cū febre sunt, suspiria luctuosa, praua.

In acutis passionibus quæ cū febre sunt, idē est dictu, atque in febris acutis. Suspiria luctuosa,

Sectio sexta. 238

Stuosa, sunt quædam suspiria quæ pueris lugentibus solent accidere, cum volunt fletum sistere, neque possunt. Quod genus suspirii, est motus quidam conuulsiuus musculorum, qui mouent thoracem: talis verò motus, est conuulsionis initium. Quare in acutis febribus, maximè si delirare etiam ægrotantes cœperint, metum facit, ne homo cum conuulsione moriatur.

APHO. LV.

Podagrica vere & autumno mouëtur plerunque.

Ver & autumnus semper excipiunt corpora plena malis succis: hic bile, illud pituita: nam hyems semper generat multum pituitæ, æstas bilis. Atqui etsi hyems pituitam congeri faciat, tamen frigore continentis aëris moueri prohibet: & æstas quamuis bilem gignat, sed per corporis habitum, extenuando, facit expirare. Ver accipit cacochymiam hyemis, & concretionem soluens motum ciet: autumnus excipit cacochymiam æstatis, & dissipationem cobibens, in internum corpus ciet motum. Meritò ergo vtrâq; tēpestare accidunt dolores podagrici, iis qui ad eos parati sunt: vere
tamen

Aphorismorum Hipp.

tamen fient ex pituita aut sanguine, autumno
ex bile. Neq; est quòd videatur aduersum huc
sententiæ, quod libro. I. de Natura hominis
dicitur, Morborum qui vere fient, autumno so-
lutionem expectari debere: & eorū qui autum-
no fiunt, expectari solutionem vere. Nam nihil
repugnat, idem morbi genus contrariis tempo-
ribus oriri: siquidem ex contrariis naturâ succis
oriri possunt. Nihilominus morbus qui quouis
tempore cæperit, ad contrarium mutata aëris
temperie soluetur.

APHO. LVI.

*Melancholicis morbis in hæc periculosi
decubitus, aut apoplexiam corporis, aut
cōuulsionem, aut maniam, aut caritatem
significant.*

Videtur verborum contextus nō satis aptus.
Quidam illud relatiuum, in hæc, dicunt referre
tempora, scilicet ver & autumnū: vt sensus sit,
per hæc tempora, aut his temporibus periculosi
decubitus sunt morbis melancholicis, in apople-
xiâ, & cætera. Sed primū videtur illud, in hæc,
longè aliud esse ac, per hæc: deinde neque ita est
quod verbo illi, significant, suppositum reddat,
vt dicunt grāmatici. Proinde ego cen seo, supple-
ri quædā, & ita explicari, vt prima illa pars, mor-
bis

bis melancholicis in hæc periculosi decubitus, sit propositio dicendorum. Itaq; illud, hæc, refert sequentia: estq; hic sensus, Ex melancholicis morbis periculosi decubitus sunt in hæc, quæ dicam. Nimirum morbi melancholici significat aut apoplexiam, aut epilepsiam (nam nomine conuulsionis, vniuersalem intelligit) aut maniam, aut cecitatem. Quia scilicet ex melancholia fieri solet apoplexia, cum aded crescit in cerebro melancholicus succus, vt illud obstruat totum: epilepsia, cum non eatenus crescit, sed vt repleat cerebri ventriculos: mania, cum melancholia vritur: cecitas, cum neque totum cerebrum, neq; eius ventres, sed opticos nervos replet solum. Ita etiam facere possit surditatem, si obturet auditorium porum: nam hæc omnes obstructions sunt. Vbi dicit, melancholicis morbis, ne intelligas omnes morbos qui ex melancholia succo fiunt, sed eum solum qui vocatur melancholia morbus: nam ex quartana non solum fieri non solent hæc, sed & cum facta sint solui, vt prius Hipp. ipse dixit.

APHO. LVII.

Apoplectici autem maximè fiunt, ea etate, qua est à quadragesimo ad sexagesimum annum.

Non

Aphorismorum Hipp.

Non quicumque apoplectici fiunt hac ætate maximè (nam apoplexiam familiarem esse extreme senectuti, lib. 3. dixit) sed ii qui ex melancholia fiunt, à. 40. ad. 60. fiunt maximè: vt qui ex pituita sequentibus annis. Nam hæc ætas à. 40. ad. 60. constat sine consistentiæ & principio senectutis, quibus temporibus maximè est consentaneum, melancholiam morbum in grauiores alios mutari. Quia vrgerè incipit melancholia à principio consistentiæ, veniet ergo ad tantum incrementum, vt grauiora mala iam pariat, non ante finem consistentiæ, & senectutis initium.

APHO. LVIII.

Si omentum exciderit, necesse est putrescere.

Si vlcerata ventris parte, excidunt intestina, aut aliquod aliud subiectorum corporum, reponi potest rurò. Tamen si omenti pars excidit, non reponi, sed secari debet: quia ob naturalem pinguedinem, statim ac occurrit aëri, concrefcit ac frigescit. Quibus verò innatum calidum extinguitur, putrescunt facilè.

APHO. LIX.

Qui

Quibus ischiade laborantibus excidit coxa, & rursus incidit, his mucis generantur.

Pulcherrimè hoc aphorismo & sequenti, docet passionis cuiusdam causam, & symptomata, & curationem. Cùm coxam decidere dicit, os femoris ex suo articulo decidere intelligit. Constat verò id os excidere, id est luxari, & rursus incidere id est reponi, laxitatis articuli indicium esse: eà non nisi ex laxitate ligamentorum fieri potest. Igitur patiuntur ligamenta passionem quandam similem paralyti neruorum, emolli- tionem scilicet à mucis, seu pituitosis, & muco similibus succis. Itaque cùm alicui post dolo- rem coxæ sit laxitas, indicio aperto est, dolorem cepisse à pituitæ fluxione: quæ cùm creuerit, fa- cit ligamentorum laxitatem.

APHO. LX.

Quibus diuturnâ ischiade laboranti- bus, coxa excidit, ijs extenuatur crus, & claudicant, nisi vrantur.

Si quibus longus coxæ dolor, & luxatio, aut laxitas saltem, deinde fit, succedit extenuatio cruris:

Aphorismorum Hipp.

cruris: quia exercitatione priuata languidior fit pars. Et clauditas, ob infirmitudinem motus: infirmus est enim motus eorum quæ aut omnino auulla sunt, aut in laxissimo cardine versantur. Nisi (inquit) yratur. Quibus verbis insinuat curatione: nimirum hæc palsio curatur vstione partium circa articulum, quia vstio absumit mucos, & contrahit cutem, quæ contracta cōstringit ossa. Tamen hæc vstio nō debet agi antequam totius corporis habita cura sit: neque tunc quidem acuto, sed plano obtusoq; ferro, vt cutē solam contrahat, ligamenta siccat solūm. Neq; verò hæc de coxa sola debes intelligere, sed illius exemplo & de quouis alio articulo, præ humore laxo: quod ex Hippocrate ipso lib. de Articulis intelliges.

APHORISMORVM HIPPOCRATIS, SECTIO septima.

APHO. I.

In acutis morbis refrigeratio extremorum, malum.

Hic aphorismus, cum. 48. quarte particule enarratus est.

APHO.

Sectio septima.

241

APHO. II.

In osse agrotante caro liuida, malum.

Cùm læso osse liuescere incipit caro, timeri debet gangrena: quia extinctionis calidi, soboles est liuor.

APHO. III.

A vomitu singultus, & oculi rubri, malum.

Singultus potest fieri, ex repletionem, aut inanitionem, aut irritationem oris ventriculi. Si ex repletionem fit, aut irritationem, vomitu curatur: nisi impacta admodum sint quæ mordent aut irritant, vt cùm particula aliqua inflammata est. Si igitur post vomitum fit, inflammationem oris ventriculi significat, aut inanitionem. Si ex inanitionem, lethalis nihilominus quàm ex inflammationem est: sed accedente oculorum rubore, inflammationem significatur: quia ventriculo aut cerebro inflammatis, statim rubent oculi.

APHO. IIII.

A sudore horror, non bonum.

Malum etiam posset dicere: non solum, non bonum. Nam sudor horrorem solet soluere, concalfacto æqualiter corpore, & euacuato excremento: si ergo malum quod solet curare, sudor facit,

h ma

Aphorismorum Hipp.

malū est. Proculdubio, si à sudore homo horre-
reincipit, exudatū est quod erat vitale: mordax
excrementum non exudatū, sed agitatū solum

APHO. V.

*A furore dysenteria, vel hydrops, vel
alienatio maxima mentis, bonum.*

A furore dysenteria bona, non quęcunq; sed
quę fieri euacuata bile atra. Hydrops fit, abscedē-
te atra bile à cerebro ad hypochondria, ibiq; ca-
lore suffocato. Alienatio maxima fit, cum vhe-
mēter mouetur atra bilis, cui motui succedere
solet, hęc aut illac euacuatio: nō aliter ac alii mor-
bi, cum iudicatur, ingrauescere videtur, deinde
soluuntur succedente euacuatione. Sed obiicies,
nō posse esse dysenteria quę à bile atra fit, bonā:
siquidē. 24. quartę sect. dictū est esse lethalem.
Sed scire licet, atrā bilē duobus modis posse par-
tis alicuius exulcerationē facere, aut in ipsa par-
te impactā, aut per partē aliūde perlabentē. Pri-
mo modo, omnis exulceratio ab atra bile cęcer
est, qui in intestinis, est dysenteria lethalis. Secū-
do, nō est, sed dysenteria quędā, quę morbis me-
lancholicis salubriter succedit: vt atrę bili, quod
modò docet: & ducitici splenis, quod. 48. part.
6. docuit.

APHO.

Sectio septima.

242

APHO. VI.

In morbo longo, cibi fastidium, & syncera deiectiones, malum.

Cibi fastidium, non quodcunq; intelligit, sed maximū: quod in morbo acuto, ex calore & bile in vētriculo fieri potest: tamē in lōgo, qui semper fit à frigidis succis, nō nisi ex sensus extrema corruptione, aut maligna succorū putredine. Ergo, vt signū, deterius est fastidiū in lōgo, q̄ in acuto morbo: sed & vt causa, quia per maximū fastidiū, ne prudētissimi quidē homines possunt cibū capere, inedia verò aut valde tenuis victus, in lōgis semper est periculosus. Deiectiones syncerę, semper sunt malę: sed in longo morbo grauiores, quia à morbi lōgi cōditione longiūs absunt, nā lōgi fiunt ex succis variis. Varię ergo deiectiones, sunt illis familiares: syncerę, aduersarę.

APHO. VII.

Ex multo potu rigor & desipientia, malum.

Desipientia ex multo vini potu (hunc enim potum intelligit) crebrò fieri solet, dicunturq; ita affecti ebrii. Sed si cum ebrietate rigor fit, metus est ne nō resipiscant, sed moriātur cōuulsi:

h 2

quia

Aphorismorum Hipp.

quia vinū iam ingruere in nervos agnoscitur, utpote quos morder. Quòd si hīc nomine rigoris, frigus solum externorum intelligatur, ut plerique intelligunt, tunc quoque metus est ne homo moriatur suffocato calido innato. Nā quòd extrema refrigerata sint epoto multo vino, innati calidi oppressionem indicat.

APHO. VIII.

A tuberculi intrò rruptione, exolutio, vomitus, & deliquium animi eueniunt.

Quāquam intrò dicit, in ventriculum tamē intelligit, ut indicant sequētia. Vomitus scilicet fit passione propria ventriculi: exolutio, aut deliquium animi, cōsentiente corde. Exolutio est initium deliquii animi: nostri Hispani vocant, ahilamiento.

APHO. IX.

A fluxione sanguinis deliriū, aut etiā conuulsio, malum.

Conuulsionem lethalem esse à fluxu sanguinis, docuit. 3. apho. quintæ sectionis. Sed & delirium dicit accidere modò, quod est aliquatò difficilius. Verùm duobus modis videtur posse ob
pro-

profluuium sanguinis fieri delirium. Primum, facultate sentiēdi præ debilitate vacillante. Hoc deliriū timet hominū vulg⁹ ex missione sanguinis à vena cephalica: neq; verò est is timor omnino à ratione alienus, si aut intēpestiuè, aut omnino nimia euacuatio fiat. Alius modus est, cū atrabilis, quæ abundātia sanguinis attemperata erat, eius effusione facta est syncerior. Vt in iis, qui cū cerebri siccitate, sunt ad atrā bilē parati, qui nulla re indigebāt minùs q̄ euacuatione: humectatione enim & nutritione curantur, & seruantur.

APHO. X.

Ab ileo vomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut insania, malum.

Cūm voluulus nō est leuis, vomitus citò succedit: singultus deinde: ingrauescente ampliùs morbo, insania & conuulsio. Vomitus & singultus, consentiente ore ventriculi cum intestinis gracilibus: conuulsio, consentientibus neruis cū ore ventriculi: desipientia, cerebro consentiente cum hoc ipso ore ventriculi, aut cum affecto intestino: quod tunc fit maximè, cū inflammatio est quæ obstruit intestinū. Itaque cū quatuor hæc signa sunt superuentientia ileo, nō sunt æqualis periculi.

h 3

APHO.

Aphorismorum Hipp.

A P H O . X I .

A pleuritide pulmonia, malum.

Tota ferè hac particula edisserit Hipp. de superuenire solitis, morbis aliis: atq; magna ex parte, cum morbi ad malũ tendunt. Quale hoc est, à pleuritide pulmonia malũ. Neq; enim híc de permutatione disputat, dicēs malũ esse pro pleuritide fieri pulmonia, vt cessanti pleuritidi pulmonia succedat, sed de superueniēti. Nimirum malũ est, eũ qui sola pleuritide laborabat, incipere pulmonia etiã laborare. Dices, malũ etiam esse eum qui laborabat sola pulmonia, modò fieri etiam pleuriticum, quantò est grauius duplici q̃ simplici morbo laborare: quare vt dixit, à pleuritide pulmonia malum, potuisse cõtrã dicere, à pulmonia pleuritis malũ: quare videri vana sententiã. Galenus respõdet, nõ posse ex pulmonia pleuritidẽ fieri: quia cũ pulmonia teneat spiritus viã, si tãta fluxio erit, vt pulmone nõ capiatur, prius suffocabit, q̃ latera apprehendat. Ego his addo, etsi, vtcũq; fiãt pulmonia simul cũ pleuritide, graui⁹ sit alterutro malo, tamẽ Hipp. facere modò quod solet semper: cõiungere in quã obseruationẽ cũ ratione, docereq; ea que fieri solita obseruauerat. Nimirũ pleuritis lethalis plerũq; interimit accessione pulmonie: pulmonia vesò non accessione pleuritidis, sed aut ob-

tura

Seçtio septima. 244

turata via spiritus, aut succedente angina, aut phrenitide, aut succedente tabe.

APHO. XII.

A pulmonia phrenitis, malum.

Pulmonia, cum sit inflammatio pulmonis, emit tere solet, cum est maxima aut maligna, multam humorum copiam in cerebrum: qui tentat mentem, afferturque delirium. Quin etiam, aliquando regurgitate succorum fluxione in cerebrum, inflammatio in eo excitatur, sitque phrenitis proprie vocata (quam haec rarius ob pulmonem naturam) aut lethargus, hicque crebro. Unde constat, hoc loco nomen phrenitidis non dici de proprie vocata, sed ut apud Hipp. solet, de omni morbo cum delirio: nam lethargicos etiam vocat phreniticos in Epidemiis

APHO. XIII

Ex fortibus vstionibus, conuulsio aut tetanus, malum.

Siue vstiones fortes sint externae, a sole, pharmaco, aut igne: siue sint febres, aut inflammatio nes, conuulsio inde orta agnoscitur esse ex inani tione, quia tales causae longe absunt a replentibus & humectantibus.

APHO. XIII.

h 4

Ex

Aphorismorum Hipp.

Ex ictu capitis stupor aut desipientia, malum.

Si quis est ictus capite utcumq; , siue inquã cū vlcere, siue cum sola cōtusione , magnus metus est, si stupor aut deliriū succedit: quia ambo hæc læsi interiùs cerebri, signa sunt. Lædi aut potest, vel fracto craneo vsq; ad cerebrū, ac penetrante vulnere (quod fit nō rarò cute sana, aut non admodū vulnerata) vel etiã sine fractura ob solum capitis ictū, cōuocata ad caput fluxione, factòq; affectu pleuritidi simili. Quod nō est inopinabile fieri , in homine aliòqui ad eū affectū parato. Nam si tali solus calor solis, aut potus vini, solet eius affectus esse causa, quid mirū, ictum & dolorem capitis hoc idem facere? Quare non semper puto, si quis ictus capite obit , compertum iam esse, fracturam internam fuisse.

APHO. XV.

Ex sanguinis spūto puris spūtum, malum.

Si, qui multo iam tempore spuit sanguinem, pus incipit spuere , constat putrescere iã in pulmone vlcus: properareq; hæmoptoicam vocatã passionem, ad eum exitum quem solet habere, ad tabem inquam.

APHO

*A puris sputo, tabes & fluxus: cum ve-
rò sputum retinetur, moriuntur.*

Modum quo solet decurrere hæmoptoica passio, in iis qui ex ea moriuntur, persequitur Hippocrates. Ex sputo sanguinis, solet fieri sputum puris, ex hoc tabes: primum cum multo fluxu, hoc est cum multa puris excreatione, deinde hæc quoque excreatio præ debilitate retinetur, & moriuntur. Galenus fluxus nomine, intelligit aut defluuium capillorum, aut fluxum ventris: quia (arbitror) Hipp. 12. quintæ dixerat, Quibus phthisicis capilli à capite defluunt, diarrhœa superueniente moriuntur. Sed illic fluxum ventris, extremum signum esse dixit: hîc verò non dicit fluxum vt extremum, sed vt cui aliud deterius, retentio inquam sputi, superueniat. Defluuium capillorum nõ satis propriè dicitur, tantum ξ ν σ ι ς : proinde ex ipso contextu coniecto, fluxum dici spuitionem copiosam, vt pote cui velut contrarium opponitur sputi retentio.

*A iecoris inflammatione singultus,
malum.*

Aphorismorum Hipp.

Si causa inflammationis quæ in hepate est, singultus accidit, graue malum significatur: ut pote quod potuit per consensum in ore ventriculi, conuulsium motum facere. Possit tamen cum hepatis inflammatione, aliã ob causam homo singultire: ut si quid ingersit acre, aut mordax: aut flatus aliquis, vel pars cibi in ore ventriculi hæsit. Quas causas oportet cautè animaduertere, ne quid deterius quàm par sit, incautè cogitemus, vel dicamus. Sed ex inflammatione esse, singultus perseverantiã cognosces: alix enim causæ prætereunt facilè.

A P H O. X V I I I.

Ex vigilia conuulsio aut insania, malū.

Nulla ex re cõuulsio aut insania est bona. Sed ex vigilia nimia nasci solere hæc mala intellige, atque adeò conuulsionem ex vigilia esse malam: quia cùm ex siccante causa nascatur, constat ex siccitate esse. Dices, deterior esset conuulsio, si sine vigilia & omni alia causa manifesta fieret: quia causæ manifestæ tollunt vim prælagiis. Certè si conuulsio ex inanitione, fieret sine manifesta causa, periculosior esset: tamen si conuulsio simpliciter sine vigilia fieret, non adeò magnum timorem faceret, quia verisimiliter putaretur ex repletionem esse, qui mor-

Sectio septima. 246

morbis per se est multò leuior. Sed ad hanc rem pertinentia multa diximus lib. 5. Infania ex vigilia fit, siccato nimis cerebro, in iis qui sunt ad atram bilem parati: aut vsta bile flaua, in paratis ad phrenitidem.

APHO. XIX.

Ab ossis nudatione, erysipelas.

Rarò nudato osse fit in circumstante carne erysipelas: sed quantò rariùs, tantò deteriùs haberi debet cùm fit. Quare hìc subaudiri debet, malum: etsi in codicibus Græcis non fit scriptum.

APHO. XX.

Ab erysipelate, putredo, aut suppuratio.

Suppuratio apud Hippocratem multis in locis significat, non boni puris generationem, sed putrescentiam, velut in illo aphorismo: Si sanguis in ventrem præter naturã effunditur, necesse est suppurari. Hìc quoque nomen ita accipitur: nam erysipelas neque solet, neque verò potest, bene suppurari: sed nonnunquam cõputrescentibus carnibus profert quoddã virus.

Quod

Aphorismorum Hipp.

Quod ergo dicit, putredo aut suppuratio, eadem res est, et si putredo auget significationem. Suppleri hîc quoque debet, malum: quia hæc est via ad gangrenâ membri, cùm nudato osse successit carniû erysipelas, & erysipelati putredo.

A P H O. XXI.

Aforti pulsu in vlceribus, fluxus sanguinis.

Malè hîc quidam legunt, malum. Nâ hîc nò refert malum superueniens, sed signum decretorium: nimirum pulsum magnû in vlceribus, dicit significare, fore fluxum sanguinis alicunde. Haudquaquam dicit, an bonus an malus futurus fluxus sit: bonum tamen fore ex ipsa ratione intelligas. Eum solùm, qui maximus conspicuusque sit, solet Hippocrates pulsum appellare: nunc verò etiam adiecit, fortem. Quòd in particula aliqua vlcerata, in qua non sentiebatur, sentiatur modò pulsus, duplici causa fit: & quòd pulsus est maior factus, & quòd partes circa vlcus magnam inflammationem habent. Pulsus factus maior, significat naturam moliri euacuationem (nam ante crises solet talis pulsus fieri) inflammatio partium significat, eam euacuationem fore sanguinis. Meritò ergo, cùm circa
vlt-

Sectio septima. 247

viceratam particulam sentitur pulsus, expectatur fluxus sanguinis de naribus, aut aliunde. Quē fluxum constat plerunque fore bonum, utpote affectui congruentem.

APHO. XXII.

A dolore multi temporis partium circa ventrem, suppuratio.

Dolores ventris ex intemperie aliqua aut flatu, appositis idoneis medicamentis solui solēt. Quare si talibus medicamentis vsi simus, & dolor producat, suspicio est, subesse tumorem aliquem præter naturam, qui curationem impediatur: atque eum non aptum ad resolutionem, (nam qui apti sunt, etiam sunt breues). Suppuratio ergo expectatur meritò, cum dolor præter rationem producat.

APHO. XXIII.

A deiectione sincera, dysenteria.

Quidam hinc addunt, malum: errant tamen, nam neque in Græcis codicibus habetur, neque id sententia desiderat. Non enim tā, malum est fieri dysenterias post sinceras deiectiones, quàm crebrò accidit: nimirū à biliosis atrabiliaris

riis

Aphorismorum Hipp.
riis aut falsis pituitosis, quia abraduntur exul-
ceranturque intestina.

APHO. XXIII.

*Ab ossis præcisione desipientia, si vacuū
apprehenderit.*

Capitis intelligit: & internum capitis, vacuū
vocat. Et meritò quidem, quia cauum quoddā
amplum intra craneum est, non omnino plenu:
maius enim est cauū, quàm pro magnitudine ce-
rebri, vt possit cerebrum liberè respirare, dila-
tatum & constrictum. Ergo inquit Hippocra-
tes præcisioni cranei succedere desipientiam, si
præcisio, interna capitis attigerit: itaque desi-
pientia succedens, indicium est penetrantis præ-
cisionis. Atquè ne hoc & multa alia mala fiat,
quæ læsis menyngibus, & cerebro, fieri solent,
vtuntur chirurgi menyngophylace, cùm cra-
neum secant.

APHO. XXV.

*Ex medicamento potione conuulsio,
lethale.*

Medicamentum & medicari, apud Hippo-
cratem dici antonomasticè de expurgatione, in
multis

Sectio septima. 248

multis superiorum sententiarum animaduer-
timus. Est igitur hæc sententia eadem, quæ
prima quinti libri erat.

APHO. XXVI.

*Ad dolore forii circa ventrem, extremo-
rum frigus, malum.*

Si cum dolore circa ventrem est etiam ardor
maximus, nō malum solūm est, sed lethale etiā:
est enim febris lypitiā, nasciturque ex maxima
inflammatione interna. Sed utcunq; cū dolore
forti, sit extremorum frigus, est malum: prope-
randumq; est, dolorē demoliri. Quia non pote-
rit homo diu ferre dolorem, qui ad eō debilitat
facultatem, & tam fortiter conuocat spiritus.

APHO. XXVII.

*Mulieri utero gerenti, si tenasmus suc-
cedat, facit abortum.*

Arsiduus conatus ad deiiciendum, abortum
facit, non immeritō: quia iidem octo muscoli ab
dominis, quibus utimur ad exonerandum ven-
trem, comprimunt vesicā & uterum, utpote eo-
dem loco locata membra: uterus enim est inter
inte-

Aphorismorum Hipp.

intestinum & vesicam. Quare qua ratione plerunque, cum desideramus ad deonerandum ventrem, mingimus: eadem, at si diu compressio ad cacandum, facit abortum.

APHO. XXVIII.

Cum os aut cartilago aut nervus præscinditur in corpore, neque crescit, neque coalescit.

Osis cartilaginis & nerui facta mentione, membrum quodcunque solidum intelligit. Præscindi vocat, siue pars aliqua talis integrè amputetur, siue scindatur: non crescere dicit, quòd neque semel amputata renascitur, neque detractione facta minor, crescit. Estque hoc omninò verum, partes solidas neque renasci, neque rursus crescere, neque verè coalescere. Soli dentes & ungues excipi debent: quorum, hi semper ferè, illi verò ineunte pueritia solùm renascuntur. Sed de dentium & unguium nutritione, dicta sunt aliis locis satis multa, & de natura eorum. Alia omnia quæ hæc enarratio desiderat, aphorismus decimus nonus superioris particulæ præcipuit.

APHO. XXIX.

Si ei

Si ei qui ab alba pituita tenetur, profluuium ventris superuenit forte, soluit morbum.

Alba pituita vocatur, aut leucophlegmatia, tertia hydrôpis species, qua totus corporis habitus est pituitosus. Huic diarrhœa, congruens admodum euacuatio est: fit enim laxata aluo à multa pituita, quæ ex toto corporis habitu confluxit. Ergo non sine ratione toler in eo affectu conferre, atque illum soluere.

APHO. XXX.

Quibus in diarrhœis spumosa deiectiones fiunt, iis ex capite hæc fluunt.

Duo membra sunt omnium maximè parata ad generandam spumam, pulmo, & cerebrum: quia ambo habent multum humoris, & multum flatus introrsum & extrorsum agitati, ob communem respirationem. Habent etiam multum calorem: pulmo, ob viciniam cordis: cerebrum, ob magnas arterias, quas accipit: ambo, ob assiduum motum. Cùm ergo spumosa deiectiones fiunt, ex modo exeuntium coniectamus, à pulmone, aut capite in ventrem venisse. Sed pulmone non est ad ventrem via, su-

i perest

Aphorismorum Hipp.

perest, à capite fieri. Dices, non omnes destillationes à capite sunt spumosa. Cōcedo, sed nequid affirmat Hippocrates, sed spumosas esse à capite. Adde, possunt aliunde spumosa fieri. Nō nego, sed erit id perrarum, à capite plerunque tales fient. Quare constat, & sententiam aphoristicam esse veram, & Galenum eam immeritò vituperasse.

A P H O. XXXI.

Quibus febricitantibus, in vrinis farinacea subsidentia fiunt, longam infirmitatem significant.

Farinaceam subsidentiam, in Prognostico annumeravit lethalibus: quomodo ergo nunc longitudinis morbi signū esse dicit? Certè signa omnia quæ significant lōgitudinē morbi, cum cōiunguntur cum morbo alioquin acuto, aut cum facultate debili, sūnt lethalia. Meritò ergo signū, quod hoc loco dicitur longitudinis morbi, in Prognostico, qđ de morbis acutis solūm est, dicitur lethale. Proinde rectè monet Gal. hoc sedimentum esse morbi longi, nisi contingat citò mori agrum: vt Silenum, qui decimo tertio cum tali vrina obiit. Nimirum significant signa omnia longitudinis, egrum non liberandum

Sectio septima. 250

dum citò, sed longo tempore, nisi tamen moriatur. Verùm hinc facìle intelligitur, farinaceum sedimentum non semper fieri colliquatio ne aut vstione, sed nonnunquam crassorũ multitudine. Infirmi- tatem vocat, ægritudinem.

APHO. XXXII.

Quibuscunque autem biliosa subsidentia, superna autem tenues, acutam infirmitatem significant.

Galenus intelligit hac sententia dici, sedimẽta biliosa supra vrinam aquosam, significare acutum morbum. Nam quia in vrina aquosa, nõ videntur posse fieri biliosa sedimenta, cum tam contrariis causis fiant (aquosa scilicet vrina à magna cruditate & frigore, biliosa omnia ab vstione) & aquosa vrina, non videtur posse significare acutum morbum: censeret, illud supra (ἀνω Græcè) significare non locum, sed tempus: vt significetur, si aquosæ vrinæ succedant sedimenta biliosa. Tamen vt multa alia taceam, fallitur Galenus, putans illam dictionem, tenues, dici de vrinis: nam aphorismus ita habet: ὀκρόσισι δὲ χολωδέες αἱ ὑποστάσιες, ἀνωθεν δὲ λεπτὰι. In qua oratione constat, dictionem, λεπτὰι, referre

Aphorismorum Hipp.

illam ὑποσάσις, non ὑψηλὰ : alioquin dixisset
 λεπτὰ. Significat ergo, quibus verò supernæ
 subsidentia tenues sunt. Vnde rursus constat,
 nomen ὑπόσασις hic non dici de eo. solum
 quod in fundo pendet, sed de omni eo quod cõ
 tinetur in vrina: non enim aliter possent esse
 subsidentie, & superne. Itaque sententia est, qui
 bus ea quæ continentur in vrina, biliosa sunt,
 colore scilicet bilem flauam referentia, non au-
 tem in fundo, sed superna & tenuia, acurum mor-
 bum significant. Quod constat esse verissimũ:
 nam valde biliosi morbi est ea vrina, in qua pen-
 det nubecula tenuis, colore bilem referens: val-
 de autem biliosi morbi, sunt etiam acuti.

APHO XXXIII.

*Quibus dissidentes vrinae fiunt, his tur-
 batio fortis in corpore est.*

Dissidentes vrinae dicuntur, variae, aut secun-
 dum partes, aut secundum tempus. Secun-
 dum partes, vt si fusura aquea cum bilioso con-
 tento, aut hoc pituitosum in flaua fusura sit: se-
 cundum tempus, vt si hodie candida, cras ru-
 bra, perendie flaua, si ita fors ferat, sit. Signifi-
 cat hæc varietas fortem turbationem, eadem
 ratio-

Sectio septima.

251

ratione qua variegata deiectiones malæ habentur: nimirû significat multos variosq; morbos. Sit verò inæqualitas magna: nam mediocris non est vituperanda.

APHO. XXXIIII.

Quibus in vrinis innatant spuma, renum dolores & longam infirmitatem significant fore.

Spumæ innatantes in vrina, & multæ, ex renibus veniunt. Nam vndecunque venirent, si renes bene haberent, in ipsiſ dissoluerentur, tum ob calorem illorum, tum ob angustiam. Quæ enim ampullæ non dissoluantur, vrina percolanda à primo renum sinu in secundum? Certe nullæ, aut si quæ supererunt, erunt exiguæ quædam, non insidentes, sed volitantes per vrinam. Ergo significant intemperiem in renibus, eamq; flatuosam & frigidam: quare metus est, diu duraturum malû, siquidem est frigidû.

APHO. XXXV.

Quibus autem pingue insidens & acervatum, his renum mala, & ea acuta significat.

13

Non

Aphorismorum Hipp.

Non dicit infidēs, quòd possit subsidere, sed quòd hoc sit pinguis in vrina contenti attributum. Per se colliquationem significat : sed quod à toto corpore fluens febris colliquantis soboles est, nō acruatim effluit, sed paulatim : quod ergo acruatim, à renibus venire putandum est, maximè adiuncta consideratione, eorum quæ adsunt, & non adsunt. Vt si non adest febris, aut ea quæ non censi possit colliquare, & adsit, adfueritque peculiaris renum dolor & calor, & hac parte nimis laboratum sit. His adiunctis certa coniectura iam est, in renibus esse intemperiem, & eam quidem calidam, quare acutum malum.

APHO. XXXVI.

Quibus renum morbo laborantibus, prædicta accidunt signa, doloresque circa musculos spinæ fiunt: si circa externa loca fiant, abscessum exterius futurum expecta: si autem dolores magis ad interna loca fiant, & abscessum interius futurum expecta.

Si ex renum morbo abscessus expectandus est, ea parte expectandus est quæ dolet, interna, aut externa. Nā dictum est. 32. quartæ: Quibus con-

uale-

ualeſcentibus ex morbis aliquid laborauerit, illis fiunt abſceſſus. Expectari verò debet abſceſſus, cum prorogatur plurimum malum renum, & muſculi ſpinge, dolent cum illis.

APHO. XXXVII.

Quicumque ſanguinem vomunt, ſiquidem ſine febre, ſalutare: ſi verò cum febre, malum. Curare autem frigidis & adſtringentibus.

Dicitur eſt apho. 25. quartæ particule, ſanguinem utcumque per os ferri, deterius eſſe quam per ventrem. Non tamen proinde, omnis vomitus ſanguinis eſt lethalis: ſed qui ſine febre accidit ſalutaris, quia ex ruptura, aut laxitate venarum eſt, tamen citra inflammationem. Ulcera verò talia in ventriculo, facile curantur frigidis & adſtringentibus, cibus & potionibus: ut repercusio ſanguinis, & agglutinatio oſculorum venarum fiat. Erit que horum uſus in cibus etiã ipsis, ut ſit medicamentum in alimẽto. Si verò cum vomitu ſanguinis ſit febris, ita inquam, ut eadem cauſa videatur vomitum & febreſis peperiffe, inflammatio in vlcuſculis ventris ſignificatur. Qui affectus certè timeri magnopere debet, & ob propriam magnitudinem ac malitiam, & ob difficultatem

Aphorismorum Hipp.

ratem curationis: inflammationibus impedi-
entibus curationem vlcera, & vomitu vrgen-
te. Quod si sine febre vomitus sit, est facilis ea
ratio curationis quam diximus, frigidis inquam
& adstringentibus. Ceterum quoniam hæc lo-
calibus auxiliis fit, constat debere præmitti to-
tius corporis curationem, euacuata alia via co-
pia, si quæ est: sin minus, tamen facta frictio-
nibus, ligaturis, & cucurbitulis, retractione san-
guinis. Deinde scindi debent etiam grumi, si
qui iam sint facti in ventriculo.

APHO. XXXVIII.

*Fluxiones in ventrem supernum, suppu-
rantur viginti diebus.*

Supernum ventrem vocat thoracem: fluxio-
nes, inflammationes quæ ex fluxionibus sunt,
siue ex capite, siue aliunde veniant. Suppu-
rantur illæ omnes, id est suppurari incipiunt,
intra viginti dies, si in suppurationem sunt
commutandæ. Nam cum primùm inflamma-
tiones propriam constitutionem superant, ho-
mine saluè affecto, vt dicebatur in Progno-
stico, id est, non affecto lethaliter, scire oportet
suppurationem fieri. Inflammationes au-
tem thoracis omnes sunt acutæ, ac nonnullæ
acutif-

Sectio septima. 253

acutissimæ etiam. Quare nonnullæ earum quatuor aut quinque diebus, aliæ septem, plures quatuordecim, omnes intra viginti dies suppurari incipiunt.

APHO. XXXIX.

Si mingat quis sanguinem, & grumos, & stillicidium vrina habeat, & dolor incidat in fermen, & pubem, partes circa vesicam laborare significat.

Hic apho. est octogesimus particula quartæ.

APHO. XL.

Si lingua repente incontinens fiat, aut pars aliqua corporis stupida, melancholicum est huiusmodi.

Quibus ob pituitam lingua fit incontinens, aut pars alia stupida, non quidem repente fit, sed paulatim, multò antè tentatis membris, quàm noxa sit manifesta. Quia pituitosæ passiones, sunt neruorum naturæ congruentes, ac proinde antequàm ad eam magnitudinẽ peruenerint, lædere incipiunt. Sunt etiam homines quibus lingua, aut alia pars ex pituita resoluitur, natu-

i s rã

Aphorismorum Hipp.

râ pituitosi, candidi, molles, & balbi: quate his talia mala non insperatò accidunt. Quibus verò nullus talis habitus est, neque tali passione priùs tentatis, repente & insperatò hæc accidunt, ex melancholia fiunt: nam ex crâsis omnino succis fiant, necesse est.

APHO. XLI.

Si superpurgatis senibus singultus succedat, non bonum.

Hic idem aphorismus, fuit scriptus quartus quintæ sectionis: præterquàm quod illic generatim, hîc de senibus dicitur: & quod illic malû, hîc dicitur non bonum. Sed est operæ precium considerare, cur senu in ætati datus sit proprius aphorismus, cùm sit omnibus communis. An quia singultus ex siccitate, qualis ex superpurgatione factus censetur esse, periculosior est in senibus? At videtur esse minùs periculosus his, quia est eorum ætati siccitas congruens. Respondet Galenus, hoc non esse singultui ex siccitate proprium, vt deterior sit in senibus, sed morbis omnibus commune, ob virium omnium imbecillitatem. Sed constat, hoc de extremè senibus esse intelligendum: prioribus enim multi morbi sunt leuiores quàm inuenibus. Verùm

Sectio septima. 254

rùm his singultus ex superpurgatione, si non est periculosior, est tamē familiarior quàm aliis ætatibus. Atq; proinde oportuit senū seorsum meminisse, quia in iis talis singultus crebrius fit: atq; si extremum iam senium attigerint, maiori cum periculo.

APHO. XLII.

Si febris non ex bile habeat, aqua multa & calida capiti superinfusa, solutio febris fit.

Cùm dicitur febris non ex bile, febris diaria per periphrasim significatur: quia succi omnes putrescentes, bilis cõmuni appellatione vocantur aliquando. Febres verò fiens intelliguntur, quia nõn unquã Hippocrates eos solùm qui cū dolore fiunt, solet vocare morbos: velut cùm dicit, Omnis morbus est vlcus. Itaq; febris non ex bile, perinde est ac si dicatur, febris fiens sine putredine. Cuius remedium summum, est in balneo aquæ calidæ, nunc vniuersali, nunc capitis: neq; verò quacunq; hora, sed exacto iam primo die, & febre inclinante.

APHO. XLIII.

Mulier ambidextera non fit.

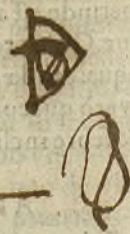
Quòd

Aphor. Hipp. sectio. 7.

Quòd dextrum brachium firmitus sit & calidius, facit amplitudo arteriæ quæ in illud venit, quæ multò maior est quàm in sinistro. Ergo ut ambidexter homo sit, facit aut formatio, si scilicet habet tam latas venas sinistro, quàm dextro latere: aut exercitatio magna utriusq;: aut magnus calor naturalis temperamenti, & firmitudo artuum. At qui omnes hæ causæ, rediguntur in calidam naturam: nam amplitudo vasorù in- consueta, caloris soboles est: & ut ambidexter fiat, nulla exercitatio, nisi in calidissimo homine, erit satis. Itaque neque viri omnes possunt ambidextri fieri, sed calidissimi solùm. Mulieres verò, etsi nonnunquam fiant non frigidiores multis viris, tamen ut calidissimi non fiunt.

2568
8272
~~~~~

TIS

M

sub
men
enir
diti
rent
esse
ro:
Hu

HIPPOCRA

TIS COI LIBER DE ALI
MENTO, CVM COMMEN-

tarijs eiusdem Francisci
Vallesij Couarru
uiani.

PROOEMIUM.

I nullum vnquam feci ope-
re precium, si nulla vnquã in
re utilis fui Medicinæ stu-
diosis, hac tamen non vide-
bor fuisse inutilis, quòd libel-
lum Hippocratis de Alimen-
to, nulli ferè iam cõgnitum,
sub ignorantie tenebris delitescentem, com-
mentarijs illustrauerim, & in lucẽ eruerim. Est
enim liber ad multa artis opera utilissim⁹, & eru-
ditione refertissimus: quem quidẽ ego, ob sen-
tentiarum dignitatem, & stylum, Hippocratis
esse censeo. Verùm siue sit, siue secus, nihil cura-
ro: mihi satis sit, Hippocrate esse dignissimum.
Hunc Galenus sine commentarijs reliquit: quo
con-

Proœmium.

consilio, nescio: scio tamen, cum commentaria
scripsisse in alios libros minus continentes fru-
gis, & quos Hippocratis esse, ipsemet negavit.
Sed ego hac causa, mihi persuasi, ad me perti-
nere huius commentationem: ne studiosi o-
mni ope, ad lectionem, quàm ad eò probarem,
essent destituti. En ergo prodit libellus, qui ha-
ctenus nihil aliud fuit, quàm studiosorum terri-
culum, apertus & facilis: quanquam non
sine meo magno labore. Tu mihi pro
meo affectu illud vnum præsta,
vt legas, & relegas, & tibi
facias familiarissi-

mum.

Alimentum & alimenti species,
 vnum & multa: vnum quidē,
 vt vnum genus: species autem,
 humore & siccitate: & in his, species,
 & quantum est, & ad quādam, & ad
 tanta.

Alimentum est vno nomine, atque vt genus
 vnum, quod alit nostra corpora: atq; hac ratio-
 ne vnum est, est enim genus. Verū illius sunt
 species multæ: primæ duæ sunt, in siccitate &
 humore. Quia alimentum, aut est cibus, aut
 potus: nam multa liquida, & potui apta, sunt
 alimenta. Huius differentiæ meminit in Apho.
 dicens: Facilius est repleti potu, quàm cibo.
 Rursum in vtroque horum, potest conside-
 rari species, & quantitas, & ad quæ, & ad
 quot. Nam cibus, aut est bonus, aut est malus, id
 est, boni succi, aut mali, & multum nutriens,
 aut parum: & ad quādam utilis: & ad quādam
 inutilis: & ad plura, aut ad pauciora, utilis, aut
 inutilis. Dicta quatuor spectari possunt in vero
 alimēto, & in eo quod est quasi alimētū, & in fu-
 turo alimēto. Sed hæc paulò post dicemus. Spe-
 ctari etiā possunt in iis, quæ sunt alimenta so-
 lum, & in alimentis & medicamentis simul.

Au-

Hippocratis lib.

Auget autem, & roborat, & carnem generat, & similia facit, & dissimilia: quæ in singulis sunt, iuxta singulorum naturam, & eam vim quæ ex principio est.

Eadem est materia nostræ generationis, quæ & nostræ nutritionis: atque ex eadem substantia nutrimur, & generamur. Atqui, generamur in primis ex semine utroque, materno inquam, & paterno: deinde, & ex mēstruo sanguine. Ex illo fiunt membrorum quæ vocantur solida, quædam velut delineationes: ex hoc fiunt etiã quasi exordia viscerum & carnis. Quo fit, ut in primis, totus fœtus, quoddam veluti carnis frustulum, membris non satis distinctum sit, & mole minimum, & debile omnibus modis. Accedens verò alimentum, auget fœtum, & roborat, & carnem generat inter fibras illas mēbrorum solidorum, & distinguit partes à partibus, & singulas augens: quædam facit similia, ut carnes carnibus, nervos nervis, singula deniq; suis similia: quædã dissimilia, ut nervos carnibus, & has ossibus. Scilicet, singula deducit ad propriã illorũ naturã, & vim: quæ in singulis à principio erat potētiã, actu verò nõdũ. Nã à principio nulla pars retinet suã formã, nec vim, nisi potētiã.

Simi

Similia autem facit valēter, cūm abundat quidem id quod accidit, praeualet autem id quod praeerat.

Tunc ualenter cibus facit quod dictum est (similia scilicet, & dissimilia) cūm id quod accidit (alimentum scilicet) abundat, & id quod praeerat (membrorū scilicet substantia) praeualet. Id est, alimentum abundat, & bene à membris superatur. Vtrunuis horum desit, siue inquam alimentum desit, siue non vincatur à membris, nec fetus generatur feliciter, nec natus iam homo feliciter nutriri potest. Proinde duobus modis fit exile corpus, & cūm deficit alimentum, & cūm adeò abundat, vt vincat partes: quod statim dicit.

Fit autem exile (siue euanescit) nunc quidem prius , in tempore dimissum vel adhuc appositum : nunc autem posterius, in tempore dimissum, vel adhuc appositum.

Prius alimentum hīc dicitur, substantia membrorum solidorum: posterius, substantia reliquorum, vt carnis & pinguedinis. Vtrunq; horum (id est vtraq; harum substantiarum) fit gra-

K cil;

Hippocratis lib.

cile, aut cibo, in tempore ipso quo ingeritur, dimisso, aut expulso: aut consumpto, postquam iam affixum est. Nimirum quæuis pars, duplici ratione gracilescit: aut quia cibum non accipit (estque is affectus atrophiam) aut quia multum dissoluitur, dissipaturque.

Destruit autem utrunque, in tempore & post tempus, id quod extrinsecus assidue superingestum est, & per multum tempus solidè implicatum est: & propriam quidem formam producit, priorem autem aut etiam priores, destruit.

Utrunque alimentum (partes scilicet solidas, & partes molles) destruit sepe cibus, qui assidue superingestus est, & affixus: facitque ut partes accipiant suam formam, & propriam propriamve deponant. Id verò fieri solet, tam in tempore quo corpus generatur aut crescit, quam post illud etiam. Nimirum membra omnia, usu nimio cibi alicuius, fiunt talia, qualis cibus ipse est. Ita membra lactentium, molliora & albidiora sunt, referentia nempe naturam lactis: adultorum quorum cibus est solidior, solidiora. Ita si quis piscibus multo tempore utatur, tandem evadet tora carne pisci similis: & quicumque cibus ni-

mia

nia quantitate ingeratur, quia non satis vincitur, manet semicommutatus. Quo fit, ut partes nutriendę, illius formam aliquatenus accipiant.

Vis alimenti peruenit vsque ad os; & omnes illius partes, & in neruum; & in venam, & in arteriam, & in musculum, & in membranam, & carnem, & pinguedinē, & sanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & spinę medullam, & in viscera; & omnes illorum partes.

Ad ea vsque dicitur ab Hippocrate: vis alimenti peruenire, quę ex cibis generantur, non ut excrementa, sed ut vtilis partes: aut, si non sunt animantis partes, at certę substantię quędã animãti necessarię, & nullatenus excrementitię. Facit ergo Hipp. enumerationē partiũ omnium, quę verē nutriuntur: nã eũ osse intelligitur cartilago, cum neruo ligamentũ, cũ musculo tẽdo. Refert etiã sanguinē, & pituitã, & medullã ossiũ, quãquam hæ partes corporis non sunt, sed alimentati potiũs: quia hæ substantię nullatenus sunt excrementitię, ut bilis vtraque, & muci, & lotium, & alia excrementa: quę partim nullatenus

875 Hippocratis lib.

partim nisi cum aliis misceantur, nutrire non possunt. Bilis ergo flaua & nigra, quatenus succi naturales sunt, in sanguine sunt: quare sanguinis nomine intelliguntur. Cum his succis quos refert, intelligi etiam debet ros, qui per mēbra omnia sparsus est, & lac, & semen. Nam ad hęc etiam vis alimenti peruenit: aulescunt enim cū alimento, & id quidem quia alimentum est: nō enim generantur per redundantiā, vt excrementa. Pilorum, & vnguium, & cuticulę, seu cutis extremę nō meminit, quia ea tantūm cōpit enumerare, quę generantur & aulescunt alimētis: illa verò excrementorum congestione fiunt. Sed paulò infrā differens de alimento, non tam propriè, sed vtcunq; dicto, mentionem eorum faciet.

Arqui & in calorem, & spiritum, & humorem.

Addit Hippo. & in calorem, & spiritum, & humorem: innuens scilicet, alimentum augere calidum innatum, & humidum innatum corporum, ac reficere spiritus. Nec verò mentionem facit frigidi & sicci, quia alimentū non facit per se, ad seruandum aut augendum frigidum, aut siccum: sed calidum, & humidū. Nam hęc sunt quibus animantium vita seruatur: mors per siccitatem & refrigerationē irrepit. Quòd si quod
fri-

frigus, aut quæ siccitas, ad vitam tuendâ necessa-
 ria sunt, id certè nō est per se, sed ne calor & hu-
 mor supra mediocritatem sint. Spiritus hoc lo-
 co nominauit : de quibus sunt qui dubitent,
 an uiuant, sintque animantis pars. Videntur
 enim, cū versùs quaque commoueantur, a-
 nimo agi: animus verò eam tantùm substan-
 tiam videtur posse mouere, cuius actus est.
 Itaque si (vt hac ratione effici videtur) spiri-
 tus uiuit, meritò hîc referetur inter nostri par-
 tes. Stoici certè non tantùm videtur mihi sen-
 sisse, illum uiuere, sed illum esse ipsum ani-
 mum, atque ita animū ipsum esse partim aëreū
 partim igneum. Sed de hac sententia, aliquan-
 do (concedente Deo) offeret se disputandi occas-
 io. Ego quidem vt alibi scripsi, spiritum anima-
 tum esse non sentio, sed animi instrumentum
 quoddam, idque externum, moueri que ab ipso ani-
 mo, vt à me ensis, quanuis in ense mea vis nō sit.
 Quorsum ergo refertur hîc ab Hipp. cū pars
 nō sit? Certè vt sanguis, qui nec ipse pars est, sed
 substantia quædā utilis corpori, nō excremen-
 titia. Scire licet calidū innatū duplex esse in no-
 bis, & ab autoribus appellari: nā spiritus & san-
 guis hoc nomine dicuntur. Dicimus enim inna-
 ti calidi passiones esse, motus animi, vt iram,
 gaudium, & pudorem: quia spiritus & sanguis
 mouentur per has animi passiones. Dicitur

Hippocratis lib.

etiam innatum calidum, ea pars nostræ substantiæ, quæ calidis elementis respondet. Ergo cum calorem nominasset Hipp. meritò statim addidit, & spiritum, vt intelligeres, vtrunque calidum cibis augeri.

Alimenti autem quod alit, hoc est alimentum, & quod est velut alimentum, & quod est futurum alimentum.

Alimenti sunt tres differentiæ. Nam aut est id quod iam nutrit, id est quod iam affigitur simul, & commutatur, loco eius quod effluxit: aut est succus qui paratus est nutrire, vt sanguis: aut est cibus qui ingeritur. Est autem hæc differentia, non generis, sed analogi: nam ratio alimenti, in prima illa specie maximè est, in tertia hæc minimè, in secunda mediocriter. Explicat Galenus hæc sententiam sub nomine Hippocratis, multis in locis, potissimum in primo de Facultatibus naturalibus, & in primo de Alimentorum facultate.

Principium omnium vnũ, & finis omnium vnus, & idem est finis & principium.

Natura ipsa rei viuentis (siue ea sit substantia, siue forma, siue actus, siue vrcunque aliter lubet appellare) conficit sibi ipsi alimenta: itaque est

est principium nutritionis & alimenti. Atq; alimentum, est propter hanc ipsam naturam: nimirum, ad seruandum suam substantiam & naturam, vtuntur alimento viuientia. Ergo natura rei viuientis, est principium & finis alimenti, & nutritionis. Hæc natura est, aut ipsa anima, aut temperies, aut naturalis calor. In quam sententiam, dictum est ab Aristo. 2. de Anima, capite quarto: Erit animus primū profectò principium generandi, tale (loquitur de alimenti commutatione) quale est id, quod hunc ipsum animum habet.

Et quacunque per partes bene & malè disponuntur: bene quidem, vt dictum est: malè autem, quæ contrarium habent ordinem.

Cùm dixisset naturam rei quæ alitur, esse principium nutrimenti: addidit, & quacunque in alimento, per partes, bene & malè disponuntur. Id est, id ipsum principium, facit vt bene aut malè agatur circa alimentū: nam vt natura partium bene habet aut malè, ita bene aut malè agitur circa alimentum. A alimentum, bene quidem tunc agitur, vt dictum est, cùm id quod præerat vincit id

Hippocratis lib.

quod accedit: malè autem, cùm contrà, id quod accedit (id est cibus) vincit id quod præerat, id est partes ipsas corporis. Illud accidit magna ex parte, cùm natura membrorum bene valet, & datur ei idonea alimenta & boni succi: hoc, cùm aut temperies membrorum est debilis quàm maximè, aut vititur pro alimentis, rebus aduersis naturæ, ut cibus mali succi, aut etiam venenis. Nam cùm talia accipiuntur, contrarium prorsus accidere solet, ac cùm accipiuntur boni succi alimenta. Nimirum cùm bonis alimentis vitimur, membrorum natura vincit cibus: cùm venenis aut alimentis prorsum inutilibus, hæc vincunt membrorum naturam.

Succi varij, & coloribus, & facultatibus: & in læsionem, & in utilitatè, & neque lædere neque prodesse: & multitudine, & excessu, & defectu, & complicatione: quorundam quidem, quorundam autem non.

Succi omnium earum rerum, quas in corpora ingerimus, bifariam differunt, coloribus, & facultatibus. Nomine colorum intelligimus, & sapes, & odores, & reliquas passibiles qualitates: facultatum nomine, vires
aliquid

aliquid agendi, aut aliquo modo afficiendi corpora. Primus ergo modus quo succi distinguuntur, est per accidentia: ut sanguis est succus ruber & dulcis, pituita albus & insipidus, bilis flavus & amarus, melancholia niger & acerbus. Secundus modus est per facultates: ut quarundam rerum succi habent facultates quàm plurimas, quibus prosunt, ut alexipharmaca, & utrunque roborantia membra: quarundam succi vires habent quibus lædunt, ut venena omnia, & utrunque lædentia, ut dissoluentia aut exulcerantia quædam membra: quarundam rerum succi sunt, qui nec conferentes, neque lædentes, alterando, aut insigniter aliquid emendando, aut corrumpendo, vires habent, huiusmodi sunt quæ alimenta tantum sunt, & nihil habent medicamenti. Differunt verò, non tantum viribus, succi eorum quæ ingeruntur, sed etiam facultatum multitudine, excessu, & defectu, & cõplicatione. Excessus & defectus, referuntur ad eandem facultatē: nimirum est eadem facultas in duobus medicamentis, abundat tamen in vno, & in alio deficit. Multitudo & complicatio referuntur ad multas facultates: nimirum accidit in vno succo esse plures facultates quàm in alio, hocque est differre multitudinem facultatum. Complicatio significat, facultatis cum facultate concursus, qui quarundam facultatum esse potest, quarundam

κ 5 non

Hippocratis lib.

non potest. Ut potest esse in medicamento a-
liquo vis calfaciendi & adstringendi, & refrige-
randi & laxandi: non tamen calfaciendi & refri-
gerandi, aut adstringendi & laxandi.

*Et omnibus præ calore nocent, & pro-
sunt: præ frigore nocent, & prosunt: pro
viribus nocent & prosunt.*

Non significat Hippocrates, ut verba viden-
tur significare, esse succos qui rebus omnibus
profunt & noceant, calore & frigore, & viribus.
Sed docet ea, quæ omnibus nocent (huiusmodi
sunt venenosi succi) aut frigore, aut calore, aut
viribus id facere (nimirum venena omnia, aut
calore aut frigore aut tota substantia, siue facul-
tate, siue natura, venena sunt) & quæ prosunt,
calore aut frigore attemperare, aut virtutibus
aliis secundis iuuare. Humectationem & desic-
cationem intellexit cum viribus: quia ut alibi di-
ctum est à me, ad modum substantiæ pertinet hu-
mor & siccitas.

*Facultatis autem variæ naturæ. Suc-
ci corrumpentes & totum, & partem:
& extrinsecus & intrinsecus: spon-
tanei, & non spontanei: nobis, qui-
dem*

dem Spontanei, causæ autem non Spontanei.

Facultates succorum qui lædunt, multæ naturæ sunt. Nam sunt succi qui corrumpunt totum animal, nullatenus lædentes insigniter partem quampiam: sunt etiam corrumpentes partem quandam insigniter, vt hæc ventriculum, illa hepar, alia renes. Sunt etiam qui interiùs tantùm assumpti id possunt facere: alii etiam sunt, qui extrinsecùs etiam contingentes, possunt. Atque horum omnium, quidam sunt Spontanei, id est sine causâ manifesta id facientes, vt qui facultate quadam occulta id faciunt (nam sci mus Spontanea solere ab Hippocrate appellari, quæ manifesta causa carent, vt in Aphorismis) quidam sunt non Spontanei sed aperta causâ, vt calefactione aut refrigeratione, lædentes. Sed quoniam nihil sine causâ fieri certò scimus, constat ea quæ nobis sponte facta, ac sine causâ videntur, reuerà, & causæ illi (quæ etsi nobis incognita, est tamen verè illius corruptionis causâ) non esse Spontanea: sed naturalia, & quæ causam illam naturaliter consequantur.

Rursum autem causæ, hæc quidem manifesta, hæc autem non manifesta: & alia possibiles, & alia impossibiles.

Cau.

Hippocratis lib.

Causæ quibus ea quæ ingeruntur, nostra corpora afficiunt, nonnunquam sunt manifestæ, nonnunquam occultæ. At qui occultæ quædam aded sunt, ut sciri tamen possint: quædam aded, ut omnino non possint sciri. Nam causæ quæ in calore, frigore, humore, aut siccitate sunt, manifestæ sunt: quæ non sunt in his, sunt occultæ, & in modo substantiæ videntur esse. Cùm verò modus substantiæ in multorum accidentium cōcursu sit, nonnunquam sciri potest, quæ accidentia facultates illas pariant, nonnunquam non potest. Nam alio loco docuimus, medicamenta trahere succos gratia similitudinis: occurrunt tamen multa medicamenta, quæ quibus accidentibus similia succis sunt, nullatenus possumus sentire.

Natura iuuat omnia omnibus.

Natura semper pugnat cum morbis, non quidem calidis, aut frigidis (eadem est ratio aliorum) sed vtrisque: nimirum natura nullam harum qualitatam amat, sed mediocritatem, quæ non minus illorum vno quàm altero euertitur. Proinde natura membrorum tam naturaliter se reducit, cùm licet per causam morbi, à febre ad mediocritatem, quàm à perfrigeratione. Hinc fit, ut non cuidam solùm morbo, aut solùm quibusdam subueniat natura, sed quibusuis: nec verò

cuidam
ranribu
uersum
ternis,
tenus
tur me
tura ad
mnibu
bus par
Ad
ma, il
ment
eader
tio, &
auter
hæc
quia
Et
mus
cet &
sting
mur
quib
trin

cuidam membro, sed omnibus vtcunque laborantibus. Fitque quanquam iuuetur natura aduersum morbos, artis adiumentis, externis & internis, tamen vt illa omnia eatenus profint, quatenus natura potest illis vti: frustra enim adhibetur medicamenta, quæ naturam non sunt habitura adimiculantem. Itaque natura est quæ omnibus instrumentis vritur, subueniens omnibus partibus, aduersus omnes morbos.

Ad hanc autem extrinsecus cataplasma, illitio, vnguentum, nuditas, & regumentum, totius & partis: calor & frigus eadem ratione, & adstrictio, & ulceratio, & morsus, & inunctio. Intrinsicus autem & quedam dictorum, & præter hæc causa occulta, & parti & toti: alicui quidem, alicui non.

Enumerationem facit eorum, quibus soleamus naturam iuare: medicamentorum videlicet & euacuationum. Medicamenta verò bifariam distingui possunt, & per formas, quibus eis vtimur, & per facultates. Sunt verò hæc duplicia: quibusdam enim extrinsecus, & quibusdam intrinsicus vtimur. Primorum mentionem prius facit,

Hippocratis lib.

facit, dicens esse aut cataplasma, aut illitionem, aut unguentum (in his intelligimus omne genus emplastri, ceroti, unguenti, olei, & embrocæ, & balnei, & irrigationis) nuditatē aut indumentum (in his intelligimus vestes, & stragula, & ligaturas, & horum detractio, idque totius & partis.) Dicit rursus diuidens per facultates, esse adstrictionem (hec fit adstringentibus) aut ulcerationem (hec fit nimis acerbis & causticis, aut cautheriis, ac corrodentibus) aut morsum (hic fit detergentibus) aut inunctionem: Inunctionem verò hic vocat, non quod prius illitionem, sed delinitionem, siue leuitatem que medicamentis leuigantibus fit. De inde mentionem facit eorū, quibus intrinsecus utimur: que etiam bifariam diuidi possunt, & per formas, & per virtutes. Tamen cum principia diuidendi optimè Hippocrates doceat, in singulis diuisionibus multa membra omittit, que nos oportet addere: nimirum Hippocrates omnia fundamenta iecit, omnes methodos, omnia principia docuit: reliquit verò plurima aliis peragenda. Oportet ergo nos singulas diuisiones percurrere. Ea quibus extrinsecus utimur ad iuuandum naturam, sunt aut ignis, aut ferrum, aut medicamenta, aut regumenta & nuditas, aut contrectatio. Ferro utimur rescindentes, secantes, aut scarificantes partes aliquas: igne, vrētes, cautheriis

voca-

vocatis : medicamentis , adhibentes emplaftra ,
 aut cerota , aut vnguenta , illitiones ex oleo , em-
 brocas , & balnea : regumentis , iubentes , vel in-
 terdicentes vestes , ftragula , aut ligaturas : contre-
 ctatione , fricare iubentes , aut manibus mēbra di-
 rigentes , aut reponentes . Horum quędam in par-
 te fiunt neceffariò , nemo enim totum hominem
 vrit , aut fecat , aut reponit : quędam in toto , aut
 in parte regitur enim , aut nudatur , lauat , vngi-
 tur , fricatũr ve , nunc totus homo , nunc pars in
 eo quędã . Rurſum diuidi poſſunt ea quibus ex-
 teriũs vrimur , per potētias ſiue vires quibus o-
 perantur . Nã vrimur alterantibus ſecundũ tē-
 peramentum (hęc ſunt calfacientia , refrigeran-
 tia , humectantia , & ſiccantia ,) aut aliter affi-
 cientibus ſubſtantiam , ſecundũ virtutes quę
 ſecundę vocantur (huiuſmodi ſunt adſtringen-
 tia , laxantia , aperientia , emollientia , duritiem
 inferentia , detergentia , reſoluentia , ſuppu-
 rantia , & extrahentia , & aliquid aliud tale a-
 gentia) aut proprietate aliqua incognita mem-
 brum aliquod iuuantia (has vocant tertias vir-
 tutes) cuiuſmodi eſt virtus vnguis qui circum-
 fertur , vt animi deliquia ſoluat impoſitum cor-
 di , aut ad motum digito anulari : & lapides mul-
 ti , quorum mirabiles quędam virtutes eſſe per-
 hibentur . Ea etiam quibus vrimur interiũs , ha-
 bent duplicem rationem differentię : alteram
 ex for-

Hippocratis lib.

ex forma, qua eis utimur: alteram ex virtutibus. Velut utimur interiùs potionibus, aut clysteribus, aut catapotis, aut bolis, aut trociscis, aut cõditis. Rursum ea quibus interiùs utimur, aut sunt calfacientia, refrigerantia, humectantia, aut siccantia, vel secundùm qualitatem aliquam secundam operantia: adstringentia inquam, laxantia, purgantia, mouentia vrinam, mouentia menstruam expurgationem, aut sudorem, aut stergentia, aut lenitatem inferentia, scindentia, aut crassitudinem inferentia, vel tale quippiam facientia: vel operantia virtute aliqua occulta, aut sympathia aut antipathia aliqua ineffabili, quam medicamentum habet cum aliquo homine, cum aliquo non, aut cum aliquo membro, cum aliquo non: hanc enim vocat Hippocrates occultã causam. Hęc est ratio partitionum quas Hippocrates hęc docet: quas vt persequeremur, integro libro esset opus. Vsq; eadẽ Hippocrates magnã totius doctrinæ fundamenta iecit, & fecundissima fudit semina. Occulta causa, est quam multii proprietatem occultam appellant.

Excretiones secundùm naturam, ventris, vrinarum, sudoris, sputi, muci, vteri, per hæmorrhoidas, verrucam, lepram, tuberculum, carcinõma, ex naribus, ex pulmone,

mone, ex sede, ex ventre, ex cole. Secundùm naturam & præter naturam euacuatio- nes horum: alius secundùm aliam rationē, alius etiam aliter.

Ad euacuationes modò venit, quæ quàm ma- ximè iuuare solent naturam. Hæ verò sunt du- plices, aut euacuationes succorum extra corpus, aut excretiones ad quasdam partes: soluuntur e- nim morbi, aut euacuationibus aut abscessibus. Iuuant hæc naturam, tum maximè cùm sunt se- cundùm naturā: possunt enim secundùm naturā & præter naturā fieri, atq; ita iuuare aut ledere. Atq; accidit eadem fieri quibusdam secundùm natu- ram, quibusdam præter naturam. Abscessus, vt verruca, lepra, tuberculum, & carcinõma, to- to genere præter naturam sunt (nam sunt mor- bi) dicuntur verò secundùm naturam fieri, cùm soluunt alios grauiore, aut naturam vtiliter sub- leuant. Euacuationes multifariam possunt ef- se secundùm naturam, aut præter naturam: vt in Controuersis explicuimus. Hoc ergo est quod dicit: Secundùm naturam & præter natu- ram euacuatioes horum, aliis secundùm aliam rationem, aliis etiam aliter. Nimirum hæc euacua- tiones esse possunt diuersis rationibus, secun- dùm naturam, & præter naturam: nam vt dixi-
mus

Hippocratis lib.

mus in Controuerſiis, genere, quantitate, qualitate, aut tempore. Verùm hoc, illic eſt plùs ſatis explicarum.

Vna natura eſt omnia hæc, & non vna: multa natura hæc omnia, & non vna.

Vna natura eſt, quæ omnia hæc molitur, & plures: eſt enim vna totius corporis natura, & eſt propria ſingulorum membrorum. Nimirũ natura proſpicit omnibus membris, vnicuique iuxta peculiarem illius naturam, operaturque ita in ſingulis.

Pharmaca ſurſum & deorſum, & neque ſurſum nec deorſum.

Cũ dictum ſit de aliis auxiliis, & in ſuper de euacuationibus, & abſceſſibus, quibus ſolet iuari natura: modò de pharmacis (ita vocat expurgantia medicamenta) diſputat. Hæc aut ſurſum euacuant, vt quæ vomitu: aut deorſum, vt quæ deiectione vel mictu: aut neque ſurſum neque deorſum, vt quæ ſudore, aut vtcunq; per totum corpus.

In alimento pharmaca, optimum: in alimento pharmaca, prauum. Prauum & optimum ad aliquid.

Phar-

Pharmaca omnia sunt aduersa ventriculo, & insuauia: quo fit, vt ventriculus ab illis abhorreat quàm plurimum. Neque verò omnes æqualiter: nam quidam sunt qui præ mollitie non possunt degustare pharmacum: quidam ob naturalem quandam nauseam, si coacti degustauerint, non possunt non euomere: atque si non euomuerint, descendit statim inalteratū, quare nihil expurgat. Nam medicamentum, vt expurget, debet à ventriculo alterari: vt id quod potentiâ habet, habeat actu. Ergo plurimum refert, pharmaca amicè recipi à ventriculo. Quod vt fiat, cùm illorum natura repugnet, nulla melior ars est, quàm pharmaca cum cibus permista dare: ita enim meliùs accipiuntur, & accepta retinentur. Cùm verò vt recipiantur & retineantur, & à ventriculo quantum oportet alterentur, opus non est cibus, multum nocet eorum permissio. Facit enim non tantum vt ad actum deducantur, sed etiam simul cum cibus coquantur, & distribuuntur: impediaturque ita expurgatio: & medicamentorum exhibitio maioris cacochymix occasio sit. Ergo pharmaca cum alimentis permiscere, simpliciter neque bonum est neque malum, sed ad aliquid vtrunque est. Nimirum quibusdam vtile, quibusdam noxium, vt explicatum est. Quibusdam etiam, etsi vtile non sit, est necessarium:

Hippocratis lib.

rium: velut cum æger in magna expurgationis necessitate constitutus, ob mollitiem cogi non potest pharmaca accipere: velut in puerulis, & delicatis mulieribus euenit. Tamen constat, cum cœpit expurgatio fieri, alimentum præstare, & quidam ius gallinaceum præstant, expurgationem semper impedire. Sed etsi de aliis medicamentis ab expurgantibus dicatur, sententia est verissima. Nimirum dari potest medicamentum in alimento trifariam: aut medicamentis cum alimentis permistis: aut datis alimentis, quibus vires quædam medicamentorum sint: aut cibis oblati non longè à medicamentis, sed eodem ferè tempore. Vtunque fiat, nihil magis consuetum est in victu ægrotantium, quàm uti rebus quæ partim sint alimenta, partim medicamenta: neque id immeritò, eò quòd simul nutrire possint & attemperare, aut aliter morbo obistere. Tamen nihil est deterius, quàm in victu benevalentium, medicamentosis alimentis uti: nam quæ ægrotantia corpora sanare nata sunt, sanis oblata morbos contrarios generabunt, si verè est alibi dictum, auxilia esse morbis contraria. Itaque hæc quoque ratione, medicamenta in alimentis dare est optimum inter curandum, & prauum in seruanda valetudine: & utrunque est aliquid. Unde apertè deprehenditur vulgi hominum error, qui tunc se putant bono uti victu, cum eo

vtun-

vtuntur quo agrotantes solent: qui tamen nihil aliud faciunt, quàm vt sua opera in salubriter viuunt, & citò pereant.

Vlcus, schara, sanguis, pus, sanies, lepra, furfur, achòres, impetigo, vitiligo, lentigo, nunc quidem lædit, nunc quidem prodest, nunc autem neque lædit neque prodest.

Hæc videntur mihi esse legenda post illa verba: Secundùm naturam & præter naturam euacuationes horum, aliis secundùm aliam rationem, aliis etiam aliter. Nimirum abscessuum & euacuationum est eadem ratio: sunt enim abscessus quoque in iis, quæ naturam iuuare possunt, nam sunt sæpe solutiones grauiorum morborum. Atque vt euacuationes non semper profunt, sed aliquando obsunt, cum scilicet non sùt criticè, sed symptomatìcè, vt explicuimus: ita vlcera cutis, & omne genus scabiei, nonnunquam soluunt priorem morbum, cum fiunt facultatis vehementià: nonnūquã augent, cum sùt præ debilitate: nonnūquã nec tollūt neq; augēt, sed quod ad morbū attinet priorem, neque iuuant neque lædunt, vt cum fiunt ob errata in victu. Vlcera, siue vulnera nominauit: quia pleraque abscessuum species solent comitari. Schara, est cru-

Hippocratis lib.

sta qua vulnera solent obduci. Ex vlcusculis fluere solent, sanguis, & pus, & sanies: differt sanies à pure, quòd tenuis est, & sero similis. Lepra est scabies atra per corpus totum: quæ hac ratione solùm ab elephante differt, quòd curem magis tenet, subiectam carnein non adeò, quàm elephas, aut cancer, hic vna in parte, ille in toto corpore: vt constare faciliè potest ex Galeno libellis de Tumoribus præter naturam, & tertio de Causis symptomatum. Furfures & achores, sunt capitis morbi: achores sunt vlcuscula quædam capitis, tineã vulgus vocat. Impetigo (αειχμή dicitur Græcis) est scabies quædam, ex succis crassis cum sanie permixtis: de qua dubitatum à quibusdam non sine causa est, an sit morbus quem Gallicum hodie dicimus. Sed de hac re alibi fortasse potero sententiam meam meliùs aperire. Vitiligo (Græcis ἀλφος) macule cutis sunt, nunc candidæ, nunc nigre: quæ solent etiam altiusculè penetrare, vt pili quoque illinc nati tales fiant. Lentigo (Græcis ἑφελκίς) est asperitas quædam, quæ in facie solet ex scabie suboriri.

Alimentum non alimentum. Si non potest alere, nomen est alimentum, non res. Res est alimentum, non nomen.

Quam

Quandoquidem dictum iam est, proximam sententiam post decimam septimam debere scribi, constat hanc quoque vigesimę succedere. Nā cum differeret Hippocrates de miscēdis phar-
 macis cum alimentis, monet modò, esse quędā quę verè non sint alimenta, tamen alimēta quodammodo dici soleant. Talem ego intelligo aquam esse, & quę ad solam aquam pertinent. Hęc enim verè non nutriunt, videntur tamen nutrire, pro-
 hibentia corporum exolutionem: diutiùs enim potest aliquis aqua vtens in ediam ferre, quàm hac quoque priuatus. Illa ergo non est alimen-
 tum: nam quod non potest alere, nomine tenus est alimentum, non re ipsa: debet verò alimen-
 tum esse re tale, non nomine solùm. Quanquam de aliis quibusdam rebus dici potest hoc idem, de quibus dicemus statim.

In pilos alimentum, & in vngues, & in extremam superficiem intrinsecùs peruenit.

Ea quoque substantia, qua pili vngues & extrema superficies fiunt & augentur, dicitur quodammodo alimētū, videtur enim nutrire: tamē nō est propriè, quia hæ partes nō tam nutritione vera, quàm cōgestionem excremētōrū fiunt, & augētur impulsu prodeūtis excremēti. Neq; verò illę

Hippocratis lib.

omnes eodem modo: pili siquidem toti radices usque, fuligines congestæ sunt, nullius vitæ, nullius nutrimenti participes. Cutis extrema, quam dissectores cutem non veram vocant, hæc quoque est expers vitæ: nutriturque non verè, sed ex reliquiis alimenti veræ cutis, & excrementis simul durescentibus occurso externarum rerû, vt in animalibus crustatis crusta. Ungues verò neque vita nec nutritione omnino carent, neque verò sensu: accipiunt enim per radices, venâ arteriam & neruum. Sed extrema illorum pars, illa inquam, quam sine dolore secamus, durata nimis & quasi emortua, sensum amisit, & nutritionem, augeturque accessu partium, vt pili. Quare extremi unguis nutritio, extremeque cutis nutritioni assimilis est: sed totius unguis, dentis nutritioni. Nimirum tam unguis quam dēs crescunt alimēto, tamē in longum multò apertius, quàm in latum aut altum: quòd illorum venæ & arteriæ rectà ferantur multò magis, quàm in altum latumve diducuntur. Itaque hæc omnia alimentum capere intrinsecùs, id est per radices, & quomodo illorum quodq; dictum est.

Extrinsecùs alimentum ex extrema superficie ad intima peruenit.

Mōstratum à me est alibi, posse intima corporis alimētum per cutē capere: nec omninò esse à ratio-

ratione alienum quod medici faciunt sæpe, ad-
mouentes vmbilico & reliquo ventri res nu-
trientes. Cur enim non possunt vtilis succi &
vapores illinc assumi, tum per arterias, tum e-
tiam carnibus sua facultate trahentibus? cum
res multas vt lanam triticum & alia legumina,
succos ad sese allicere apertè sentiamus?

*Confluxio vna, conspiratio vna, com-
patientia omnia. Secundùm totius natu-
ram omnia: secundùm partem autem, quæ
in quavis parte partes ad opus.*

Quasi reddens rationem, qua potest alimen-
tum ex extrema cute ad intima peruenire, dicit,
confluxio vna, conspiratio vna. Quæ sententiã
mille in locis citat Gal. neque profectò immeri-
tò, est enim digna Hippocrate & verissima. Nã
est toti corpori conflusio communis, & conspi-
ratio cõmunis: quia est à quavis particula in a-
liam quancunque via, conflusus, & transpirã-
tus: & omnia possunt aliorum omnium morbis
lẽdi per consensum. Arque vt morbis compa-
tiantur omnia, ita ad actiones conspirãt omnia.
Nam omnia membra conspirant ad opus, id est
operantur secundùm totius naturam: & singu-
læ partes simplices quæ in quavis parte multi-
formi sunt, conspirant ad opus secundùm natu-

Hippocratis lib.

ram partis illius. Vt omnes particule crurum cōspirant ad ingrediendum, & manuum ad apprehendendum: omnia verò, manus inquam, crura, venter, & caput, operantur vt maxime congruit toti animanti. Hoc certè percurrenti singulas partes, & in singulis omnes particulas, & omnium vsus & actiones, euadet notissimum: contingetque nostri conditoris sapientiam demirati, qui ita omnia formauit, vt omnia membra toti animanti subseruiant, & singula membra aliorum omnium vtantur ministerio.

Principium magnum in extremam partem peruenit, ex extrema parte in magnum principium peruenit.

In confirmationem prioris sententiæ, omnia scilicet esse conflabilia conspirabilia & compatiencia, dicit Hippocrates, principium magnum ad extremam partem, & ab extrema parte in principium magnum peruenire. Principium in nostri corporis membris est, à quo vis aliqua in alia omnia fluit: extrema pars est cutis extima. Ego magni principii nomine, intelligo cor: ab eo enim vitalis vis in partes omnes fluit per arterias, cum qualita-

te quadam illustrationi simili . Atque hoc est quod dicit , Principium magnum in extremam partem peruenit . Ex extrema etiam parte , è cute inquam extrema , ad cor ipsum peruenit facile per easdem arterias , cùm continui alteratione , tum vel maximè vocato pulsu , quod arteriarum osculis occurrit . Ita enim solent venena multa cuti affricata interimere , & morsus animalium venenatorum : quæ profectò , nisi eorum vis aut ab eis aura aliqua ad cor deferretur , interimere non possent . Transpiratus ergo potest ab extrema superficie ad cor , & à corde ad extremam superficiem deducere . Quanquam multò minus esse quod ex arteriis recipiatur in cor , quàm quod è corde in arterias , alibi docui .

Vna natura esse & non esse.

Videntur verba hæc Hippocratis , in communem illam philosophorum sententiam scripta , eo calere nos confici , à quo geniti sumus , & nutrimur : itaque idem esse in nobis principium ortus & interitus . Quam sententiam falsam esse , ego alio loco demonstrauì . Calidum enim naturale semper incumbit humectationi & nutritioni : desiccationis is solùm qui præter nostram naturam igneus est , potest esse causâ . Proinde

ego

Hippocratis lib.

ego hoc loco non quidem intelligo naturæ nomine calorē naturalē, sed ita intelligo quasi causa diceretur, atque legeretur, eadem causa conseruationis & interitus. Causa verò hæc, est cibus ipse quo vtitur: nimirum cibo seruamur, & cibus etiam alterat perpetuò nostram naturam, & parit plerosque morbos, qui tādē mortem nobis afferunt. Cui sententiæ insistens Hippo. facit verbis sequentibus morborum enumerationem, & signorū, per quandam digressionē.

Morborum differentia in cibo, in spiritu, in calore, in sanguine, in pituita, in bile, in succis, in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in neruo, musculo, membrana, osse, cerebro, spinali medulla, ore, lingua, stomacho, ventre, intestinis, septo transuerso, peritongo, hepate, splene, renibus, vesica, vtero, cute. Hæc omnia & sigillatim, & particulatim.

Bifariam facit enumerationem morborum, primū per causas, deinde per partes. Prima est: morbi fiunt in alimento, id est, à redundantibus cibo aut potu, vt qui fiunt à satietate: vel in spiritu & in calore, id est, ab spiritibus ardentibus

bus, vt febris diaria: vel in sanguine, vt febris cōtinens, & inflammationes, & carbunculi: vel in pituita, vt febris quotidiana, intermittens aut perpetua, & œdemata, & multæ destillationes: vel in flaua aut atra bile, vt caufus, tertiana exquisita, erysipelas, herpes, multa vlcera, & quartanæ, & cancri, & elephas, & multa alia mala: vel in succis aliis, vt in aqua, semine, medulla ossiū, lacte, rore aliorum membrorum: nam horū corruptione multi morbi fiunt. Secunda enumeratio est per partes. Morbi enim sunt, aut in sola carne aut pinguedine, vt tumores quidam laxarum partium: aut in venis vel arteriis, vt febris omnis: aut in neruis, vt stupores: & in musculis, vt conuulsiones & resolutiones: aut in membranis, quales sunt multæ membranarum præcisiones, & pleuritis: aut in ossibus, vt fractiones, & caries, & resolutiones: aut in ore, vt vocatæ aphthæ, & multi tumores, & multa vlcera: aut in lingua, vt linguæ resolutio, & tumor: aut in stomacho, id est in gula, vt impotētia deuorādi, & infixio spinæ aut festucæ: aut in vētre, vt satietas, & fames canina, & picca: aut in intestinis, vt dysenteria, & hienteria, & tenasmus: aut in septo trāsuerso, vt quædam phrenitidis species: aut in peritonæo, vt herniæ multæ species: aut in hepate, vt deiectiones quædam cruentæ, & affectio vocata hepatica: aut in splene, vt multi scirrhi: aut in

re.

Hippocratis lib.

renibus, vt nephritis, & renum calculus: aut in
vesica, vt suppressio vrinæ, & scabies qua-
dam: aut in vtero, vt p̄focatio vterina, & men-
struorum suppressio: aut in cute, vt scabies, &
tubercula multa. Et multa alia mala singularum
partium, quæ omissa sunt: hæc enim loco ex-
empli diximus. Pulmonem tantùm & cor vi-
detur Hippocra. enumerans partes, omisisse:
quanquã p̄fectò pulmo habet morbos insi-
gnes, vt sanguinis sputum, & tabem. Cor for-
tasse omisit, quia non potest sustinere magnos
morbos: sustinet tamen quosdam non omnino
exiguos, quiq̃ nobilitate partis magni sunt,
vt deliquia animi, & palpitationes. Hæc omnia,
morbi inquã omnes, numerari possunt bifariã:
& sigillatim, id est per singulos morbos, & par-
ticularim, id est per partes, vt declaravi. Atque
adeò quanquam possint esse aliæ rationes diui-
sionum in morbis, nullæ his duabus sunt ad at-
tem potiores: quia præstantissimæ indicationes
curationum, sunt à causa, & à loco patiente.
Maximè ergo faciunt hæc differentiæ euariare cu-
rationes: quod in partitionibus medicinalibus
maximè considerari debere, alibi docuimus.

*Magnitudo ipsorum, magna & non
magna.*

Quivis morbus potest esse magnus, aut par-
uus

uus: atqui hoc est quod dicit, magnitudo ipso-
rum magna & non magna. Id est, quod ad ma-
gnitudinem attinet, diuiduntur morbi singuli
in magnos & paruos. Dicitur morbus (vt Gale.
rectè monet) magnus trifariam: aut ob propriã
essentiam, vt inflammatio magna: aut ob princi-
patum partis, vt cerebri, aut cordis quouis mor-
bus: aut ob morem malum aut malitiam, vt car-
būcus quouis etiã paruus, magnus morbus est.
Paruitatis sunt contrariæ rationes: præterquã
quòd vt magnus sit, quæuis dictarum rationū
sufficit: vt paruus sit, opus est vt omnes absint.

*Indicia, titillatio, dolor, ruptio, iu-
dicium, sudor, vrinarum hypostasis,
quies, iactatio, visiones, imaginationes,
morbus regius, singultus, morbus co-
mitialis, & sanguis ὀλοχρῆς, somnus: ex
his, & ex alijs eorum quæ sunt secun-
dum naturam, & quæcunque alia hu-
iusmodi ad lesionem & vtilitatem ten-
dunt.*

Vt dictum est morbos posse esse magnos, aut
paruos, ita possunt esse lethales, aut salu-
bres: dignoscuntur verò lethales à salubribus
per

Hippocratis lib.

per signa. Proinde enumerat hîc Hip. signa, quæ considerari oportet à medicis, ad prænoscendû, an moriturus sit homo, an superuicturus. Neq; tamen percurrit omnia, sed multa: neque ea distinctè, sed genera tantùm attingens, à quibus capiuntur indicia: nam plena & distincta de hac re tractatio, ad partem prognosticam pertinet. Indicia ergo futuri euentus, capiuntur ex titillatione multarum partium. Est titillatio, motitatio particulæ, siue ea fiat palpitatione, siue tremore, siue affectu quodam rigori simili, siue cõuulsuo motu. In quam sententiam scriptum est in Prognostico, oculi instabiles aut eminentes. Nominauit certè Hipp. oculorum instabilitatè inter lethalia signa. Hoc igitur est, quod titillationem vocat. Ex dolore etiam capi signa dicit: de dolorib⁹ qui in morbis possunt significatiõnè euentus præstare, plura scripta sunt ab Hip. ipso, quàm vt opus sit ea referre. Tertio loco refert Hipp. rupturam: nomine rupturæ, intelligit vlcus: de quo scripsit etiam in Prognostico, quia ab eo capiuntur in morbis multa signa. Ita enim scriptû illic est: Vlcus autem, siue antè fieri contigerit, siue in morbo fiat, dicere oportet: si enim moriturus sit homo, ante mortem liuidû & siccum erit, vel pallidum & siccû. Et rursus: Fauces exulceratæ cum febribus, timorem afferunt. Itaque ex vlcere multa signa accipit Hipp.

Iam

Iam vetò ex modo quo mens habet (hoc est quod iudicium vocat) multò plura . De sudore, de vrinis, de decubitu etiam (quòd quietis & inactionis nomine hìc intelligitur) diffusè egit in eo opere. De visionibus etiã, & imaginationibus, ita scripsit: Qui in febre acuta aut phrenitide, aut pulmonia, aut scapitis dolore manus obos fert, aut frustra venatur muscas, aut de veste uellit pilos, aut de pariete stipulas carpit, id omne malum exitialeque est . Hæ omnes, sunt visiones & imaginationes. Ex morbo regio etiam docet Hippocrates in Aphorismis, indicia capere, ita dicens : Quibuscumque in febribus morbi regii ante septimum diem accidunt, malum. De prenotatione ex singultu, & cõuulsione quacunq; (est enim cõuulsioni similis singultus) & epilepsia, quæ est vniuersalis cõuulsio, multa scripta sunt in Aph. quale est illud: Conuulsio ex helleboro lethalis est: cõuulsio ex vulnere lethalis est. Et rursus, Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus, aut cõuulsio superueniēs, malū. Itaq; epileptici motus (sunt enim hi in cõuulsis) & singultus, multa possunt indicare. Addit deinceps Hip. referēs signa, & sanguis δλωχερής: significat vetò id nomē, sanguinē manifestum. Constat vetò sanguinem manifestum fieri, aut fluxionibus sanguinis, aut quibusdã ex anthematis, aut cutis maculis: utrãq; enim harū

m

ratio-

Hippocratis lib.

rationū , multi sanguinis copia declaratur . De
significationibus fluxus sanguinis scripsit Hip-
pocrates saepe . Tale est illud , primo Prædictio-
num : Ex naribus erumpente sanguine cum
exiguis sudoribus , refrigeratio maligna aut
praua . Et illud , Sanguinis stillicidia difficilia .
Et illud eodem libro , Ex sanguinis eruptio-
ne rigores longi . Et multa alia . A rubeis e-
tiam maculis , quæ per totam cutem , aut qua-
dam corporis parte fieri solent per febres , mul-
ta scimus significari . Tales febres vocauit Hip-
pocrates in Epidemiis rubeas , nomine ducto
à maculis . Nos certè significationem harum
macularum , non sine magno totius Hispaniæ
malo , superiori anno , qui erat millesimus su-
pra quingentesimum quinquagesimum septim-
um (hoc anno me grauissima phrenitis ab-
stulisset , nisi singulari Dei beneficio seruatus
essem) agnouimus . Grassatum enim est mul-
tis diebus in homines id malum : quod no-
stri Hispani , nouato arbitror nomine , ta-
bardillo , cœperunt appellare . Nascebantur
febricitantibus ferè omnibus , maculæ per cu-
tem , aliis nigrae , liuidæ aliis , aliis tantum ru-
bræ . A rubris solùm liberabantur : à liuidis
aut nigris duo tantum eorum quos ego vidi ,
seruati sunt . Erat in omnium succis plus aut
minus , tamen non nihil qualitatis veneni : pro-
inde

inde anxietate magna afficiebantur, linquebantur animo, & delirabant. Atque tota medicorum cura in eo tantum erat, ut alexipharmacis, & iis quæ cutim versum trahunt, ut cucurbitulis, & iis quæ sudorem prouocant, uterentur: neque victu admodum tenui uti licebat. Macula ergo timorem incutiebat, etiam rubra: tamen color ruber faciebat animum. Hæc sunt, quæ ego puero Hippocratem hinc intellexisse, nomine sanguinis manifesti. Addit autem, somnus. De somni significationibus scripta multa sunt & in Aphorismis, & in Prognostico, & milies alibi. Sed quorsum Hippocrates addidit, ex his & ex aliis eorum quæ sunt secundum naturam? quomodo capiuntur per morbos indicia ab iis quæ sunt secundum naturam? Omnia profecto quæ præter naturam sunt, non aliter possunt significare, quam collata cum naturalibus. Considerantes enim, quod alio loco dicitur, similia sunt dissimilia, id est, quam longè absint à naturalibus, cognoscimus quantum mali præ se ferant. Ergo indicia constant ex dictis prius, cum sunt præter naturam: & iis quæ in singulis generibus sunt naturalia. Verum non sunt hinc relata omnia: capiuntur enim indicia à multis aliis, quæ ad læsio-

Hippocratis lib.

nem aut vtilitatem tendunt, id est, significant morbum in malum aut bonum exitum tendere. Huiusmodi sunt, deiectio, sputum, respiratio, pulsatio arteriarum, color totius corporis, aut vultus, aut vnguium: & alia etiam quorum hinc non est facta mentio.

Labores totius & partis: & magnitudinis signa, alterius ad maius, alterius ad minus: & ab vtrisque in maius, & ab vtrisque in minus.

Morbi quidam sunt partis cuiusdam insigniter affectæ, vt pleuritis, phrenitis, & pulmonia, & nephritis: quidam sunt totius corporis, sine partis cuiuspiam manifesta læsione, vt febris morbus, & quæuis totius corporis intemperies. Et quoduis illorum morbi genus, & vtrunque, habet signa magnitudinis: & in his signis, quædam quæ significant morbos esse magnos, quædam quæ paruos: vt sunt signa magnæ & exiguæ febris, magnæ & exiguæ pleuritidis.

Dulce, non dulce: dulce ad potentiam vt aqua, dulce ad gustatum vt mel. Signa vtrorunque, vlcera, oculi, & gustatus

Status: & in his plus & minus. Dulce & ad visum, & in coloribus, & in aliis mixturis: dulce plus & minus.

Facta digressione ad morbos, & symptomata, & signa: redit modò ad disputandum de alimento. Quoniam verò nihil potest a-
 lere, nisi sit dulce, vt Aristo. etiam sensit, di-
 sputat de dulcibus & non dulcibus, & de
 modis quibus aliquid dicitur dulce. Ergo id
 quod ingeritur in corpus esu aut potu, po-
 test esse dulce, aut non dulce. Dicitur dulce
 multifariam. Propriè dicitur dulce, cuius
 contrarium est amarum: diciturque ad gu-
 statum, nimirum dulce & amarum sunt sa-
 poris species. Alia ratione dicitur aliquid dul-
 ce metaphora quadam, quod non mordet: di-
 citurque dulce ad potentiam: quia mordax
 quod est contrarium, eo quod facit, mordi-
 catione videlicet, insuauitatem facit. Con-
 stat verò hanc dulcedinem, aut contrarium,
 non tam dici ad gustatum, quam ad tactum:
 nam tactus est qui sentit morsus. Offendun-
 tur à mordentibus maximè exulceratæ parti-
 culæ, & oculi (id enim experimento senti-
 mus, si quid mordax vlceri admouetur, aut

m ; in

Hippocratis lib.

in oculum instillatur, aut si fumus, vaporve acer oculis occurrit. Hac causa inquit, utrorun- que signa oculi, ulcera, & gustatus. Id est, hæ partes potissimum distinguunt mitia ab acris, oculi, & ulcera, & lingua: & lingua sola distinguit sapes. Neque verò de rebus omnibus idem iudicium capietur, ab ulceribus, & ab oculis: quædam enim sunt mordacia oculis, quæ sunt mitia ulceribus, quædam contrà. Ut oleum mite est ulceribus, & oculos mordet: quoniam (arbitror) per densas oculi tunicas percolatur id solum, quod in oleo est tenue & mordax: per partes ulcerum penetrat totum oleum, totum verò est mite. Aqua frigida oculis non est insuavis (quia, arbitror, est congener cum oculis, intra quos naturaliter sunt succi, atque eorum quidam frigidi) ulcera mordet. Est præterea tertia ratio dulcis, & contrarii. Dicitur enim dulce, nomine latius patente, quicquid cuiusque sensui est placidum: non dulce, quod est im- placidum: ut in sonis vox quædam subgravis, in coloribus ceruleus, in odoribus odor suavis (huic enim non est proprium nomen) in tangibilibus tepidum, & leue, & molle. Quorumcunque dictorum modorum, potest aliquid esse dulce plus aut minus. Dulcia enim dicuntur gustatui, omnia esui & potui apta: quamquam

quam non omnia sunt dulcia vt lac & mel, sed quia nulla illorum sunt dulcedinis omnino expertia: nam quæ omnino amara sunt, non possunt nutrire. Sed cur dixit, dulce ad visum & in coloribus, & in aliis mixtionibus? Dulce in coloribus est ad visum, in sonis ad auditum, in odoribus ad odoratum, vt in saporibus ad gustatum. Dicit verò, & in aliis mixturis: quia dulce omnium illorū generum, est in qualitatibus non extremis, sed mediocribus, & quæ veluti extremarum mixtione productæ sunt.

Raritas corporis ad transpiratum, quibus magis aufertur, salubrius: densitas corporis ad transpiratū, quibus minùs aufertur, insalubrius. Trāspirātes facillè, debiliores, & saniores, & meliùs conualescentes: transpirantes autē difficilè, prius quàm egrotent, firmiores: cū autem iam egrotare cæperint, difficilè cōualescentes. Hæc autem & toti & parti.

Omnis nutritio agitur cibo aut potu aut spiritu: nam spiritus etiam præstat quandam nutritionis speciem, non quidem corporis,

Hippocratis lib.

sed spirituum, quibus facultas nostra ad multa utitur: quod disputantes de usu pulsus & respirationis, aliis locis indicauimus. Spiritus trahitur transpiratu (hic est qui toto nostri corporis habitu fit per poros) aut respiratu (hic agitur cerebro & thorace). Disputat ergo primum de transpiratu, deinde de respiratu. Ad transpiratum pertinet raritas & densitas totius corporis, secundum cutis poros. Sed quid est quod dicit, Raritas corporis quibus magis aufertur, salubrius: & densitas corporis quibus minus aufertur, insalubrius? Qui rariore sunt, maiorem patiuntur dissipationem, habent enim magnam spirationem insensibilem: qui densiores, minorem. Ac proinde dicit, raritas corporis, quibus plus aufertur: id est, qui raro sunt corpore, quique maiorem habent expirationem. Et rursus, Densitas corporis quibus minus aufertur: id est, qui densio corpore sunt, quique minus dissipantur expiratione. Commendat itaque Hippocra. ad salubritatem, raritatem corporis: & vituperat densitatem. Verum quia nihil est quod omnia habeat melius, sed ut statim dicit ipsemet, ad aliquid omnia bona & mala: in huius declarationem dicit, raros corpore esse debiliores & saniores: quia quauis facilius aegrotent, tamen a morbis liberantur. Den-

fos

fos contrà, difficiliùs ægrotare: tamen difficillimè, cùm ægrotare cœperint, cõualescere. Huius causa est, quòd qui amplis poris sunt, faciliùs tanguntur frigore & calore & aliis iniuriis, & cùm ægrotant, habent faciles euacuationes: proinde illorum morbi facilè iudicantur. Neque tamè intelligendum est, quibusuis morbis capi faciliùs raros poris: sed illis solùm qui à causis externis fiunt, vt à sole, à frigore aëris, & talibus causis. Nã qui à putredine, aut aliis internis causis fiùr, citiùs arripiùt densos, quàm raros corporibus. Nam in statu pestilenti, scimus securiores multò esse hos: nò solùm quòd faciliùs euadunt morbos, sed etiam quòd minùs peste corripiùtur. Ita que multò melior est conditio eorum, qui amplios habent poros: quia ab omnibus morbis liberantur faciliùs, cùm semel ægrotare cœperint: & à morbis, qui ex internis causis pendent, difficiliùs etiam corripiuntur. Hæc verba vera sunt, siue de toto corpore, siue de parte quapiam intelligantur. Potest enim esse quis reliquo corpore densus: & aliquo membro, vt capite, thorace, aut ventre, aut etiam pedibus rarus.

Pulmo contrarium corpori alimentum trahit: alia omnia, idem.

Duplicis alimenti mentionem facit Hippocra

m 5 tes,

Hippocratis lib.

res, eius quo nostræ partes nutriuntur (vocatque id alimentum, siccum & humidum, cibum scilicet & potum) & alterius quod nõ simpliciter est alimentum, sed alimentum spiritus. Non enim potest nutrire membra, sed solis spiritibus præstat materiam: hoc est aër, qui trahitur respiratu & pulsu. Membra omnia nutriuntur alimento quàm simillimo: trahunt enim membra singula, alimenta propria gratiâ similitudinis. Aër verò qui ad spirituum refectionem trahitur non trahitur gratia similitudinis quæ est illi cum spiritu, sed qualitatis qua spiritui est contrarius. Trahitur enim aër præcipuè ad attemperationem spirituum, qui suapte natura, nisi occursum frigidis aëris & motu attemperantur, inflammantur. Ergo aër trahitur, quia est frigidus, & spiritus ardent: gratia ergo contrariæ qualitatis. Pulmo deputatus est à natura præparationi aëris qui inspiratur, ne cordi tam frigidus occurrat. Itaque etsi frigidus inspiratur aer, cordi verò præparatus occurrit, pulmone frigidus: qui quia est frigidus, est spiritui contrarius. Meritò ergo dicit Hippocrates, Pulmo contrarium corpori (corpori scilicet quod augetur aëre, hoc est spiritui) alimentum trahit: alia omnia, idem, id est simile sibi. In hanc sententiam dicitur ab autore libelli de Carnibus: Alimentum calido frigidum est.

Prin-

Principium alimenti, spiritus, nares, os, aspera arteria, pulmo, & alia respiratio. Principium alimenti & humidi, & siccum, stomachus & venter. Initiale verò alimentum per epigastrium, umbilicus.

Quod sit principium cuiusque alimenti, docet: vocat principium alimenti, partem eam per quam alimentum subit in corpus. Mentionem facit triplicis alimenti: alimenti spiritus (hoc diximus esse aërem, & materiam respiratus) & alimenti corporis, quod subseruit corporis nutritioni (estque humidum aut siccum, id est cibus aut potus) & alimenti initialis (ita vocat id alimentum quo corpus generatur, capitque pabulum, dum adhuc fœtus gestatur in vtero.) Aëris inspirati, principia sunt, nares, os, aspera arteria, & pulmo. Nam respiratio est duplex, alia cerebri, fitque per nares præcipuè: alia thoracis, fitque per os, asperam arteriam, & pulmonem præcipuè. Addidi præcipuè, quia communis via est naso & ori: quate vtraque pars per vtranque partem aliquatenus respirat. Principium alimenti humidi & siccum est os, stomachus, & venter (stomachus

Hippocratis lib.

chus dicitur os ventriculi, venter fundum) nam
 & cibus & potus assumitur per os & gulam, in
 ventriculum. Plato in dialogo de Natura, vide-
 tur affirmare potum cum aëre ferri in pulmo-
 nem; qua causa à nonnullis reprehēdebat. Scri-
 psit enim de pulmonis substantia & vsu hoc mo-
 do: Pulmonum tegmen cordi adhibuerunt, mol-
 le primùm, ac exangue, deinde cauis fistulis ex-
 trinsecùs spongix instar distinctum: vt spiritu
 potuque hausto, cordis ardorem huiusmodi re-
 spiratione & refrigerio tepesceret. Hæc Plato.
 Quæ tamen optimè & interpretatur & defendit
 Galenus. 8. de Placitis Hippocratis & Platonis.
 Quia Plato non eò dixit potu & spiritu hau-
 sto in pulmonem, quòd vt totus ferè spiritus in
 pulmonem inspiratur, ita totus potus: sed quòd
 nonnihil potus semper per asperam arteriam in
 pulmonem percoletur. Maximam verò potus
 partem in ventriculum ferri, de sententia etiam
 Platonis palàm faciūt hæc verba, quæ paulò post
 idem autor adiunxit, disputans de ventre & he-
 pate: Postremò eam animæ partem, quæ esculen-
 ta & poculenta cupit, mediæ regioni inter dia-
 phragma & vmbilicum applicauerunt. Initialis
 alimēti principium, est vmbilicus per epigastrū
 (epigastrium est ea ventris regio quæ circa vmbi-
 licum est.) Nam foetus dum geritur vtero, neque
 ad nutritionem neque ad respiratū vitur ore:

sed

sed per arterias duas & vnicam venam (quæ coi-
tu multarum venarum & arteriarum quæ sunt
in secundinis, conflatae sunt, & subeunt per illius
umbilicum, tenduntque rectâ, vena ad hepar,
arteriæ ad cor per lumbos) nutritur & respirat.

*Radicatio venarû hepar, radicatio ar-
teriarum cor. Ab his in omnia aber-
rant sanguis & spiritus, & calor per hæc
meat.*

Modò docet vnde ducant originem instru-
menta delationis alimenti: hæc sunt venæ & ar-
teriæ. Dicit itaque venas nasci ex hepate, arterias
ex corde. De origine neruorum, non erat hîc tẽ-
pestiuum dicere, quia hæc nullatenus faciunt ad
alimentum, sed tantùm ad sensum & motum.
Antiquissimi rarò distinguebant venas ab arte-
tiis, plerunque vtrasque nomine venarum intel-
ligebant: sed cùm distinguebant, vt in hoc loco
Hippocrates, non aliter distinguebant ac poste-
ri: venæ scilicet sunt quæ non pulsant, arteriæ
quæ pulsant. Vtræque harum deferunt per vni-
uersum corpus sanguinem, vt Galenus libello
in id solùm scripto demonstrauit, aduersus Era-
sistratum, qui venas solum sanguinem, arterias
spiritus solos deferre affirmabat. De cuius etiam
sententia, verissima erat hæc Hippocratis asser-

tionis,

Hippocratis lib.

tio, Ab his, id est ab hepate & corde, in omnia membra aberrant, sanguis & spiritus. Sanguis scilicet ab hepate per venas, spiritus à corde per arterias: & calor per hæc, id est per venas & arterias, meat. De principio etiam arteriarum, dubitatum est antiquitus: quibusdam putantibus, venas, arterias, & nervos, à cerebro oriri. De principio venarum, in hunc vsque diem dubitatur à quibusdam, an sit hepar, an cor. Verùm dicendū est quod res habet, citra falsa dogmata: quæ profectò nisi Galenus. satis apertè conuicisset, non grauater hoc loco refutare: sed hoc ille cōpleuit. Hepar est officina, & venæ sunt viæ sanguinis, quæ veluti quidam aquæ ductus ab hepate orti, in totum corpus diducuntur. Cor ex sanguine quem ex hepate recipit, puriorem alium & tenuiorem & calidiorem generat, & cum eo multos spiritus: quos simul cum dicto sanguine, in vniuersum corpus arteriæ deferunt. Hic sanguinis & spirituum per arterias influxus, præstat omnibus membris vigorem & vitam, seruat enim insitus membris calor, sanguine & spiritibus. Quas substantias hac de causâ, calidum innatum quadam significatione dici, antea monuimus. Hoc ergo est quod dicit: radicatio venarum, hepar: & radicatio arteriarum, cor: ab his aberrant in corpus totum sanguis & spiritus, & calor per hæc meat. Id est, calor, qui præcipuè
est in

est in hepate & corde, meat per venas & arterias in corpus vniuersum: id est, per has vias comunicant hæc viscera calorem toti corpori. Fit verò hæc communicatio, impetu sanguinis & spirituum: hæc enim impetu quodam feruntur. Quod pulchrè declarauit verbo $\phi\omicron\iota\tau\tilde{\alpha}$: significat enim verbum meat, non vtcunque, sed impetu fertur. In hanc ipsam sententiam, alibi impetum facientia vocauit, quæ modò vocat calorem. Ex dictis hoc loco de sententia Hippocratis, quiuis intelliget libellum de Carnibus, inter cætera, illud continere alienum ab illius doctrina, venas & arterias oriri à corde. Verba hoc loco à Hippocrate scripta, vsurpatissima sunt à Galeno. 6. de Placitis.

Vis vna & non vna, qua omnia hæc & alia gubernantur. Hæc quidem ad vitam totius & partis: hæc autem ad sensum totius & partis.

Obiter disputat de facultatibus, quibus dicta membra & alia omnia gubernantur. Explicat verò Galenus com. 16. sectionis .2. Aphorismorum, ita scribens: Siue numero singulari potentia dixerimus, siue plurali potetias, nihil refert.

Hoc

Hippocratis lib.

Hocq; lib. de Alimento Hippocrates ipse dixit, Potentia vna & non vna: genere quidem ostendens vnam esse potentiam, species autem plures habere. Hęc Galenus in declarationē huius sententię. Significat itaque vnam esse facultatē quę nostra corpora gubernētur, genere scilicet vnā: eam verò non esse specie etiam vnam, & in alias species indiuiduam, sed multis facultatibus constare. Nam facultatum quibus nostra corpora gubernantur, alia est ad vitam totius & partis cuiusque (hęc est vitalis vocata, quę in corde residet præcipuè, & tribuit arteriis motum) alia ad sensum totius, & partis cuiusq; sensu præditę (hęc est quę vocatur animalis, & residet in cerebro præcipuè, & tribuit toti corpori sensum, & motum voluntarium.) Sed roges, cur omisit facultatem naturalem: eam inquam, quę pertinet ad alimentum totius & partis cuiusque, quę generat (dico) nutrit, & auget? Mihi videtur naturalem cum vitali coniunxisse: atque illius propriam mentionem non fecisse, quòd ea nō vt duę priores in principe quodam membro sita, in reliqua membra influxu feratur. Nam vt temperamentum quoddam cuique particulę proprium est, ita propria quędam natura. Itaque facultates gubernantes commemorans, duas tantum dixit, vitalem & animale: duę enim hæc solum sunt influentes à principibus membris.

Lac

Hippocratis lib.

182
materiæ generationis, qua plurimum abundant pueri: nam ex sanguine menstruo generantur. Carnes, non est alimentum idoneum infantibus, sed adultioribus: qui, ut pote sicciore, sicciorem iam uti debent alimento. Iuxta naturam quoque fit alimentum idoneum, aut non idoneum: ut mel biliosis non est idoneum, pituitosis est. Et secundum regionem: nam ut calidis naturis, ita calidis regionibus (temporum eadē est ratio) quædam sunt idonea, quædam minùs. Sed est alia causa quæ omnium maximè efficere potest, ut idonea, aut minùs alimenta sint, puta consuetudo. Sunt verò consuetudines quædam singulares, quas scilicet quivis hominum sibi vsu cõparavit: quædam cõmunes, primùm omnium hominum, deinde quarundam nationum, deinde quorundam hominum, conuentuum, aut hominum vnus ordinis, aut vnus artis, aut denique vnus instituti viuendi. Ut mortales omnes, orbe recens condito, fructibus utebãtur: deinde carnibus assueuere. Quædam etiam sunt nationes, quæ fructibus, lacte, & melle, & denique delicatioribus cibus assueuerunt: quædam quæ solidioribus. Monachi Carthusiani assuescunt piscibus, à carnibus omnino abstinentes: aulicis etiam est suus mos capiendi cibi. Hæ omnes consuetudines facere possunt, ut alimenta aliis idonea,

idonea, aliis minùs idonea sint. Vt vinum (hoc enim est ipsi Hippocrati propositum exemplum) lædit quidem pueros omnes, & viros etiã qui nunquam ei assueuerunt: reliquis conueniēs alimētū est. Proinde oportet vino nō ante adolescentiam vti: neque tunc quidem omnes, sed ratione habita naturæ, adhibitaque consultatione, an expediat: atqui tunc paulatim assuescere. Hæc ratio, qua alimenta cuique homini idonea sunt. Docet Hippocrates his dictis, quid præstent corpori idonea alimenta, dicens aliis esse idonea ad incrementum & ad esse, id est ad nutritionem & incrementum: aliis, ad esse solūm, id est ad nutritionem sine incremento, vt senibus: quibusdam etiam ad robur, id est, ad roborandas vires, vt iis qui ex morbis conualescunt, aut alioqui sani quidem adhuc, causa aliqua vt exercitatione & studiis debilitati sunt. Hi enim indigent cibo, qui robur virium augeat: vt sani perfectè homines indigent cibo, qui robur seruet: & agrotantes eo solūm, qui nimis concidere non permittat. Quod ad incrementum corporis attinet, meritò dixit quosdam capere cibum ad esse solūm, neutiquam ad incrementum, vt senes. Nam vt alibi à me dictum est, vsque ad primam senectutem (ea verò est ætas consistentium) homines augentur: secundum

Hippocratis lib.

longitudinem, vsque ad iuuentutem: tota iuuentute, latitudinem & altitudinem solidorum membrorum comparantes.

Dispositio athletica, non est à natura: habitus sanus in omnibus melior. Magnum est quantitas aptè cum facultate quadrans.

Athletæ crassescebant quàm plurimùm, fiebant multis succis & multa carne abundantes, quia cibo & exercitatione nutriebantur felicissimè. Verùm Hippocrates non laudat hunc affectum, neque censet, homines ad hanc vsque crassitiem cibis vti, & arte refectoria, sed vsque ad mediocritatem quandam corporis, quam vocare solent Græci εὐσφραγίαν, quam hic vocat Hippocrates habitum sanum. Hunc affectum in Aphorismis vituperauit, dicens: *Habitus athletarum, periculosi. Et mox: Hunc ergo habitum statim soluere. Hoc ergo est quod hic dicit, dispositio athletica non est à natura (id est, conueniens & quam natura amet) habitus sanus in omnibus hominibus melior est, quàm dispositio athletica. Meritò affectum athletarum vocauit διαθεσις, id est dispositionem: & mediocritatem corporis εἶναι, id est habitum. Quia ille affectus*

fectus non est à natura, & à primo ortu innatus, sed arte quadam factus, qui que cessante arte soluitur: hic verò temperatis hominibus est naturalis habitus. Addit dictis Hippocrates, reddens rationem qua dispositionem athleticam vituperat, & sanum habitum commendat: Magnum est quantitas aptè cum facultate quadrans. Id est, optimum est ad securitatem, & ad valetudinem tuendam, habere corporis molem non maiorem quàm pro facultate, id est, non maiorem quàm cuiusque natura amet. Nam Hippocrates inquit, Habitus qui ad summum bonitatis attingunt, periculosi: quia non possunt in eodem statu manere ac quiescere, quare reliquum est ut in deterius decendant. Quod optimè etiam explicuit Celsus, dicens: Qui crassior & nitidior solito est, suspecta bona sua habere debet. Qui itaque crassior quàm pro sua natura est, & succis quantumvis optimis abundantior, in gravissimorum morborum periculo est: non enim potest facultas diu succos regere: quare statim accidit sensus multitudinis ad vires, ac nisi festinanter solvatur affectus, morbi graves. Qui gracilior est solito, imbecillior est, quare & ad morbos paratior quàm qui mediocri corpore, pro ratione facultatis: qui solus est sanus habitus. Locum hunc tractavit disertè admodùm Plato in

Hippocratis lib.

dialogo de Natura, docens, quantum faciat ad tuendam valetudinem, vt corpus & anima æqualitatem seruent: id est quod Hippocrates dicit, Quantitas & vires. Habet Platonis dictio hunc in modum: Idem quoque iudicandum de eo ex corpore & anima composito, quod animal appellamus. Quando enim anima admodum potentior corpore est, exultat in eo atque effertur, totum ipsum intrinsecus quatiens, languoribus implet. Quando etiam ad discendum inuestigandumque, collectis in vnum viribus vehementer incumbit, liquefacit protinus corpus, & labefactat. Denique cum ad docendum differendumque priuatim & publice, ambitiosa quadam concertatione contendit, inflammat corpus atque resoluit: nonnunquam etiam destillationes fluxusque commouens, medicorum plurimos decipit, cogitque illos contrarias causas iudicare. Rursus quando corpus grande, & pigriori mole superexcedens, pusille exilique cogitationi animi copulatur: cum gemine sint in homine secundum naturam cupiditates, vna quidem per corpus alimentorum, altera vero per id quod nobis diuinissimum inest prudentie: tunc sane potentiores illius preuallentes agitationes, quod suum est adaugent, quod vero animi, hebes indocile obliuiosum reddunt,

dunt, atque ita infirmitatem maximam, videntur licet imperitiam, generant. Hæc Plato. Qui illud apertè docuit, corporis molem debere facultati respondere: quanquam rationem retulit, non ut medici ad solos morbos corporis, sed ut philosophus partim ad morbos corporis, partim ad animi: sed sententia est eadem. Et hæc est legitima enarratio huius loci: quam Galenus vltima verba, primo ad Glauconem capite primo, aliorum transfert, dicens Hippocratem de quantitate auxiliorum ad vires ægrotantium loqui. Et certè sententia ita quoque erit verissima: nam magnum (id est, arduum & difficile) simulque necessarium est, auxiliorum quantitatem ex facultate ægrotantium metiri. Tamen antecedentia verba, me ad illam meam enarrationem vocant.

Lac & sanguis, alimenti redundantia. Periodi ad multa consoni, in fœtum & in illius alimentum: Statim autem sursum repit in lac, & in alimentum, & in infantem.

Ex alimēto toto corpore redūdāti fiūt lac & sanguis

Hippocratis lib.

gus menstruus, atque ex eadem omnino materia. Quæ, per periodos quosdam naturales, nunc deorsum venit ad uterum, ut ea via expurgetur in mulieribus, quæ non gerunt utero neque lactant, aut ad generationem & nutritionem foetus in utero gerentibus: nunc sursum recurrit ad mammas, ut lac fiat, quod editi iam in lucem infantis alimentum sit. Certè hi sanguinis redundantis periodi, in hos usus sunt à natura miro artificio procurati. Deduxit enim è venis, quæ ab internis cubitorum venis, antequàm brachia ipsa ingressæ sint, alimentum mammis alaturæ, extra thoracem eruperunt, duas deorsum venas: quæ per musculos rectos, duabus ab uteri ceruice ascendentibus commissæ, continuitate quadam eedem venæ fiunt. Per has sanguis qui in nutritionem infumebatur priùs, cum infans iam in lucem editur, ad vbera ascendit. Quo fit, ut paucis lactantibus, primis saltem mensibus erumpant menstrua: infumitur nimirum in lac, alimentum quod redundat. Hæc etiam causa est, ut gerentibus utero, vbera intumescant, & lac sit: regurgitante scilicet bona parte sanguinis, qui ob foetum cohibetur. Fit etiam, ut quibus alia quavis causa menstrua non profluunt, soleat lac in mammis fieri: est enim eadè lactis & sanguinis menstrui materia, & utero & vberibus communis via.

Viuifi-

Viuificantur non animalia, viuificantur animalia, viuificantur animalium partes.

Quæ alimentum capiūt & vita prædita sunt, partim sunt animantia, aut illorū partes: partim non animantia, vt arbores, arbuſta, & herbæ.

Naturæ omnium ſine doctore.

Hæc ſentētia eſt uſurpatiſſima à Gal. multis locis & mirè cōmēdata. Ea verò eſt, naturas omniū rerum ſine doctore eſſe doctas: id eſt perinde operari res omnes, quæ citra intelligentiam ducuntur, non cognitione finis, ſed naturâ, quaſi ſumma ſapientia prædita eſſent: imò verò hæc ſola non aberrant. Homines enim, quibus Deus Opt. Max. dedit optionem agēdorum, proprio cōſilio ducti, à bono proprio, id eſt, ab eo quod humana natura amat, ſæpe recedunt. Itaque agunt ſæpe quod non expedit, dum agunt malignè & imprudenter: omnis verò qui ita agit, præ ignorantia agit: nam in vera boni maliq; agnitione, nullus poſſit amore malum proſequi. Tamen res aliæ omnes quæ naturâ ducuntur, illud agunt perpetuò, quod erat agendum, ſi eis daretur optio libera: itaq; agunt quaſi nihil ignorent, cū tamen nihil didicerint. Sed ſi ita

n 5 eſt,

Hippocratis lib.

est, cur vocata est natura cæca à multis philo-
phis? Neq; certè possis dicere, immeritò. Nam
multa facit natura boni causâ, ex quib⁹ nascuntur
mala satis graua. Cuiusmodi, est illud cùm parti-
cula aliqua grauitè dolet, constringit natura
versùs illam vicinas particulas, qua constrictio-
ne sæpe non tantùm dolorem auget, sed inflam-
mationes etiam excitat: non ergo doctè agit na-
tura semper. Porrò si quæ propòsuimus vera es-
sent, deterior esset conditio rerum præditarum
intelligentia, quàm sola natura: possent enim il-
læ errare, hæ non possent. Sin minùs, dic, quod
ad boni consecutionem attinet, quid præstat
intelligens non intelligenti? Certè res omnes,
tam quæ intelligentes sunt, quam quæ secus,
natura sua feruntur in bonum: neque hac ra-
tione, deterior est cõditio intelligentium. Nam
homines etiam præditi sunt natura, quæ sua
sponte ad bonum semper allicit: quàm solam
si sequerentur, non vitiatam tamen crimini-
bus, nunquam à bono aberrarent: ita natura
impellens in id quod expedit, hominibus et-
tiam est. Præstant tamen aliis rebus, quæ in-
telligentia carent, prouidentia: quæ versatur
non circa præsentia bona, sed circa ea quæ ali-
is quibusdam possunt succedere: nascuntur
enim sæpe ex præsentibus bonis mala, & ex
malis bona, quæ vir prudens prouidet, aut
cauet.

cauet. Hac facultate caret natura, vocaturque proinde cæca, quod citra prouidentiam feratur: quanquam per se nunquam errat. Merito itaque dictum est, naturas omnium sine doctore esse doctas.

Sanguis alienus utilis, sanguis proprius utilis: sanguis alienus noxius, sanguis proprius noxius. Succij propriij noxiij, succij alieni noxiij: succij alieni conferentes, succij propriij conferentes. Consonum dissonum, dissonum consonum. Lac alienum urbanum, lac proprium noxium: lac alienum noxium, lac proprium utile.

Sanguine proprio & succis propriis uti dicuntur infantes, qui matrum suarum sugunt ubera: alieno, qui nutricum. Nam dictum paulò antea est, sanguinis menstrui & lactis esse eandem materiam (sanguinem verò, aut succos dicere nihil refert: nam sanguis quatuor succis conflatur). Ergo infantes, qui à suis matribus nutriuntur, fruuntur proprio sanguine, & propriis succis: quia eodem alimèto nutriuntur, quo sunt nouè mensibus in utero generati.

Mulicæ

Hippocratis lib.

Mulieres multæ solent filios suos nutricibus tradere. Hanc consuetudinem multi medici a deò vituperant, vt ad impietatem etiam propè accedere contédant: videtur enim nihil magis datum mortalibus à natura, quàm prospicere iis, qui ab eis geniti sint: ergo iis quos proprio sanguine genueris, lac propriũ denegare, videtur esse impietatis. Sed & magno bono priuari infantes dicunt: priuari enim eo cibo, qui sibi à principio generationis factus est familiaris. Mihi verò, vt nihil aliud, ita neq; hoc videtur temerè enunciandum: nam si vniuersim affirmes expedire, vt infantes à propriis matribus nutriantur, falsa planè assertio erit. Sed neque si magna ex parte dicas ita esse agendum, satis scio an verè dices. Sunt enim tam multæ causæ quibus infantes debent nutricibus tradi, eò quòd materno lacte lædantur, vt vix possis dicere, vtrum agendum pluries sit, lactandũ proprio lacte proprios natos, an nutricibus committendum. Multi enim lacte læduntur materno, & nutricũ iuuantur: multi contrà iuuantur lacte materno, qui lacte nutricum læderentur. Hoc ergo est quod Hipp. innuit, dicens: Sanguis alienus utilis, sanguis proprius utilis: sanguis alienus noxius, sanguis proprius noxius: succi proprii noxi, succi alieni noxi: succi proprii conferentes, succi alieni conferetes: lac proprium vrbani, lac

lac proprium noxium: lac alienum noxiū, lac proprium vtile. Id est, multis infantibus, quibusdam de causis, noxium est vti sanguine, aut succis, aut lacte propriis, hoc est maternis: & alienis vti est vtile. Aliis multis contrā, vtile est maternis vti, & alienis noxium: itaque vtrunq; est quibusdam vtile, quibusdam noxiū. Dictione illa ἀστυον, id est, vrbānum, vsus est Hipp. per metaphoram: dicit enim vrbānum, vt significet bonum, eō quōd res vrbānæ soleāt esse elegantiores, & meliores ruralibus: hac ipsā metaphora vtitur inferiūs. Verba illa quæ interiecta sunt, consonum dissonum, dissonum consonum, quæ videntur verba ænigmatis, in eandem sententiā scripta sunt. Est enim quasi diceretur, vsque ad eō, quod quibusdam est conueniens, aliis est minūs conueniens, & quæ quibusdā minūs cōueniēs, aliis cōueniēs est. Ad verborū Hipp. declarationē hęc sunt satis. Tamen est ab hoc loco non alienum, dicere, qui infantes debeant à propriis matribus, & qui ab alienis nutriri: & qua vtrique causa. In qua consultatio ne duplex contingit quæstio: alia, quæ ad matrē ipsam spectat, alia quæ ad infantes. Hipp. hoc loco, solā eā quæ ad infantes spectat, attigit, dicēs: Quibusdam infantibus lac proprium noxium, quibusdam vtile. Nos verò ne quicquam desideretur, priorem etiam adiungemus. Nam vt
qui-

Hippocratis lib.

quibusdam infantibus est vtile, quibusdam no-
xium maternum lac: ita mulieribus quibusdam
aduersissimum est, suos infantes lactare, qui-
busdam ferè est ad salutem necessarium. Quæ
enim debiles admodùm sunt, & frequenter exol-
uuntur, linqunturque animo, non possunt la-
ctationem sustinere: atque ita re ipsa doctæ, suis
infantibus nutrices quærent. Noui certè quan-
dam, quæ optimum & electissimum habebat lac
atq; satis multum, vt nati sui felicissimè nutritè-
tur: tamen ea debilitate erat, vt lactans crebrò
ligneretur animo, gracilesceretq; nimis: quæ si
malo urgente natum nutrici tradebat, reficieba-
batur optimè, crassescibatque mediocriter. Ve-
rùm est singularis mulieris natura quibusdam
in rebus consideranda: quædam enim debiles
cùm sint, prægnatione magis læduntur quàm la-
ctatione: quædam contrà: quædam etiam sunt,
quæ statim ac desistunt, vtero concipiunt: quæ-
dam etiam non lactantes, iustum tamen lactatio-
nis tempus expectant. Ergo vt dū matri prospici-
mus, id saltem quod minùs noxiū futurū sit,
consulamus, hæc oportet in consultationem ad-
hibere, quæ experimento maximè cognoscitur
(huic enim censeo maximā fidem haberi) deinde
& quibusdā cōiecturis. Nam eas quibus la-
ctantibus etiā menstrua profluūt, sperandū ma-
gis est fore, vt si coitu vtatur, desistētes potissi-
mum

mum à lactatione, concipiant statim: nã anteq̃ sanguis mēstruus profluat, perrarò mulieres cōcipiūt iterū: verūm hoc ad matres ipsas spectat. Secundam cōsultationē addamus, quæ erit (arbitror) aliquantò longior: sunt enim multò plures causæ, quæ ad infantes ipsos spectāt, cū in matribus, tum in ipsis infantibus. Quod in matribus est, certè illas quibus satis multa copia est boni lactis, & nulla alia causa est, qua lac, cū videatur esse bonum, non sit tamen (non enim censeo aded̃ patere omnia sensibus) aut cū sit quidem modò, mutetur tamen per vicissitudines, nullus dubitet & posse & debere proprios natos lactare: quid enim prohibet? Non tamē, si quid horum desit, idq̃ insignitet. Sunt quibus minus lactis perpetuò est, quàm vt sufficiat alendo infanti. Quæ causa firma est commutandi lac, & communis quodammodo primæ consultationi, de prospiciendo matri: & secunde huic, qua infanti prospicitur. Nam infantes matres suas nimio suctu debilitant, & matres præ lactis inopia coguntur solidiores cibos infantibus in tempestiuè præbere: ambo ergo læduntur. Quare satius fuerit eo tempore dare infanti lac alienum, quod sufficiat tamen. Quòd si lac maternum malum sit, quacunque causa id fiat, nemo sanus non prober, lac alienum infantibus dari. Quale lac bonum sit, quale ma-

lum,

Hippocratis lib.

lum, à multis ante me dictum est. Est certè optimū, sapore dulce, odore suaue, colore albū, substantia (tenuitatem dico & crassitiem) mediocre. Fit sæpe vt nullum sensui conspicuum vitium in lacte sit, sit tamen aliqua malitia: huiusmodi est in mulieribus, quibus malum aliquod hereditarium est. Voco mala hereditaria, quæ solent à maioribus in posteritatem deriuari: huiusmodi sunt mala omnia quæ ex naturali quadam intemperie, atque totius corporis aut partis imbecillitate fiunt, & solent vsq; ad mortem durare, vt epilepsia, vertigines, fluxiones multæ, morbi articulares, & atræ biles, aut melancholiæ. Certè solent tales morbi cum semine & sanguine in foetus ipsos à parentibus refundi: neque id profectò mirum est. Nam homines naturam & temperiem accipere ab iis à quibus geniti sunt, nulli est dubium: iam verò cum natura simili similitudinem debilitatem deferri, ac cum debilitate simili similes morbos, est consequens. Ergo si malum aliquod hereditarium, à matre, aut à materna progenie timemus, consultum erit infanti nutricem quærere, quæ à matris natura longissimè absit: vt recens vitiosa natura, maturè emendetur, antequàm lacte simili ei alimento quod accepit in utero, vitium naturæ confirmatum, fiat inemendabile. Sunt etiam mulieres quædam, quibus lactantibus, etiam mēstrua profluunt: quæ
hac

hac etiam ratione fiunt minùs idoneæ ad nutriendos infantes. Quanquam non desunt qui probent maximè nutrices, quibus singulis mensibus sanguis profluit, putantes hac ratione lac purgari: non intelligentes tamen, interim conturbari sanguinem per totas venas, & lac in mammis, agitatione excrementorum. Nam omnem euacuationem antecedit secretio, & secretio affert agitationem & conturbationem: quod in iis quibus sanguis menstruus instat, dolores dorsi, lumborum, & femorum, & capitis, & totius corporis declarant. Licet verò id tibi experimento explorare, contemplanti lac eius, cui sanguis fluere incipit. Videbis enim proculdubio colorem, & odorem, ac saporem, quin & substantiæ modum ita mutasse, vt videatur sanguis quidam non omnino in lac mutatus, aut cum lacte commixtus. Itaque non possunt infantes effugere, quin quatuor aut quinque diebus vtantur malo lacte. Quare aliquando grauissimos morbos incurrunt, à quibus nonnumquam non euadunt: aut si valida facultate sunt, scabie multa abundant, quæ singulis mensibus videtur recurrere. Laborant etiam duos aut tres dies antequàm sanguis profluat, & toto eo tempore quo durat profluum, magna inquietudine. Ergo hac quoque causa pos-

sit

Hippocratis lib.

fit lac proprium esse noxium, & alienum utile: feceritque prudenter mater, cui menstrua profuant, nutrici natum suum committens. Mulieres etiam quæ libidinosæ sunt, abundantesque natura sua multo semine, aut tales habent viros, ut non possint à crebro coitu abstinere, sunt ad nutriendum minus idoneæ: nam vitiat coitus lac, si quid aliud. Sed præter dicta, illud etiam videtur mihi summè animaduertendum: ne quæ filios habent optatissimos, quos singulari amore prosequuntur, eos lactent. Eorum enim morbis (perpauci autem infantes non tentantur multis) & fletibus plurimum permouentur, atque animi motus vehementes lac vitari faciunt, ut alias omnes alimenti concoctiones. Usque eadè ego non probo eorum orationem, qui vel hac vnica causa lactare proprios filios censent, quòd lac magnum amorem conciliet: *facere* quidem amorem mutuum parentum & proli, ad educationem probè exequendam, hunc lacte augeri, sine lacte debilitari. Ego verò censeo, tam innatum esse hominibus amorem proli suæ, ut nullatenus ad amandum calcaribus indigeant (nisi quæ fortè hominum monstra sint) sed freno aliquo, nè eatenus ament ut non possint amorem temperare, & natos (ita ut fit) nimia indulgentia perdant, ipsique imprudenter agant. Itaque
vide.

videtur hæc quoque ratio de filiorum amore in contrarium cedere, suadereque, quominus, quoad fieri possit, matres filios proprios lactent. In summa, mulieres quæ ad intemperiam quancunque insigniter lapsæ sint, vtiliter alienum lac infantibus suis procurabunt, etsi alienum lac proprio non sit omnino melius. Ut si res ferat mulieres duas, humidã aliam, aliã natura siccã, simul parere, certè prudenter fecerint si filios commutauerint: est enim vtrique infantilac proprium noxium, & alienum vtile. Nam proprium fouebit propensionem naturalem quam in vtero accepit, alter ad humidos, alter ad siccos morbos: alienum emendabit. Eãdem ratione, si infans statim ab ortu ad morbum aliquem propensus esse cognoscitur, debet nutrici tradi: verisimile enim est, sanguinem maternum morbum illum augere posse, quem in vtero effecerit. Neque verò cuiuscunque nutrici derur, sed cuius natura huic morbo aduersa esse videatur. Sed rogant, quorsum natura mammas mulieribus dedit, si tam pauca possunt suos filios proprio lacte nutrire? Certè non vt omnes nutrent, sed vt quæ possent, & deberent. Accedit, quòd multæ sunt ad nutriendum aliènos idoneæ, & ad filios proprios non idoneæ: vt proposita duarum mulierum hypothesi, paulò antèa indicauim. Non er

Hippocratis lib.

go sunt aded multæ, quæ filios suos nutrire sine noxa possint: sed quæ possunt facere, debent, quibus scilicet nihil dictorum obstat. Verissimè ergo dictum est ab Hippocra. multis lac proprium esse noxium, & alienum vile, multis etiam contrà. Alienum & proprium promiscuè dare, nunquam est vtile: quanquam est aliquando necessarium, vt cum neutrum adest ea copia, qua ad alendum infantem possit sufficere. Tamen mulieres quæ filios lactare non possunt, si sufficiunt fortunæ, domi apud se nutrices habeant, vt eas circa infantes negligenter agere prohibeant.

Cibus iunioribus facile putrescens, senibus autem commutatus, vigentibus atate incommutabilis.

Consuetum erat Hippocrati & aliis antiquis medicis, incoctum cibum imputridum appellare. In lib. Hippocrati ascripto de Passionibus, ita est scriptum: Cibi deiiciuntur imputridi. Quod ita eo loco intelligi debet, quasi legeretur, cibi deiiciuntur incocti. Modus hic loquendi fluxit à quodam medicorum dogmate, concoctionem ciborum putrescentia quadam agi. Nam sæpe ex falso dogmate, nomina fluunt quæ ab autoribus retinentur: etiam si in illo dogmate

te non acquiescant, vt de nomine phlegmatis ali-
 bi dixi. Ita hoc loco Hipp. vocat cibum facilè pu-
 trescentem, cum sit concoctu facilis. Quan-
 quam potest si lubet ita intelligere, vt Hippo. si-
 gnificans facilem coctu, quasi ligno quodam in-
 dicans, dicat facilè putrescentè: eo quòd tenues
 cibi & qui facilè coquantur, citò soleant plerun-
 que putrescere. Docens Hippo. hoc loco, qua-
 lis cibus cuique etati offerendus sit, trium tan-
 tum etatum mentionem facit, incrementi, vigo-
 ris, & senii. Nā reuerà omnes etates tribus his
 continētur: crescit enim, aut decrescit, aut consi-
 stit vigor hominis. Horū omnium, qui vigent
 vti debent cibo crassissimo: senes tenuissimo: iu-
 niores iuuenibus, mediocri, eo scilicet qui sit fa-
 cilior cōcoctu quàm crassissim⁹, & difficilior q̄
 tenuissimus. Hoc vt doceret, scripsit: Cibus iu-
 nioribus facilè putrescens, senibus extremè cō-
 mutatus, vigēribus etate incōmutabilis. Quod
 vt meliùs intelligas, considera, cibos non statim
 ac ingesti sunt posse alere, sed cū sunt commu-
 tati. Commutationem verò accipiunt quidā in-
 teriùs solūm, vt in ventre, hepate, & venis: ple-
 riq; exteriùs quoq; vt in furno, aut olla, aut ve-
 ru. Cibi qui externa preparatione indigent, si si-
 ne ea accipiuntur, difficiles concoctu sunt, vt car-
 nes crudæ, & massa: quæ probè eam accepère, fa-
 ciliores cōcoctu sunt, vt carnes bene elixę. Ergo
 o 3 cibus

Hippocrit es lib.

cibus duplici ratione potest esse facilis, aut difficilis, aut mediocris: aut quia talis est natura sua, aut gratia preparationis. Ergo cum dixit, facile putrescens, & rursus, incommutabilis: respexit cibi substantiam, significauitque cibum facilem commutatu, & difficillimum. Nam illud incommutabile, non significat quod omnino commutari non possit, sed quod difficile commutetur: ut impossibile, nonnunquam significat quod est difficile. Cùm dixit, extreme commutatus, respexit preparationem extremam: non enim senes cibo uti possunt commutato interius. Sed eo nomine significauit cibum concoctu facilem: talis enim esse solet, qui arte coqui capitur iam bene commutatus. Tamen tu ne intellige, senem uti debere cibo solum bene preparato, de cibi substantia nihil curantem: sed quod de preparatione dicitur, de substantia etiam cibi debet intelligi. Nimirum senes debent uti tenuissimo cibo, & eo si fieri potest, arte commutatissimo: iuuenes crassissimo & minimè commutato: iuniores in utroque mediocri. Causam, qua pueri non possint uti cibum tam solido, quàm iuuenes, cùm habeant calorem æqualem, paulò antea dixi, esse in modo substantiæ membrorum.

Ad figuratiōē trīginta quinq; Soles:
ad

ad motum septuaginta: ad perfectionem, 210. Alij dicunt, ad figuram, 45: ad motum, 76: ad exitum, 210. Alij, 50 ad formam: ad primum saltum, 100: ad perfectionem, 300: ad distinctionem, 40: ad transitum, 80: ad elapsum, 240. Non est, & est. Generantur autem in his, & plura & pauciora, & totum & per partes. Non valde autem plura, aut pauciora: pauciora autem tota, & quaecunq; alia his similia.

Antiquissimi medici tentabant definire terminos exitus ex utero, & quot diebus figuram & motum acciperent: putabantque servari quandam certam rationem temporis figurationis, ad tempus motus, & huius ad tempus exitus. Quae sententia usque ad Arabes etiam medicos venit: tamen non eodem modo de hac re sentiebant omnes, sed proferebant varia. Proinde Hip. refert omnium sententias, vituperat quae omnes: non quod falsae omnino sint, sed quod de re contingenti ita prolatae, quasi de re necessaria sint: aperitque deinceps rem ipsam, ut habet. Proponit ergo quatuor sententias: primam statuentium, ad figurationem 35, ad motum 70, ad perfectionem 210: secundam, ad

Hippocratis lib.

figuram 45, ad motum 76, ad exitum 210: tertiam, ad formam 50, ad primum saltum 100, ad perfectionem 300: quartam, ad distinctionem 40, ad transitum 80, ad elapsum 240. Figuratio, figura, forma, & distinctio, eandem rem significant: nempe distinctam figuram fœtus. Ut motus, & primus saltus, & transitus: nam hæc tria nomina significant motum animale. Et perfectio, & exitus, & elapsus, significant perfectionem fœtus, & ipsum partum. Ex his sententiis eliciunt Arabes medici, hanc esse rationem dictorum temporum: perfectionis triplū temporis motus, & tempus motus duplū figuræ. Nam hæc omnes antiquorum sententię, præter secundam, proportionem hanc obseruauerunt, vt licet cuius supputanti videre. Verùm quicquid antiquissimorum quidã dixerint, & multi Arabum, nullam proportionem talē arbitror obseruari perpetuò: sed fieri posse vt obseruetur, & fieri posse vt secus. Quod vt doceat Hip. scribit, Nō est & est. Quasi diceret, nullū horū est perpetuū, sed fieri potest vt ita fiat, & vt nō ita sed aliter fiat. Nā generantur in his tēporibus, & plura & pauciora: id est, & pluribus & paucioribus diebus. Et totum, & per partes: id est, & in rotum conceptum possunt infumi plures & pauciores dies, quàm sententiis illis dicitur: &

per

per partes, id est, in quancunque conceptus partem. Dicuntur conceptus partes, tria tempora quae diximus, figurationis, motus, & editus. Non valde autem (inquit) plura aut pauciora: id est, non tamē valde pluribus aut paucioribus diebus gigni possunt. Nam infra 210 dies, qui erat, dictorū modo, minimus terminus, aut supra 300, perpauci eduntur. Edi tamen possunt paucioribus: nam dictum est ab eodem Hippocrate libello de Partu septimestri, dimidiato anno posse partum naturalem fieri. Ergo concludens dicit, Pauciora autem tot, & quaecunque alia similia his. Id est, paucioribus diebus eduntur tot, quot similiter ac hi geniti sunt: id est, secundum motum quendam naturalem, & proportionem (nō enim negauimus esse partium huius motus proportionem legitimam, sed perpetuam) tamē breuioribus temporibus, qui 30 diebus figurā, 60 motum, 180 perfectionem accipiunt. Hi enim incidunt iam in principium septimi mensis, possuntque edi vitales. Aulus Gellius citat hūc locū Hippocratis, sed longē aliter legit. Nā ego in meo codice. inueni has voculas solūm, οὐκ ἔστι καὶ ἔστι, id est: non est, & est. Ille è suo codice, quem hactenus non reperi, ita transcripsit. ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν οὐκτάμηνος γένησις: id est, est autem & non est octomestris parius. Produci-

Hippocratis lib.

enarrationem è Sabino, qui super eo loco ita scripserat: ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτροσιν, οὐκ ἔστι δ' ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἔστι οὐκ ἔστι φαντασία μὲν παρὰ τὴν ὄντα, δυνάμει δ' οὐκ ἔστι. Id est, videntur quidem esse. ut animantia post abortum, non sunt autem ut quæ statim moriuntur: & sunt imaginatione, quia statim sunt, facultate autem non sunt. Hęc ille ex Sabino. Qui proinde intellexit Hippocratem dixisse octomestres partus esse & non esse, quòd octavo mense editi quodammodo sint & non sint: sint quidem, eo quòd viuentes producatur: non sint, quòd non durent, sed statim intereāt à partu. Sed ego meū codicē sequutus sum, cūm quoniam nō contigit alium videre, tum etiam quia videtur veriore & Hippocrate magis dignam sententiā continere. Nā quid non habet illa Sabini enarratio, vulgariū ænigmatum dilutioni simillimū? quid exprimit eruditionis? Quanquam ego lectionem ipsam Sabini sequutus, locū aliter intelligerē. Nimirū priores partus, eū in quā qui agitur 210 & 300 & 240 diebus, legitimos esse: octomestres autem plerisq; in locis nō esse, alicubi tamen etiā esse. Nam Aristoteles in quadam Græcię parte solere octomestres seruari, memorie prodidit. Sed quia hęc ad loci enarrationē sunt satis, & de re ipsa lib. 2. Cōtrouer. mul-

ta disputauit, haecten^o modò. Dies hoc loco voca-
ri soles, eo q^d sol distinguit dies, nò est q^d moneã.

*Ossium alimentũ ex cõfractiõne. Naso
bis quinq; maxilla & clauicula & costis
duplicia, cubito triplicia, tibijs & brachio
quadruplicia, femori quintuplicia, & si
quod in his plus aut minus potest.*

Ossis pars gigni denuo nò potest, nisi forte in
ossibus puerulorũ, sed fracta coalescunt intersti-
te quodã calo, quẽ sibi ex alimẽto generat. pin-
de Hip. cali productionẽ, vocat ossiũ alimẽtũ ex
cõfractiõne. dicit ergo, calũ firmũ, nò eisdẽ dieb^o
omnib^o partib^o prouenire, sed nasam fractũ coa-
lescere bis quinq; maxillã & clauiculã, & costas
duplicibus, quia. 20. cubitũ triplicib^o, quia. 30. tibi-
ã & brachiũ, quadruplicibus, quia. 40. femur
quintuplicib^o, quia. 50. huic loco respõdẽt, quæ
in lib. de fracturis Hip. scripsit, qd̃ hãc esse legiti-
mã loci enarrationẽ apertẽ declarat. ibi enim ita
dicitur. Corroborat os brachii maximẽ. 40. &
rursũ, tibiã ossa corroboratur. 40. si rectẽ cu-
rẽtur. rursũ corroboratur autẽ femur. 50. alia
huc spectãtia illic habẽtur, & lib. de articulis. ibi
enim ita scripsit. quãquã breui tẽpore nasus calo
obducitur. 10. enim diebus corroboratur, si non
corruptio accedat. Coalescũt citi^o alia aliis obmo-
licie & raritatẽ: nã ipse lib. de articulis dicit coa-

Hippocratis lib.

lescit autē clauicula cito, itēq; alia ossa laxa. q̄ ve
ro hæc 10. illa. 20. alia. 30. nō facit vis dierū sed ra
tio efficiētis ad materiā vt in omni ortu aut inte
ritu, & hac ratione, addidit Hip. etsi qđ in his pl^o
aut minus potest. nimirū vt virt^o sit fortior, aut
materia sequatior, hæc ipsa citi^o coalescūt, vt cō
traria, tardiū. quare natura, etas, tēpus, & regio,
tardare calū possit, aut citius producere.

*Sanguis humidus est Sanguis solidus,
sanguis humidus vrbanus, sanguis solidus
prauus.*

Sanguis omnis est humid^o cū calore: q̄ si qua
tuor succi nomine sanguinis significētur, est in
homine tēperato tēperatus, in intēperatis intē
perat^o, vt ipse homo. Verūm hīc nomine humi
di & solidi, tenuē & crassum intelligit: & vritur
hīc eadā metaphora, qua paulò antē, vocans san
guinē tenuē vrbānū, eo quòd sit bonus. Itaq; to
ta hæc dictio debet intelligi, quasi ita esset scri
pta, Sāguis aut est tenuis aut crassus: sanguis te
nuis est bonus, sanguis crassus est malus. Meritò
quidē crassum sanguinē vituperat, nā redundat
malācholia, & nascūtur ex eo crassi & turbulēti
spiritus, & multę obstructions. Nec tamen te
nuis omnis est cōmendandus, sed is qui est cum
multa cōcoctione, nō est nimis crassus: qui certē
mediocris erit substantia propria, videbiturque
tenuis, quòd à crassis succis sit expurgatissimus,

minimè pituitosus, aut melancholicus. Nam qui nimis tenuis est, vsque ad eò ut effusus non concreascet, hic minimè debet haberi bonus, sed vitiatuſ & putris, ut alio loco scripsi.

Ad aliquid, omnia mala, & vrbana.

Hic etiam perstat in metaphora: valet enim præscripta oratio, ut hæc, ad aliquid omnia bona & mala. Est sententia verè Hippocretæ digna. Nihil enim eorum quibus homines utuntur (medicamenta intelligo, & alimenta: nam quæ toto genere sunt deleteria, nulla ratione hominibus profunt) est omnino laudandum, aut omnino vituperandum. Nihil enim est tam utile, ut non noceat sæpe: neque quicquam tam noxium, quod non sit sæpe utile. Si quis omnibus prudenter utatur, omnibus iuuabitur: si imprudenter, omnibus lædetur. Itaque non tam oportet medicum (quod plerique tamè faciunt) res quasdam habere in malis, à quibus velut à venenis cauere omnes mortales censeat, alias in bonis, quibus uti omnibus incautè permittat: sed docere, utendi quacunque re, quæ sit idonea, & quæ minùs idonea occasio: quæ res bonæ, & quæ malæ sint, nõ indistinctè, sed ad hæc & ad illa. Mirum est quod facilè interrogèt quidam medicos de re quauis, sit ne bona an mala: & quàm molestè ferant, nisi statim

Hippocratis lib.

statim medici respondeant, nihil rogantes, nihil distinguentes, hæc bona, illa mala. Quasi verò rerum omnium alię sint capite damnatę, alię semper absolutę. Scripta sunt prius in hoc ipso libello multa exempla sententię huius: quale erat illud, Probè perspirare, ad quędam melius, ad quędam deterius est: & illud, Lac alienum aliquando bonum, aliquando malum. Itaq; vt vidisti me in eis exemplis, vtilitatis & noxę causas distinguētem: ita oportet te interrogatum de re quauis, distinctiones meditari, nō incespitāter respōdere.

Via sursum deorsum vna.

De via alimenti disputat, de ea inquam per quam in vniuersum corpus deducitur. Non ergo, inquit, alia via est quę ad supernū corp⁹, alia quę ad infernum ducit: sed eadem in corpus vniuersum distributa, in vniuersum diducit. Hęc est vena caua, quę ab hepate orta, postmodum in supernam & infernam partem, & in dextram & sinistram, anteriorem & posteriorem, ramos mittit. Eodem modo facit arteria magna à corde orta.

*Facultas alimenti melior quàm moles,
moles alimenti melior quàm facultas.*

Facultas alimenti est facultas nutriendi: nam facultates alię, medicamentorum potiùs sunt, quàm

quàm alimentorum. Sunt ergo cibi quidam multum nutriendi, quidam parum nutriendi: illi sunt, qui cum exigua mole præstant corpori multum nutrimenti, ut vitella ouorum, capones, & per dices: hi, qui cum magna mole præstant exiguum, ut beta, lactuca, & malua, & omnia olera, & fructus. Est igitur in arte cibandi agrotos, optimum præceptum quod Hippocrates præscriptis verbis docet: tribuere nunc multum cibi parum nutriendi, nunc parum valde nutriendi, ut necessitas ferret: nam utrunque potest ferre necessitas. Ut si quis extenuatus valde sit, & indigeat magna refectio, tamen ventriculum habeat qui non possit cibum ferre, uti debet exiguo cibo qui multum nutriat. Contra, si toto corpore impurus sit, ut morbus postulet à cibis abstinere, tamen astuet ventriculus, afferatque syncopas cum non est cibo plenus, ita ut sit in picrocholis, accipere debet multum cibi, qui tamen nutriat omnino exiguum. Hæc enim est ratio cibandi multum, & nutriendi parum. Ergo hic ingurgitabit multam lactucam, aut betam cum aceto: ille ova sordida, & decoctarum carniū pingue ius.

Et in humidis & in siccis, aufert & apponit idem: huic quidem aufert, huic quidem apponit idem.

Sic-

Hippocratis lib.

Sicca & humida scimus iam à principio vocari ab Hippocrate in hoc libello, cibos & potus. Aphêresin siue ablationem, statuit nutritioni contrariam: & nutritionem vocat appositionem, quia cibi appositione agitur. Itaq; ille cibus aut potus, dicitur apponere substantiam, qui nutrit: auferre dicitur qui contrarium facit, extenuat videlicet, dissipando, aut euacuando per ventrem superiorem, aut inferiorem, aut vtcunque aliter. Appositio igitur, ab alimento vt est alimentum: extenuatio, qualitate aliqua medicamenti. Pauca admodum res sunt (ac fortasse nullæ) tam simplicis nature, vt non sint diuersis partibus constitutæ, quæ diuersis facultatibus sint præditæ, vt aliis partibus sint alimenta, aliis medicamenta: aut medicamenta quidem omnibus, sed facultatibus diuersa, vt calfacientia aliis, aliis refrigerantia: aut aliis expurgantia, aliis adstringentia. Hac causa fit, vt eadem res, siue ea potu, siue esu accepta sit (nam vtrisque accidit eodem modo) in diuersis hominibus diuersa faciat, aut etiam contraria, quin etiam & in eodem homine, nõ eodem tempore. Vt accidit casiam (nã esto hæc loco exempli) duobus hominibus daram, alium extenuare expurgatione, aliũ ne mouere quidem, sed ipsam etiam concoctam hominis substantiæ apponi: accidit non minùs eandem casiam, eundem hominem, hoc extenuare, alio tempore nutrire.

ttire. Aloë profectò plerunq; euacuat, non rarò ventrè sistit. Causa est in peculiari hominis natura, aut in ea dispositione, quã modò fortuitò cõparauit. Nã cum corpora nostra facultatibus naturalib⁹ prædita sint, iisq; multis & cõtrariis, vt trahēdi, retinēdi, coquēdi, & expellēdi, si medicamentũ subit cõtrariis facultatibus præditũ, cũ ea medicamēti facultate cõspirat facultas corporis, in cuius actionē erat corpus paratius, & qua mēbra maximè indigebāt. Nã natura, vt dictũ est ab Hip. ipso, iuuat omnia omnibus: ergo pugnat aduersum omnia, quę cõtra naturã accidunt, cõspiratq; cum omnibus, quę in eam rē iuuant. Ergo si fortè fortuna incidit casia in corpus, quod aliõqui paratissimũ erat ad expellendum, fluxũ ventris cõmouet: si in corpus omnino imparatũ, ipsa quoq; retinetur & nutrit. Si hominis qui fluxu ventris laborabat, & aloēm accepit, natura potuit auxilio partiũ adstringentiũ vt i, iuuatur cohibito fluxu: si nõ potuit, magis læditur à partibus expurgãtib⁹. Nã medicamēta lædere per sese possunt, iuuare nõ possunt nisi natura eis vtatur. Non ergo mirũ est, eandẽ rem esu aut potu, alicui homini substantiam apponere, alicui auferre.

Venarũ pulsationes, & respiratio spiritalis, iuxta etatẽ & consonantia & dis-

Hippocratis lib.

sonantia, & morbi & sanitatis signa: & sanitatis magis quàm morbi, & morbi magis quàm sanitatis. Alimentum enim etià spiritus.

Quandoquidem exiguam hanc particulam huius libelli excepi, & quodam libello quem de Pulsibus scripsi, seorsum enarraui, non erit hîc multis agendum: sed quod ipse Hippo. agit, rerum summas attingendum, quatenus locus hîc intelligi possit: nam artē de pulsibus, quam hoc loco insinuat, in illo libello sum⁹ exequuti. Antiqui omnes, arterias venarum nomine intelligebant, atque Hippoc. hîc ita facit. Pulsationes enim, Græcè διασφύξεις (libuit nomen Græcum hîc scribere, vt omnes intelligât hîc de pulsatione arteriarū, non de palpitatione esse sermonem) arteriarum sunt. Quanta similitudo inter pulsū & respirationem intercedat, lib. 3. Contro. diximus: conueniunt verò ea potissimum, quòd idem vtriusque vsus sit, puta ventilatio innati calidi tractu spiritus. Habere solent hi duo motus, consonantiam & dissonantiam quandam, iuxta ætatem & naturam hominis, quam vocare solemus rhythmum, aut contrarium, Nimirum vterq; motus esse potest eurythmus, aut arrhythmus. Qua in re maximè
ha

he proportiones considerentur, & quot earum
 differentiarum sint, dicto loco percurramus. Signifi-
 cat nobis pulsus & respiratio, hominem bene aut
 male habere: nam bonæ pulsus differentiæ, bonâ
 valetudinē, malæ aduersam significat. Hoc ergo
 est quod dicit, Sunt sanitatis magis quàm morbi, &
 morbi magis quàm sanitatis signa. Id est, pulsus &
 respiratio utriusque habitudinis signa præbent, sa-
 nitatis & morbi: nunc sanitatis, nunc morbi, ut
 differentiæ pulsus, bonæ aut malæ sunt. Sed
 quorsum hæc? quorsum de pulsu mentionem
 hic fecit Hippo. aliò qui insolens? Nam (inquit)
 spiritus, etiam alimentum est. Fecit mentio-
 nem suprâ, nisi oblitus sumus, triplicis alimen-
 ti, sicci, & humidi, & spiritus: id est, cibi &
 potus & aëris. Hic quoque reperit triplex hoc
 alimentum. Aër præstat alimentum, non cor-
 poris nostri partibus (nisi fortè interiùs aër ali-
 quis animatus est) sed spiritibus vitalibus & a-
 nimalibus. Ergo ut huius alimenti mentio-
 nem faciat, facit pulsus artèriarum, quo tra-
 hitur in corpus aër, ut materia spirituum sit, &
 calorem temperet. Vides, ut Hipp. nihil eorum
 quæ alii omnes sunt in arte de pulsibus exe-
 quuti, reliquerit intactum. Nam usum pul-
 sus insinuauit, dicens, Alimentum enim spiri-
 tus: rhythmum & reliquas differentias, dicens,
 iuxta ætatem consonantia & dissonantia: præsa

Hippocratis lib.

gationem, dicens, Morbi & sanitatis signa, & sanitatis magis quàm morbi, & morbi magis quàm sanitatis. Iam verò nomē, apud nullū priorē inuenimus scriptū: neq; profectò Galenus, qui nos tam multis seculis superauit.

Humidum alimētū, bene commutabile magis quàm siccū: siccum alimentū, bene commutabile magis quàm humidum.

Ad bonam cōmutationē, aliquādo melius esse dari cibū humidū quàm solidum, aliquando solidum quàm humidum, docet. Itaq; confert sæpe id quod esu dabatur, succo aliquo excipere, & potu dare, vt melius commutetur: sæpe contrā, quod dabatur potu, vt melius cōmutetur densare, & dare esu. Verū scire oportet illud, bene cōmutabile, Græcè μεταβάλλον, significare hoc loco nō quod facile, sed quod bene cōmutatur. Nā ceteris parib⁹ (vt profectò oportet statui) nō potest quod liquidū capitur, nō cōmutari facilius, quàm quod solidū: nā habet iā liquationē, quā oportet solidos cibos accipere in vētriculo. Sed longè aliud est, bene cōmutabile, ac facile cōmutabile: nimirum omnia sunt tantò facilius cōmutabilia, quāntò sunt tenuiora: nō tamē tantò etiā meliùs. Nā multa, causa tenuitatis malè cōmutantur, id est, pro cōcoctione corrūpūtur, & in malos succos

mu-

mutatur. Oportet enim, vt cibi cōcoquantur & in bonos succos mutantur, calori ventriculi respondeāt proportione: nā tenues cibi à calidis corrūpuntur, crassi coquūtur: crassi contrā, vt tiantur à frigidis, & coquūtur à calidis. Ergo egrotātibus qui biliosi natura sua sint, & morbo etiā tales facti, nequaquā iuscula danda sunt, vt pleriq; medici faciūt, sed cibi solidiores & crassiores: aut si tenui cibo est opus, tenues quidē, tamē difficiles putrefactu, vt fructus astringētes: & hęc ipsa quæ potu dabantur, data esu. Pituitosis verò & frigidis, ii ipsi qui dandi sunt cibi, liquido aliquo excipiantur, denturq; iuscula: nam ita meliūs commutabuntur.

Alimentum quod agrè commutatur, agrè consumitur: quod faciliè apponitur, faciliè consumitur.

Hoc est quod in Aph. dicitur: Eorū quæ citò nutriunt, celeres quoq; fiunt excretiones. Nimirū cibi crassi vt difficilè à nostris mēbris cōmutantur, ita cū semel cōmutati sunt, alimētū corpori præstāt solidius, & causis à quibus dissipamur, magis obsistēs, ac proinde diutiūs durans. Tenuē alimētū, vt citò apponit, ita citò effluit.

Et quicunq; cita appositione indigent, humidū medicamē ad reficiēdū vires opti-

Hippocratis lib.

*num est: qui adhuc citiori, per odoratum:
qui autem tardiori appositione indigent,
siccum alimentum.*

Longè interest bene, aut multùm, aut citò,
aut firmiter nutrire. Bene aut malè nutrite di-
co, vt cum nutritione seruetur emendetur ve tē
peries partiū, aut contrà vitietur. Multùm aut
parùm dico, vt copiosum affigatur alimētū, aut
deficiens. Citò aut tardè, vt longè aut nō longè
ab assumptis cibis fiat refectio. Firmiter aut con-
trà nutrire dico, vt tale sit alimentum vt durare
possit, aut tale vt effluat. Bene nutriunt cibi bo-
ni succi: malè, mali. Multùm, quibus est parū ex-
cremēti: parùm, quibus multū (illos dicebamus
paulò antè habere magnam potentiam cum exi-
gua mole, hos cum magna mole paruam poren-
tiam). Citò nutriunt cibi qui tenues sunt, & ci-
tò commutantur: tardè, qui crassi & tardè com-
mutantur. Sed qui tardè commutantur, firmiter
hæret: qui citò, debiliter. Hoc enim est quod
paulò antea dicebatur, Alimentum quod agrè
commutatur, agrè cōsumitur: quod facile appo-
nitur, facile consumitur. Dictū est à me nuperri-
mè quāquā pot^o possit nūc meliùs nutrire, nūc
deteriùs q̄ cibis pro natura hominis, tamen ci-
tius aut tardiùs nō posse: inò semper cūm res a
liqua

liqua liquata potu capitur, citiùs nutrire quàm si eadē caperetur esu. Hoc est quod Hip. modò docet, dicēs: Si subueniendū sit alicui qui cita refectione indigeat, eò q̄ tardā nō possit expectare, dandū esse ei humidū cibū, id est potū: si verò indigeat homo refectione, at nō celeri, meli⁹ esse vti sicco cibo. Hoc est quod in Aph. dixit, Facilius est impleri potu quàm cibo. Verùm in Aph. cōtulit inuicē duo tantūm alimentorū genera, cibū & potū: hīc cōfert tria, obseruās perpetuò partitionē illā triplicis alimēti, sicci, humidī, & spiritus. Siccū & humidū hauriri ore, dixit priùs, spiritū naribus. Certè vt potus tenuior est, & citiùs cōmutatur quàm cibus: ita vel etiā multò magis, spiritus quàm potus. Ergo si quis exoluitur, & celeri refectione indiget, potū capiat vini, aut iuris rebus quæ facultatē recreent parati (sed si nihil obster, vinū magis probō). Si iam linq̄uitur animo, indigetq; celerissima, admoueantur naribus res odoræ, nam earū halitu citissimè spiritus animales regenerantur. Ego odore vini frequenter vtor, non rarò etiam aceri: atque si adsit, vapore panis calentis adhuc & recēns cocti, & carniū elixarum & calentium. Interim si qui animo linq̄uitur id potest facere, potandum etiā aliquid do: cūm refectionē iā mediocriter sunt vires, do cibum. Sed cur Hip. cūm loquatur de cibo,

Hippocratis lib.

dicit, humidum medicamentū? An quia in animi deliquiis utimur cibis pro medicamentis.

Musculi solidiores, difficilius liqueſcūt quàm alia, præter os & neruum.

Quò membrum aliquod eſt ſolidius, eò ſolidiorē partem cibi capit ad nutritionē. Nam capit mēbrum quodcunq; ex ingeſto cibo ſimillimā ſibi partē: nā dictum paulò antea eſt ab ipſo Hip. omnia præter pulmonē utuntur cibo ſimili ſibi. Sed quò alimētū ſolidius eſt, eò tardiùs diſſipari eſt monſtratū: ſit ergo ut quò ſolidius erit quodcunq; mēbrum, eò difficilius liqueſcat, iel eſt diſſipetur. Atq; cū febris aliqua earū quæ colliquātes appellātur, acciderit, primū liquefaciet pinguedinē & carnes, deinde neruoſas & oſſeas particulas. Voco neruoſas, nō neruos ſolum propriè nūcupatos, ſed alias omnes neruis modo ſubſtantiæ ſimiles, ut mēbranas vteri, vetriculi, veſicæ & ſimiliū, quin venarum & articularum: nā hoc modo uſum eſſe Hipp. nomine nerui, Galenus docuit. Oſſeas partes eadē ratione ego voco, cartilagineſ, & calloſas partes. Ergo Hipp. nomine oſſis & nerui, omnes partes ſolidas intelligit. Quibus exceptis, cōſtat musculos ſolidiores, quales ſunt crurū & brachiorum potiffimū, firmiores eſſe & liquatu difficilioreſ aliis omnibus partibus: nā ſunt difficilioreſ aliis
muscu

músculis qui sunt molliores, quales sunt músculi oculorum, & linguæ, & faciei, & alii omnes, aliis plùs, aliis minùs, & multò magis pinguedine & adenibus.

Quæ exercitata sunt, difficiliùs cõmutantur, secùdùm genus ipsa suà firmiora quàm sint: proinde ipsa se ipsis ægriùs liquefcunt.

Exercitatio particulæ cuiusq; nisi omnino nimia sit, facit ad illius soliditatẽ: nã facit ad consumptionẽ excrementorum, & succorũ qui redũdant. Ergo particula quæuis exercitata, firmior erit seipsa nõ exercitata, & proinde ægriùs liquefcet. Ægriùs itaq; gracilefcet corpus bene exercitatũ, quàm corp⁹ quod in otio impingatũ est: hoc enim molle est & laxũ & effluẽs. Hoc ergo est quod dicit, exercitata fiunt firmiora, secùdùm genus ipsa suum, quàm sint, id est quàm soleãt esse. Tota itaq; hæc sententia est, firmari mēbra labore mediocri v̄ cibo solido. Sexto etiã Epid. cõtulit laborẽ cum cibo, dicens: Labor articulis, cibus carnibus.

Pus ex carne, purulentum ex sanguine & ex alio humore.

Pus cùm generatur in particula aliqua inflammatione laborãte, fit partim ex sanguine, qui in inflammatione cõclusus cõtinetur, partim ex car-

Hippocratis lib.

ne ipsius particule: nã carnẽ ipsam in pus resolui, indicat vlcus cauum quod relinquitur ex ea carne. Ergo cùm particula aliqua vlcerata, sicca mediocriter est, pus facit ex ipsa carne, modicũ tamen: cùm verò est valde humida, aut laborat multa fluxione sanguinis, aut alterius humoris, si pus facit, est purulenta, & multo pure sordida. Hoc est quod Hip. præscriptis verbis inquit.

*Pus alimentum vlceris, pus alimentum
venæ & arteriæ.*

Aut nomen vlceris dicitur híc de particula vlcerata, aut nomẽ alimẽti accipitur metaphoricè. Nam vlcus ipsum nõ potest propriè nutriri: sed sensus erit, vlcus ex pure accipit alimẽtum, id est augetur. Qui sensus verus certè est: nam cùm augetur pus, crescit vlcus, absumpta carne: seruat etiam pus vlcus, quia nisi particula expurgetur, & sicceretur, non sanescit vlcus. Aut sensus est, vlcerata particula nutritur pure: qui sensus verus ita erit, nõ quidem particulam nutriri pure, sed pus fieri, vt sit alimentũ vlceris. Nam pus generatur ex succo qui continetur in inflammatione, non aliter quàm inflammata particula, ac in ea solidis præcipuè, vt venis & arteriis, commutãtib; eum succum, vt eo nutriãtur. Non enim profectò aliter pus fit, quàm particule facultate naturali cõmutãte sanguinem: neque ea
facul-

facultas aliorum sanguinem commutat, quam
 ut eo nutriatur. Ac nutriretur profecto eo, ge-
 nerareturq; non pus, sed alimentum optimum, si
 particula calor naturæ modum retineret, & san-
 guis esset integer, non semiputris. Sed quia aut
 sanguis iam non est aptus fieri bonum alimen-
 tum, aut calor non est naturalis omnino, facit na-
 tura, non quod vult, sed quod potest, pus scilicet:
 quod est venę & arteriæ alimentum: id est, gene-
 ratur, ut sit venę & arterię alimentum. Est itaque
 pus alimentum particule ulceratę, quod Hip. ap-
 pellabat, quasi alimentum: quod tamen ad veri ali-
 menti perfectionem non pervenit. Nam quan-
 quam ex parte aliqua puris, ulceratę particulam
 reuera alimentum capere, quidam affirmant, ego
 eis non assentior, si modo verum est pus: genera-
 tur enim per putrescentiam, ut fœtor indicat. Ne-
 que profecto Galenus assentiretur, qui alicubi
 ita scripsit: Coquitur pus in phlegmone, et si
 nulla illius pars prestare possit alimentum.

*Medulla ossis alimentum, propterea cal-
 lo obducuntur.*

Medulla cerebri, & spinę, non est partis alte-
 rius alimentum, sed ipsa per se est membrum no-
 stri corporis, atque adeo nobilissimum. Me-
 dulla ossium, non est nostri pars, sed est os-
 sum alimentum: ac proinde continetur in
 ossium

Hippocratis lib.

osium cauis, vt sanguis in venis. Itaq; quod est aliis partibus suus ros, hoc est sua medulla ossibus: quod modus substantiæ vtriusq; (ossis dico & medullæ) & ossium cõformatio, apertè indicant. Qui enim alius vsus sit medullæ illius, aut quæ actio? quorsum ossa, caua illa medullis plena habêt? quàm similis est ossis substantia duratæ medullæ? Hoc Plato docuit in dialogo de Natura his verbis: Os verò ipsum ita cõposuit, terrâ atterens purâ lenemq; miscuit, madefecitq; medulla. Hæc verba nihil nobis aliud significât, q̃ medulla reddita crassiori, os fieri. Fit ergo accessio substantiæ ossis, ex substantia medullæ: quare os nutritur medulla. Quâquam nō desunt inter barbaros medicos, qui cēseant nō posse ossa, vtpote quæ frigida sunt, nutriri medulla, quæ nō est frigida, cū nutritio agatur concoctione alimenti, & quæ coquuntur calidiora fiât concoctione: sed nutriri dicunt hac causa, ossa sanguine melancholico. Sed si horū sententiã vera esset, ossa profectò nō essent alba: nam non potest id quod nutritur, nō referre aliquatenus colorem alimenti (nã qua alia causa qui nutriuntur succis pituitosis, fiunt carne albidis?) quare ex nigro succo, alba ossa, vnica cõmutatione nō fierent. Conrineret etiã ossa suis poris melancholiã, nō medullã: siquidẽ suo alimento imbutas esse oēs partes, oportet. Quare medullã nutriri ossa, verissima

sima sententia est. Neq; verò argumentū quod
 à cōtraria sententia pponeretur (quanquā certè
 plerisq; aliis erit difficillimū) mihi sit solutu diffi-
 cile. Docui enim in cōmentariolo quodā, quem
 iam edidi in librū quartū Meteor. Aristo. eā a-
 ctionē, qua membrū quodpiā alimentum cōmu-
 tat redditq; simile sibi, nihil habere cōcoctionis
 (concoctionem enim, interno calore rei ipsius
 quæ coquitur, agi). Sed esse membris omnibus
 vim quandā cōmutandi id, quod cōmutationē
 talē potest accipere, ad sui similitudinē: vt ignis
 ignē, & aqua aquā, facit, ea quę admota id pati
 possunt. Vt ergo aquā aqua generans, frigidius
 reddit id quod accepit, ignis faciēs ignē, calidi⁹:
 ita possunt calida mēbra frigidioribus, & frigi-
 da calidioribus nutriri. Quod ab Arist. dicitur
 dicto libello: Omnia quæ coquūtur, redduntur
 calidiora. De iis intelligo, quæ solā concoctiōnē
 patiūtur: aut quę etsi passionē aliā subeāt, subeūt
 quidem illam minimam, præ concoctione. Me-
 dulla verò cū sit os, haud satis scio an accipiat
 concoctionem aliquam: quòd si quam accipit,
 multò plus accipit illius cōmutationis, quam ne-
 gari esse concoctionem. Hęc de ossis alimento:
 sed est quòd addamus reliqua. Ossa cū fran-
 guntur, causā suæ duritiei non possunt verè ag-
 glutinari, nisi in tenellis corporibus, cuiusmodi
 puerulorum sunt: oportet enim res omnes, quę
 vnitio-

Hippocratis lib.

nutritionem sint acceptura, molles esse. Verum
vniuntur callo quodam, qui procedente tempo
re durefcens, ovisi similis euadit: fitq; ita vnitum
os, non valde infirmum. Hic callus generatur,
ex alimento ovisi, inter partes fractas concrefcé
te. Hoc ergo est quod dicit: Propterea à callo ob
ducuntur.

*Facultas omnia auget, nutrit, & germi
nare facit.*

Ego nihil aliud hinc dici intelligo, q̄ quod lib.
2. Controuersiarum confirmaui, eandem facult
tatem esse quæ generat, & quæ nutrit, & quæ
auget nostra corpora. Nam & tres has actio
nes, generationem, nutritionem, & incre
mentum, dico vnicam esse: modis quibus
dam diuersas. Nimirum facultas alitrix, ex se
mine & sanguine facit partes nostras à prin
cipio, commutans alimentum in eas partes.
Hæc ipsa & hac ipsa actione, si quæ pars exci
sa aut corrupta est, quæ refici possit, reficit: &
partes omnes nutrit, commutans tantum ali
menti, quantum substantiæ, causæ quæ perpe
tuò nos alterant, absumūt. Et commutans plus,
auget, cum ita fert corporis natura. Neq; enim
alterius facultatis sit, carnem generare à princi
pio: alterius, corruptâ restituere: aut factis iam,
par-

partes novas addere, easque æquales, minores, aut maiores abeuntibus. Siquidem eadem vis est, qua ignis primùm generatur, & qua semel extinctus rursum accenditur, aut plùs etiam. Itaque facultas alitrix, hæc ipsa, vtens eisdem ministris (trahère dico, retinente, commutante, & expellente facultatibus) ex eadem materia (medulla inquam & sanguine) generat, nutrit, & auget membra omnia.

Humor, alimenti vehiculum.

Potus, aut est tantùm potus, cuiusmodi qui non nutrit, vt sola aqua: aut est alimentum in potu, vt vinum, & iuscula, & succi multarum rerum. Prior ille prodest ad temperandũ membra, ventrem præcipuè & viscera, frigore & humore, & ad distributionem ciborum: posterior, ad hæc ipsa, & ad nutriendum. Modò explicat Hippocrates vsum illius humoris, qui cùm profit nostris corporibus, nihil nutrit: talis est, qui est potus tantùm, & serum etiam sanguinis ac omnium humorum. Potus pars quædam descendit per intestina cum facibus, facitque quominus arescant. Maxima pars penetrat epar, faciens vt succi quoque qui in eam vsque partem crassiores veniunt, & penetrare non possunt, diluti penetrent. Maxima pars potus egressi iam hepar, vt suo

mu.

Hippocratis lib.

munere perfuncta, per vias vrinarias venit in
vesicam, illincque extra corpus. Reliqua pars
diducitur per totum corpus, commixta cum se-
ro proprio sanguinis, vt simul vehat crassiu-
sculas partes succorum: quæ deinceps, cum suo
munere perfuncta est, exudatur, aut abit
per occultum halitum. Hoc est quod di-
citur, Humor alimenti vehicu-
lum. Sed liber hic, non
poscit plura.

FINIS.

INDEX COPIOSISSI-
mus eorum, quæ in his duo-
bus libris continentur.

*Primus numerus, folium: secundus, pagi-
nam indicat.*

- A** Abortum facit fluxus nimius alui. 195.2.
Abortus signum sunt māmę graciles. 195.2
Abortus alterius fœtus, geminos habenti,
signum. 197.1.
Abortus signa ex mammis. 201.1.
Abortus quibus tēporibus fiunt maximè. 102.1
Abortum quibus de causis facit medicamentū
expurgans. 122.1.
Abscessus quot modis fiunt in articulis. 154.2.
Abscessus in articulos, ob multam cibi copiam.
155.1.
Abscessus ne fiāt post febres, quid agendū. 155.2.
Abscessus nō soluens febrim, longitudinē mor-
bi significat. 158.2.
Abscessus fiunt in partibus, quæ per morbum
laborarunt. 146.2.
Abscessuum qui probantur. 40.1.
Abscessus à partibus ignobilibus non est revel-
endus. 40.1.
Abscessus expectatur in febre cum lassitudi-
ne. 171.1.

q

Ab

Index.

- Abscessus in febribus longis expectatur.* 170.2.
*Abscessus aut fistule antiquæ non affatim sup-
 primendæ.* 219.2.
Abscessus in renū morbis, qua pre expectad^o 251.2
Abscessus duplex. 265.1.
Abstinerere oportet in accessionibus. 24.2.
*Accessiones eadem hora reperetes, difficilis iu-
 dicii.* 145.2.
*Accessiones eadem hora reperetes, cur diffici-
 les.* 145.2.
Accessio quo pacto fiat. 25.1.
Accessiones & constitutions p̄noscere, q̄d sit 27.2
*Accessiones & constitutiones p̄noscere, ad
 quid conferat.* 27.2.
Accessiones & constitutions quæ indicēt. 27.1.
*Accidētia cōia quæ nō sequūtur rōnē morbi, in
 p̄ncipio morbi maiora sūt, in statu sedāt* 75.2
Acidum eructantes, rarò sūt pleuritici. 228.1.
Acutorum morborū non idem terminus. 19.1.
Acutorū morborū nō sūt certæ p̄dictiōes. 66.2
*Acutorū morborum p̄dictiōes crebriores
 sunt.* 66.2.
Acuti morbi cur ī autūno, & exitiosissimi 100.2
Acutæ febres & longæ qua tempestate. 104.2.
Acutorum morborum terminus. 7.2.
Adolescentia similibus conseruatur. 97.1.
*Egrotis nō multū indulgendū, neque omnia
 negandum.* 81.2.
Aēr, alimentum spirituum. 277.2.

Index.

Æstate multo cibo indigent corpora.	37.1.
Æstate dandum est parum, & sepe.	37.1.
Æstate, calore igneo corpora maximè afficiuntur.	33.2.
Æstiuę quartanę plerunque breues.	72.2.
Æstas veri similis, sudores multos parit.	99.2.
Æstate qui morbi contingant.	110.2.
Æstas sicca & Aquilonia, autūnus pluui⁹ & Austrinus, quos morbos prænuntient.	103.2.
Æstas sicca & Borealis, perinde vt autumnus, quos morbos prænuntiet.	104.2.
Æstate nõ omnes purgãdi per superna.	125.1.
Ætati tribuẽdũ multũ in exhibendo cibo.	36.2.
Ætatibus singulis singulę vict⁹ rationes præscrip̃tę	36.2.
Ætatum singularum termini.	30.2.
Ætates non omnibus cõtingunt equeales.	31.1.
Ætates singulę, quibus temporibus meliũs habent.	107.2.
Ætates quæ debent reduci.	108.1.
Alimentum tardè nutriens, solidum præbet nutrimentum.	66.1.
Alimenti celeriter nutrientis excretiones fiunt celeres.	65.2.
Alimẽti species duæ, i humore & siccitate.	256.1.
Alimenti effectus.	256.2.
In alimento quot sint consideranda.	256.1.
Alimenti tres differentia.	259.1.

Index.

- Alimentum* fit à natura, & propter ipsam naturam. 259.2.
Alimenti cōmutatio bona aut mala, qua de causa fiat. 160.1.
Alimēta medicamentosa, sanis corporibus nocent. 266.2.
Alimēta quędā sunt nomine ten^o vt aqua. 268.1
Alimētū per cutē intra corp^o recipi potest. 168.2
Alimenti principium quod. 278.1.
Alimentum triplex. 278.1.
Alimenta hominibus idonea quę sint. 281.1.
Alimenta fiūt idonea cōsuetudine, 281.2.
Alimentorū vsus varii. 282.1.
Alimentū ad quas partes perueniat 258.1.
Alimentum auget calidum innatū. 258.2.
Alimēta & medicamēta, ad aliqd dicunt. 295.1.
Alimenti bonę cōmutationis causa. 299.1.
Alimento humido quando vtendum, quando verò sicco. 299.1.
Alimentū tardē cōmutabile, difficilē exoluitur: contrarium verò, facilē. 299.1
Aluos humiditas habentes, in iuuentute meliūs degunt. 92.2.
Alu^o sicca iuuenū, in senectute humectat. 68.1.
Aluos sicca iuuenum, non perperuō in senectute humectatur. 68.1.
Aluos laxa, non ob robur facultatis expultrici. 6.2.
An-

Index.

<i>Anginę acerbissimę descriptio.</i>	147.2.
<i>Angina quę periculosissima.</i>	147.2.
<i>Angina cur periculosissima.</i>	148.2.
<i>Angina laborati, tumor in ceruice bonu.</i>	230.1.
<i>Angina quę piculosa, quę verò salubris.</i>	230.1.
<i>Anginę in pulmonia permutatio.</i>	182.1.
<i>Angina cur in pulmonia permutatur.</i>	182.2.
<i>Anginę ob vertebrarũ luxationẽ, causę</i>	114.2
<i>Anni constitutio quę sit.</i>	100.1.
<i>Antonius Musa & Fuchsius notatur.</i>	167.2.
<i>Appetetes dteri^o post morbũ, meli^o euadũt.</i>	76.2
<i>Aphoristica methodus ad docẽdũ idonea.</i>	6.1.
<i>Aphorismus quid.</i>	6.1.
<i>Aphorismi non continent ordinẽ.</i>	6.1.
<i>Apoplexiam fortẽ soluere est impossibile.</i>	84.1
<i>Apoplexia duplex.</i>	84.2.
<i>Apoplexię grauitas, respirationis læsione di-</i> <i>gnoscitur.</i>	84.2.
<i>Apoplexia à caro in quo differt.</i>	84.2.
<i>Apoplexia cur periculosissima.</i>	85.1.
<i>Apoplectici repẽte facti, febre liberantur.</i>	236.2.
<i>Apoplectici quo tẽpore sũt frequẽtiũs.</i>	239.1.
<i>Aphthę cur puerulis nascantur.</i>	112.2.
<i>Aphthę in puerulis periculosę.</i>	112.2.
<i>Aqua etsi feruentissima, humectat.</i>	185.2.
<i>Aqua calida pernionibus utilis.</i>	190.1.
<i>Aquę optimę cognoscendi modus.</i>	192.2
<i>Aqua pluuiialis etsi tenuis nõ est optima.</i>	193.1.

Index.

<i>Aqua quo pacto nutrire dicatur.</i>	268.1.
<i>Aquilonia constitutio, quæ mala pariat: eiusdè utilitates.</i>	107.1.
<i>Arenulæ in vrina quid significant.</i>	174.2.
<i>Arenulæ nõ necessariò calculũ significãt.</i>	174.2.
<i>Arts Medica cur difficilis.</i>	8.2.
<i>Arts Medica pluribus q̃ medico indiget.</i>	8.2.
<i>Arts Medica difficilè acquiritur.</i>	8.2.
<i>Arts Medica nõ medicamètorũ sarcina pficiẽt.</i>	9.1
<i>Arts Medica quibus constet.</i>	9.1.
<i>Artẽ medicã aggredi nõ cuius cõtingit.</i>	10.2.
<i>Artis est nõ minùs, nihil agere, q̃ operari.</i>	38.2.
<i>Arterię, venæ appellabantur antiquis.</i>	297.2.
<i>Articuli ad abscessus cur paratissimi.</i>	146.1
<i>Articulorũ dolores à siccitate quõ fiãt.</i>	106.2.
<i>Articulorũ dolores à duplici causa fiũt.</i>	106.2.
<i>Asthma quomodo fiat.</i>	115.2.
<i>Athletarũ corpora feliciter nutriuntur.</i>	14.2
<i>Athletarum habitũ habentes repente incidunt in morbos.</i>	14.2.
<i>Athletarum habitus cur periculosus.</i>	14.2.
<i>Athletarũ habitus quib⁹ morbis paratissimi</i>	15.1
<i>Athletica dispositio nõ est à natura.</i>	282.2
<i>Atta bilis si suprà aut infrà exietit, lethale</i>	149.1
<i>Atta bilis quid sit.</i>	140.1.
<i>Atta bilis si fluxerit extenuatis, lethale iam est.</i>	140.1.
<i>Auster cur calidus & humidus.</i>	98.2.

Index.

Auster cur auditum hebetat, & alia mala parit.	98.2.
Austrina constitutio, quæ mala pariat.	107.1.
Autumno qui morbi fiant.	111.1.
Autumnus flatuosus & Borealis.	111.2.
Autūnus Borealis & siccus, quibus pdest	104.2.
Autūn ^o Borealis & sicc ^o , quos morbos parit	104.2.
Autūnus morbos parit acutissimos.	100.2.
Autumnus nocet tabidis.	101.1.
Autumnus cur res omnes trahit ad marcos rem.	101.1.
Autūno dandū est parū cibi, & crebrò.	37.1.
Auxilia non temerè sunt permutanda.	90.1.

B.

B Albi diarrhœa maximè capiuntur.	228.1.
Balborum duplex genus.	228.1.
Balbi cur diarrhœa capiuntur.	228.2.
Balncum ante expurgationem, noxium.	133.2.
Bilis commota & non purgata, fastidium parit.	45.2.
Biliosæ deiectiones, facta surditate cessant.	144.1.
Biliosæ deiectiones dicuntur, quæ cuiusvis succi putredinem indicant.	63.1.
Boreas frigidus & siccus, contrà ac Auster.	98.1.
Boreas cur frigidus & siccus.	98.2.
Boreas cur tanta mala faciat.	99.1.

Index.

Boreas pleuritides veras ac nothas facit.	99.1.
Boreas, thoraci inimicus.	99.1.
Borea flāte, cur accidat melancholia,	105.1.
Boreas oculos cur mordet.	107.2.
Borcales morbi qui sint.	98.1.
Bonum aut malum, ad aliquid.	95.1.

C.

C Alculi cur pueris in vesica, adultis in renibus generētur.	151.2.
Calidum innatum duplex.	259.1.
Calidum innatum non absumit corpora.	31.2.
Calidum innatum, substantia est calida & humida, & ab utroq; cur denominetur.	31.2.
Calidum innatum, ex semine & sanguine menstruo.	31.2.
Calidum aduentitium quod.	31.2.
Calidū innatū, sanguis & spiritus vocatur.	33.2.
Calidi innati cur plus abundet hyeme,	33.2.
Calido innato debiles, hyerne refrigerātur.	33.2.
Calido innato abūdātī, multo cibo utēdū.	34.1.
Calidi nimius vsus, quæ afferat incommoda.	185.1.
Calidi modici vsus.	189.2.
Calor naturalis, per accidens quo pacto consumit.	32.1.
Calor naturalis ad cibos se habet, ut ignis ad ligna.	32.1.
Calor	

Index.

Calor aut frigus vbi sunt, ibidē & morb ⁹ .	151.1.
Caluis varices magnæ non fiunt.	228.1.
Canceri occulti cur non curantur.	230.2.
Canceri duplex species: vtriusq; definitio.	230.2.
Cancer quas præcipuè partes infestet.	230.2.
Cancrorum duplex curatio.	231.1.
Canceri occulti qui sint.	231.2.
Canis quid.	125.2.
Canicula quid appelletur.	126.1.
Canis non quouis tempore, nec quavis re- gione, eâdem die oritur.	126.1.
Capillorum in vrina generationis, materia quæ fit.	73.1.
Capilli qua parte generentur.	173.1.
Capilli renascuntur qb ⁹ varices superueniunt.	228.1.
Capillorum defluuium quadruplex.	229.1.
Capillorū defluuium quibus de causis.	229.1.
Capillorum defluuiū in diarrhœa quâdo.	249.1.
Capitis ictui stupor aut desipiētia, malū.	244.2.
Caput ab ictu quot modis lædi potest.	244.2.
Capitis præcisio si interna attigerit, delirium fit.	247.2.
Capitis partis posterioris dolor, scissa vena fron- tis curatur.	211.2.
Capitis dolores quo pacto soluantur.	218.1.
Capitis dolores à qua causâ: eorundem cura- tio.	218.1.
Capitis expurgationi quæ loca destinata.	218.2.

Index.

- Caput super primâ vertebram, in anteriore & posteriore partem mouetur: super secundam, in gyrum. 115.1.
- Carnosi mediocriter qui dicantur. 126.2.
- Carnosi mediocriter & difficiles ad vomendū, per inferna purgantur. 128.2.
- Carnes intestinorum excerni, lethale. 142.2.
- Caro liuida in osse, malum. 241.1.
- Caro, adultis alimentum idoneum. 281.2.
- Carunculæ & veluri capilli in vrina, quid prænuntient. 172.2.
- Caruncularum generatio duplex. 172.2.
- Carunculæ ex qua parte excernantur, dignoscendi modus. 172.2.
- Carunculæ in vrina tenui apparere possunt. 173.1.
- Cerebro vulnerato, febris & bilis vomitus superueniunt. 236.2.
- Cerebri vulnera quæ sint lethalia. 221.2.
- Ceruicis peruersio repentina, tumore non apparente in faucibus, lethale. 148.2.
- Cibus facultatis gratiâ, non morbi datur. 24.1.
- Cibus detrahendus est ad vigorem vsque. 24.2.
- Cibus tenuis in principio inflammationis congruit. 24.2.
- Cibus à mediocri recedens, quis sit. 18.1.
- Cibi sumendi tempus. 25.1.
- Cibus in initio accessionis cur nocet. 25.1.
- Cibū exhibendi tēpus diffinitur exactè. 25.1.
- Cibus

Index.

- Cibus in principio quādo sine noxa datur. 26. r
 Cibus congruens pro ratione ætatis. 290. 2.
 Cibi duplex genus. 296. 1.
 Ciborum facultas & vis. 288. 1.
 Cibandi ratio duplex. 290. 1.
 Cibū accipiēs & appetēs cur nō corroborat. 55. 2
 Cibus præter naturam ingestus quid. 65. 1.
 Cibi qualitas morbum facit. 61. 1.
 Cibi copia non eadem omnibus tribuenda. 65. 1
 Cibi copia non quæuis morbum facit. 65. 1.
 Cibo, balneo, & quiete humectantur corpo=
 ra. 133. 1.
 Cibus humectās corpora ante expurgationem
 qualis. 133. 1.
 Cibus copiosus ante expurgationē nocet. 133. 1
 Cibus quem laborem sublequi debet. 64. 2.
 Cibus siue malus sit, siue multus, morbos fa=
 cit. 64. 2.
 Cibo prauo qui vtūtur, cur purgatione exoluā=
 tur. 80. 2.
 Cibo prauo qui vtuntur, per epictasin vacuan=
 di. 81. 1.
 Cibus paulò deterior, suauior tamen, præfere=
 ndus. 81. 2.
 Cibus deterior quis dicatur. 82. 1.
 Cib⁹ deterior nō quicūq; p̄ferēd⁹, et si suauis. 82. 1.
 Cibi parū & crebrò quando offerendū. 35. 2.
 Cibi multū & crebrò quando est offerēdū. 35. 2.
Cibi

Index.

- Cibi corruptio nimia robori virtutis non coniungitur. 35.2.
- Cibi parum & rarò quando est offerendū. 36.1.
- Cibi multum & rarò quando offerendū. 36.1.
- Cibationis indicatio quo pacto à formatione sumitur. 36.2.
- Cibi difficilè ferūtestate, hyeme verò còtra. 37.1.
- Cibus detrahendus ante iudicationem. 38.1.
- Cibi multi nimium ingesti noxæ. 51.1.
- Cibus moderatus ad prosperam valetudinem facit. 51.1.
- Cibi capiendi modus distemperatis ac temperatis naturis. 51.2.
- Cibus potui aptus, facilius nutrit quàm solidus. 57.2.
- Clysteris vsus in acutis tutior, quàm expurgatio. 46.1.
- Coalescunt partes dupliciter. 222.1.
- Cocta medicari oportet. 41.1.
- Coctio quibus succis non expectatur. 41.2.
- Coctionis signa mox apparentia dicuntur. 30.1.
- Comitali morbo laborantes, quo pacto liberantur. 86.1.
- Comitalis morbus quib⁹ maximè accidat. 86.1.
- Comitalis morbi, solutionis tempus. 86.1.
- Comitali morbo qui liberantur mutatione ætatis. 86.1.
- Comitali morbo aër est eligendus conueniens.

Index.

niens. ¹	862.
Complutensis scholæ laus.	11.1.
Compressions non sunt ducendæ ad extre- mum.	15.2.
Conceperit ne fœmina, dignoscēdi ratio.	204.2
Concepturane sit mulier, explorādi ratio.	203.2
Consistentes qui dicantur.	30.2.
Consistentibus qui morbi accidunt.	120.1.
Constitutio morbi quid.	27.2.
Consuetudo, laborum tolerantiam affert, magis quàm robur.	88.1.
Consuetudine cur labores leuiores fiant.	88.1.
Consueta naturæ minùs molesta, et si deterio- ra.	88.1.
Consuetudinem mutare conuenit.	88.1.
Consuetudine quæ fiunt grata.	89.1
Cõsueta cur aliquādo ingrata sunt naturæ.	89.1
Consueta, ventericulo bene valenti semper sunt grata.	89.2.
Consuetudo in voluptuosis voluptatem tol- lit.	89.2.
Consuetudo per morbos seruanda.	89.2.
Consuetudinem permutanti modus est haben- dus.	90.1.
Consuetudo sensim permutanda.	92.2
Consuetudo seruanda in quantitate cibi & mo- do.	361.
Conuulsio ante septimū, infantē occidit.	103.1.
Con-	

Index.

Conuulsio cur pueris familiaris.	114.1.
Conuulsio post febrem ex repletionem, malum.	73.1.
Conuulsioni febris vtiliter succedit.	73.1.
Conuulsio in febribus acutis, & dolores viscerum, malum.	165.2.
Conuulsio post somnum in febribus, malum.	166.1.
Conuulsio à forti vstione, malum.	244.1.
Conulsio aut infania post vigiliam, malum.	245.2.
Conuulsio post medicamentum, lethale.	247.2.
Conuulsionis causa.	232.1.
Conuulsionis definitio.	232.1.
Conuulsio ex helleboro, lethalis.	177.1.
Conuulsio ab vlcere, lethalis.	177.2.
Conuulsionis vlceri succedentis causa.	178.1.
Cōuulsio quibus vlceribus raro succedit.	178.1.
Conuulsio aut singultus ex multo fluore sanguinis, malum.	178.2.
Conuulsionis & singultus similitudo.	179.1.
Conuulsio ex superpurgatione omnium grauisima.	179.1.
Cor vulnera non fert.	221.2.
Cor quos morbos patitur.	271.2.
Coriza quomodo fiat.	104.2.
Coriza ex tenui paucoque succo pender.	105.1.
Corporis internæ partes, vè tres appellatur.	33.2.
Cor-	

Index.

- Corporis moles, facultati debet correspon-
 dere. 288.1.
 Corpora impura non sunt nutrienda copio-
 sè. 56.1.
 Corpora fluxa debent esse ad expurgatio-
 nem. 56.1.
 Corpora ante expurgationem quare humectan-
 da. 56.2.
 Corpora quibus sint humectanda ad expur-
 gationem. 57.1.
 Corpora vomitu purganda, humectanda sunt
 cibo & quiete. 132.1.
 Corporis nõ extenuati & extenuati nimis, cau-
 sã. 74.1.
 Corpora alternatim calefcere ac refrigerari, ma-
 lum. 151.1.
 Corpora similia fiũt cibis quib⁹ assuescũt. 257. 2.
 Corpora causã afficientes, duplices sunt. 262.2.
 Corporis partes communes habent vias, si-
 biqũe mutuò consentiunt in morbis. 269.1.
 Corporis partes sibi mutuã p̄stãt operã. 269.1.
 Corpus nõ corroboratur duplici de causa. 76.1.
 Coxã luxatio à pituitã fluxione fit. 240.1.
 Coxę luxatio v̄stione curatur nõnunquã. 240.1.
 Crassiores plũs iusto sanitatem suspectam ha-
 bent. 283.11.
 Crescentium corpora, multo egent cibo. 31.1.
 Crisis duę sunt partes. 59.1.
CRI-

Index.

Crisis & accessio, motus similes sunt.	59.2.
Crisim nox sequens, leuior fit.	59.2.
Crisim nox præcedens, cur grauior.	59.2.
Crisis cõstat vacuatione & perturbatione.	59.2.
Crisis quando expectanda.	75.1.
Cruda passio non cedit, & quare.	41.2.
Curationis scopus ad id, quã magis vrget.	187.2.
Curatio legitima morbi.	70.1.
Cuti ante corporis vacuationem nihil admouendum.	63.1.
Cutis extrema nõ viuit: eiusdẽ generatio.	268.2.
Cutis arida & dura absque sudore in febre, lethale.	214.1.

D.

D Ei auxilium in morbis implorandum.	11.2.
Ebiles naturã, p̄scripto victu vti decet.	90.1.
Decrepiti non ferunt ieiunium, & quare.	32.2.
Decrepitis victus instituitur.	32.2.
Decretorii dies qui sunt.	70.2.
Decretiorum dierum ordo.	70.2.
Decretiorum dierum indices.	71.1.
Decretiorũ qui sunt aliis præstantiores.	71.1.
Defatigatio ex labore partus. 40. diebus finitur.	118.2.
Deiectiones nigre sponte fluentes, male.	138.2.
Deiectiones versicolores, prauę sunt.	139.1.
Deiectio opima non potest decretorię excerni.	156.1.
Deli-	

Index.

Delirium cum risu, securius.	237.2
Delirium ab influente sanguine quo pacto fiat.	242.2
Deliquiũ animi ad quod ducere oportet.	43.2
Dentire incipiunt pueri quo mense.	113.2
Dentium commutatio quo tempore fit.	118.2
Dentes sensum habent.	187.2.
Dies vigesimus, quare iudicatori ⁹ appellat.	72.1
Dierum decretoriorum vis.	149.2
Dies sextus perniciosissimus.	145.1.
Dies quartus cur raro iudicat.	199.2
Difficile quid in arte Medica.	8.2
Doloris circa viscera causæ.	165.2
Doloris exacerbationes considerandæ.	216.1
Doloris oculorum curatio.	227.2
Doloris ad cubitũ descendens curatio.	223.2.
Dolorem, qui delirant, cur non sentiant.	54.1
Dolor, pro causa dolendi accipitur.	53.1
Dolores capitis ad hyemem quãdo sunt expectandi.	103.2
Doloris circa vmbilicum & lumbos, in tympanitem permutatio.	130.2.
Doloris intestinorum & lumborũ, causæ & curatio.	130.2.
Dolores supra septũ, qua vacuatione indigent.	136.1
Dolor maior minorem obscurat.	86.2
Dolores duo in eadem parte exquisitè esse possunt.	r sunt.

Index.

sunt.	87.1
Doloris hypochondriorum absque phlegmone, curatio.	232.1
Doloris hypochondriorum causæ.	232.1
Dysenteria deiectioni sincerae succedens.	247.1
Dysenteria quibus naturis, & quando sunt expectandæ.	101.2
Dysenteria fiunt cerebro humectato.	103.2
Dysenteria ab atra bile, lethale.	140.2.
Dysenteria phthisicis, lethalis.	183.2.
Dysenteria feбри coniuncta, malum.	215.2
Dysenteria ab atra bile, nõ omnis lethalis.	241.2
E.	
E Brii cur balbutiant & muti fiant.	179.2
E brius mutus repente factus, cõuulsus moritur.	179.1
Epilepsia puerulos frequenter tollit.	130.1
Epilepsie victus qualis.	86.2
Epilepsia ante pubertatẽ corripies, soluit: quæ verò vigesimo quinto anno, minimè.	180.2.
Epilepsia quæ mutatione ætatis curatur, à qua causa fiat.	120.1
Epilepsia iuuenes rarò inuadit.	120.1
Erysipelas ab ossis nudatione, malum.	246.1
Erysipelas extrà meliùs est, quàm intro vergerè.	225.1
Erysipelati putredo aut suppuratio, malum.	246.1
Euacuatio & extenuatio differunt.	16.1
Eua-	

Index.

Euacuationem non nimiam esse oportet.	16.1
Euacuatione per epicrasim quando vrédū.	36.1
Euacuatio nigra, nisi p bonā iudicationē, mala.	140.1
Euacuatio quę profit.	124.1
Euacuatio quę cohiberi debet.	124.2
Eunuchi neq; podagra laborāt, neq; calui fiūt.	226.2.
Eunuchi podagra nonnunquā laborant.	226.2
Exanthemata lata non valde pruriunt.	217.2
Exanthematum pruritus causa.	218.1
Exanthemata quę sint.	218.1
Exanthemata pueris frequenter eueniūt.	116.1
Exanthematum principio, non est abstinendū à sanguinis missione.	63.2.
Excreationes liuidę, cruentę, fœtidę, quandoq; bonę, quandoque pessimę.	156.1
Excrementorum mutationes iuuant.	61.1.
Excrementorū mutationes ad malū, lethale.	62.1
Excrementorum mutatio quę sit optima.	62.2
Excretiones in acutis morbis cōsiderādę.	63.1
Exercitationis modus.	88.1
Exercitatio tollit lalsitudines.	88.1
Exercitationis vis.	301.1
Experimentum periculosum, & quare.	7.1
Experimenti captandi ratio.	8.2
Experimenta non temerè tentanda.	11.1
Experiri quid.	7.1

Index.

Expulsio, moderata agitur humiditate.	67.2.
Expulsio quo pacto fiat.	60.1.
Expurgans medicamentum cum periculo abor- tus non est propinandum.	124.1.
Expurgandum æstate per superna.	122.2
Expurgatio sanis periculosa.	135.1.
Expurgatus non est perfectè, qui nõ sitit.	137.2
Expurgari per superna extra febrem, qui de- bent.	135.1.
Expurgandum in principio, reuulsionis causa.	42.1
Expurgandum in principio, ratione vrgentiæ.	42.1
Expurgandum in acutis rarò.	44.1
Expurgationis incommoda in acutis morbis.	44.2
Expurgationis in acutis tempus.	45.1.
Expurgantia citra calorem.	45.1
Expurgatio in acutis mortem minatur.	45.2
Expurgatio in longis morbis, cur minùs pericu- losa.	45.2
Expurgantia mitissima in acutis conferüt.	46.1
Expurgandum in acutis quando.	46.1
Expurgandum in longis morbis rarò inter ini- tia.	46.1
Expurgandum ne recidiua fiat.	58.1
Extenuationis corporis causa.	257.1
Extenuata corpora quo pacto reficienda.	54.2
	<i>Extenua-</i>

Index.

Extenuatus longo tempore, breui non reficiatur.	54.2.
Extenuatus breui, celeriter reficiendus.	55.1
Extrema frigere, interna verò vri, lethale.	157.1

F.

F acultas eadē auget, nutrit, ac generat.	303.2.
Facultas corporis vna & non vna.	180.1
Fames quid significat.	50.1
Famem vini potio soluit.	68.2
Fames canina ex duplici causa.	68.2
Famis caninæ curatio	68.2
Fames laborem interdicit.	62.2
Fames quancunque penuriam dicit.	63.2
Fames extenuat siccaturque corpus.	64.1
Fascinationis opinio falsa, vnde emanauit.	14.2
Fastidium cibi in longis leuitaribus intestino- rum, malum.	215.2
Fastidio laborans post morbum, purgatione ce- ger.	55.2
Fastidium cibi & syncera deiectiones, malum in longo morbo.	24.2
Fastidium & fames, malum.	52.1.
Fatuiratis causæ.	185.2
Fauces quæ sint.	62.2
Febres acutæ ex sanguine aut bile.	119.2.
Febres continuæ tertio die ingrauescentes, peri- culosæ: intermittetes verò, salubriores.	153.1

Index.

- Febriū tertio die īgrauescētiū duplex gen^o 153.1
 Febres continuæ, omnes periculose. 153.2.
 Febris quintana, quo pacto periculosa. 154.2.
 Febribus longis laborantibus, abscessus fiūt in
 articulis. 154.2.
 Febris semitertiana, periculosa. 153.1.
 Febres cū bubonib^o, periculose: p̄ter diarias 160
 Febres putridæ cum bubonibus tripliciter fiūt.
 160.2
 Febres cū lassitudine, abscessus p̄nuntiāt. 146.1
 Februm continuarum sedes præcipua. 146.2
 Febris nisi diebus imparibus reliquerit, reuerti
 solet. 163.1
 Febres, quibus quotidie rigores fiūt, soluūt. 164.1
 Febris absque putredine remedium. 274.1
 Febres acutæ, quando sunt expectandæ. 101.2.
 Febres acutæ quibus temporibus. 99.2
 Febris cōuulsioni succedēs, morbū soluit. 161.1
 Fistulæ vrinarię tumores quo pacto soluāt. 176.1
 Fistulæ vrinarię tumores, cur celerrimè suppu
 randi. 176.1
 Fidere multū, nec formidare nisi ex ratione
 fiat, non oportet. 73.2
 Fluxus sanguinis de naribus, quis conferat, &
 quibus morbis. 43.1
 Fluxiones breui interimentes quę sint. 103.2
 Flux^o sanguinis de narib^o phrenitidē soluit. 144
 Fœmina podagra non laborat, nisi menstrua de
 ficiant.

Index.

ficiant.	227.1.
Fœtus formationis, motus, & exitus tēpus, non perpetuò idem.	291.2
Frigiditas extremorū, malū, ex dolore forti	248
Frigidi incommoda.	186.2
Frigida calfacere oportet, nisi sāguis fluat.	187.2
Frigidū vlcerib ⁹ cur mordax: eiusdē noxę.	188.1
Frigida infusio, conuulsionis remedium.	188.2.
Frigus ad vitam per accidens necessariū.	258.2
Frigidi vsus.	191.1
Frigus pleno corpori pleuritidem affert.	112.1
Frigida pectori inimica.	191.2
Frigidum quibus partibus inimicum.	186.2
Furfures, achores, impetigo, vitiligo, lentigo, quid.	267.2
Furor quibusdam morbis succedentibus solui- tur.	241.2
Furfuraceum contentum quid significet in vri na cocta.	173.2
G.	
Gibbi ex asthma aut tussi, breui intereūt.	234.2
Gibbi cur tam citò moriantur.	234.2
Gibbi qui sunt breuioris vitæ.	235.1
Glandulæ cur inflammantur pueris.	114.2
Graciles & faciles ad vomendum per superna purgandi.	127.1
Graciles non omnes ad vomendū apti.	127.1
Graciles cum amplitudine venarū biliosi.	127.2
r 4	Graui-

Index.

Grauidis morbus acutus, lethalis.	194.2.
Grauida abortit sanguine misso.	194.2.
Grauida marē si cōcepit bene colorata est.	198.2
Grauidæ in vtero erysipelas, lethale.	198.2
Grauidę nimiūm extenuatę, cur abortiūt	198.2
Grauidis abortus secundo aut tertio mense, cau- sa.	199.1.
Grauidis lac multūm fluēs, qđ significat.	200.2
Grauidis abortus causę.	202 I
H.	
H Abitus rar ⁹ salubrior, quān dēsus.	276.2.
H Abitus rarus & densus, quibus morbis. sint expositi.	277.1
Habitus athletarum, periculosus.	14.1.
Hellebori duo genera.	133.2
Hellebori vtendi modus.	133.2.
Hæmorrhoides à melancholia.	120.2.
Hæmorrhoides quibus morbis salubriter acci- dunt.	218.2.
Hæmorrhoidum antiquarum curatio.	219.1
Hæmorrhoides recentes supprimi possunt o- mnes.	219 I
Hippocratis industria in cōponendis Aphorif- mis.	6.2
Horror post sudorem, malum.	241.1
Humor putredines auget.	106.1
Hydropici immodica aquę vacuatione in- tereunt.	225.2
	Hy-

Index.

Hydropicis & suppuratis curatio.	226.1
Hydrôpis solutio.	220.1.
Hydrops fluxu ventris soluitur.	249.1
Hyeme tusses & raucedines.	103.2
Hyems quos morbos parit.	III.2
Hyems sicca & borealis, & ver pluuiosum & austrinũ, quos morbos prænunciant.	101.2
Hyems australis & humida, ver siccum & boreale, quos morbos nunciant.	102.1.
Hyeme quibus vomitus inutilis.	128.1.
Hyeme succi crudi abundant.	34.2.
Hyeme augentur corpora.	34.2
Hyeme cur pluri cibo vtendum.	34.2
Hyeme corpora non dissipantur multũ.	34.1
Hyeme cibandi modus.	37.1
Hypochondria humectanda ante purgationẽ.	57.1
Hypochondriorum tumoris solutio.	170.
Hypogastrium quid.	175.1
Hystericis ac difficulter parientibus sternutatio, bonum.	196.1
I.	
I ctericis hepar durum fieri, malum.	232.2
Ictericis, non admodũ flatuosi.	214.1
Ieiunium sapienter ab Ecclesia institutum veris tempore.	37.2.
Iecoris inflammationi singultus succedit.	203.1.
Ileo qui affectus lethaliter succedunt.	243.1.
r 5	Ileos

Index.

Ileos quo pacto fiat.	III.2.
Imbres longi quos morbos pariant.	105.2.
Inclinatio accessions, nonnunquam interual- lum includit.	26.1.
Intemperies frigida, famem: calida, sitim fa- cit.	69.1.
Infantes debiles, quando eduntur in lucē.	102.1.
Intestinorum vlcera magna, curatu difficillima.	140.2.
Intemperata corpora qui conseruantur.	95.1.
Inflammationis in thorace terminus.	252.2.
Indicatio præstantissima curationis, à quibus su- mitur,	271.2.
Interitus & conseruationis eadē causa.	270.2.
Iudicii vtilitas, ab ingenio in quo differt.	9.1.
Iudicium difficile quid sit,	7.2.
Iudicium circa quæ versetur.	7.2.
Iudicium siue crisis cū sit, aut cū instat, ni- hil moliendum.	38.1.
Iudicii perfecti notæ, cū sit, & cū factum est.	38.2.
Iuuenes epilepsia affecti, commoriuntur.	86.1.
Iuuentus & senectus contrariis gaudent.	97.1.
Iuuentus & adolescentia cur frequentius tabe laborent.	182.1.
Iuniorum morbi: eorundem cause.	120.2.
Iuniores qui dicantur.	119.1.
Iuuenes salubrius degunt, quàm senes.	83.2.
	La-

Index.

L.

L	Abor quid significat.	53.1.
	Labor vehementem motu significat.	64.1.
	Labor copioso cibo indiger.	64.1.
	Lac bilefcit per febres.	208.2.
	Lac tabidis cur vtile.	209.1.
	Lac in mamis quibus de caufis colligitur.	197.1.
	Lac quibus est alimentum.	281.1.
	Lac pueris alimentum.	281.1.
	Lac ex alimento redundanti.	284.1.
	Lac mulieris libidinoſa, non probatur.	289.1.
	Lac cuius menſtrua profluunt, non probatur.	289.1.
	Lac in mammas quo pacto aſcendat.	284.2.
	Lac maternum quibusdam vtile, quibusdam noxium	286.2.
	Lacte materno qui nutriri debeant, qui vero alieno.	287.1.
	Lac quale est optimum.	288.2.
	Lactis noxe, & vſus.	208.1.
	Lac difficile concoctu.	208.1.
	Lachrymæ inuoluntariæ, lethales.	159.1.
	Lac in mamis quid ſignificat in partus experimentibus.	197.1.
	Laſitudines, diſpoſitiones neutra.	52.2.
	Laſitudinum triplex genus: earum compoſitio & cauſa.	52.1.
	Laſitudines ſpontanea, morbos prænu- tiant	tiant

Index.

Ladentia corpus, quotuplicia sunt.	52.1. 261.2.
Lentores circa dentes, quid indicant.	159.2.
Lepra ab elephante in quo differt.	267.2.
Lepra & impetigo à qua causa : vtra grauior.	109.2.
Lienteria laborantes hyeme, qua via purgandi.	131.1.
Lienteria que curetur expurgatione.	131.2.
Lienosis difficultas intestinorum succedens, bonum.	236.2.
Lienteria quædam vomitu curatur.	132.1.
Lienosi dysenteria correpti longa, intereunt.	233.1.
Lingua immobilitas repentina, à qua causa.	253.1.
Lippitudines quando expectanda.	101.2.
Lippitudines sicca quando.	102.1.
Lippitudinis sicca, causa.	103.2.
Lippitudo sicca quo pacto fiat.	104.2.
Lipothymia qui facile corripiuntur, subitò intereunt.	84.1.
Lotiones hypochondriis ad expurgandum utiles.	133.2.
Lumbricorum triplex genus: eorū causa.	115.1.
M.	
M amma, utero gerentibus, cur intumescant	284.2.
	Mares

Index.

Mares in dextris, fœminæ in sinistris concipiuntur.	172.2
Medicamentum in alimento trifariam permiscetur.	266.2.
Medicamentum in alimento, quando malum.	266.1.
Medicamentum in alimento, quando bonum.	266.1.
Mederi omnibus non eadem celeritate.	92.2.
Medicamenta expurgantia, qualia sint.	45.1.
Medicari in acutis eadem die.	130.1.
Medici officium circa egrotum.	11.2.
Medulla, ossis alimentum.	302.1.
Melancholiæ commutatio in grauiores morbos.	238.1.
Melancholia nonnullis quâdo accidit.	104.2.
Melancholici morbi, cur consistentibus fiunt.	120.2.
Melancholici purgandi vehementiùs, & quâ.	129.2.
Mente constare, bonum.	77.1.
Membrum quò solidius, eò difficiliùs exoluitur.	300.1.
Membrorum mira ac breuis discursio.	270.2.
Menstrua mouentia.	193.2.
Menstruis suppressis, quæ vacuatio utilis.	195.2.
Menstrua cohibentia.	200.1
Menstrua purgatio, fœminis salutifera.	227.1.
	Men

Index.

Menstruæ purgationis tempus.	118.2.
Menstruis nimium fluentibus, ac retentis, morbi fiunt.	23.1.
Molarium dentium ortus, non infestat.	114.1.
Morborum quorundam natura.	267.1.
Morbi differentia duplex.	270.2.
Morbus magnus tripliciter.	272.1.
Morbus peracutus quis sit: eius victus.	23.1.
Morbi crescentis signum.	28.2.
Morbi species, constitutiones indicat.	27.2.
Morbus difficilis iudicii quis sit.	30.1.
Morbi breues cur non debilitant in essentia, vt longi.	54.2.
Morbi ex repletionem ac inanitionem, curatio.	69.2.
Morbi quando breuiiores.	72.2.
Morbi mutatio vnde vim habet.	71.2.
Morbus lethalis aut salubris.	272.1.
Morbi boni iudicii quando fiunt.	100.1.
Morbi pauci quando fiunt.	100.1.
Morborum vernorum præcautio.	101.1.
Morbus quicumque quouis tempore fit.	109.1.
Morbus Gallicus quis sit: eius causa.	110.1.
Morbi hyemales.	103.2.
Morbus timetur in parte quæ prius doluit.	146.1.
Morbi remissioni non semper fidendum.	73.1.
Morbus naturæ congruens, minus periculosus	sus

Index.

fus.	78.1.
Morbi morbis succedentes feliciter, aut contrà.	96.1.
Morbi autumnales quando fiunt.	97.2.
Morbi alii aliis frequenter succedunt, alii verò rarò.	95.2.
Morbis omnibus non sunt eadem vacuationes.	40.2.
Morbi regii causa post expurgationē.	45.2.
Morborum legitima constitutio.	169.1.
Morborum duplex genus.	274.2.
Morbi hæreditarii in posteros solent refundi	288.2.
Mortis signa à facie sumuntur.	157.2.
Mox apparentia quæ sint.	29.2.
Mulieribus naturâ humidis, quo tempore qui morbi.	101.2.
Mutationes temporum potissimè causæ morborum.	94.2.
Mutatio temporis morbos soluit.	94.1.
Mulier non fit ambidextera.	254.1.
Motus quando cõuenit post purgationē.	134.2.
Mutationes temporum morbos pariunt.	93.2.

N.

N atura hominis in quo consistit.	108.1.
Natura quibus suis morbis cõtraria.	262.2.
Natu-	

Index.

Naturam iuuantia in morbis, multiplicia sunt.	263.1.
Natura vna, & non vna.	265.2.
Naturale quid.	31.2.
Naturale calidum, non quoduis est innatū.	31.2.
Natura cur nō fert mutationes repētinas.	92.1.
Naturarum distemperatarum victus.	97.1.
Naturæ bene vel malè habent, pro ratione tem- poris.	99.1.
Natura docta sine doctore.	285.1.
Natura cur caeca appellatur.	285.2.
Nigræ deiectionis causæ.	138.2.
Nigræ deiectiones non omnes malæ.	139.1.
Nigra deiectio post signa concoctionis, bo- na	139.1.
Nox difficilis ante iudicium.	58.2.
Nubecula rubea quarto die apparens, quid si- gnificet.	168.2.
Nutritio quibus perficitur.	257.1.
Nutritio dupliciter vitiatur.	257.1.
Nutritio quibus agitur.	276.1.
Nutrientia celeriter, citò exoluuntur.	65.2.
Nutrientia celeriter, quæ sint.	300.1.

O.

O ccasio quid.	8.2.
O ccasio præceps, & quare.	7.1.
O ccasio magni facienda in curatione.	9.1.
O cca	

Index.

- Occasio vtendi auxilijs duplex. 74.2
Odor suauis hystericis cur naribus admotus
nocet. 193.2.
Oleū dolores oculorū ac ruffes cur facit. 107.2
Oleum cur oculos mordet, vlcera lenit. 275.2
Omenti vsus. 79.2
Omenti pars excifa statim putrefcit. 239.2
Ophthalmiā correpto fluxus vētris, bonū. 221.1
Ophthalmia quo pacto, & à qua caufa fiat. 221.1
Os, nec neruus, nec cartilago, nō crescit nec coa-
lescit. 248.2
Ossa non nutriuntur melancholico sanguine.
302.2
Ossa fracta non verè glutinantur. 303.2

P.

- P**artes solidæ præcisæ, non coalescunt. 222.1
Partes solidæ quo pacto coalescunt. 222.2
Paroxylmus tria tantū tempora quandoque
continet. 26.2
Perpurgati corporis signum. 61.1
Periodus siue circuitus quid differt à paroxyl-
mo. 29.2
Pestis tempore qui securiores. 277.1
Phrenitis à paraphrenitide discernitur. 158.1
Pharmaca purgant aut sursum aut deorsum.
291.1
f Phar-

Index.

Pharmaca non equaliter omnes respuunt.	276.1
Pili & vngues non verè nutriuntur: eorum generatio.	262.1
Pingue innatans in vrina quid significet.	251.1
Pleuritidi pulmonia succedens, malum.	243.2
Pleuritidi aut pulmonix longæ, fluor ventris, malum.	220.2
Pleuritidis suppuratio quando.	181.1
Pleuritidis terminus non semper idem.	181.1
Pleuritici suppurati in tabem quando mutantur.	184.1
Podagra cur ex venere.	226.2
Podagra pueri non laborant ante vsu venere.	227.1
Podagra pueri cur non laborant.	227.2
Podagrici morbi, solutionis tempus quod.	236.1
Podagra cur Vere ac Autumno plerunque.	238.1
Rotus non de eo dicitur qui tantum est potus.	57.2.
Potus vtilitas & quâ permeat.	304.1
Præparatio ad expurgationem duplex.	56.2
Præparatio corporis quo pacto agenda.	56.2
Præparatio humorum ante expurgationē quæ sit.	57.2
Præla-	Præla-

Index.

Præſagia ad mortem , ab oculis ſumuntur.	237.1.
Predictiones in acutis non ſunt certæ.	66.2
Predictiones in longis certiores, & quare.	66.2
Principii ſigna in pleuritide.	30.1
Proceritas corporis iuuenibus decens.	93.1
Profluuium muliebri conuulſio ſuccedens, ma- lum.	202.2
Pubertatem attingentium morbi.	116.1
Pubefcunt pueri quando.	116.2
Pubefcentes quare ſanguinis fluore laborant.	117.2
Pueritia & adoleſcentia conſeruari debent.	108.1
Pueri ſimilibus conſeruantur.	97.1
Pueri alacriores qui ſint.	31.1
Pueri cur deficienti alimento exoluuntur.	31.1
Pueri cur plurimo egent alimento.	32.1
Pueri quibus temporibus bene ſe habent.	107.2
Pueri cur Vere bene ſe habent.	108.2
Pueris recens natis, qui morbi accidunt.	112.2
Pueri cur facilius vomant.	113.1
Pueri excitantur ſæpe cum conuulſione mem- brorum.	113.2
	f 2 Pue.

Index.

Puerorum morbi cùm dentes oriuntur.	113.2
Pueris cur post ortum dentes fiant.	114.1.
Pueris febris, ob inflammationem gingivarum	114.1
Pueris alui profluvia cur accidunt.	114.1
Puerorum nerui cur noxis expositi sunt.	114.1
Puerorum qui in salubriores.	114.1
Pueris dura aluus quas noxas pariat.	110.1
Puerorum morborum solutionis tempus va-	118.1
rium.	
Pulmonia phrenitis succedens, malum.	244.1
Pulmonia breuioris constitutionis, quàm pleu-	182.2
ritis.	
Pulmonia suppuratio fit, nisi septimo finiatu-	182.2
die.	
Pulmonia periculosior pleuritide.	182.2
Pulmo cur plenus spuma.	183.2
Pulsus & respiratio quid in morbis significant.	298.1
Pulsus naturam Hipp. non ignorauit.	298.1
Pulsus fortis in vlceribus quid significet.	246.2
Pulsus qua de causa sentitur, vbi antea non e-	246.2
rat.	
Puris generatio, concoctio est.	87.1
Puris confecti signum.	87.1
Puris sputum post sanguinis sputum, malum.	244.2
Puris spurum quid mali significet.	244.2
	Pu=

Index.

- Puris spuro tabes succedit, & quo pacto. 245.1
Purgatione incipiente, alimentum nocet. 166.2
Purgationes difficiles, sub cane, & ante canem.
125.2
Purgationes cur difficiles, sub cane, & ante canem.
126.2
Purgationis in sanis corporibus noxa. 80.2
Puris materia. 301.2
Pure nulla pars, nutrirì verè potest. 302.1
Pus quì sit vlceris alimentum. 301.2
Pus cùm conficitur, dolores ac febres augentur.
87.1
Pus in particula contentum, cur quandoque laet.
232.2

Q.

- Q**uartana æstate cur quibusdam fiat. 110.2
Quartana rarò in epilepsiam succedit.
213.1
Quartana epilepsie feliciter succedit. 213.1.
Quies ad expurgationem necessaria. 57.1
Quò natura vergit ducere oportet. 39.1

R.

- R**ecidivas faciunt, quæ relinquuntur in morbis. 58.1

Index.

- Recidiaz causæ. 61.1
Recidiaz in alterius morbi genus causæ. 61.1
Rectitudo in euacuationibus seruanda. 136.2
Refectioni non laborandum ante solutionem morbi. 76.2
Refectiones extremas quo pacto vituperat Hippocrates. 16.2
Refectio statim post euacuationem nocet. 16.2
Refrigeratio extremorum, malum. 240.2
Regionis eadem ratio habenda est, quæ tempo ris, in victu ægrotantis. 37.2
Regio vacuationi conueniens dupliciter sumitur. 40.1
Regionem circa vmbilicum, ad expurgationem qualem deceat esse. 79.2
Regius morbus ante septimū, malum. 163.1
Regius morbus ante septimum, quando bonum. 163.2
Remedia extrema extremis morbis. 22.2
Remedia quando permutanda. 90.2
Remedia quibus de causis non iuuant. 91.1
Remedia cum non iuuant, quo pacto permutanda. 91.1
Renum morbi plerunque à crasso sanguine. 218.2
Renum tota caro corrumpi posse monstratur. 173.1
Repletio pro refectione sumitur aliquādo. 70.1
Replen-

Index.

Replentium vsus immodicus, quid mali afferat.	191.2
Respiratio duplex.	278.1
Res præter naturam in principio morbi debiliores.	75.2
Res naturales & præter naturam quæ sint.	75.2
Res naturales cur in principio ac declinatione fortiores.	75.2
Res omnes naturâ sua in bonum feruntur.	285.2
Retentio, siccitate moderata fit.	77.2
Rigor febris superueniens, eam soluit.	161.2
Rigores sexto die facti, quid significant.	144.2
Rigor non deficiente febre, lethale.	155.2
Rigor pro horrore aut frigore quandoque sumitur.	164.1
Rigores fœminis vnde incipiunt, itidem & viris.	212.1
Rigor & desipientia à multo vini potu, malum.	242.1
Ructus acidi longis leuitatibus intestinorum boni.	214.1
S.	
S anguis proprius quis fit.	286.1
Sanguis humidus ac calidus.	294.2
f 4	Sanæ

Index.

- Sanguis mēstruus ex redundantī sanguine fit. 284.1
- Sanguis ex naribus, ac per hæmorrhoidas fluxe quando incipit. 118.2
- Sanguis qui probatur. 294.2.
- Sanguis concreſcit, melancholia & bilis non. 138.2
- Sanguis per ſupernum ventrem exiens, malū: per infernum verò, bonum. 141.1
- Sanguinem per vomitum educi quid mali ſignificat. 142.1
- Sanguinis multa profuſio, noxas in ventre facit. 142.1
- Sanguinis multa profuſio quot noxas afferat. 143.1
- Sanguinis multa profuſio quantūm læſerit, ex vrina cognoſcitur. 143.2
- Sanguinis fluxioni delirium, aut conuulſio ſuccedens, malum. 242.2
- Sanguis in ventrem fluens ſuppuratur. 222.2
- Sanguis extra vaſa putreſcit. 223.1
- Sanguinis miſſio vſque ad animi deliquium retanda, non expurgatio. 43.2
- Sanguinis aut puris miſctio quid mali ſignificet. 175.2
- Sanguinis miſctus copioſus, quid mali ſignificet. 173.2
- Sanguinis miſctus num renum exulcerationem ſignifi-

Index.

significet, dignoscendi ratio.	174.1
Sanguinis fluxus retentio.	34.1
Sanguinis missio quæ sit optima, quæ verò se- cûs.	43.1
Sanguinis fluxus, suppressis menstruis, utilis:	195.1
Sanguis in mammis collectus, furorem indi- cat.	197.2
Sanguis spumosus, pulmonis affectus indicat.	183.2.
Sanguinis vomitus quando salutaris: eiusdem causæ ac curatio.	252.1
Sani purgandi non sunt, nec qui pravo vtun- tur cibo.	80.2
Sanos purgare laboriosum.	81.1
Satietas nimia & fames, malum.	50.1
Satyriasmî quid.	115.2
Secretio succorum quo pacto fiat in crisi.	60.1
Secretio ante expulsionem fit.	60.2
Secundarum expellendi modus.	200.1
Sedimentû farinaceum quid significet.	249.2
Sedimentum fallax quod: distinguendi ab opti- mo ratio.	167.1
Semen viris profluit ineunte adolescência.	118.2
Senectus primâ ac cruda quæ dicatur.	30.2
Senes cur acutis febribus non laborant.	33.1
Senes facillimè ieiunium ferunt, qui post hos.	30.2

Index.

Senioribus renum & vesicæ morbi difficilè sanantur.	217.1
Senibus parum calidi innati.	32.1
Senibus pauciori cibo vtendum.	32.2
Senes cur facilè ferunt ieiunium.	32.2
Senes quibus temporibus bene se habèt.	107.2
Senibus apoplexiæ accidunt quibusdam temporibus.	103.2
Senibus qui morbi accidunt.	121.1
Senes rariùs ægrotant,quàm iuuenes.	82.2
Senes acuto morbo correpti, non euadunt.	83.1
Senes frigidis morbis correpti, commoriantur.	83.2
Senes non minùs perpetuò ægrotant,quàm iuuenes.	83.2
Septimana prima & secunda quare communicant vno die, secunda verò & tertia minimè.	71.2
Serapicorum copiosus potus ad expurgationes commendatur.	57.1
Siccis temporibus bilis generatur.	99.2
Siccitates imbribus salubriores.	105.1
Siccitates siccis naturis morbosa.	105.2
Siccitas quos morbos parit.	106.2
Signa coctionis quid prænuntient.	30.1
Signa longitudinis morbi, cum morbo acuto, quid prænuntient.	249.2
	Signa

Index.

Signa salutis ac mortis à quibus rebus sumuntur.	272.1
Signa salutis ac mortis, ab iis que sunt secundum naturam.	274.1
Signis bonis non multum fidendum.	72.2
Symptomata propria crescunt cum morbo.	75.2
Singultus & oculi rubri à vomitu, malum.	241.1
Singultus causæ.	241.1
Singultus vomitu curatur.	241.1
Singultus à quavis causa fiat curatio.	220.1
Singultus iecoris inflammationi succedens, malum.	245.1
Singultus, conuulsioni similis motus est.	232.1
Singultus superpurgatis senibus, malum.	253.2
Somnus ab accepto pharmaco, quando prodest.	134.1
Somnus quas vacationes cohibeat.	134.1
Somnus statim post pharmacum utilior, quam motio.	134.1
Somnus longior coctiones maximè iuuat.	34.1
Somnus sitis remedium.	193.2
Somnus ledens, non in quouis morbo lethale.	47.1
Somnus laborè faciens, quando est lethalis.	47.2

Index.

Somnum iuuare non est admodum salutare.	48.1
Somnus delirium sedans, bonum.	48.2
Somnus & vigilia, naturalis potest esse, & præter naturam.	48.2
Somnus quo pacto fit.	48.2
Somnus præter naturam quid: eiusdem causæ.	48.2
Somni immoderati noxæ.	49.2
Spiritus in febribus offendens, malum.	166.2
Spiritus viuant nec ne.	259.1
Spirandi difficultas & delirium, lethale.	158.1
Sponte facta quæ appellet Hippocrates.	12.1
Spumæ innarantes quid significant in vrina.	251.1
Status morbi tenuissimum cibum poscit.	24.2
Sternutamentum singultu tollitur.	219.2
Sterilitatis, omētum os vteri comprimens, causæ.	199.2
Sterilitatis causæ.	204.2
Sterilitatis causæ in viris.	206.1
Sterilium virorum triplex genus.	207.1
Steriles, quibus os vteri durum est.	203.1
Stillicidio vrinæ affectis, voluulus superueniēs, lethale.	233.2
Stranguria ob exulcerationem vesicæ.	175.2
Stillicidium vrinæ quibus superuenit.	203.1
Strangulatio, tumore non apparente in faucibus,	bus,

Index.

bus, lethale.	147.2
Strangulati qui non redeunt ad vitam.	85.1
Stupefacientium vsus vbi conueniat.	192.1
Stupefacientium vsus quibus affectibus conue- nit.	192.1
Succi in corpore bifariam differunt.	260.2
Succi corpora ledentes, multiplices sunt.	272.1
Succorum vis.	260.2
Succi crassi per inferna vehementius purgan- di.	139.1
Succi in partem inclinantis signa.	39.2
Succus quò vergere debeat, dignoscendi ratio.	39.2
Succus si quò non oportet repar, reuellendus in contrarium.	39.2
Succus in partem principem inclinans, reuellé- dus in contrarium.	40.1
Sudor qui optimus.	43.1
Sudor febrem non soluens, malum.	161.1
Sudores optimi qui sint.	199.1
Sudor multus à somno, quid significat.	151.2
Sudor à somno, non omnis vacationem indi- cat.	152.2
Sudor ob debilitatem qualis.	152.2
Sudor semper fluens quid significat.	152.2
Summo vigore morbi cur nihil moliendum.	76.1
Suppurati, puris ingenti euacuatione in- tereunt.	f 7

Index.

tereunt.	225.2
Suppuratio quibus affectibus est expectanda.	190.1
Suppurationis ruptionis tempus quando incipit.	184.2
Suppurationis ruptio in pleuritide & pulmonia quando expectanda.	184.2
Surditas biliosis deiectionibus cessat.	144.1
Surditas signum phrenitidis.	144.1
Surditatis permutatio in alium morbum.	144.1
Surditatis solutio.	162.2.
Suspiria luctuosa in febribus, malum.	237.2

T.

T Abes quæ sit perniciosissima.	183.1
Tabes hyeme fiunt, & ob quam tempestatem.	103.2
Tabidi non sunt purgandi per superna.	129.1
Tabes quibus ætatibus familiaris.	181.1
Tempora moderata quæ sint.	100.1
Temporum articuli variè afficiunt corpus.	118.2
Tempora morbi multiplicia constituentium, error.	75.2
Temperata corpora in temperatis temporibus bene se habent.	95.1
Tenef-	

Index.

Teneſmus vtero gerenti abortum facit.	248.1
Tertiana exquisita ſeptem periodis iudicatur.	171.2
Tertianæ exquisite deſcriptio.	161.2
Tertiana exquisita ſymptomatis deſinit.	162.1
Tertianæ exquisite ſymptomata.	162.1
Tertiana exquisita breuior quàm ſeptem circuituum.	162.2.
Tetanus violentiſſimus quarto die interimit.	180.1
Tetanus qui ſit violentiſſimus.	180.2
Thorax frigoris iniuriis maximè pater.	112.1
Tormina ac lumborum dolor, quam purgationem indicant.	138.1.
Traçtio calore agitur.	67.2
Traçtrix & retentrix facultas ſine motu operatur.	60.1
Tremores in febribus, ſuccedente inſania ceſſant.	225.2
Tremor in febribus ardentibus, malum.	225.2.
Tuberculo rupto intra ventriculum, quid accidat.	242.2
Tumores extrà melius eſt, quàm intrò vergerent.	225.1
Tumores in vlceribus, bonum.	210.1
Tumores in vlceribus euaneſcètes, malũ.	210.2
Tumor in magnis vulneribus nõ apparens, malum.	210.2
Tumo-	210.2

Index.

- Tumores molles boni, duri verò mali. 211.1
Turgentium humorum præparatio, ad expur-
gationem non requiritur. 56.2
Turgentes humores cur celerius purgandi. 130.1
Turgere quid. 41.1
Turgente humore, natura expurgationi admi-
niculatur. 41.2
Turgēt humores in morbis longis rarò vel nū-
quam. 46.2
Tusses sitim sedantes. 159.2
Tussis hydropi superueniens, malum. 229.2

V.

- V**acuatio præter naturã tripliciter fit. 261.2
Vacuandi tempore quæ sunt consideran-
da. 12.2
Vacuationis qualitas in quo consistit. 13.1
Vacuatio nimia aut repletio, naturæ inimica. 91.2
Vacuationes quæ probantur magis. 40.1
Vacuationibus loca idonea. 40.1
Vacuatio morbo congruens quæ fit. 40.2
Vacuatio quas habeat considerationes. 42.2
Vacuatio quæ optima. 42.2
Vacuationes multitudine non estimandæ. 42.2

Vacua-

Index.

Vacuatio vsque ad animi deliquium, quibus cōgruit.	43.2
Vacuatio in morbis duplex.	261.1
Vacuatio p̄ter naturam, & secundum naturam.	265.1
Varices furorem soluunt.	223.1
Variolæ & morbili causæ.	116.1
Vasorum inanitiō quid.	13.2
Venarum & arteriarum p̄incipia.	279.1
Venena cuti applicata, quo pacto interimunt.	270.1
Venter humidus qui sit, & siccus.	67.1
Ventres humidi quando deficcantur, & cōtrā.	67.1
Ventris morbi qui sint leuiore, qui verò vehementes.	217.1
Ventres hyeme & vere calidissimi naturā.	33.1
Venter laxus quibus de causis fiat.	67.1
Ventris v̄stio & morsus: eiusdem malum.	165.1
Venter laxus cur fiat post sanguinis fluxum.	143.1
Venti, mutationem afferunt corporibus.	98.1
Ventorum differentia medico vtiles.	98.1
Ventorum nomina & temperamenta.	98.1
Vere multum cibi ac rarò dandum.	37.1
Ver saluberrimum, & quo pacto.	100.2
Vere qui morbi fiunt.	109.1
Vere cur tam multi morbi fiant.	109.2
Ver	

Index.

Ver quibus saluberrimum omnino.	109.2
Vernum tempus curationi opportunū.	235.2.
Vertebrarū colli reuulsio, anginae species.	114.2
Verrucarum quotuplex genus.	115.1
Verrucarum causa.	115.2
Vesicę vlcera difficilè sanantur.	217.1
Vesicę vlceris signa.	175.2
Vesicę vlceris sordidi p ^o cur grauiùs olet.	176.1
Vesicę morbi, quibus signis deprehendantur.	174.2
Vesica quo loco sita: eiusdem formatio.	175.1
Victus quid sit.	16.2
Victus ratio quibus absoluitur.	17.1
Victus quantitas Galeno non exactè diffinitur exemplis.	17.1
Victus definiendi ratio exactissima.	17.2
Victus idem huic crassus illi verò tenuis.	18.1
Victus permutandi duplex modus.	18.1
Victus tenuis exactè, in morbis longis periculosus.	18.2.
Victus exactè tenuis non omnibus acutis congruens.	18.2
Victus mediocris aliquando in morbo acutissimo.	19.1
Victus triplex consideratio.	20.2
Victus paulò plenior exquisito, congruit oberrata.	21.2
Victus tenuis ac religiosè constitutus quis.	21.1
Victus	

Index.

Victus tenuis & religiosus non probatur.	22.1
Victus tenuis non omni morbo congruit.	59.2
Victus non est religiosè seruandus bene valenti.	89.2
Victus humidus febricitantibus & pueris conuenit.	35.1
Victus instituendi ratio, à quo sumitur.	35.2
Vigilia quid: eiusdem causæ.	49.1
Vigilia quando immoderata.	49.1
Vigiliæ & somni vsus.	49.1
Vigiliæ noxæ.	49.2
Vigore peracto natura iuuanda, si non iudicat perfectè.	75.1
Vinum cur tentat neruos.	179.2
Vinum pueris inimicum: vtendi tempus.	282.1.
Vita breuis, si cum arte conferatur.	7.1
Vita primorum parètum, longa Dei beneficio, non naturâ.	10.1
Vlcerum antiquorum curatio.	234.1
Vlcera quædam vino, quædam aqua ablucenda.	190.2
Vlcera hydropicis difficilè sanantur.	217.2.
Vlcera hydropicis, malum.	217.2
Vlcera quibus partibus lethalia.	221.1
Vmbi-	

Index.

- Vmbilicus cur pueris inflammatur. 113.1
Vomitus sanguinis solutio. 195.1.
Vrina inæquales quid mali significant. 250.2
Vrina veluti iumentorum, quid significant in febris. 168.1
Vrina perturbata, coctionis obscure signū. 168.1
Vrina ex crassa & grumosa, facta tenuis iuuat. 167.1
Vrina crassa semper est perturbata. 167.1
Vrina tenuis apud Hippocratem dicitur quandoque, quæ conturbationem deposuit. 167.1
Vrina pspicua & alba in phreniticis, mala. 169.1
Vrina difficultatis curatio. 229.2
Vrina alba & perspicua, deterrima in pueris. 170.1
Vrina alba & perspicua, quid significet. 169.2
Vrinarum albarū & perspicuarum quæ sit grauior. 169.2
Vrina multa noctu micta, quid significet. 176.2
Vtero gerenti, purgationis tempus. 122.1
Vtero gerētib⁹, auxilia magna periculosa. 122.1
Vtero gerenti menstrua si profluant, fœtus debilitatem significat. 204.1
Vteri praefocatione laborantes, iuuantia. 219.2

FINIS.

30 Ayuntamiento de Madrid 1814

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

